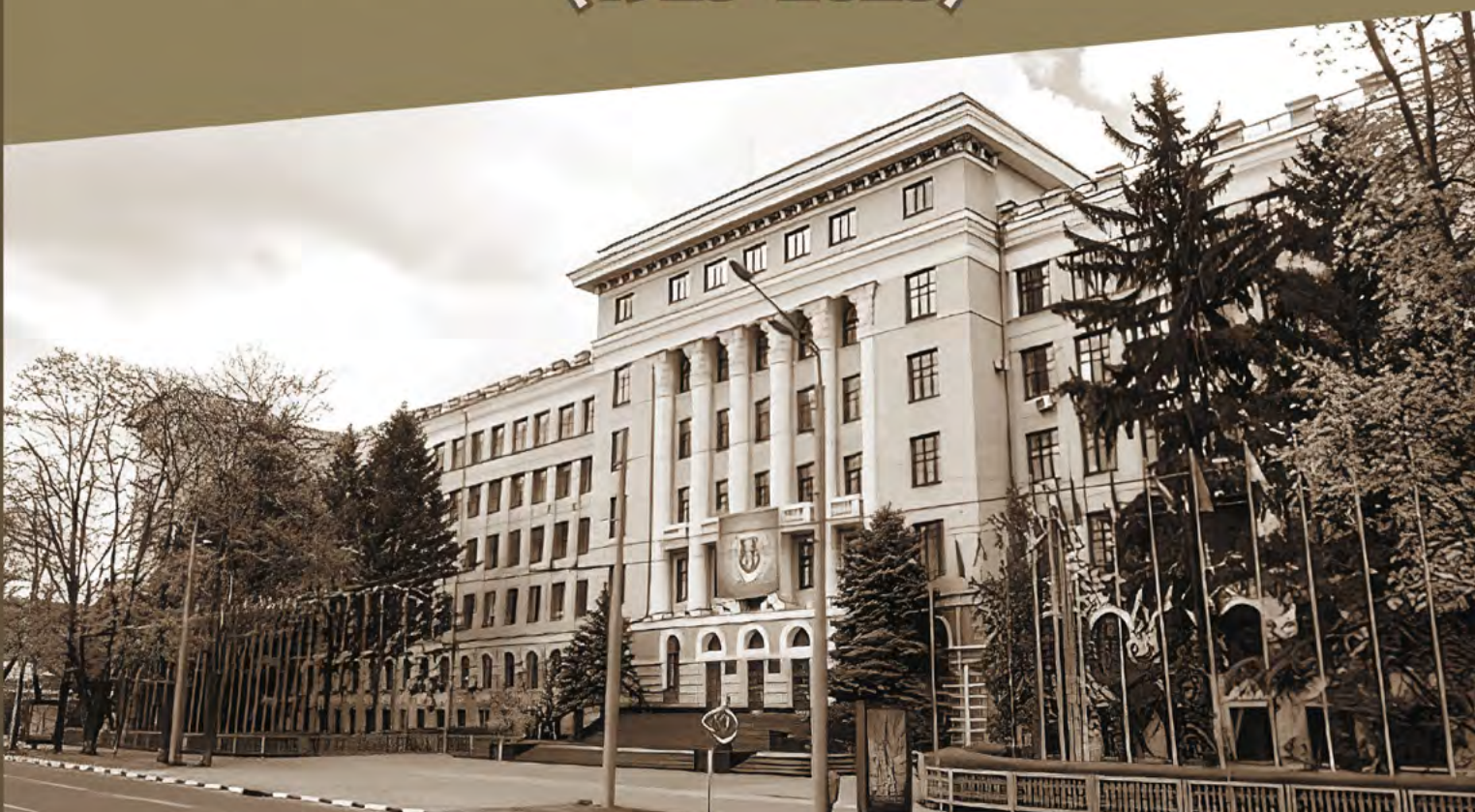

**СТАНОВЛЕННЯ
ТА ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА
КАФЕДРИ ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я ТА УПРАВЛІННЯ
ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я ХНМУ
(1923–2023)**

Присвячується
100-річному ювілею кафедри

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**СТАНОВЛЕННЯ
ТА ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА
КАФЕДРИ ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я ТА УПРАВЛІННЯ
ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я ХНМУ
(1923–2023)**

Монографія

За ред. В.А. Огнева, З.П. Петрової

Харків
2023

УДК 614(091):378:61(477-25)ХНМУ

С76

Авторський колектив: В.А. Огнєв, З.П. Петрова, Н.М. Мартиненко, О.В. М'якина, І.А. Чухно, К.М. Сокол, О.А. Мельниченко, Т.В. Пересипкіна, О.В. Піонтковська, С.Г. Усенко, В.Г. Нестеренко, А.А. Подпрядова, К.Г. Помогайбо, П.О. Трегуб, Л.І. Чумак, Е.О. Гапонова, Я.С. Белєвцова, О.Є. Вашев, Г.В. Лісова, І.І. Черненко, Т.Д. Алієва, А.С. Галічева, М.М. Григоров, Я.В. Журавель, В.П. Суворов, М.Є. Черняк, А.О. Вашева, Р.О. Іващенко, М.М. Міщенко, О.В. Орел, А.В. Яременко

Рецензенти: В.М. Лехан – д-р мед. н., проф., заслужена діячка науки і техніки України, (Дніпровський державний медичний університет)
К.К. Васильєв – д-р мед. н., проф. (Одеський національний медичний університет)

Затверджено Вченою радою Харківського національного медичного університету
(протокол № 4 від 20.04.2023 р.)

С 76 **Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023):** монографія / за ред. В. А. Огнєва, З. П. Петрової. Харків: ХНМУ, 2023. 244 с.: іл., фото.

ISBN 978-966-2094-49-7

Монографія присвячена історії виникнення та розвитку кафедр громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (соціальної гігієни) в Україні на прикладі колективу кафедри Харківського національного медичного університету.

У книзі узагальнено і проаналізовано багаторічні дослідження авторів з вивчення історії першої в Україні кафедри даного напрямку. Наведені факти і відомості взято з архівних документів, опублікованих статей і монографій, а також зі спогадів співробітників медичного університету, чим досягнуто необхідний рівень історичної достовірності. У книзі висвітлено роль колективу кафедри в підготовці лікарів для практичної охорони здоров'я. Дано історичну оцінку співробітників як особистостей, показано їх внесок в процес становлення соціальної гігієни як науки і предмету викладання. Протягом вікового періоду згуртований творчий колектив кафедри зберігає і розвиває багаторічні традиції, шанує своїх колег і вчителів.

Монографія розрахована на керівників, організаторів охорони здоров'я, клініцистів, гігієністів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, а також на широке коло медичних працівників, які цікавляться історією медицини і розвитком кафедр громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

УДК 614(091):378:61(477-25)ХНМУ)

ISBN 978-966-2094-49-7

© Харківський національний медичний університет, 2023

© В.А. Огнєв, З.П. Петрова та ін., 2023

Шановні колеги, здобувачі вищої освіти та випускники!

Звертаюся до всіх представників однієї з найшляхетніших та найгуманніших професій у світі, хто має честь бути причетним до славетної кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету, яка сьогодні перегортає величну сторінку вікової історії!

Свій творчий поступ вона розпочала як кафедра соціальної гігієни 23 жовтня 1923 року і за століття існування пройшла довгий, складний і гідний шлях, неодноразово змінюючи назву. Усі ці роки кафедра зберігала і передавала знання багатьом поколінням молоді, генерувала нові наукові й освітні ідеї, підготувала плеяду висококваліфікованих фахівців, які зробили величезний внесок у розвиток української медицини.

Із щирою подякою згадую всіх, хто брав участь у розбудові кафедри: співробітників, викладачів, випускників різних років, професорів і докторів наук, доцентів і кандидатів наук, видатних освітян, науковців, знаних у світі фахівців, членів національних та галузевих академій.

Столітня історія, творчий професорсько-викладацький колектив і впровадження інноваційних технологій у навчальний процес дозволили кафедрі посісти гідне місце серед

провідних кафедр соціальної медицини України. Протягом багатьох років на кафедрі здійснюється підготовка не тільки вітчизняних фахівців, а й лікарів з понад 80 країн світу.

Кафедра робить значний внесок у розвиток університету, формує нове покоління її громадян, передаючи кожній молодій людині неоціненний скарб освіченості, духовності та прагнення змінювати на краще життя і долю своєї країни.

Багаторічна, напружена і плідна робота викладачів дозволила кафедрі бути однією з кращих та стати значущим надсучасним навчально-науковим підрозділом в університеті. За цим визнанням — професійність, згуртованість, дбайливе ставлення до традицій і прагнення до пошуку нових шляхів та векторів розвитку, нестримне бажання рухатися вперед до амбітних цілей, натхненна праця колективу, науково-педагогічних працівників, значні досягнення здобувачів вищої освіти й авторитет випускників, які успішно працюють не лише в країні, а й за її межами, втілюючи в життя набуті знання і генеруючи власні наукові думки.

Під керівництвом досвідчених педагогів виховані покоління кваліфікованих лікарських і науково-педагогічних кадрів, широко затребувані в практичній охороні здоров'я і які

знайшли застосування своїм знанням в організації охорони здоров'я.

Вірність традиціям у поєднанні з умінням працювати в мінливих умовах сучасності дозволяє кафедрі зберігати і примножувати успіхи, динамічно розвиватися, мати досягнення в усіх сферах. Усе це дає підстави для оптимізму, впевненості у блискучих перспективах процвітання кафедри. Пишаюся кожним із вас, оскільки вам вдалося зберегти справжній дух «першої кафедри». Дякую за те, що, попри важкі часи, співробітники кафедри продовжують працювати та надавати якісні освітні послуги. А складні умови сьогодення нехай створять стартові можливості для реалізації нових наукових перспектив та здобутків медичної науки.

Впевнений, що кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я гідно подолає виклики сьогодення, набуде нового досвіду, збагатиться вірними друзями та партнерами, а її новий історичний період проходитиме під гаслом відновлення і бурхливого розвитку.

Спільними зусиллями, повною мірою, реалізуємо мету — забезпечимо доступну та якісну профільну освіту кожному здобувачеві вищої освіти, створимо належні умови для самореалізації особистості.

Така надзвичайна єдність, відповідальність, енергійність і працелюбність, любов до народу і рідної alma mater є свідченням готовності кафедри до відбудови країни.

У переддень свята, від імені співробітників Харківського національного медичного університету щиро та сердечно вітаю кафедру громадського здоров'я та управління охороною здоров'я з цією знаменною датою: зі 100-річним ювілеєм!

Висловлюю кожному щиро вдячність за творчу, самовіддану працю, відповідальне ставлення до свого покликання, педагогічну майстерність, яку ви даруєте своїм вихованцям.

Зі словами подяки звертаюся також до здобувачів вищої освіти, які свої знання, досвід і тепло свого серця віддадуть служінню людям.

Бажаю всім міцного здоров'я — базової умови розвитку країни, її процвітання та економічного зростання, запоруки благополуччя й успіху кожної людини, радісного настрою, оптимізму, наснаги і натхнення в щоденній праці, реалізації перспективних планів, добробуту та впевненості в майбутньому, творчих успіхів і нових звершень на благо вітчизняної охорони здоров'я та медичної науки!

Нехай здійснюються всі задуми та мрії, а віра й оптимізм допомагають долати життєві незгоди і досягати нових вершин, хай щедрою буде до вас доля, оминають повсякденні негаразди, а серця зігриває людська довіра та любов. Мудрості і терпіння в нелегкій справі навчання та виховання молодих майбутніх лікарів Батьківщини.

Ректор університету
Валерій КАПУСТНИК

ПЕРЕДМОВА

Монографію присвячено історії першої в Україні кафедри соціальної гігієни (створеної 27 жовтня 1923 року), нині кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, та визначенню її ролі в підготовці наукових співробітників та лікарів для практичної охорони здоров'я. За роки існування кафедри було накопичено величезний педагогічний і науковий досвід формування у студентів і лікарів професійного медико-соціального світогляду щодо збереження та зміцнення здоров'я населення.

Десятиліттями перебуваючи на «вістрі суспільних змін», кафедра адаптувалась до мінливих зовнішніх обставин, переглядала позицію щодо медико-соціальних проблем охорони здоров'я, змушена була змінювати стиль, методи та зміст роботи.

Протягом свого існування кафедра неодноразово змінювала назву. Але практично завжди в ній були слова «суспільна охорона здоров'я» і завжди професійний і людський інтерес саме до біологічної статистики, соціальної медицини, громадського здоров'я, організації та економіки охорони здоров'я, вірність цій науці та навчальним дисциплінам об'єднували дуже різних людей в єдиному колективі кафедри.

За сто років на кафедрі склалися певні традиції та звичаї стосовно наукової, навчальної, методичної, виховної, кадрової роботи, які сприяють створенню атмосфери доброзичливості, порядності і поваги між співробітниками. Це дозволило кафедрі зробити свій внесок у життя медичного університету, вийти на новий рівень забезпечення наукового та навчального процесу, стати однією з випускових кафедр, налагодити міжнародні зв'язки, взяти на себе обов'язки із запровадження нових спеціальностей в університеті, з підвищення кваліфікації лікарів та науково педагогічних працівників, викладання нових навчальних дисциплін тощо.

Ідея написання цієї монографії виникла після проведення науково-практичної конференції «Здоров'я населення, актуальні проблеми та перспективи розвитку системи охорони здоров'я», присвяченої 90-річчю від дня заснування кафедри соціальної меди-

цини, організації та економіки охорони здоров'я, що відбулася 31 жовтня — 1 листопада 2013 року. На конференції учасникам спало на думку зберегти набутий цінний досвід навчального, наукового та виховного процесу у вигляді монографії про історію і здобутки кафедри, спираючись на джерела з приватних архівів викладачів кафедри, друковані роботи і розповіді співробітників, які працювали на кафедрі багато десятиліть. Автори розуміли, що з плином часу старше покоління залишатиме кафедру, історичну ж пам'ять вдасться зберегти в такий спосіб.

Монографія є результатом багаторічної кропіткої роботи з вивчення друкованих видань, архівних матеріалів Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України), архіву Харківського національного медичного університету (наказів, звітів, протоколів засідань кафедри, фотографій, спогадів співробітників кафедри й університету), кафедрального архіву, а також архівних особових справ професорсько-викладацького складу.

У цьому виданні узагальнено і висвітлено основні історичні віхи становлення і розвитку кафедри. Особливу увагу приділено тим співробітникам кафедри, хто в різні періоди її існування відповідально ставився до формування колективу. Автори вважають, що є цілком логічним подати історію кафедри у вигляді п'яти періодів її розвитку: перший період — створення, становлення та розвиток кафедри соціальної гігієни (1923–1941); другий — діяльність кафедри організації охорони здоров'я (1941–1966); третій — робота кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я (1966–1993); четвертий — діяльність кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я (1993–2017); п'ятий — здобутки кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (від 2017 року дотепер).

Збираючи матеріал, автори намагалися долучити цікаві факти з життя співробітників кафедри, щоб показати не тільки їхні ділові але й людські якості і з цією метою використовували спогади родичів, які охоче ділилися світлинами з сімейних архівів, надавали дру-

ковані роботи, документи, що, на нашу думку, істотно збагатили текст.

Монографія не є закінченою роботою, скоріше за все, це тільки початок, оскільки не про всіх співробітників автори мали достатньо відомостей і зв'язок з їхніми родичами і знайомими урвався. Сподіваємося, що згодом нам вдасться накопичити більш повну і детальну інформацію про роботу колективу кафедри в різні періоди її діяльності.

У монографії простежується еволюція становлення кафедри, йдеться про внесок найбільш яскравих її представників у розвиток кафедри та кафедральних традицій.

Автори монографії значну увагу приділили організації навчального процесу. Історично склалося, що Харківська кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я посідала одне з провідних місць в Україні серед кафедр цього профілю у забезпеченні навчального процесу: колектив кафедри створював перші навчальні програми з дисципліни, готував і видавав перші підручники, активно розробляв методичне забезпечення тощо. Викладачі постійно впроваджують нові навчально-виховні форми в освітній процес: кафедра першою почала використовувати інтерактивне обладнання при проведенні практичних занять; крок за кроком комплектувались повноцінні навчальна та наукова бібліотеки, які повною мірою забезпечують здобувачів вищої освіти підручниками, методичними і науковими матеріалами. У навчальному процесі широко використовуються такі форми проведення практичних занять, як теоретична або проблемна дискусія, дебатний метод, мозкові штурми, ситуаційні завдання, ділові ігри, кейси та інші новітні підходи викладення матеріалу. Серед форм контролю знань здобувачів вищої освіти застосовуються програмовані та усні форми контролю, бліц-контрольні, термінологічні диктанти, письмові контролі з подальшим розбором відповідей, творчі завдання, тощо. Кафедра завжди прагнула формувати у здобувачів вищої освіти і лікарів професійний медико-соці-

альний світогляд, спрямований на збереження та зміцнення здоров'я населення.

В написанні монографії брала активну участь кандидатка біологічних наук, доцентка кафедри Зоя Петрівна Петрова. Зоя Петрівна у 1975 році захистила кандидатську дисертацію з історії кафедр соціальної гігієни в Україні, протягом 45 років викладала курс історії медицини в університеті, завідувала музеєм університету.

Велику допомогу на останньому етапі видання монографії надала кандидатка історичних наук, доцентка кафедри Мартиненко Наталія Миколаївна, яка викладає на кафедрі історію медицини вітчизняним та іноземним здобувачам вищої освіти, вона щедро ділилася своїми знаннями та інформацією, а також приділяла значну кількість часу допомагаючи готувати монографію до видання.

Автори щиро вдячні рецензентам монографії: Лехан Валерії Микитівні — докторці медичних наук, професорці, Заслуженій діячці науки і техніки України професорці кафедри Соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету та Костянтину Костянтиновичу Васильєву — доктору медичних наук, професору, професору кафедри Соціальної медицини, громадського здоров'я та медичного права Одеського національного медичного університету, які тривалий час завідували кафедрами — за зауваження та доповнення.

У зв'язку з виходом книги з історії кафедри автори вважають своїм святим обов'язком вшанувати пам'ять професорки кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету, докторки медичних наук Ніни Олександрівни Галічевої (1931–2017), яка завідувала кафедрою від серпня 1974 до лютого 2002 року, зберігаючи і примножуючи традиції кафедрального колективу.

Завідувач кафедри
Віктор Огнєв

РОЗДІЛ 1

Історія розвитку і становлення кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ

Історичні передумови виникнення кафедр соціальної гігієни в Україні

27 жовтня 2023 року виповнюється 100 років від дня створення першої в Україні кафедри соціальної гігієни в Харківському медичному інституті (нині кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету).

Процес формування громадського здоров'я та управління охороною здоров'я відбувався протягом досить тривалого періоду, починаючи з XVIII століття, і ще не завершений на початку XXI століття, бо потрібен час для визрівання необхідних історичних передумов для визнання нової наукової дисципліни про громадське здоров'я та громадську охорону здоров'я, крок за кроком визначалися об'єкт і предмет дослідження цієї науки, методи, мета, завдання, які доповнюються і уточнюються в міру їх формування, і дотепер тривають дискусії щодо термінології. Слід зауважити, що у різних країнах світу дисципліна називається по-різному, в англійських країнах це: громадське здоров'я (public health), громадська охорона здоров'я (public health care), превентивна медицина (préventif medicine), у франкомовних країнах — соціальна медицина (médecine sociale), медична соціологія (sociologie médicale), в країнах центральної та східної Європи — соціальна гігієна (медицина), організація охорони здоров'я, теорія і організація охорони здоров'я, соціальна гігієна і організація охорони здоров'я, громадське здоров'я та управління охороною здоров'я та інші комбіновані варіанти.

На нашу думку, термін «соціальна гігієна» дещо втратив свою значимість у зв'язку з тим, що на сьогодні предметом вивчення дисципліни є розділи, які не відносяться до гігієнічних дисциплін, а саме: доказова медицина, сучасна епідеміологія, біостатистика, здоров'я населення (суспільне здоров'я)

і методи його вивчення, теоретичні проблеми охорони здоров'я та медицини, правові основи охорони здоров'я, системи охорони здоров'я, менеджмент в охороні здоров'я, організація медичної допомоги населенню, економіка, планування, фінансування охорони здоров'я, медичне страхування, діяльність міжнародних медичних організацій та їхня співпраця з національними системами охорони здоров'я. За останні 100 років ці напрями істотно розширились і відокремились від гігієнічної науки. Термін «соціальна медицина», який використовується у багатьох країнах світу, особливо в центральній і Східній Європі, також зазнає змін і найближчим часом матиме, як і «соціальна гігієна», лише історичне значення.

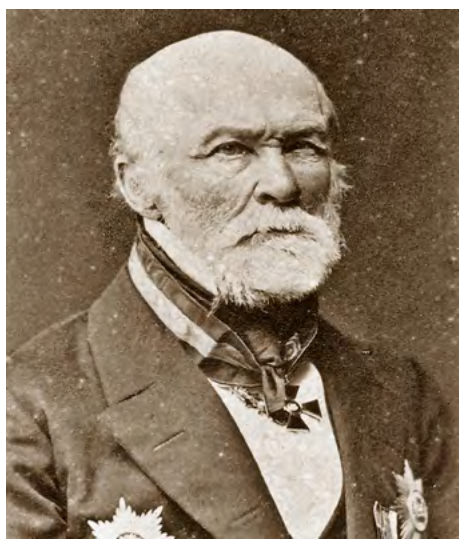
Вищій школі України доцільно використовувати сучасну міжнародно визнану термінологію, яка ліпше формулює об'єкт і предмет дисципліни, а саме «Громадське здоров'я» та «Громадська охорона здоров'я». У зв'язку з цим з 1 вересня 2017 року кафедра Харківського національного медичного університету отримала назву «Громадського здоров'я та управління охороною здоров'я». Окрім того, українські медичні заклади вищої освіти вже мають напрацювання в цьому напрямку. У 2013 році авторським колективом (В.Ф. Москаленко, О.П. Гульчій, Т.С. Грузєва, В.М. Лехан та інші) за редакцією академіка НАМН України В.Ф. Москаленка вийшов друком перший національний підручник «Громадське здоров'я» за участі професорів Швеції (Першаген Йорана, з Інституту медицини навколишнього середовища Королінського інституту) і США (Хернандес Роберта, директора програм з докторантури в сфері управління службою охорони здоров'я Університету Алабами в Бермінгемі). Можливо, підручник не повною мірою задовольняє потреби вищої школи

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

України, але висуває перед нами нові напрями розвитку і формування. Водночас, у багатьох українських вищих навчальних закладах зберігається назва кафедр і дисципліни «Соціальна медицина та організація охорони здоров'я», у зв'язку з чим ми будемо користуватися також і цією термінологією.

Соціальна медицина та організація охорони здоров'я є самостійною наукою, яка вивчає закономірності громадського здоров'я та системи охорони здоров'я, метою якої є наукове обґрунтування і розробка комплексу соціальних, медичних, економічних, політичних та інших заходів щодо забезпечення оптимального рівня здоров'я населення та його активного довголіття. До теоретичних основ соціальної медицини та організації охорони здоров'я належать передові традиції вітчизняної і зарубіжної медичної науки і практики, а також праці видатних вчених професорів М.І. Пирогова, С.П. Боткіна, В.М. Бехтерева і та інших.

Микола Іванович Пирогов
(1810–1881)

Микола Іванович Пирогов (1810–1881), один з найвидатніших лікарів і педагогів ХІХ століття, був найавторитетнішим у військово-польовій хірургії, громадській діяльності, його вважають основоположником анатоμο-експериментального напрямку в хірургії, маючи величезний клінічний успіх і визнання, пріоритетом для нього були громадські заходи і провідна роль адміністрації в забезпеченні здоров'я населення. Він писав: «Я не вірю в дію суто медицини на зменшення смерт-

ності мас і особливо в пошесних хворобах. Майбутнє громадської медицини в руках державної та наукової адміністрації, а не лікарської техніки. Тільки разом з раціональними державними розпорядженнями у всіх галузях народного господарства та освіти, медицина може сприяти зменшенню поширення та запобіганню хвороб і тоді, цим непрямим шляхом, а не лікуванням, можна сприяти нарешті, і зменшенню смертності мас».

Сергій Петрович Боткін
(1832–1889)

Сергій Петрович Боткін (1832–1889) — видатний лікар-терапевт, один з основоположників клінічної медицини. Вчений багато зробив для організації безкоштовної медичної допомоги біднякам. У 1861 р. відкрив при своїй клініці першу безкоштовну амбулаторію, заклавши основи громадської охорони здоров'я, забезпечивши доступність медичної допомоги для незаможних верств населення.

Володимир Михайлович Бехтерев (1857–1927), видатний невропатолог, психіатр, психолог і фізіолог, засновник вітчизняної школи психіатрії, наукова діяльність якого була присвячена вивченню душевних і нервових хвороб. У своїх роботах він неодноразово обстоював думку про вплив соціальних чинників на здоров'я людини.

Професори М.І. Пирогов, С.П. Боткін, В.М. Бехтерев та інші видатні вчені зробили значний внесок у розвиток і формування науки про громадське здоров'я та охорону здоров'я, обґрунтували вплив навколишнього

**Володимир Михайлович Бехтерев
(1857–1927)**

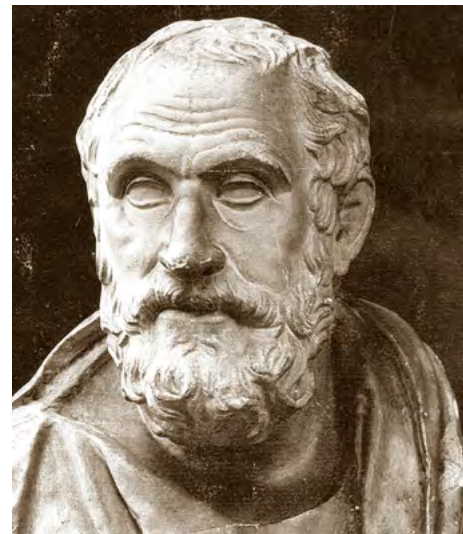
середовища на здоров'я людини, показавши тим самим, що потрібно не тільки лікувати хворого, але й оздоровлювати умови, в яких він проживає.

Саме вони серед завдань соціальної медицини вважали за необхідне вивчення стану популяційного здоров'я населення і процесів його збереження; виявлення комплексу чинників і умов, що впливають на здоров'я населення; наукове обґрунтування і розробку комплексу заходів щодо оздоровлення та охорони здоров'я населення; розробку теоретичних і організаційних основ системи охорони здоров'я, її принципів і нормативно-правової бази; аналіз діяльності установ і органів охорони здоров'я, розробку нових форм і методів їх роботи; прогнозування, моделювання розвитку системи охорони здоров'я, забезпечення планування з метою проведення цілеспрямованих заходів зі збереження і зміцнення здоров'я населення.

Поставлені завдання соціальна медицина активно реалізує використовуючи цілу низку наукових методів, серед яких є статистичний, системний і комплексний підхід, демографічний, метод експертних оцінок, історичний, економічний, експериментальний, соціологічний, епідеміологічний, метод моделювання, прогнозування та інші.

В сучасних умовах соціальна медицина і організація охорони здоров'я стала науковою і теоретичною основою національної системи охорони здоров'я. Свої розробки вона реалізувала в практичній охороні здоров'я.

Розглядаючи становлення і формування дисципліни соціальної медицини як науки, необхідно зауважити, що людина завжди прагнула поліпшити стан свого здоров'я шляхом проведення різних соціальних заходів. Значного рівня розвитку оздоровчі заходи досягли за доби Стародавньої Греції і Риму. Це перш за все гігієнічні заходи, спрямовані на загартування організму, виконання фізичних вправ, а також утримання тіла в чистоті й охайності.

**Гіппократ Коський
(460–377 рр. до н.е.)**

Розвиткові соціально-гігієнічного уявлення про природу здоров'я і хвороб сприяли праці **Гіппократа Коського (460–377 рр. до н.е.)**. Він вважав, що у виникненні хвороб важливу роль відіграє довкілля: клімат, ґрунт, вода. Він вчив, що лікар обов'язково повинен враховувати, який спосіб життя веде хворий, а саме, чи любить він багато їсти, чи веде малорухливий спосіб життя, чому віддає перевагу.

В історії становлення соціальної медицини також мала значення поява так званих громадських (народних) лікарів, які перебували на службі у держави і надавали медичну допомогу простому люду. Вперше вони з'явилися у стародавніх єгиптян, згодом у греків і римлян.

Починаючи з XVIII століття розвиткові соціальної медицини сприяли праці окремих дослідників. У 1700 р. вийшла друком робота італійського лікаря, професора медицини Падуанського університету

Бернардіно Рамацціні
(1633–1714)

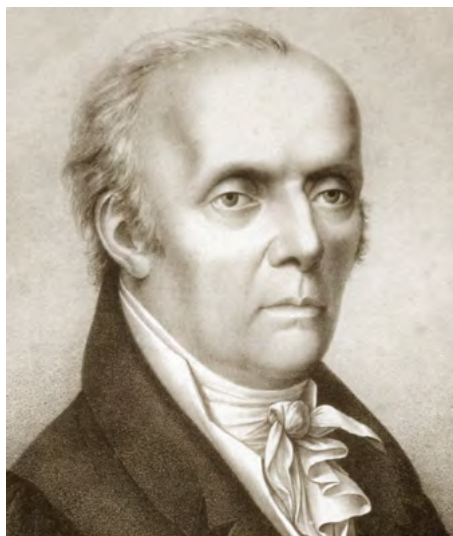
Бернардіно Рамацціні (Bernardino Ramazzini, 1633–1714) «Роздуми про хвороби ремісників» (лат. *De Morbis Artificum Diatriba*). У роботі він детально охарактеризував вплив умов праці на захворюваність у майстрів гончарної справи, гірників та ін. (загалом описав понад 54 професії). Протягом XVIII століття працю Рамацціні переклали на основні європейські мови (Роберт Джеймс — на англійську, Антуан-Франсуа Фуркруа — на французьку).

У 1710 р. Бернардіно Рамацціні видав наукову роботу «Міркування про охорону здоров'я государів». Государів він розглядав як особливу професійну групу. Він показав, що в основі етіології професійних захворювань робітників є бідність, злидні, каторжні умови праці. У государів і вельмож — зовсім інші умови життя (неробство, розкіш, пересиченість).

Рамацціні вважають родоначальником медицини професійних захворювань. На його честь у 1982 році було засновано Колегію Рамацціні — всесвітню організацію медиків, що вивчала проблеми виробничих захворювань і хвороб, викликаних станом навколишнього середовища. Колегія Рамацціні вручала щорічну медаль його імені за заслуги у відповідній галузі медицини.

Одним з основоположників соціальної медицини (гігієни) є **Йоганн Петер Франк (Johann Peter Frank, 1745–1821)**, відомий австрійський клініцист. Його заслугою було виокремлення громадської гігієни у самостійну наукову дисципліну. Працюючи в Німеччині, Італії,

Австрії, Росії, він 40 років присвятив громадському здоров'ю, був реформатором в організації медичної допомоги населенню та здійсненні протиепідемічних заходів. Організував викладання гігієни на медичному факультеті у м. Вільно (Вільнюс), у 1805–1808 рр. очолював Медико-хірургічну академію в Петербурзі. Він був автором капітальної праці «Система загальної медичної поліції» (у 9 томах). У своїх працях він відокремлював питання громадського здоров'я від судової медицини, особливу увагу приділяючи законодавчій базі у боротьбі з масовими захворюваннями, організації лікувальної допомоги, допомозі при пологах, пропаганді гігієнічних знань.

Йоганн Петер Франк
(1745–1821)

Одна з перших робіт з соціальної медицини (гігієни) належить уродженцю Києва, випускнику Києво-Могилянської академії, професору Івану Лук'яновичу Данилевському (Михайловському) (1751–1807), одному з перших представників соціальної гігієни в країні. У Геттінгені в 1784 р. він успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора медицини, яка називалася «*De magistratu medico felicissimo*» (Про державну владу як найбільш досвідченого лікаря). У своїй роботі І.Л. Данилевський послідовно проводить думку, що держава зобов'язана піклуватися про здоров'я населення. Він вказує на конкретні загальнодержавні соціально-гігієнічні заходи, під час проведення яких, на його думку, «управителі» могли б домогтися оздоров-

лення народу, підвищення рівня народжуваності, зниження захворюваності та смертності населення. Він закликає припинити війни. На його думку, турбота про здоров'я підрастаючого покоління є найважливішим завданням держави, яка зобов'язана вирішувати державні питання організації допомоги породіллі, підготовки кваліфікованих акушерок, охорони здоров'я дітей. І.Л. Данилевський вважав, що задля збереження здоров'я молоді необхідно, щоб розумові заняття гармонійно поєднувались з фізичним вихованням і загартовуванням, писав про необхідність підвищення загальної і санітарної культури населення, вважав, що важливу роль в боротьбі з хворобами має відігравати санітарна освіта народу, окрім того, він пропонував цілу систему державних санітарно-гігієнічних заходів з метою знищення найтяжчих захворювань. Свою дисертацію він закінчив таким висновком: «Виліковування захворювань, викорінення їх причин належить чекати не від лікарів та аптекарів, а тільки від державної влади». Праця І.Л. Данилевського набула широкої популярності в Західній Європі, вона двічі перевидавалася в Геттінгені. Німецький клініцист Петер Франк, який був біля витоків соціальної гігієни як науки, повністю включив її до своєї збірки «Delecta opuscula» (Вибрані твори) як взірцеву. Невідомою вона була лише на батьківщині. Зараз цю несправедливість ліквідовано.

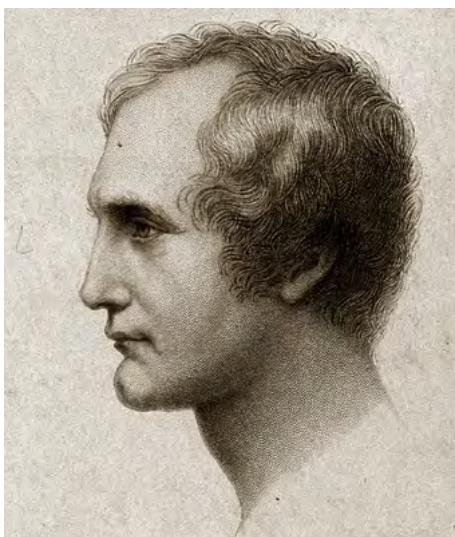
Особливі заслуги в боротьбі за впровадження оздоровчих заходів, які проводилися

державою і владою, мали лікарі Соутвуд Сміт та Едвін Чедвік.

Соутвуд Сміт (Thomas Southwood Smith, 1788–1861), англійський лікар і громадський діяч, поширював інформацію про громадську охорону здоров'я, видавав популярний змістовний журнал «Філософія здоров'я», був одним з найбільш впливових уповноважених із запровадження «Закону про бідних» (Poor Law, 1834). Був засновником «Товариства оздоровлення міст» і «Товариства поліпшення помешкань робітничого класу». Томас Соутвуд Сміт активно боровся за оздоровлення умов праці, домігся прийняття закону про заборону дитячої праці в шахтах.

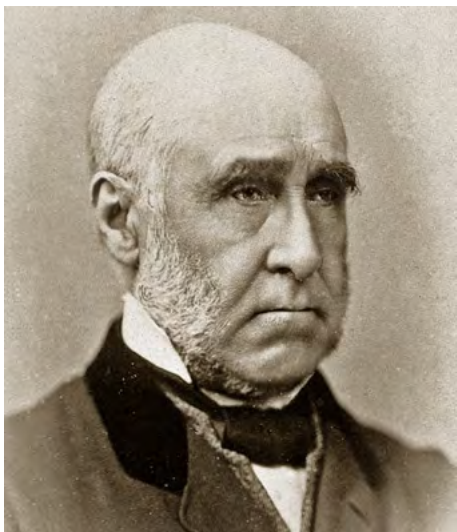

Едвін Чедвік
(1800–1890)

Соутвуд Сміт
(1788–1861)

Едвін Чедвік (Sir Edwin Chadwick, 1800–1890) був одним з авторів санітарного законодавства Англії. Він ініціював ухвалення «Закону про бідних», запровадження обмежень у застосуванні дитячої праці на фабриках, закону про облік народжених і померлих (1838), що сприяло виникненню санітарної статистики. Доповідь Едвіна Чедвіка про санітарні умови життя промислових робітників (1842) послужила основою закону про громадське здоров'я та створення головного управління охорони здоров'я (1848). С. Сміт і Е. Чедвік сприяли створенню в Англії Генерального управління здоров'я (1848), започаткували проведення наукового аналізу статистичних даних, саме тоді було вперше запроваджено посаду санітарного лікаря.

Джон Саймон
(1816–1904)

Першим санітарним лікарем Лондона був **Джон Саймон (Simon John, 1816–1904)**. У 1848 році в Англії був виданий перший в світі закон про суспільне здоров'я і створено першу в світі державну установу з охорони здоров'я. Серед видатних діячів громадської медицини того часу особливе місце посів Джон Саймон — санітарний лікар і хірург, один з основоположників громадської гігієни в Англії. Саймон створив велику школу англійських громадських лікарів, діячів санітарного та санітарно-промислового нагляду. Разом зі своїми співробітниками він вивчав причини смертності робітників у зв'язку з умовами їх праці, санітарним станом їх житла, харчуванням і тощо.

Сам термін «соціальна гігієна» було введено у науковий обіг у 1838 році **Ж. Рошу (Jean-Andrè Rochoux)**, який стверджував, «що гігієну (яку вже викладали) необхідно розділити на дві великі галузі: приватну або особисту, яку можна залишити на ініціативу самого індивідуума, і громадську (соціальну) гігієну, яка вимагає законодавчих і адміністративних дій».

Згодом, у 1844 році термін «Соціальна гігієна» застосував лікар **Фурко (Fourcaut)** у своїй роботі, присвяченій профілактиці хронічних захворювань, особливо туберкульозу.

У 1888 р. в Парижі (Франція) вийшла друком книга **Ж. Рошара (J. Rochard)** «Трактат з соціальної гігієни та санітарної профілактики», яка вважається однією з перших у світі книг з соціальної гігієни.

Таким чином, виокремлення соціальної гігієни і перетворення її на самостійну науку відбулося наприкінці XIX — на початку XX століття, коли для цього були створені відповідні історичні умови.

У 1870-ті роки в Німеччині почали проводити окремі реформи в охорони здоров'я: було запроваджене соціальне страхування за рахунок коштів підприємств, державного бюджету і трудящих, були організовані амбулаторії, окремі диспансери тощо.

У 1903 р. в Німеччині почалося видання самостійного журналу з соціальної гігієни. У 1905 р. **Альфред Гротьян (A. Grotjahn, 1869–1931)** заснував в Берліні наукове «Товариство соціальної гігієни та медичної статистики». Наукове товариство сприяло створенню організацій, які займались проблемами охорони здоров'я дітей, боротьби з туберкульозом й алкоголізмом в медико-соціальному аспекті.

У 1905 р. в Києві студентам-медикам було запропоновано курс «Основ соціальної гігієни та громадської медицини», який читав випускник медичного факультету Харківського університету, засновник і перший завідувач кафедри народного здоров'я ВУАН (1921–1947), один з основоположників соціальної меди-

Овксентій Васильович Корчак-Чепурківський
(1857–1947)

цини в Україні **Овксентій Васильович Корчак-Чепурківський (1857–1947)**. Згодом, академік В.Ф. Москаленко напише про нього: «Природа обдарованості завжди вражає увагу. Саме в такому ключі сприймається життєвий

шлях першого з лікарів, обраного у 1921 році дійсним членом ВУАН (Всеукраїнської академії наук), фундатора нового напрямку в профілактичній медицині.

Подібні курси лекцій з соціальної гігієни читали у Відні з 1909 р. німецький гігієніст Людвіг Телеке (L. Teleke, 1872–1957), в Мюнхенському університеті Йоганн-Якоб Кауп (Johann-Jakob Kaup, 1803–1873), в Петербурзі з 1908 р. Андрій Іванович Шингарьов (1869–1918).

Альфред Гротьян
(1869–1931)

У 1912 р. **Альфред Гротьян (Alfred Grotzahn, 1869–1931)** був призначений приват-доцентом з соціальної гігієни на кафедрі гігієни Берлінського університету. Альфред Гротьян — німецький лікар, один з основоположників соціальної гігієни. Його праці з питань алкоголізму, венеричних захворювань, регуляції народжуваності та ін. вийшли друком на початку ХХ століття. Відомі його «Словник з соціальної гігієни» (тт. 1–2, 1912; спільно з І. Кауп) і «Соціальна патологія» (1912, у перекладі слов'янською мовою 1925–1926).

У 1920 р. Альфред Гротьян організував першу у світі кафедру «соціальної гігієни» в Берлінському університеті. Саме тоді в інших університетах Німеччини створювались подібні курси і кафедри, а також дослідні установи, в яких працювали відомі західноєвропейські соціал-гігієністи, серед них Еміль Євген Ресле (Emil Eugen Roesle, 1875–1962), Фрідріх Принцінг (Friedrich Prinzing, 1859–1938) та інші.

Міжнародні дослідники 1920-х років фокусували свою увагу на першочерговій ролі соціальних факторів і умов у формуванні громадського здоров'я та на ролі держави у збереженні і зміцненні здоров'я населення. Вони показали значення соціальної етіології масових захворювань населення, в першу чергу туберкульозу, психічних і венеричних захворювань.

Короткий нарис розвитку соціальної гігієни в Україні

Даний підрозділ написано на основі матеріалів і висновків, викладених в кандидатській дисертації З.П. Петрової «Из истории социальной гигиены на Украине (1861–1932)», захищеної в Раді Харківського медичного інституту у червні 1975 року.

У формуванні соціально-гігієнічного напрямку в громадській медицині та гігієні у до-революційний період в Україні важливу роль відігравали земські лікарі (М.С. Уваров, М.І. Тезяков, П.П. Кудрявцев, П.М. Діатроптов, С.М. Ігумнов, А.Л. Смідович та ін.) і вчені-гігієністи (В.А. Субботін, А.І. Якобій, І.П. Скворцов, О.В. Корчак-Чепурківський, В.В. Фавр). Були проведені соціально-гігієнічні дослідження праці та побуту сільськогосподарських робітників земськими санітарними лікарями Херсонської губернії (М.С. Уваровим, М.І. Тезяковим, П.П. Кудрявцевим та ін.), фабричних робітників (В.В. Святловським). Вивчення інфекційної захворюваності було найактуальнішою проблемою того часу, яку досліджували А.І. Якобій, С.М. Ігумнов, А.Л. Смідович, О.В. Корчак-Чепурківський та інші.

Гігієністи і лікарі розробили важливі положення соціальної гігієни: вплив соціальних чинників на здоров'я населення, недостатність лише медичних заходів задля поліпшення здоров'я народу і необхідність проведення широких громадських заходів, участь громадськості у вирішенні питань охорони здоров'я, ідеї профілактики.

Земські лікарі України зробили істотний внесок у розробку нових форм медико-санітарного обслуговування населення. Медична комісія Полтавського губернського земства (О.М. Жуковський, А.І. Синадський, М.О. Долгоруков) у 1869 р. сформулювала завдання охорони здо-

ров'я сільського населення, які надихнули санітарних лікарів радянського часу розробити організаційні форми сільської охорони здоров'я. М.І. Тезяков, П.П. Кудрявцев та інші херсонські лікарі не обмежували своїх завдань лише рамками вивчення впливу умов праці та побуту на здоров'я, а прагнули в міру сил і можливостей поліпшити ці умови організацією лікувально-продовольчих пунктів для сезонних робітників, пунктів реєстрації «захожих» сільськогосподарських робітників. Катеринославське та інші земства керувались цим прикладом. С.М. Ігумнову, завідувачу санітарним бюро Харківської губернії, належить ідея створення санітарних станцій — принципово нової організаційної форми санітарно-протиепідемічної роботи. Ця ідея вперше було втілено в життя в Україні у 1923 році. Українські земські лікарі обстоювали необхідність організації сільських лікарських (а не фельдшерських) дільниць, стаціонарної системи медичної допомоги сільському населенню, підвищення його санітарної культури. Харківське земство організувало пересувні гігієнічні виставки з метою поширення гігієнічних знань в народі. Запропоновані земськими лікарями оздоровчі заходи відрізнялись недостатньою дієвістю, оскільки не могли бути здійснені через нестачу коштів і підозріле ставлення влади до громадських ініціатив, або проводилися у вельми урізаному вигляді і були недовговічними.

Гігієністами і земськими лікарями були розроблені оригінальні методики соціально-гігієнічних досліджень: програми дослідження «захожих» сільськогосподарських робітників (М.С. Уваровим — у 1889 році, П.П. Кудрявцевим, І.М. Козубовим, М.І. Тезяковим — у 1896 році), метод вивчення епідемії дифтерії та дитячої смертності від неї за метричними записами, з причини відсутності достатніх лікарських даних (О.В. Корчак-Чепурківський), анкетний метод вивчення статевого життя і детальний опитувальник (В.В. Фавр) тощо.

Викладання соціально-гігієнічних проблем і статистики почалося з 1871 року, коли було створено першу в Україні кафедру гігієни в Київському університеті, організовану В.А. Субботініним. У Харківському університеті з 1873 р. курс громадської гігієни читав А.І. Якобій, а соціально-гігієнічні питання були широко представлені в програмах викладання гігієни І.П. Скворцова і В.В. Фавра.

Курс соціальної гігієни в Київському університеті почав читати О.В. Корчак-Чепурківський в Київському університеті від 1905–1906 навчального року.

Соціальна гігієна після революції вступила в якісно новий період свого розвитку. Докорінно змінилися умови і масштаби здійснення соціально-гігієнічних заходів. Малопродуктивні зусилля окремих, розрізнених громадських організацій змінювалися послідовно здійснюваними державою широкими соціально-економічними заходами, що мали величезне соціально-гігієнічне значення.

Соціальна гігієна в Україні у 1920-х — на початку 1930-х років пройшла найважливіший етап розвитку, який можна розділити на два періоди: 1917–1925 і 1926–1932 рр., кожен з яких мав певні особливості.

В період від 1917 до 1925 року соціально-гігієнічні заходи проводили відділи охорони здоров'я при Радах депутатів трудящих, а після організації (НКОЗ) УРСР в січні 1919 р. — його відділи. Після помітного зменшення обсягу епідемії паразитарних тифів, НКОЗ у 1923 році почав проведення масових санітарно-демографічних обстежень населення для отримання наукових даних і розробки на їх основі практичних оздоровчих заходів. Відповідно до завдань охорони здоров'я, які змінювалися, з переходом від боротьби з епідеміями до оздоровлення праці і побуту змінювався зміст програм досліджень. Основним завданням обстеження 1923 року, яке охопило 1,2 % сільського населення усіх семи губерній України, було отримання достовірних даних про розміри епідемії тифів у 1920–1922 рр. Обстеження 1924 і 1925 рр. включали вивчення сільських помешкань, водопостачання, умов праці, харчування, санітарної грамотності населення тощо.

При проведенні обстеження в 1923 році був застосований анамнестичний метод, запропонований О.М. Марзєєвим і С.А. Томілінім. Цей метод згодом був розвинений і науково-обґрунтований Г.А. Баткісом в застосуванні до демографічних досліджень.

Дані обстеження 1923–1925 рр. слугували основою для розробки широких оздоровчих заходів і надали матеріал для серйозних наукових узагальнень, що їх згодом використовували в своїх роботах С.А. Томілін, 1924; С.М. Екель, 1925; О.М. Марзєєв, 1927 та інші науковці.

Для розвитку наукових досліджень Наркомат охорони здоров'я УРСР створив науково-дослідні інститути, в більшості з яких до 1925 р. організовувались відділи соціальної патології та гігієни. Народний комісаріат освіти (Наркомос) УРСР ініціював створення науково-дослідних кафедр при медичних ВНЗ: профілактичної медицини в Одесі, професійної та соціальної гігієни в Харкові, теоретичної медицини в Києві.

НКОЗ УРСР належить ініціатива видання журналу «Профілактична медицина» та організації видавництва «Наукова думка», в яких публікувалися роботи з соціальної гігієни.

У 1923–1924 рр., слідом за створенням кафедр соціальної гігієни на медичних факультетах I і II Московських університетів, відкриваються подібні кафедри в Харківському (27 жовтня 1923 р.), Одеському (кінець жовтня 1923 р.), Київському (18 січня 1924 р.) і Катеринославському (у 1924–1925 навчальному році) медичних інститутах. Очолили кафедри керівники органів охорони здоров'я, які мали значний практичний досвід соціально-гігієнічної діяльності.

Завідував кафедрою в Харківському медичному інституті Мусій (Мойсей) Григорович Гуревич (1890–1937) — народний комісар охорони здоров'я УРСР (від 1920 до 1925 р.), в Одеському медичному інституті — Лев Васильович Громашевський (1887–1980), в Київському медичному інституті — Соломон Соломонович Каган (1894–1965), в Катеринославському медичному інституті — Михайло Варфоломійович Донич (1873–1951).

Своєрідність викладання соціальної гігієни в медичних вишах України полягала в тому, що соціально-гігієнічні питання, окрім основного курсу, входили до навчальних курсів соціальної боротьби з туберкульозом і венеризмом, що викладалися при відповідних клініках, в план викладання на «ухилах» (так називали спеціалізацію на п'ятому курсі, що проводилася від 1923 до 1928 р.), були включені до програм літнього практикуму, стажування після закінчення ВНЗ і до тематики дипломних робіт, що захищалися після річного стажування.

Отже, на кінець 1925 року було створено широку мережу наукових, навчальних і практичних соціально-гігієнічних установ, що зумовило інтенсивний розвиток соці-

альної гігієни в Україні протягом наступного періоду.

Особливістю цього періоду (1926–1932) була тенденція до координації зусиль усіх соціально-гігієнічних установ з метою поглиблення досліджень. При НКОЗ УРСР у 1926 р. було створено Вчену медичну раду, до завдань якої входило «обговорення планів, програм і методики науково-дослідницької роботи в галузі соціально-гігієнічних досліджень». У 1929 р. був заснований ВІСОЗ, який здійснював теоретичне обґрунтування заходів охорони здоров'я, а також став методичним центром соціально-гігієнічних досліджень.

В Україні були проведені поглиблені комплексні дослідження умов праці і побуту, а також здоров'я населення промислового селища «Ветка» на Донбасі силами 12 науково-дослідних інститутів (1930) і колективізованого села Остап'є на Полтавщині, в якому взяли участь 16 інститутів під керівництвом ВІСОЗа (1931–1932). У цих дослідженнях були застосовані різноманітні методики, що дозволили отримати повну і всебічну характеристику здоров'я населення і факторів, що на нього впливають. У селі Остап'є передбачалося створити опорний пункт для попередньої перевірки запропонованих організаційних форм лікувально-профілактичного обслуговування з подальшим поширенням їх на все сільське населення України.

Протягом цього періоду вчені України розробили важливі теоретичні проблеми соціальної гігієни. У роботах С.А. Томіліна, З.А. Гуревича, С.С. Кагана, К.Ф. Дупленка активно критикувались поширені тоді теорії народонаселення, охорони здоров'я та медицини. Розробкою поняття «соціальні хвороби» займалися М.Г. Гуревич і С.А. Томілін.

Тематика соціально-гігієнічних досліджень включала вивчення проблем колективного життя: праці (Е.М. Каган та ін.), житла (О.М. Марзєєв та ін.), харчування (А.А. Адамова, С.А. Томілін та ін.), алкоголізму (З.А. Гуревич і А.З. Залевський), статевого життя (С.А. Томілін, З.А. Гуревич, Ф.Й. Гроссер, А.І. Ворожбит). Важливе значення мали роботи С.С. Кагана з організації, планування та управління охороною здоров'я.

Значного розмаху в Україні набули дослідження з соціально-гігієнічних проблем демографії (С.А. Томілін, М.В. Птуха, А.П. Хомен-

ко, Ю.О. Корчак-Чепурківський, Р.Ю. Кольнер та ін.).

Серйозну увагу соціальні гігієністи України приділяли вивченню захворюваності на інфекційні хвороби (О.М. Марзєєв, С.А. Томілін, Л.Д. Ульянов, С.М. Екель та ін.), туберкульоз (Н.С. Морозовський, Д.Л. Черкаський та ін.), венеричні хвороби (С.А. Томілін, О.М. Федоровський та ін.), злаякісні новоутворення (С.А. Томілін, А.М. Мерков та ін.).

З іменем видатного соціал-гігієніста С.А. Томіліна пов'язане виникнення перспективних напрямів в соціальній гігієні: економічний підхід до питань демографії та охорони здоров'я, необхідність вивчення здоров'я населення і демографічних процесів в тісному взаємовпливі соціальних і біологічних факторів.

Як і в попередній період, в практичній діяльності Наркомату охорони здоров'я УРСР чітко проявлялася соціально-гігієнічна спрямованість. Зміни в соціально-економічних умовах життя народу, проведення оздоровчих заходів органами та закладами охорони здоров'я, розробка на основі соціально-гігієнічних досліджень ефективних методів оздоровчої роботи та впровадження їх у життя, підвищення загальної і санітарної культури населення призвели до того, що з 1923 р. в Україні почали даватися знаки позитивні зрушення в стані здоров'я народу. Загальна смертність за 1920–1922 рр. в середньому за рік становила 34,7 на 1000 населення, в 1923–1925 рр. вона знизилася до 17,6, а у 1928 році вона дорівнювала 16,5. Дитяча (малюкова) смертність у 1920 р. була надзвичайно високою (307 на 1000 народжених), у 1926 р. вона зменшилася до 141, у 1928 р. — до 136. Захворюваність на висипний тиф в 1920 р. склала 245,9 на 10 000 населення, в 1923 р. — 12,2, в 1925 р. — 5,0, у 1927 р. — 1,6. Зворотний тиф, який в 1922 р. сягав 196,2 на 10 000 населення, у 1923 р. дав 21,5, у 1924 р. — 1,7, у 1927 р. — 0,2. Захворюваність натуральною віспою з 14,2 на 10 000 населення у 1921 р. знизилася до 0,4 у 1924 р. і 0,06 у 1927 р. На туберкульоз в 1923–1924 рр. хворіло близько 6% (приблизно 600 на 10 000) населення, у 1928 р. — 124,6, а в 1930 році — 99,6. Важливу роль в цих досягненнях зіграла широка участь у справі охорони здоров'я трудящих, які з об'єкта, на який спрямовано лікарський вплив, перетворилися на активних учасників оздоровлення праці та побуту.

У 1926–1932 рр. кафедри соціальної гігієни в Україні вирішували завдання впровадження соціально-гігієнічного змісту в клінічні дисципліни. Соціально-гігієнічний підхід до питань клініки починає все ширше впроваджуватися в наукові дослідження клініцистів.

Накопичений досвід наукової розробки соціально-гігієнічних проблем і викладання дозволив в 1930-ті роки приступити до підготовки перших українських підручників з соціальної гігієни та її розділів (С.С. Каган, 1932; С.А. Томілін і А.М. Мерков, 1933; Ю.А. Кушнір, 1932, 1934; А.М. Мерков, 1935; Є.Я. Беліцька, 1940; Л.А. Абрамович, М.І. Камінський і П.Т. Петров, 1940).

У 1920–1930 рр. в Україні склалися два центри розвитку соціальної гігієни як науки і предмету викладання, представниками яких були вчені, що збагатили соціальну гігієну і організацію охорони здоров'я науково значущими дослідженнями. Харківський центр на чолі з С.А. Томіліним до складу якого входили М.Г. Гуревич, З.А. Гуревич, Й.О. Арнольдї, А.М. Мерков, П.Т. Петров, С.М. Екель та ін. і Київський центр, очолюваний С.С. Каганом, виховав Л.Д. Ульянова, Б.М. Шкляра, І.І. Овсієнка, К.Ф. Дупленка, Є.Я. Беліцьку, Л.Г. Лекарева та ін.

На початку 1930-х років, як писала К.В. Майстрах, «закінчується перший період розквіту соціальної гігієни і настає її тимчасовий занепад», починається відхід від розробки теоретичних проблем соціальної гігієни до практичних питань охорони здоров'я. Цей процес охопив і Україну, але на нашу думку, він йшов менш гостро і був дещо зміщений у часі. Особливістю української програми викладання 1934 р. було переважання тем, присвячених соціальній гігієні ніж організації охорони здоров'я. Інститут демографії і санітарної статистики та ВІСОЗ існували до 1938 р. Продовжувались соціально-гігієнічні дослідження здоров'я колгоспників (М.Л. Товстоліт, 1938) і зрушень у здоров'ї робітничих сімей (З.А. Гуревич, П.Т. Петров, 1938).

Однак процес згортання соціальної гігієни призвів до того, що в травні 1941 р. кафедри соціальної гігієни були реорганізовані і перейменовані на кафедри організації охорони здоров'я.

У перші повоєнні роки соціально-гігієнічна спрямованість була властива дослідженням

медико-санітарних наслідків війни, ініціатором проведення яких в Україні був О.М. Марзєєв.

У 1956–1965 рр. розпочалася широка дискусія про відновлення соціальної гігієни як науки і предмету викладання, в якій взяли участь соціал-гігієністи та організатори охорони здоров'я як РРФСР (Г.А. Баткіс, М.А. Виноградов, К.В. Майстрах, Б.Д. Петров, Б.Я. Смулевіч та ін.), так і України (З.А. Гуревич, Л.Г. Лекареєв). У 1966 р. наказом міністра охорони здоров'я СРСР Б.В. Петровського соціальна гігієна була відновлена у правах і кафедри організації охорони здоров'я отримали назву кафедр соціальної гігієни та організації охорони здоров'я.

В Україні серйозні соціально-гігієнічні роботи з'явилися ще до офіційного відновлення соціальної гігієни. У першій половині 1960-х вишли друком монографії Д.І. Маца «Социально-гигиенические вопросы противораковой борьбы» (1962), З.А. Гуревича «Коронарная болезнь» (1963, перевидана у 1967).

Після 1966 р. перед соціальними гігієністами постало важливе завдання перегляду програми викладання і створення підручника, які відповідали б новому змісту навчальної дисципліни. У 1969 році вийшов друком підручник «Социальная гигиена и организация здравоохранения», авторами якого були Г.А. Баткіс і Л.Г. Лекареєв. Завдання переробки програми було покладене на колективи кафедр I і II Московських медичних інститутів, які при її складанні врахували пропозиції українських кафедр Вінницького і Харківського медичних інститутів.

При проведенні соціально-гігієнічних досліджень науковці України стали ширше використовувати досвід, накопичений в першій і другий періоди розвитку соціальної гігієни радянського часу. Елементи традиційних підходів українських дослідників 1920-х — початку 1930-х років, які висвітлювали проблеми здоров'я населення в комплексі взаємовпливів соціальних і біологічних факторів знаходимо в монографії «Інфаркт міокарда» (1972), авторами якої були соціальні гігієністи З.А. Гуревич і Н.О. Галічева та клініцисти В.Г. Почепцов і А.А. Дубинський.

Плідним є використання цінного досвіду розвитку соціальної гігієни і в сучасних дослідженнях. Особливо це стосується ідеї С.А. То-

міліна про народногосподарську цінність людського життя, яка не втратила своєї актуальності і дотепер.

Передумови організації кафедр соціальної гігієни в Україні

У розвитку і поширенні соціально-гігієнічних ідей велике значення мало їх викладання на гігієнічних кафедрах медичних факультетів. Викладачі кафедр гігієни українських університетів брали активну участь у цих процесах.

Віктор Андрійович Субботін (1844–1898)

Керівник першої самостійної кафедри гігієни в Україні у Київському університеті (1871) В.А. Субботін розширив програму викладання гігієни, включивши до неї питання медичної географії, епідеміології, професійної та соціальної гігієни, статистики.

А.І. Якобій, очолив другу за часом заснування в Україні кафедру гігієни (1873) медичного факультету Харківського імператорського університету, пропагував ідею необхідності розвитку громадського напрямку гігієни. Курс лекцій, який він читав у Харківському університеті, він назвав «Курсом общественной гигиены».

Якобій Аркадій Іванович (1827–1907) — перший завідувач кафедри гігієни Харківського університету. А.І. Якобій, був потомственным дворянином Казанської губернії, народився

Аркадій Іванович Якобій (1827–1907)
доктор медицини, професор

в м. Казані у 1827 році. Вчився на фізико-математичному факультеті Казанського університету (1843–1847), який закінчив із ступенем кандидата фізико-математичних наук. Протягом 10 років працював у відомстві Міністерства юстиції. За дорученням міністра А.І. Якобій розробляв пропозиції щодо реформ кримінального судочинства, але ці пропозиції, вельми радикальні для того часу, не були реалізовані.

Не полишаючи роботи, А.І. Якобій з 1857 р. навчався в Петербурзькій медико-хірургічній академії. Свої заняття продовжив у Вюрцбурзькому університеті, де у 1860 році здобув ступінь доктора медицини. Повернувшись в Росію, отримав ступінь доктора медицини і у Медико-хірургічній академії. У 1864 році А.І. Якобія було обрано і затверджено доцентом Казанського університету кафедри судової медицини. Рік потому він був обраний екстраординарним, а в 1866 році ординарним професором цієї кафедри. Його служба в Казанському університеті продовжувалася до осені 1871 р. до моменту, коли він серед семи прогресивних професорів висловив незгоду з рішенням вченої ради університету про вигнання професора П.Ф. Лесгафта, який публічно критикував університетські порядки. На знак протесту прогресивні вчені, що залишились в меншості, подали у відставку.

У 1872 р. А.І. Якобій був обраний професором кафедри загальної терапії та лікарської діагностики Харківського університету, а в 1873 р. переведений на щойно створену само-

стійну кафедру гігієни. На харківський період припадає розквіт діяльності А.І. Якобія у педагогічній, науковій та громадській сферах. Він домогся створення умов для практичних занять студентів як обов'язкових для всіх, так і наукових для бажаючих. Лекції, читані ним у Харківському університеті, він назвав курсом громадської гігієни; в них він привертая увагу слухачів щодо впливу факторів фізичного і соціального оточення на здоров'я населення. Наукові інтереси професора Якобія стосувались широких питань загальної гігієни, серед яких були епідеміологія дифтерії, дослідження малярії та її вплив на здоров'я населення Сумського повіту, причини вимирання «інородних» племен Півночі, Сибіру, Північного Кавказу, профілактичні заходи проти поширення сифілісу. Кафедру гігієни в Харкові А.І. Якобій очолював до 1885 р., після чого був переміщений на аналогічну кафедру Казанського університету.

Помер Аркадій Іванович Якобій в Казані у 1907 р. За заслуги перед Харківським медичним товариством його обрали почесним членом у 1885 році. За оцінкою професорів-гігієністів В.В. Фавра та І.П. Скворцова, професор А.І. Якобій виступив у Харкові піонером сучасного напрямку як у галузі викладання гігієни, так і застосуванні її до життя; замість колишньої особистої і суто теоретичної науки, він перетворив її на громадську та експериментальну сферу діяльності.

До «Програми викладання гігієни на медичному факультеті Харківського університету», яку розробив І.П. Скворцов у 1885–1886 навчальному році, було внесено не лише питання взаємовідносин між людиною та природними умовами (повітря, вода, ґрунт та ін.), але і між людиною та найбільш важливими зовнішніми (житло, місто і село та ін.) і внутрішніми соціальними умовами (праця, відпочинок, економічні умови тощо). Програма І.П. Скворцова своєю соціально-гігієнічною спрямованістю принципово відрізнялася від програми, за якою викладав відомий західноєвропейський гігієніст М. Петтенкофер, який передбачав лише викладання гігієни зовнішнього фізичного середовища.

Скворцов Іринарх Поліхронійович (1847–1921), відомий гігієніст, народився в м. Самарі у 1847 р. в родині священика. Початкову освіту здобув у духовних навчальних закладах.

У 1865 р. вступив до Казанського університету на медичний факультет вільнослухачем, а після складання іспитів за гімназійний курс став студентом; університет закінчив у 1871 р., здобувши звання лікаря. Того ж року, Казанський університет надав йому стипендію для підготовки до професорського звання і відрядив І.П. Скворцова до Петербурзької медико-хірургічної академії, де під керівництвом О.П. Доброславіна підготував і в 1874 р. захистив докторську дисертацію. У 1875 році І.П. Скворцова обрали штатним доцентом кафедри гігієни Казанського університету. У 1882 році був переведений екстраординарним професором на аналогічну кафедру Варшавського університету.

Іринарх Поліхронійович Скворцов (1847–1921)
доктор медичних наук, професор

У 1885 р. І.П. Скворцова обрали ординарним професором Харківського університету і до 1905 р. він обіймав посаду завідувача кафедри гігієни. Саме завдяки йому на кафедрі було організовано гігієнічну лабораторію, яку використовували для навчальних цілей і для наукових досліджень студентів, викладачів, дисертантів. Були запроваджені обов'язкові для студентів дослідження їх побутового оточення і квартир. Чітка соціальна спрямованість викладання гігієни в Харкові, запропонована І.П. Скворцовим, цілком відповідала особливостям розвитку вітчизняної гігієнічної науки того часу. Крім гігієни на медичному факультеті Харківського імператорського університету він викладав професійну гігієну

в Харківському технологічному інституті, а також читав лекції із зоогієни у Харківському ветеринарному інституті.

У 1906 р. І.П. Скворцов переїхав до Києва, де продовжив працювати на кафедрі гігієни медичного факультету Київського університету.

Його наукові інтереси відрізнялися широтою й різнобічністю, він опублікував близько 150 наукових робіт з питань гігієни, епідеміології, організації медико-санітарної справи, фізіології, благоустрою міст тощо.

І.П. Скворцов займав чітку позицію громадянина, відгукувався на невідкладні потреби свого часу. Так, під час російсько-турецької війни він написав посібник «Краткий курс военно-полевой гигиены для военных врачей и офицеров» (1877). З урахуванням досвіду цієї війни він підготував працю «Общепонятная гигиена», яка у 1879 році була відзначена великою Петровською премією, а за твір «Общедоступная гигиена для военных» (1881) автор одержав перстень з кабінету Його Величності Олександра II.

Високі почесні нагороди свідчать, що обрали І.П. Скворцовим тематика, та ще й написана у формі, зрозумілій і доступній для народу в солдатській шинелі, була надзвичайно актуальною в роки лихоліття.

Найбільш значною з наукових праць І.П. Скворцова був підручник «Основы гигиологии и гигиены» (1900), в якому знайшов відображення оригінальний підхід вченого до питань гігієни. Він розрізняв гігієнологію — науку, яка вивчає «природні умови існування» (зовнішнє середовище) і гігієну, яка вивчає життя людини в штучно створених умовах, тобто середовище, творцем якого виступають безпосередньо людина і суспільство.

Відомий історик медицини П.Ю. Заблудовський високо оцінив науковий внесок І.П. Скворцова як оригінальний напрям у гігієні і серед визначних дат у розвитку вітчизняної гігієни, поряд з публікацією основних праць визнаних основоположників гігієни О.П. Доброславіна і Ф.Ф. Ерісмана, назвав також книгу «Основы гигиологии и гигиены» І.П. Скворцова, написану ним у харківський період його діяльності.

З 1905–1906 навчального року О.В. Корчак-Чепурківський почав читати курс громадської гігієни на Вищих комерційних курсах у Києві.

Він починав курс з викладення основ загальної гігієни, після чого переходив до громадської, або соціальної гігієни. Збереглася його програма курсу соціальної гігієни, до якої входили: предмет і завдання соціальної гігієни; вплив чинників зовнішнього природного й соціального середовища на здоров'я людини; окремі види соціальної захворюваності і принципи боротьби з нею; санітарне законодавство (громадська охорона здоров'я). Як писав С.С. Каган, в процесі викладання курсу О.В. Корчак-Чепурківський підкреслював соціальну обумовленість здоров'я населення і намічав певні практичні заходи його поліпшення.

Корчак-Чепурківський Овксентій Васильович (1857–1947), видатний гігієніст і санітарний діяч, дійсний член Академії наук УРСР, народився у 1857 році на Полтавщині у Костянтинограді (нині м. Красноград Харківської обл.) у родині дяка.

Після закінчення повітової школи і духовної семінарії у 1877 році вступив до університету Св. Володимира у Києві на медичний факультет, але за участь у студентських заворушеннях був у 1878 р. відрахований і висланий з Києва. Здобуття освіти завершив на медичному факультеті Харківського університету, де вчився від 1878 до 1883 р.

З 1884 р. працював земським лікарем на Полтавщині, згодом у Херсонській губернії, від 1891 до 1897 року завідував новоствореним губернським санітарним бюро Бессарабського земства.

У 1898 році О.В. Корчак-Чепурківський захистив у Київському університеті докторську дисертацію «Материали для изучения епидемий дифтерии (эпидемиологии) в России». Від 1899 до 1907 р. він обіймав посаду міського санітарного лікаря, а згодом, завідувача санітарного відділу Київської міської управи.

Будучи приват-доцентом кафедри гігієни Київського університету у 1903 році, читав лекції з епідеміології та медичної статистики. З 1905–1906 навчального року почав читати курс громадської гігієни в Київському комерційному інституті (до 1913), а з 1909 р. — ще й в Політехнічному інституті. У 1918–1934 рр. він очолював кафедру гігієни на медичному факультеті Українського університету (згодом Київського медичного інституту, нині Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця).

У 1921 р. О.В. Корчак-Чепурківський одним з перших медиків був обраний членом Всеукраїнської академії наук (нині Національна академія наук України). В академії він організував кафедру народного здоров'я, яку очолював до кінця свого життя. Він також був завідувачем секції гігієни та епідеміології Науково-дослідної кафедри теоретичної медицини ВУАН.

На 1920-ті роки припала найбільша громадська активність О.В. Корчака-Чепурківського. Він був членом окружних з'їздів робітничих і селянських депутатів Київського округу, членом Всеукраїнського центрального виконавчого комітету. Був також редактором кількох медичних видань.

Помер Овксентій Васильович у 1947 р.

У своїх дослідженнях, присвячених епідеміології дифтерії, О.В. Корчак-Чепурківський обґрунтував закон періодичності епідемій дифтерії і висунув ідею існування антагонізму між епідеміями дифтерії та іншими дитячими епідеміями. Методиці наукового дослідження в галузі епідеміології він, крім дисертації, присвятив роботу щодо придатності метричних записів про смерть для вивчення епідемій. Йому належить низка робіт, щодо вивчення санітарного стану населення. Це були праці про рух населення Бессарабської губернії як основу оцінки її санітарного стану; про зміни показників смертності в Києві після введення до ладу каналізації у місті. Він також вивчав умови праці шахтарів Донбасу. Він є автором робіт з історії земської медицини. О.В. Корчак-Чепурківський склав першу номенклатуру хвороб українською мовою.

Недостатню увагу до викладання питань громадської медицини вважав суттєвим недоліком дореволюційної вищої медичної школи В.В. Фавр, професор кафедри гігієни Жіночого медичного інституту в Харкові. На його думку, цю відчутну ваду мусила заповнити Секція громадської медицини, гігієни та демографії Харківського медичного товариства, одним із засновником якої виступив В.В. Фавр.

Фавр Володимир Володимирович (1874–1920), гігієніст і маляріолог, народився у 1874 році в Харкові в родині лікаря.

Закінчив 1-шу Харківську гімназію із срібною медаллю в 1892 році і того ж року вступив до Харківського університету на медичний

Володимир Володимирович Фавр (1874–1920)
доктор медичних наук, професор

факультет, по закінченні якого у 1897 р. отримав диплом лікаря з відзнакою. Під час проходження університетського курсу займався науковою роботою у галузі бактеріології під керівництвом професора В.К. Високовича і гігієни під керівництвом професора І.П. Скворцова.

По закінченні навчання В.В. Фавр був обраний асистентом кафедри гігієни Харківського університету, обіймаючи цю посаду від 1897 до 1904 р. Захистив докторську дисертацію «Опыт изучения малярии в России в санитарном отношении» в 1903 р., і був обраний у 1904 році приват-доцентом кафедри гігієни. Разом з І.П. Скворцовим написав посібник для студентів «Памятная книжка по практической гигиене» (1904). У 1906–1911 рр. викладав фабричну гігієну в Харківському технологічному інституті. У 1911 р. радою Жіночого медичного інституту Харківського медичного товариства був обраний викладачем на кафедрі гігієни (через те, що цей інститут належав громадській організації, завідувачів кафедр називали викладачами). Звання професора В.В. Фавр отримав у 1916 р. Водночас він з 1905 р. завідував санітарним відділенням Харківської міської управи і багато зробив для розвитку медико-санітарної справи і благоустрою Харкова.

У 1901 р. В.В. Фавр був відряджений університетом до Інституту експериментальної медицини в Петербурзі для вивчення мікробіології чумної палички. У 1903 і 1904 рр. вивчав малярію на Кавказі, у Воронежській і Хар-

ківській губерніях. У 1910 р. був відряджений протичумною комісією до Одеси для боротьби з чумою, увійшов до складу розпорядчого бюро і керував протичумними заходами майже до кінця епідемії. У 1911 році тією ж комісією був відряджений до Приморської та Амурської областей для організації та керівництва заходами для попередження занесення чуми з Маньчжурії. У 1904 р. на чолі бактеріологічного загону (разом з Г.Я. Остряніним) їздив до театру воєнних дій російсько-японської війни.

В.В. Фавр був одним з організаторів Секції громадської медицини, гігієни та демографії у складі Харківського медичного товариства (1907). Обраний у 1909 р. головою секції, він визначив її задачі: обговорення життєвих питань України у зв'язку з питаннями гігієни, сприяння міським організаціям у впровадженні намічених секцією широких заходів щодо оздоровлення міста, популяризація медичних та гігієнічних знань. У 1906–1912 рр. В.В. Фавр був редактором відділу гігієни та відповідальним секретарем «Харьковского медицинского журнала».

Помер Володимир Володимирович Фавр у 1920 році.

Професор В.В. Фавр є автором понад 50 наукових праць. Тематика досліджень була широкою: від санітарно-побутових умов життя селян, способів громадсько-державної боротьби з пияцтвом, до вивчення поліморфізму чумного мікроба, харчової якості голлодного хліба, організації народних їдалень у Харкові, вивчення статевого життя студентства, В.В. Фавр описав новий вид малярійного комара — *Anopheles sacharovi*, який згодом знайшли також в інших країнах південної Європи.

Таким чином, ще в дореволюційний час в Україні з'явилися чітко означені передумови відокремлення соціальної гігієни як предмету викладання від загальної гігієни.

В Україні кафедри соціальної гігієни з'явилися у другій половині 1923 року. Організації українських кафедр передувало обговорення цього питання на з'їздах і в наукових журналах. У квітні 1920 року на I Всеукраїнському з'їзді бактеріологів та епідеміологів у Харкові обговорювалась ідея викладання громадської медицини, санітарної статистики та соціальної патології у вищій школі. На сторінках

журналу «Врачебное дело» у 1921 р. Е.М. Каган опублікував статтю, в якій обстоював думку про нагальну потребу запровадження у вищій школі викладання соціальної гігієни, оскільки «в теперішній час ми маємо справу з різко окресленим колом питань, що входять до сфери соціальної гігієни, науки з цілком визначеною методологією». Викладання соціальної гігієни і гігієни праці, яку Е.М. Каган розглядав як частину соціальної гігієни, «повинно бути обов'язковим для всієї маси осіб, що готуються до лікарської діяльності». Крім того, на його думку, необхідно і доцільно було б запровадити викладання цих предметів в інститутах народного господарства і технологічних. Він був впевнений, що завдяки цьому «будуть виховані кадри інженерів, економістів, державних діячів, які разом з лікарями багато що зможуть зробити для оздоровлення і раціональної соціально-гігієнічної організації господарчого життя».

Езро Мойсейович Каган (1887–1948)
доктор медичних наук, професор

Каган Езро Мойсейович (1887–1948) народився в липні 1887 р. в м. Рига, в 1901 р. закінчив початкову школу, а в 1910 р. склав екстерном іспити за повний курс гімназії. У 1910–1916 рр. навчався на медичному факультеті Дерптського університету (у 1914 р. університет перейменовано на Юр'ївський, нині Тартуський), працював лікарем в Орловській губернії.

У 1919 р. Е.М. Каган переїхав до Харкова, де обіймав різні посади, від 1920 до 1923 р.

був головним лікарем харківської робочої поліклініки. У 1921 р. почав читати лекції з гігієни праці в Харківському медичному інституті. У 1923 р., після піврічного наукового відрядження до Німеччини, був затверджений професором ХМІ, де організував першу в країні кафедру гігієни праці, якою керував до 1938 р. Одночасно Е.М. Каган завідував кафедрою професійних хвороб та гігієни праці в Українському інституті удосконалення лікарів (1927–1932) і був директором Українського центрального інституту робочої медицини в Харкові (1923–1931). У 1925 році захистив дисертацію на тему: «Труд в ливарнях» і здобув ступінь доктора медичних наук.

Під керівництвом директора Інституту робочої медицини Е.М. Кагана було проведено широкомасштабне дослідження захворюваності робітників. Одержані дані були узагальнені в монографії «Заболеваемость харьковских рабочих в 1923 и 1924 гг.» (1926), що вийшла друком за редакцією Е.М. Кагана. Інститут провів також вивчення стану здоров'я робітників-підлітків, результатом дослідження стала монографія «Результаты исследования рабочих-подростков в 1923 г.» (1925), опублікована за редакцією Е.М. Кагана і Е.Л. Фрідзель.

Від 1931 до 1938 року Е.М. Каган працював заступником директора з наукової частини цього інституту, який змінив назву в 1929 р. на Український інститут патології та гігієни праці (нині Харківський інститут гігієни праці та професійних захворювань). У 1934 р. Наркомат охорони здоров'я УРСР присвоїв йому звання заслуженого професора.

У 1938 р. Е.М. Каган був заарештований за безпідставним звинуваченням і засланий у Кіровську область. Засуджений до 5 років виправних робіт у таборі, він був за клопотанням управління табору у 1942 р. звільнений достроково і почав працювати лікарем у шпиталі для вільнонайманих управління Вятського табору НКВС.

Дирекція Омського медичного інституту звернулася до управління НКВС Омської області з клопотанням про надання професору Кагану права в'їзду до Омської області та проживання в м. Омську, щоб він міг взяти на себе керівництво кафедрою. Дозвіл було отримано, і в 1945 р. Е.М. Каган обійняв посаду завідувача кафедри гігієни праці Омського медичного інституту, яку очолював до 1948 р. Помер

Езро Мойсейович Каган в Омську 4 серпня 1948 р.

При створенні кафедр соціальної гігієни вирішувалося питання про шляхи викладання цього предмета. У 1922 р. відділ медичної освіти Наркомосу УРСР звернувся до методичної комісії Укрголовпрофосвіти (Український головний комітет профтехнічної і спеціально-технічної освіти) з пропозицією внести зміни до навчального плану медичних інститутів. Зокрема, було рекомендовано значно розширити викладання гігієни, розбивши його на три частини — загальну гігієну, соціальну і професійну. Особливо важливим було визнано викладання соціальної і професійної гігієни. До змісту предмета соціальної гігієни пропонувалося включити історію її розвитку, демографію з медичною статистикою, вчення про соціальні хвороби, громадську організацію охорони здоров'я в Росії і на Заході. Пропозицію було прийнято, і з 1922/1923 навчального року Головпрофосвіта поділила викладання гігієни на зазначені частини.

Відділ медичної освіти запропонував також перебудувати викладання клінічних дисциплін; з цією метою в пояснювальній записці до навчального плану медичних інститутів України на 1922/1923 навчальний рік вказувалося, що слід надати соціально-профілактичну спрямованість курсам акушерства, дитячих, венеричних та інших хвороб.

У 1923/1924 навчальному році на п'ятих курсах медичних інститутів для спеціалізації лікарів, були запроваджені лікувальний і санітарно-профілактичний «ухили», оскільки система охорони здоров'я потребувала підготовки фахівців цих профілів. У програмах їх викладання широко були представлені соціально-гігієнічні питання.

У 1923 р. НКОЗ і відділ медичної освіти Наркомосу УРСР ініціювали створення самостійних кафедр соціальної гігієни, вважаючи це актуальним завданням того часу. За планом відділу медичної освіти на 1923/1924 навчальний рік, особливу увагу було спрямовано на організацію і методологічну постановку роботи кафедр соціальної та професійної гігієни.

Створення кафедр соціальної гігієни стало закономірним підсумком соціально-гігієнічної спрямованості діяльності керівних органів охорони здоров'я, які ставили завдання розробки оздоровчих заходів на суто нау-

ковому фундаменті, для чого були необхідні кадри підготовлених науковців і практичних лікарів

Історію першої в Україні харківської кафедри соціальної гігієни автори визнали доречним розділити на періоди відповідно до зміни її назви, що визначало зміни в провідних напрямках наукової діяльності та головних питаннях викладання, а саме:

I період — створення, становлення та розвиток кафедри соціальної гігієни (1923–1941);

II період — робота кафедри організації охорони здоров'я (1941–1966);

III період — досягнення кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я (1966–1991);

IV період — діяльність кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я (1991–2017);

V період — здобутки кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (2017–2023).

Створення, становлення і розвиток кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту (1923–1941)

Кафедра соціальної гігієни Харківського медичного інституту була першою в Україні кафедрою цього профілю. Питання про її організацію обговорювалося 24 березня 1923 р. на засіданні бюро Харківського медичного інституту в присутності головного інспектора медосвіти Головпрофосвіти А.П. Жука. Ректор ХМІ І.М. Кавалеров повідомив, що кафедру соціальної гігієни до цього часу ще не організовано. Це було пов'язано з відсутністю фахівця, здатного вести викладання професійної і соціальної гігієни, тому вирішено було запросити викладачів, які зможуть взяти на себе читання різних відділів певних дисципліни. І вже 27 жовтня 1923 р. правління ХМІ доручило викладання соціальної гігієни М.Г. Гуревичу, санітарної статистики — С.А. Томіліну, охорони материнства і дитинства — Е.А. Федеру. На тому ж засіданні М.Г. Гуревич був затверджений завідувачем кафедри соціальної гігієни. Закономірно, що засновником кафедри став народний комісар охорони здоров'я УРСР Мойсей Григорович Гуревич.

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Гуревич Мойсей Григорович (1890–1937)
народний комісар охорони здоров'я України

Відомостей про життя **Мойсея Григоровича Гуревича (1890–1937)** збереглося дуже мало. Навіть дата його народження варіює в різних джерелах: за одними, він народився в 1890 р., за іншими, в 1891 році; місцем народження названо м. Ригу. Навчався він у Психоневрологічному інституті, заснованому В.М. Бехтерєвим в 1908 р. М.Г. Гуревич обіймав відповідальні посади в керівництві Народного комісаріату охорони здоров'я УРСР. У лютому він був включений до складу колегії НКОЗ. 20 квітня 1920 р. постановою Президії Всеукраїнського центрального виконавчого комітету (ВУЦВК) М.Г. Гуревич був призначений наркомом охорони здоров'я УРСР. На цій посаді він працював до лютого 1925 р. і проявив себе енергійним і вмільним організатором. Пізніше був переведений до Москви. Відомо, що в 1937 р. він був заступником народного комісара охорони здоров'я РРФСР. Того ж 1937 року, він був репресований. Військова колегія Верховного суду висунула безпідставне звинувачення, нібито він брав участь у контрреволюційній терористичній організації, і винесла смертний вирок. Видатний організатор охорони здоров'я був розстріляний на Донському кладовищі в Москві 26 жовтня 1937 р. Життя М.Г. Гуревича трагічно обірвалося напередодні 14-ї річниці створення ним кафедри соціальної гігієни в ХМІ. Його справу було переглянуто, і в 1956 р. він був реабілітований (посмертно).

Від початку 1924/1925 навчального року до штату кафедри були зараховані асистенти

Ф.Й. Гроссер і З.А. Гуревич. М.Г. Гуревич завідував кафедрою соціальної гігієни до весни 1925 р. Його наукові роботи цього періоду: «Итоги и перспективы» (1922), «О реформе медицинского образования» (1923), «К постановке вопроса о борьбе с социальными болезнями» (1923), «Вопросы здравоохранения в пролетарском парламенте» (1924) та ін. – були присвячені актуальним проблемам охорони здоров'я в республіці. У зв'язку з 10-річчям першої в Україні кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту Наркомат охорони здоров'я УРСР наголосив на визначній ролі М.Г. Гуревича як організатора і першого керівника кафедри, який «заклав основу для подальшого розвитку соціальної гігієни як науки і предмету викладання на Україні».

З кінця весни 1925 р. керівництво кафедрою соціальної гігієни перейшло до Сергія Аркадійовича Томіліна (1877–1952), який був затверджений на цій посаді Укрголовпрофосвітою 12 червня 1925 р. і очолював кафедру до 1932 року. Цей період став найбільш яскравим і плідним у науковій діяльності кафедри, а також у розвитку соціальної гігієни в країні, завдяки вагомому внеску С.А. Томіліна в розробку найважливіших проблем цієї науки.

Томілін Сергій Аркадійович (1877–1952)
доктор медичних наук, професор

Томілін Сергій Аркадійович народився 7 (19) жовтня 1877 р. в м. Сувалки, нині це місто знаходиться на території Польщі. Він був сином військового чиновника. С.А. Томілін здобув

гімназійну освіту в Ризі, а 1895 р. вступив до Військово-медичної академії в Петербурзі. У 1899 р. четвертокурсник Томілін на гроші, зароблені репетиторством, поїхав до Німеччини, де відвідував клініки Кенігсберзького і Гейдельберзького університетів. Повернувшись до Петербурга, він дізнався про своє відрахування з Військово-медичної академії з політичних мотивів. Медичну освіту він завершив у Московському університеті в 1901р.

С.А. Томілін працював лікарем в Ризі й у Віленській губернії. Під час російсько-японської війни служив на Далекому Сході. Після закінчення війни був лікарем у Вільно (нині Вільнюс).

У 1906 р. С.А. Томілін склав державні іспити в Новоросійському університеті в Одесі і отримав диплом «лікаря з відзнакою», після чого працював земським лікарем в Криму. З 1908 по 1913 рр. С.А. Томілін був санітарним лікарем у м. Олександрівську (тепер Запоріжжя), де брав участь в боротьбі з епідеміями скарлатини і висипного тифу. Наприкінці 1913 р. С.А. Томіліна обрали помічником завідувача санітарним відділом Катеринославського (нині м. Дніпро) губернського земства. За період роботи в земстві він сформувався як прогресивний санітарний діяч, епідеміолог і соціальний гігієніст. Під час Першої світової війни служив лікарем на Західному і Південно-Західному фронтах. З кінця 1917 р. був санітарним лікарем в армії. У 1919–1920 рр. С.А. Томілін був завідувачем статистичним відділом Народного комісаріату охорони здоров'я УРСР та членом наукової підкомісії Надзвичайної комісії. Потім він з сім'єю нетривалий час жив на Північному Кавказі.

Від 1922 до 1930 року С.А. Томілін знову очолював статистичний відділ Наркомату охорони здоров'я УРСР. Він організував відомчу санітарну статистику в Україні, в 1927, 1928 і 1929 рр. публікував єдині на той час в країні матеріали про діяльність закладів охорони здоров'я та епідемічний стан України. В цей період, у 1926 р. С.А. Томілін отримав звання професора.

У 1930 році при організації профільних факультетів за С.А. Томіліним була закріплена кафедра соціальної гігієни санітарно-гігієнічного факультету. У 1932 р., коли цей факультет став окремим Харківським санітарно-гігієнічним інститутом, він, з моменту виділення інститу-

ту зі складу ХМІ, від 11.02.1932 р. до 10.05.1932 р. керував кафедрою в ньому. У 1932–1934 рр. С.А. Томілін завідував аналогічною кафедрою в одному з вищих навчальних закладів, які увійшли в 1936 р. до складу 2-го Харківського медичного інституту.

С.А. Томілін був членом Вченої медичної ради при НКОЗ УРСР. Водночас у 1930 році він завідував відділенням соціальної гігієни та патології в Українському інституті охорони материнства і дитинства, в 1930–1934 рр. — соціально-гігієнічним сектором Українського інституту харчування в Харкові.

У 1934 р. С.А. Томілін переїхав до Києва, де працював в різних закладах: у Всеукраїнському інституті соціалістичної охорони здоров'я, Інституті демографії та санітарної статистики, Українському НДІ туберкульозу, Українському інституті епідеміології та мікробіології.

У 1936 р. йому було присуджено ступінь доктора медицини *honoris causa*.

В період тимчасової окупації Києва німецько-фашистськими військами він з сім'єю залишався в місті, що потім йому ставили у провину. У 1944 р. С.А. Томілін був призначений членом Центральної науково-методичної санітарно-статистичної комісії Наркомату охорони здоров'я України. Від 1945 до 1952 р. він завідував статистичним відділом Українського інституту епідеміології та мікробіології.

Помер Сергій Аркадійович Томілін у Києві 19 липня 1952 року.

Він був автором більш ніж 100 наукових праць, в тому числі 17 монографій. С.А. Томілін як науковець обстоював ідею народно-господарської цінності людини як виробника матеріальних благ, показав, які втрати несе економіка через високу дитячу смертність і низьку тривалість життя. Одночасно з керівництвом кафедрою С.А. Томілін завідував статистичним відділом Наркомату охорони здоров'я УРСР, де організував відомчу санітарну статистику в Україні. Водночас С.А. Томілін був організатором вивчення захворюваності населення, а разом з О.М. Марзеєвим (завідувачем санітарно-епідеміологічним відділом Наркомату охорони здоров'я УРСР) і організатором спеціальних санітарно-демографічних обстежень і санітарно-статистичних наукових розробок. Написана на основі глибокого аналізу цих даних монографія С.А. Томіліна «Ма-

териали о социально-гигиеническом состоянии украинской деревни» (1924) отримала високу оцінку санітарного відділу Ліги націй, була перекладена і надрукована французькою мовою в Женеві. С.А. Томілін склав перший за післяреволюційний період опис санітарного стану України. У монографії «Спроба санітарного опису України» (1928) він виділив ознаки, за якими певні захворювання могли бути включені до категорії соціальних, дав соціально-гігієнічний аналіз демографічних даних, захворюваності тощо. В книзі «Социально-гигиеническая оценка детской смертности» (1930) С.А. Томілін проаналізував дані про динаміку дитячої смертності, біологічні та соціальні фактори, що впливали на рівень дитячої смертності, заходи по боротьбі з нею. Соціально-біологічний підхід відрізняв розробку С.А. Томіліним проблем венеричної захворюваності, статевого життя, абортів в Україні. Ці проблеми розглянуті в його монографіях: «Проблема пола» (1926), «Венеричні хвороби по округових містах України в 1927 р.» (1928), «Аборти на Україні» (1930). У монографії «Социально-медицинская профилактика» (1931) С.А. Томілін визначив завдання профілактики в різних областях соціальної патології. Особливістю всіх наукових праць професора Томіліна був послідовний науковий підхід і виняткова для того часу безкомпромісність. У 1973 р. наукові праці С.А. Томіліна, написані в 1920–1930-і роки, опубліковані окремою книгою «Демография и социальная гигиена». Органічний зв'язок соціального і біологічного

при вивченні проблем демографії та соціальної гігієни, широта поглядів та енциклопедичні знання дозволили С.А. Томіліну стати провісником в дослідженні багатьох актуальних проблем соціально-медичної науки.

На початку нового ХХІ століття ідеї С.А. Томіліна є вкрай актуальними. Для подальшого розвитку науки надзвичайно важливо використовувати те передове, прогресивне, зроблене попередниками, взяти в нове століття провідні ідеї, що проклали шляхи прийдешніх наукових напрямків і підходів, втілити їх у життя в сучасних умовах. Ідеї С.А. Томіліна щодо народногосподарської цінності людини, прогнозована ним динаміка демографічних процесів пройшли перевірку часом і виявилися доречними в наші дні. Починаючи з 2002 р., з року 125-річчя від дня народження вченого, у Києві пройшла низка конференцій, у 2017 році кафедра провела науково-практичну конференцію присвячену 140-річчю від дня народження С.А. Томіліна (1877–1952) «Історична спадщина та сучасні аспекти забезпечення громадського здоров'я в Україні», основною метою яких стало осмислення внеску С.А. Томіліна в розробку теоретичних основ охорони здоров'я населення, з тим, щоб використовувати їх на благо народу незалежної України.

За архівними даними, на кафедрі Харківського медичного інституту в 1926 році було обладнано кабінет соціальної гігієни.

Навколо С.А. Томіліна згуртувався колектив молодих науковців, які за його керівництва

Професор С.А. Томілін (сидить в центрі) із земськими лікарями (1913)

згодом стали відомими вченими і професорами, очолили науково-дослідні інститути, керівні органи охорони здоров'я, працювали у вишах країни (Й.О. Арнольдї, З.А. Гуревич, А.М. Мерков, С.М. Екель, Ф.Й. Гроссер, Л.А. Абрамович, С.З. Ткаченко та ін.).

Йосип Олександрович Арнольдї в 1930-ті рр. був директором Донецького НДІ гігієни праці та профзахворювань. Костянтин Федорович Дупленко завідував кафедрою соціальної гігієни та організації охорони здоров'я Київського інституту удосконалення лікарів. Аркадій Михайлович Мерков завідував кафедрою соціальної гігієни у 2-му Харківському медичному інституті, згодом керував кафедрою санітарної статистики Центрального інституту удосконалення лікарів в Москві. Іван Іванович Овсієнко був наркомом охорони здоров'я України (1937–1944), потім став професором, директором Харківського інституту удосконалення лікарів і завідувачем кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я цього інституту. Степан Зиновійович Ткаченко завідував кафедрами соціальної гігієни (організації охорони здоров'я) в Харківському стоматологічному, 2-му Харківському медичному, Киргизькому і Львівському медичних інститутах. Сергій Мануїлович (Еммануїлович) Екель був завідувачем кафедри шкільної гігієни Харківського медичного інституту.

Арнольдї Йосип Олександрович народився 09 (21) квітня 1899 р. в селі Валуєць Чернігівської губернії.

Наступні дані взято з матеріалів, одержаних з Державного архіву Донецької області у відповідь на запит Музею історії ХНМУ. У надісланій архівній ксерокопії облікової картки Й.О. Арнольдї зазначено, що у 1920–1921 рр. він служив в армії помічником воєнкома; в 1926 р. закінчив Харківський медичний інститут, від серпня 1926 до 1929 р. був аспірантом (більш точні дані відсутні); у 1929 р. завідував відділом соціальної патології Сталінського (Донецького) інституту гігієни та патології праці, від 17 березня 1930 року обіймав посаду директора цього інституту; 26 грудня 1931 року відряджений до Інституту червоної професури.

З архівних і літературних джерел, зібраних З.П. Петровою, відомо, що в 1920–1930 рр. інститут вивчав патологію населення Донбасу шляхом проведення масових досліджень.

У 1930 році було проведено комплексне поглиблене обстеження робочого населення шахти «Ветка», в якому взяли участь 12 інститутів Наркомату охорони здоров'я УРСР. Експедиція на рудник «Ветка» проводилася під керівництвом Донецького інституту гігієни та патології праці. Експедиція отримала завдання надати соціально-гігієнічну характеристику праці, побуту і здоров'я гірників і членів їх сімей, виявити вплив соціальних і професійних факторів на здоров'я і розробити план боротьби з захворюваністю. Й.О. Арнольдї узагальнив матеріали обстеження у своїй роботі «Експедиція на рудник «Ветка». Опыт коллективно-социально-гигиенического исследования в Донбассе» (1931).

У цей період Й.О. Арнольдї підтримував наукові контакти з кафедрою соціальної гігієни Харківського медичного інституту, де підготував і видав за редакцією З.А. Гуревича книгу «Туберкульоза і боротьба з нею на Заході і в СРСР» (1930).

У 1935 р. Й.О. Арнольдї здобув ступінь кандидата медичних наук без захисту дисертації, а в 1938 р. він захистив докторську дисертацію.

Від 1935 до 1937 року Й.О. Арнольдї завідував кафедрою гігієни праці та був директором Саратовського медичного інституту. Від 7 лютого 1937 до 15 липня 1944 року він завідував кафедрою гігієни праці Томського медичного інституту. Саме в цей період вийшов друком його посібник «Физиология труда» (1940). У липні 1944 р. Й.О. Арнольдї обійняв посаду заступника директора з наукової частини у Центральному НДІ експертизи працездатності.

Про подальшу діяльність Й.О. Арнольдї автори не мають відомостей. Але на підставі опублікованих ним робіт можна припустити, що він працював в Інституті гігієни імені Ф.Ф. Ерісмана (його робота «Основные вопросы гигиены труда в сельском хозяйстве» вийшла друком в інформаційному бюлетені цього інституту за 1957 р.). У 1960-х — на початку 1970-х років Й.О. Арнольдї опублікував цілу низку ґрунтовних робіт: «Аклиматизация человека на Севере и Юге» (1962), «Гигиена труда подростков» (1965), «Труд и здоровье подростка» (1972), «Режим труда и отдыха работающих подростков» (1973). За редакцією Й.О. Арнольдї вийшли друком «Пособие по гигиене труда для сельских

участковых и санитарных врачей» (1961), «Гигиена труда подростков в различных отраслях народного хозяйства» (1967), за його редакцією (спільно з О.З. Белоусовим) опубліковано збірник статей «Гигиенические вопросы акклиматизации населения на Крайнем Севере» (1961).

Частина даних запозичена авторами з Інтернету, вони справляють враження таких, що заслуговують на довіру, але, слід зазначити, що вони не узгоджуються з відомостями, наведеними в 1-му томі «Енциклопедії Сучасної України», де зазначено, що Й.О. Арнольдї був директором Донецького інституту гігієни праці та професійних захворювань в 1932–1936 рр. Тепер підтверджено документально, на підставі архівних даних, що він керував інститутом в 1930–1931.

Степан Зиновійович Ткаченко (1891–1987)
доктор медичних наук, доцент

Ткаченко Степан Зиновійович (1891–1987) народився в с. Тахтаулове Полтавського повіту Полтавської губернії 27 грудня 1891 р. Закінчив двокласну земську школу і з 13-ти років почав працювати за наймом. У 1913 р. був призваний на військову службу, в армії закінчив школу ротних фельдшерів у 1915 р. Екстерном склав іспити за шість класів гімназії і в 1920 р. вступив до Харківського університету на медичний факультет, у 1926 році закінчив навчання уже в Харківському медичному інституті і вступив до аспірантури при кафедрі соціальної гігієни, якою керував професор С.А. Томілін. Закінчивши аспірантуру у 1928 р.,

продовжував до 1932 р. працювати на кафедрі асистентом.

У 1932–1936 рр. завідував кафедрою соціальної гігієни в Харківському стоматологічному інституті, одночасно (1932–1935) виконував обов'язки заступника директора з науково-навчальної роботи, в 1935–1936 рр. обіймав посаду директора цього інституту. Від січня 1936 до 1940 р. був директором 2-го Харківського медичного інституту і завідувачем кафедри соціальної гігієни до дня евакуації інституту в м. Фрунзе (нині Бішкек). У Киргизькому медичному інституті, з яким був злитий 2-ий ХМІ, завідував кафедрою організації охорони здоров'я (1941–1944). Повернувшись до Харкова, з вересня 1944 р. до липня 1945 р. працював у Харківському інституті удосконалення лікарів доцентом аналогічної кафедри. У 1945 р. був призначений завідувачем кафедри організації охорони здоров'я (потім соціальної гігієни та організації охорони здоров'я) у Львівському медичному інституті, яку очолював до 1970 року.

Звання доцента С.З. Ткаченко отримав у 1936 році, кандидатську дисертацію захистив у 1948 р., а докторську — у 1968 р.

Помер Степан Зиновійович Ткаченко у квітні 1987 року у Львові.

Проголошена С.А. Томіліним ідея вивчення проблем в широкому комплексі взаємовпливів біологічних і соціальних факторів стала плідною традицією кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту. Такий підхід характеризує роботи учнів С.А. Томіліна: книги С.М. Екеля «Материалы о санитарном быте, заболеваемости и физическом развитии сельских школьников на Украине» (1925), «Инфекционные заболевания на Украине» (1927), монографії З.А. Гуревича і Ф.Й. Гроссера «Проблемы половой жизни» (1930), З.А. Гуревича та А.З. Залевського «Алкоголизм» (1930).

Екель (Еккель) Сергій Мануїлович (Еммануїлович) (1888–1951) закінчив медичний факультет Московського університету. У 1920-ті роки працював на кафедрі соціальної гігієни ХМІ, де підготував дві монографії. Коли в Харківському медичному інституті був організований санітарно-гігієнічний факультет, до його складу увійшла, разом з іншими гігієнічними кафедрами, і кафедра шкільної гігієни (яку згодом перейменували на кафе-

Сергій Мануїлович Екель (1888–1951)
доктор медичних наук, професор

дру гігієни дітей та підлітків). Завідувачем кафедри був обраний лікар-гігієніст С.М. Екель. Кафедра шкільної гігієни Харківського медичного інституту стала першою в Україні та однією з перших в СРСР кафедр цього профілю. С.М. Екель у 1934 р. розробив першу навчальну програму з шкільної гігієни, яку методичний центр Наркомату охорони здоров'я УРСР затвердив як обов'язкову для медичних інститутів України. Виконуючи завдання Наркомату охорони здоров'я СРСР, кафедра переробила програму викладання дисципліни, яка в подальшому стала основою офіційної програми, затвердженої Міністерством охорони здоров'я СРСР для всіх медичних вишів країни. У 1941 р. професор Екель захистив докторську дисертацію на тему «Основи школьної гігієни». У період, коли 1-й Харківський медичний інститут знаходився в евакуації в Оренбурзі, до його складу входила кафедра загальної гігієни, на якій професор С.М. Екель читав курс шкільної гігієни. Після повернення до Харкова він знову очолив кафедру шкільної гігієни і керував нею до кінця життя, яке обірвалося у грудні 1951 року.

У 1930 р., коли медичні навчальні заклади перейшли з системи Наркомату освіти в підпорядкування Наркомату охорони здоров'я УРСР, в Харківському медичному інституті були створені факультети, перед якими було поставлене завдання готувати для практичної охорони здоров'я лікарів-фахівців, потреба в яких відчувалася досить гостро. У зв'язку з цим на кожному факультеті були організо-

вані окремі кафедри соціальної гігієни. Кафедру санітарно-гігієнічного факультету очолив С.А. Томілін (асистентом кафедри призначений А.М. Мерков), кафедру лікувально-профілактичного факультету — З.А. Гуревич (асистентами працювали О.Ф. Слинько та Лур'є), кафедру факультету охорони материнства і дитинства — Ф.Й. Гроссер (асистентами були Туккер і А.І. Ворожбит). На жаль, інших відомостей про професора Ф.Й. Гроссера на кафедрі не збереглося.

Аркадій Михайлович Мерков (1899–1971)
доктор медичних наук, професор

Мерков Аркадій Михайлович (1899–1971) народився 19 січня 1899 р. в м. Новосилі Тульської губернії. Після закінчення гімназії в Харкові у 1917 р., почав працювати статистиком Харківської міської управи. У 1918 р. вступив до Харківського університету на медичний факультет, в період громадянської війни служив у Червоній армії, після демобілізації в 1923 р. закінчив Харківський медичний інститут. А.М. Мерков працював завідувачем Старобільським (1924–1926), потім Вінницьким окружними відділами охорони здоров'я (1926–1929), інспектором Наркомату охорони здоров'я УРСР (1929–1930), завідувачем планового управління Харківського облздороввідділу (1931–1932).

З 1929 р. А.М. Мерков працював на кафедрі соціальної гігієни Харківського медичного інституту спочатку асистентом, з 1931 р. — доцентом, з 1933 р. — професором. У наказі по ХМІ від 6.10.1931 р. А.М. Мерков ще назва-

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

ний асистентом. У 1936 році він обійняв посаду завідувача кафедри соціальної гігієни у 2-му Харківському медичному інституті, одночасно керуючи аналогічною кафедрою в Харківському інституті удосконалення лікарів. У 1938–1941 рр. він був також директором Харківського обласного науково-методичного бюро санітарної статистики. З 1929 р. А.М. Мерков завідував відділом соціальної патології злоякісних новоутворень Українського онкологічного інституту, де зібрав величезний матеріал, для докторської дисертації, захищеної у 1938 році, і монографії «Злокачественные новообразования на Украине (распространённость, социально-патологическое значение)».

У 1941 р. закінчився харківський період біографії А.М. Меркова. Від 1941 до серпня 1943 р. він обіймав посаду начальника лікувального управління Наркомату охорони здоров'я Башкирії в Уфі, водночас завідуючи кафедрою організації охорони здоров'я в 1-му Московському медичному інституті, евакуйованому до Уфи. У 1943 р. був відкликаний до Москви на посаду начальника відділу санітарної статистики Міністерства охорони здоров'я СРСР, де пропрацював до 1949 р. Водночас він завідував кафедрою санітарної статистики Центрального інституту удосконалення лікарів. У травні 1949 р. був заарештований за безпідставним звинуваченням і засуджений до 5 років ув'язнення. У 1953 р. він був звільнений за амністією, а в 1956 р. повністю реабілітований. З 1955 року А.М. Мерков працював у Всесоюзному НДІ організації охорони здоров'я та історії медицини імені М.О. Семашка завідувачем відділення статистики здоров'я населення на кафедрі організації охорони здоров'я, а в останні роки життя консультантом.

Помер Аркадій Михайлович Мерков в 1971 р. в Москві.

Професор А.М. Мерков опублікував понад 170 наукових робіт, в тому числі 23 монографії. Численні його праці присвячені питанням теорії, методології та історії санітарної статистики, яка була основною темою наукової творчості вченого. А.М. Мерков є родоначальником й організатором статистики онкологічних захворювань в СРСР. Він багато зробив для вдосконалення звітності медичних установ. Був одним з ініціаторів перехо-

ду радянської класифікації хвороб і причин смерті на міжнародну класифікацію.

Кафедрою соціальної гігієни Санітарно-гігієнічного інституту від 1 травня 1932 р. почав керувати С.С. Каган, асистентами на кафедрі працювали К.Ф. Дупленко та І.І. Овсієнко.

Соломон Соломонович Каган (1894–1965)
доктор медичних наук, професор

Каган Соломон Соломонович (1894–1965) народився 29 січня 1894 р. У 1919 р. закінчив медичний факультет Університету святого Володимира в Києві. Від 1920 до 1922 року працював заступником завідувача Київським губернським відділом охорони здоров'я. У 1923 р. він став ректором Київського інституту народного господарства. У грудні 1923 р. С.С. Каган був призначений тимчасово виконуючим обов'язки завідувача кафедри соціальної гігієни в Київському медичному інституті, від 1924 до 1929 р. завідував цією кафедрою. У 1926 р. йому було присвоєне звання професора, а в 1935 р. — науковий ступінь доктора медичних наук. У 1929–1932 рр. С.С. Каган був ректором Дніпропетровського медичного інституту, де одночасно керував кафедрою соціальної гігієни. У 1932–1934 рр. С.С. Каган очолював кафедру соціальної гігієни в Харківському санітарно-гігієнічному інституті. У зв'язку з переводом столиці України з Харкова до Києва у 1934 році, він переїхав і від 1934 до 1952 року обіймав посаду завідувача кафедри соціальної гігієни Київського медичного інституту (яку згодом було перейменовано на кафедру організації охорони здоров'я).

У різні роки С.С. Каган працював в установах охорони здоров'я: був науковим співробітником Всеукраїнського інституту соціалістичної охорони здоров'я (ВІСОЗ), завідував планово-економічним відділом Наркомату охорони здоров'я УРСР, в 1960-ті роки працював у відділі організації охорони здоров'я Інституту комунальної гігієни, був заступником голови проблемної комісії Вченої ради Міністерства охорони здоров'я УРСР, членом центральної і республіканської статистичних комісій та ін.

С.С. Каган є автором понад 200 наукових робіт з питань організації охорони здоров'я, соціальної гігієни, санітарної статистики, демографії та історії медицини. Він створив велику наукову школу: за його керівництва підготовлено 8 докторів і 53 кандидати медичних наук.

Помер Соломон Соломонович Каган 18 березня 1965 р. у Києві.

У статті З.А. Гуревича і П.Т. Петрова про історію кафедри (1969) є дані про викладачів, які працювали на кафедрі у довоєнний час. Це професори А.М. Мерков, С.С. Каган, Ф.Й. Гроссер, асистенти Й.О. Арнольдї, С.М. Екель, К.Ф. Дупленко, І.І. Овсієнко, О.В. Бургсдорф, Л.А. Абрамович, П.Т. Петров, М.І. Камінський та інші.

Іван Іванович Овсієнко (1901-1971)
кандидат медичних наук, професор

Овсієнко Іван Іванович (1901–1971) народився в Катеринославі (нині м. Дніпро). У 1929 р. закінчив лікувальний факультет Дніпропетровського медичного інституту. З вересня 1930 р. І.І. Овсієнко навчався в аспірантурі у видат-

ного гігієніста О.М. Марзеєва, а у 1933 році обійняв посаду асистента на створеній О.М. Марзеєвим кафедрі комунальної гігієни в Харківському санітарно-гігієнічному інституті. Тут І.І. Овсієнко проявив неабиякі організаторські здібності, і в 1935 р. О.М. Марзеєв запропонував йому обійняти посаду заступника директора і завідувача відділу житлової гігієни в Українському центральному інституті комунальної гігієни. Цей інститут був створений за ініціативи О.М. Марзеєва в 1931 р. у Харкові, а у 1934 році переїхав до Києва.

Водночас І.І. Овсієнко працював викладачем на кафедрі соціальної гігієни Харківського медичного інституту. Хоча від цього часу збереглися тільки розрізнені документи, але деякі факти виявити вдалося. У наказі від 5 вересня 1932 р. по Харківському санітарно-гігієнічному інституту (існував як самостійний виш від 11.02.1932 р. до 15 липня 1934 р., а згодом повернувся до структури ХМІ санітарно-гігієнічним факультетом) І.І. Овсієнко працював асистентом кафедри соціальної гігієни, якою завідував професор С.С. Каган. У ювілейному збірнику, присвяченому 125-річчю Харківського медичного інституту, є склад кафедри станом на 1935 р., де І.І. Овсієнко є асистентом кафедри соціальної гігієни, керованої професором З.А. Гуревичем.

У 1938 р. І.І. Овсієнко був призначений народним комісаром охорони здоров'я УРСР і обіймав цю відповідальну посаду до січня 1944 р.

Від 1944 до 1971 р., майже до кінця життя, І.І. Овсієнко керував Українським інститутом удосконалення лікарів (згодом Харківська медична академія післядипломної освіти). У 1946 р. І.І. Овсієнко захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, в 1968 р. йому було присвоєне звання професора.

Помер Іван Іванович Овсієнко у Харкові в 1971 році.

Дупленко Костянтин Федорович (1899–1990) закінчив у 1923 р. Катеринославський університет, у 1929 р. — Дніпропетровський медичний інститут. Працював на кафедрі соціальної гігієни в Харківському санітарно-гігієнічному інституті (в наказі по ХСГІ від 5.09.1932 р. зазначено, що асистентами на кафедру були призначені К.Ф. Дупленко та І.І. Овсієнко).

Ступінь кандидата медичних наук К.Ф. Дупленко отримав у 1935 році (вчений ступінь

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Костянтин Федорович Дупленко (1899–1990)
доктор медичних наук, професор

йому присуджено без захисту дисертації), а з 1939 року став доцентом. У 1964 році захистив докторську дисертацію на тему: «Развитие здравоохранения и медицинской науки на Украине за годы социалистического строительства», у 1965 р. удостоєний ступеня доктора медичних наук, у 1966 р. — звання професора. У 1938–1969 рр. завідував кафедрою соціальної гігієни (яку в 1941 році було перейменовано на кафедру організації охорони здоров'я, з 1966 р. — соціальної гігієни та організації охорони здоров'я) в Київському інституті удосконалення лікарів.

Заслужений діяч науки України (1982) К.Ф. Дупленко є автором понад 150 наукових робіт, присвячених переважно теорії соціальної гігієни та організації охорони здоров'я, історії медицини та охорони здоров'я України.

У 1933 р. кафедру соціальної гігієни лікувального факультету ХМІ, яка незабаром об'єднала однойменні кафедри інших факультетів, очолив Зиновій Анатолійович Гуревич. Об'єднання кафедр відбулося в 1934 або 1935 рр. (точну дату цієї події встановити не вдалося). Однак зробити такий висновок дозволяють певні факти. У розпорядженні директора ХМІ Д.С. Ловлі від 15 лютого 1934 р. З.А. Гуревич ще значився керівником кафедри лікувально-профілактичного факультету. А в збірнику праць ХМІ, присвяченому 125-річчю інституту, наведено склад кафедр на кінець 1935 р., серед яких названа вже єдина кафедра соціальної гігієни у складі: керівник

кафедри — професор Гуревич З.А., професори — Гроссер Ф.Й., Мерков А.М., асистенти — Бургсдорф О.В., Овсієнко І.І.

Зиновій Анатолійович Гуревич почав працювати на кафедрі в 1924 р., одразу після закінчення Харківського медичного інституту, спочатку асистентом, згодом — доцентом, і нарешті, професором. 50 років він працював на кафедрі соціальної гігієни та організації охорони здоров'я ХМІ. Він став відомим соціал-гігієністом, автором понад 100 друкованих праць, серед яких 14 монографій і брошур. У 1930-ті роки З.А. Гуревич вивчав соціально-гігієнічні проблеми колективного життя: професійної праці, статевого життя, алкоголізму. Діяльність З.А. Гуревича сприяла поліпшенню викладання соціальної гігієни. У 1930-ті роки він переглянув і доповнив «Програму преподавания социальной гигиены в медвузах Украины». Про високий авторитет кафедри свідчить той факт, що М.О. Семашко, нарком охорони здоров'я РРФСР (1918–1930), запропонував З.А. Гуревичу написати спільну статтю «Социальная гигиена» для першого видання «Большой медицинской энциклопедии» (т. 31, 1935). Автори статті дали визначення соціальної гігієни, додали нарис історії її становлення і розвитку, показали зв'язки соціальної гігієни з іншими дисциплінами.

Зиновій Анатолійович Гуревич (1898–1985)
доктор медичних наук, професор

Гуревич Зиновій Анатолійович (Залман Нафтолійович) (1898–1985) народився 2 (14) вересня 1898 р. в м. Глухові Чернігівської губернії

(нині Сумська область). Після закінчення Глухівського трикласного училища, у 1914 році почав трудову діяльність дрібним службовцем, в 1917 р. склав іспити за 6 класів гімназії і вступив до 7-го класу харківської гімназії, яку закінчив у 1919 році. Того ж року був зарахований на медичний факультет Московських вищих курсів. У 1920–1921 рр. був політпрацівником в армії. У 1921 р. був направлений на навчання до Харківського медичного інституту, по закінченні якого у 1924 році стажувався як молодший асистент кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту. Здобувши кваліфікацію лікаря у 1927 р., продовжував працювати асистентом, а від 1930 р. — доцентом тієї ж кафедри.

При реорганізації кафедри соціальної гігієни на три окремі підрозділи, відповідно до профільних факультетів, З.А. Гуревич був призначений керівником кафедри лікувально-профілактичного та психоневрологічного факультетів (наказ по ХМІ від 6.10.1931 р.). У 1935 р. З.А. Гуревич завідував вже об'єднаною кафедрою соціальної гігієни. У 1933 р. йому було присвоєно кваліфікацію професора соціальної гігієни, в 1936 р. захистив дисертацію, а рік потому, в 1937 році йому було присвоєно вчений ступінь доктора медицини.

Водночас, працюючи на кафедрі соціальної гігієни З.А. Гуревич в 1928–1937 рр. завідував відділенням, а згодом працював науковим співробітником 2-ї неврологічної клініки Центрального психоневрологічного інституту (нині Харківський інститут психоневрології, психіатрії та наркології НАМН України) і науковим співробітником клініки нервових хвороб ХМІ, опублікував 15 наукових робіт з клінічної неврології.

У 1941–1944 рр. З.А. Гуревич завідував кафедрою організації охорони здоров'я 1-го Харківського медичного інституту, який з початком війни евакуювали до м. Чкалов (нині Оренбург). За дорученням Наркомату охорони здоров'я З.А. Гуревич у 1945 р. організував кафедру нервових хвороб в Чкаловському медичному інституті та очолив її.

У 1946 р. З.А. Гуревича затвердили на посаді завідувача кафедри організації охорони здоров'я Харківського медичного інституту, яку в 1966 році реорганізували і вона отримала назву «Кафедра соціальної гігієни та органі-

зації охорони здоров'я». З.А. Гуревич керував цією кафедрою до 1974 року. Півстоліття свого творчого життя Зиновій Анатолійович віддав кафедрі, пережив двічі її перейменування, боровся за відновлення соціальної гігієни як предмету викладання і наукової дисципліни. Тут він створив свою наукову школу, підготував 5 докторів та 28 кандидатів наук.

У 1976–1983 рр. З.А. Гуревич працював в Харківському НДІ загальної та невідкладної хірургії, де у співавторстві написав монографію «Желчнокаменная болезнь» (1979).

Помер Зиновій Анатолійович Гуревич 16 вересня 1985 р. у м. Харкові.

Своїми науковими працями З.А. Гуревич зробив значний внесок в розробку соціально-гігієнічних проблем колективного життя, серцево-судинної захворюваності.

У цей період завідувач кафедри професор З.А. Гуревич активно залучав до наукової роботи керівників органів і закладів охорони здоров'я. За його консультативної допомоги на кафедрі підготували докторські дисертації начальник медсанчастини Нікопольського об'єднання з видобутку марганцевої руди С.А. Шмегевський, директор Харківського НДІ охорони здоров'я дітей та підлітків О.І. Корнілова. Під керівництвом З.А. Гуревича здобули ступінь кандидата наук завідувач Закарпатським облздороввідділом М.Ю. Палфій, головний лікар Харківської обласної клінічної лікарні А.Я. Малоштан, завідувач Сумським облздороввідділом Б.П. Криштопа, завідувач Харківським міськздороввідділом Г.Є. Торський, головний лікар клінічної лікарні №1 м. Харкова Е.С. Жердєв, який підготував дисертацію «Матеріали соціально-гігієнічних досліджень холециститу» (1973) і начальник медико-санітарної служби Південної залізниці Д.Л. Сірак, який захистив у 1973 році дисертацію «Хронічний гепатит і цироз печінки після хвороби Боткіна (соціально-гігієнічне дослідження)».

За керівництва З.А. Гуревича З.П. Петрова завершила роботу над кандидатською дисертацією на тему «З історії соціальної гігієни в Україні (1861–1932)», яку було захищено у 1975 році.

В 1930-ті роки кафедра працювала в тісному контакті з ВІСОЗ, створеному в Харкові в 1929 р. до 10-річчя Наркомату охорони здоров'я України. З.А. Гуревич, С.С. Каган,

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

А.М. Мерков були науковими співробітниками ВІСОЗу. У 1934 р. С.С. Каган опублікував статтю «Робота Всеукраїнського інституту соціалістичної охорони здоров'я як комплексного соціалістичного інституту». Разом з кафедрою гігієни праці вченими кафедри соціальної гігієни проводилося вивчення стану здоров'я гірників Донбасу (Й.О. Арнольд) і зрушення у здоров'ї робітничих сімей м. Харкова (З.А. Гуревич, П.Т. Петров).

Кафедра постійно приділяла увагу вдосконаленню навчального процесу. У 1930-ті роки вчені кафедри взяли участь у підготовці перших українських підручників з соціальної гігієни. Були опубліковані «Нариси з теорії соціальної гігієни» (1932) С.С. Кагана, «Соціальна гігієна» (лекції 1–8, 1933) С.А. Томіліна та А.М. Меркова, «Загальна теорія санітарної статистики» (1935) А.М. Меркова, «Практикум по санітарній статистиці» (1940) Л.А. Абрамовича, М.І. Камінського і П.Т. Петрова.

Кафедра поповнювала фонд наочного приладдя. Зростала кількість книг і журналів в кафедральній бібліотеці, яка у 1937 р. становила близько 3 тисяч примірників, бібліотекою користувалися і викладачі, і студенти.

За перший період діяльності кафедри були підготовлені і захищені 1 докторська дисертація: З.А. Гуревичем «О роли наследственности и среды в этиологии позднего нейросифилиса» (1936) і 4 кандидатські: Л.А. Абрамовичем «Жилище и быт рабочих совхозов и МТС УССР» (1936), О.В. Бургсдорфом «Заболеваемость и летальность среди различных групп сердеч-

но-сосудистых больных» (1936), М.В. Бургсдорфом «Материалы к характеристике течения и прогноза при различных формах заболеваний сердечно-сосудистой системы» (1936). У двох останніх роботах вперше з'явилась тематика, присвячена серцево-судинним захворюванням, яка в подальшому перетворилася на провідну.

На початку 1930-х років, як пише К.В. Майстрах, «закінчується перший період розквіту соціальної гігієни і настає її тимчасовий занепад», починається відхід від розробки теоретичних проблем соціальної гігієни до практичних питань охорони здоров'я. В українській програмі викладання 1934 року більшу частину матеріалу було присвячено соціальній гігієні, а організації охорони здоров'я менше, ніж це пропонували розробники російської програми з цього предмету. І хоча у створених Наркоматом охорони здоров'я УРСР науково-дослідних інститутах, в більшості з яких до 1925 р. були організовані відділи соціальної патології та гігієни, намітилася тенденція до згортання соціально-гігієнічних досліджень. Інститут демографії та санітарної статистики і ВІСОЗ працювали до 1938 р. Продовжували проводитись дослідження стану здоров'я населення в соціально-гігієнічному аспекті. До таких досліджень належить і проведене на кафедрі соціальної гігієни Харківського медичного інституту вивчення зрушень у здоров'ї робітничих сімей (З.А. Гуревич, П.Т. Петров, 1938).

Колектив кафедри організації охорони здоров'я (1946)

Зліва направо: другий — Л.А. Абрамович, четвертий — З.А. Гуревич, п'ята — старша лаборантка В.І. Шевельова

Робота кафедри організації охорони здоров'я (1941–1966)

Перший період діяльності кафедри соціальної гігієни закінчився у травні 1941 року, коли наказом Наркомату охорони здоров'я вона була реорганізована і змінила назву на кафедру організації охорони здоров'я.

Це сталося напередодні нападу Німеччини і тимчасової окупації Харкова фашистськими загарбниками. В цей період 1-й Харківський медичний інститут знаходився в евакуації в м. Чкалові (нині Оренбург), а 2-й ХМІ — в м. Фрунзе (нині столиця Киргизстану м. Бішкек).

Під час перебування разом з 1-м ХМІ в евакуації З.А. Гуревич, очолюючи кафедру організації охорони здоров'я до 1944 р., виконав кілька завдань Чкаловського облздороввідділу: з вивчення та аналізу основних показників системи охорони здоров'я Чкаловської області в 1941 і 1942 рр.; вивчення стану поліклінічної допомоги в містах Чкаловської області та розробка заходів щодо її поліпшення; поглибленого обстеження сільських лікарських дільниць Сорочинського району Чкаловської області; обстеження лікарень м. Чкалова з метою виявлення можливостей поліпшення їх роботи; участі у комплексній експедиції з вивчення септичної ангіни, що проводилася багатьма кафедрами 1-го ХМІ.

У 1946 р. З.А. Гуревича затвердили на посаді завідувача кафедри організації охорони здоров'я Харківського медичного інституту, який знову став єдиним за розпорядженням Ради Народних Комісарів СРСР від 10 грудня 1943 р. Слід пояснити причину затримки З.А. Гуревича у Чкалові: за дорученням Наркомату охорони здоров'я в 1945 р. він займався організацією кафедри нервових хвороб в Чкаловському медичному інституті.

У післявоєнний період кафедра організації охорони здоров'я ХМІ вивчала захворюваність міського і сільського населення, досвід об'єднання лікарень і поліклінік, що проводили тоді органи охорони здоров'я, питання диспансеризації хворих на гіпертонічну і виразкову хворобу тощо. У цей час на кафедрі працювали доценти Л.А. Абрамович, П.Т. Петров, І.І. Козін, Г.Ф. Гуренко, І.Д. Хорош, асистенти Т.К. Єгурнова, Д.Ф. Каракаш, Н.О. Галічева, О.А. Кривицький, І.Д. Гапоненко, В.М. Мезенцев.

Лазар Абрамович Абрамович (1880 — не відомо)
кандидат медичних наук, доцент

Абрамович Лазар Абрамович працював на кафедрі соціальної гігієни ХМІ в довоєнні і післявоєнні роки спочатку асистентом, а згодом — доцентом. Підготував кандидатську дисертацію на тему: «Жилище и быт рабочих совхозов и МТС УССР» [МТС — машинно-тракторна станція], яку захистив у 1936 р. Він був співавтором підготовленого на кафедрі посібника «Практикум по санитарной статистике», опублікованого в 1940 році за редакцією З.А. Гуревича.

Козін Іван Іванович народився 11 травня 1902 року в м. Проскурів Подільської губернії (з 1954 р. м. Хмельницький) в сім'ї ремісника-червонодеревника. Навчався в церковно-парафіяльній і середній школі. Служив у Червоній армії. Є відомості, що в 1925 р. він служив козаком в 4 му Харківсько-Київському полку в Проскуріві і відзначився в традиційних для воїнів-кіннотників змаганнях з «рубки лози». Протягом року, з листопада 1925 р., він був лікпомом (лікарським помічником), проявив себе вмілим працівником, завдяки чому в 1927 році отримав направлення на навчання у Воронежський медичний інститут, який закінчив у 1932 р. Ставши лікарем, працював у районних лікарнях хірургом і керівником охорони здоров'я.

У 1940 р. І.І. Козіна призвали до лав армії, де він був начальником госпіталю за місцем служби. Під час Другої світової війни служив командиром медсанбату (медико-санітарного батальйону), згодом став начальником евакогоспіталів. У період боїв у Криму (1941–1942)

217-й медсанбат, керований військовим лікарем І.І. Козіним, на належному рівні забезпечував медобслуговування 156-ї стрілецької дивізії, а у вересні-листопаді 1941 р. всієї групи військ в Криму (групи генерал-лейтенанта П.І. Батова). У бойовій характеристиці дивізійного військлікаря 3 рангу І.І. Козіна зазначено, що 217-й медсанбат надав допомогу 6600 поранених бійців і командирів. За мужність і відвагу в бою, вміння організувати і вести в складних бойових умовах медичну роботу І.І. Козін наказом по військам Кримського фронту від 30 квітня 1942 р. нагороджений орденом Червоного Прапора. У травні 1942 р. обіймав посаду дивізійного лікаря, згодом був призначений начальником передового евакогоспіталю 51-ї армії. Після визволення м. Харкова передовий евакогоспіталь 5972 розташовувався спочатку в будівлі відновленої середньої школи №30, а потім, ставши тилувим, перемістився на базу Харківської обласної клінічної лікарні, відновленням якої керував майор медслужби І.І. Козін. У лютому 1946 р. він був нагороджений значком «Отличнику здравоохранения». Начальником 5972-го евакогоспіталю І.І. Козін залишався до квітня 1947 р., коли був призначений головним лікарем 13-ї лікарні та 13-ї поліклініки м. Харкова. Тут йому також довелося зайнятися відновленням і налагодженням роботи цих медичних установ.

У лютому 1949 р. І.І. Козін обійняв посаду заступника завідувача Харківського міськ-здоровідділу, де пропрацював до березня 1952 року.

Будучи керівником охорони здоров'я міського масштабу, І.І. Козін з вересня 1950 р. за сумісництвом працював в Харківському медичному інституті на посаді асистента (на 0,5 ставки) кафедри організації охорони здоров'я. У березні 1952 р. він був переведений на повну ставку асистента, у квітні 1955 р. — на посаду виконуючого обов'язки доцента тієї ж кафедри, а у травні 1956 року йому було присвоєне звання доцента.

Займаючись викладанням, І.І. Козін розпочав збір матеріалу до кандидатської дисертації. Підготовлену під керівництвом професора З.А. Гуревича дисертацію на тему: «О диспансеризации больных гипертонической болезнью» І.І. Козін успішно захистив у 1954 році. Диплом доцента він отримав у травні 1956 р.

У серпні 1963 р. був звільнений у зв'язку з виходом на пенсію.

Будучи кавалером двох орденів: Червоного Прапора і Червоної Зірки, і 5 бойових медалей, І.І. Козін продовжував вести велику роботу з військово-патріотичного виховання молоді, підтримував тісний зв'язок з Радою ветеранів-однополчан 51-ї армії.

Помер Іван Іванович Козін 16 березня 1985 року.

Восени 1948 року в ХМІ була організована кафедра історії медицини, яку очолив Петро Тимофійович Петров, відомий історик медицини, автор близько 100 наукових праць, в тому числі посібника «Практикум по санитарной статистике» і монографічної роботи про історію Харківського наукового медичного товариства за 100 років його діяльності. Кафедрою історії медицини, вперше організованою в інституті, доцент П.Т. Петров керував від 1948 до 1957 року, коли самостійні кафедри цього профілю були ліквідовані у союзному масштабі (вони залишилися лише у столичних вишах).

У квітні 1957 р. керівництво ХМІ отримало дозвіл Міністерства охорони здоров'я України «об'єднати кафедру організації охорони здоров'я з кафедрою історії медицини в одну кафедру організації охорони здоров'я з курсом історії медицини». Від 1957 до 1966 р. окремий курс історії медицини на кафедрі вів доцент П.Т. Петров. Під керівництвом П.Т. Петрова були підготовлені 2 кандидатські дисертації з історії кафедри нормальної фізіології ХМІ (В.П. Скалозуб, 1957) і кафедри акушерства та гінекології (В.П. Веприк, 1961).

Петров Петро Тимофійович (1896–1966) народився в Харкові 5 (17) жовтня 1896 р. З 1909 по 1915 р. навчався в гімназії Товариства взаємодопомоги трудящих жінок. У 1917 р. вступив на історико-філологічний факультет Харківського університету, але, провчившись три курси, перейшов у 1920 р. в Харківську медичну академію, реорганізовану в 1921 році у Харківський медичний інститут, який він і закінчив у 1925 році.

Трудову діяльність П.Т. Петров розпочав у 1912 р., ще будучи гімназистом, і до 1920 р. займався переважно репетиторством. З 1920 по 1927 р. він працював на залізничному транспорті братом милосердя в заразних холерних бараках, потім фельдшером, з 1926 р. — сані-

Петро Тимофійович Петров (1896–1966)
кандидат медичних наук, доцент

тарним лікарем станції Белгород. Від 1927 до 1930 р. був лікарем у відділі гігієни харчування в Харківській міській санітарно-епідеміологічній станції. У 1930 році він вступив до аспірантури Всеукраїнського інституту харчування в Харкові, де його науковим керівником був видатний соціал-гігієніст С.А. Томілін; від 1933 до 1936 р. П.Т. Петров працював асистентом у вечірньому робочому університеті, організованому при цьому інституті.

Після закриття Всеукраїнського інституту харчування, в 1936 р. П.Т. Петров перейшов у 1-й Харківський медичний інститут, де працював асистентом до 1940 р. Він розпочав збір матеріалу для кандидатської дисертації, яку готував під керівництвом професора З.А. Гуревича. Матеріал було зібрано, оброблено і проаналізовано, основні результати роботи опубліковані у двох номерах журналу, «Врачебное дело» за 1938 рік. Робота була практично готовою, але її захист не відбувся, через призмов П.Т. Петрова до армії у 1940 році.

Під час Другої світової війни П.Т. Петров був учасником бойових дій в Криму і Сталінграді, нагороджений орденом «Красная Звезда» і трьома медалями, війну закінчив у званні майора медичної служби. Продовжуючи службу в Харківському військовому окрузі до 1946 р., у 1944 р. повернувся на кафедру організації охорони здоров'я, в 1945 р. захистив підготовлену до війни дисертацію «Опыт изучения сдвига здоровья в 2000 рабочих семей г. Харькова», в 1949 році отримав звання доцента. Від 1948 до 1957 р. керував вперше

організованою кафедрою історії медицини. З 1957 р. до кінця життя вів курс історії медицини на кафедрі організації охорони здоров'я та історії медицини ХМІ.

В характеристиці, підписаній директором ХМІ доцентом І.П. Кононенко, зазначено, що П.Т. Петров — «винятково ерудований та енергійний науковий працівник. Блискучий лектор і прекрасний викладач. Будучи першим завідувачем кафедри історії медицини у Харківському медичному інституті, він доклав багато зусиль для організації кафедри». Доцент Петров П.Т. консультував багатьох співробітників інституту, які працювали над питаннями історії медицини. За його керівництва були підготовані й успішно захищені 2 кандидатські дисертації з історії кафедр ХМІ.

У 1953 р. П.Т. Петров був нагороджений орденом «Знак Почёта», у 1955 р. — значком «Отличнику здравоохранения».

За ініціативи П.Т. Петрова при Товаристві гігієністів Харківського медичного товариства у 1958 році було організовано секцію історії медицини, якою він беззмінно керував до 1966 р. Секція активно працювала, щомісячно проводились засідання, голова секції брав участь в усіх конференціях з історії медицини, друкував статті в наукових журналах. Секція була важливою складовою Харківського медичного товариства, її голові було доручено зібрати матеріали і підготувати до 100-річного ювілею товариства видання книги про вікову діяльність ХНМТ. Результатом ретельної копіткої праці стала монографія П.Т. Петрова «К истории Харьковского научного медицинского общества (1861–1961)», яка була опублікована у видавництві «Здоров'я» у 1965 р. Ця фундаментальна монографія і зараз є основним джерелом відомостей про вікову історію ХНМТ.

Добре відомою була Секція і на рівні Українського і Всесоюзного товариств істориків медицини. Коли у 1954 р. радянських істориків медицини вперше запросили взяти участь у роботі XIV Міжнародного конгресу істориків медицини (Італія, Рим-Салерно), до складу делегації включили П.Т. Петрова, єдиного з українських істориків медицини.

Петро Тимофійович був творчою людиною з різнобічними інтересами: відвідував театральні вистави, зібрав велику колекцію ма-

Доцент П.Т. Петров
приймає залік з історії
медицини (1954)

рок, любив поезію, особливо «Срібного віку», в юнацтві і сам писав вірші. Але найбільшою й неминущою його любов'ю були книжки. Він зібрав дуже солідну бібліотеку наукової і художньої літератури. Його завжди бачили з книжкою в руках: в кабінеті, в часи дозвілля, у транспорті. Співробітників дивувала його ерудиція. Він вільно читав англійською та польською мовами. В пам'яті тих, хто його знав, він залишився зразком справжнього інтелегента.

Помер Петро Тимофійович Петров 25 червня 1966 року в Харкові.

Після смерті П.Т. Петрова курс історії медицини на кафедрі від 1966 до 1973 р. читала доцентка Т.К. Єгурнова.

У 1957 р. кафедра історії медицини була об'єднана з кафедрою організації охорони здоров'я, в результаті чого стала офіційно називатися кафедрою організації охорони здоров'я та історії медицини. У 1963 р. була опублікована монографія І.Д. Хороша «Первые годы развития советского здравоохранения на Украине (1918–1920)».

Хорош Іван Дмитрович народився 3 жовтня 1906 р. в селі В.-Янісоль Маріупольського повіту Катеринославської губернії (нині с. В.-Новоселівка Донецької області) в родині селянина-середняка. У 1922 р. закінчив В.-Янісольську школу-семирічку і протягом кількох років був на комсомольській роботі. У вересні 1927 р. був направлений на робітфак Харківського медичного інституту, після закінчення якого в 1930 р. вступив до Харківського психоневрологічного інституту (кадровий інститут

при Психоневрологічній академії), закінчив його в 1935 р. Будучи студентом, поєднував навчання з роботою пропагандиста. Працював викладачем політекономії на вечірньому робітфаці ХМІ, потім на кафедрі Харківського санітарно-гігієнічного інституту, а згодом обіймав посаду завідувача вечірнього робітфаку Харківського психоневрологічного інституту.

Анкета подальшої роботи І.Д. Хороша рясніє частими змінами місць роботи і посад. На той час типовим було прийняття вольових рішень, щодо призначення ефективних керівників на проблемні ділянки задля налагодження роботи і зміцнення кадрового складу. У 1935 р. він 5 місяців пропрацював лікпрофінспектором Жданівського (нині м. Маріуполь) міськздороввідділу, потім 3 місяці був директором Херсонської психіатричної лікарні. 3 жовтня 1935 р. до липня 1936 р. служив червонофлотцем-лікарем-однорічником на крейсері «Червоний Кавказ» Чорноморського флоту. Потім на 3 місяці повернувся на посаду лікпрофінспектора. Від жовтня 1936 р. до серпня 1940 року був директором Полтавської психіатричної лікарні. Водночас, від жовтня 1937 р. до вересня 1941 року обіймав посаду завідувача Полтавського облздороввідділу. Від січня до жовтня 1941 року очолював управління Охматдиту (охорони материнства і дитинства) Наркомату охорони здоров'я УРСР. Від листопада 1941 р. до липня 1942 р. служив начальником евакогоспіталю. Від липня 1942 року працював заступником начальника управління сільських лікувальних установ Наркомату охорони здоров'я СРСР, а від січня 1943 р. — заступником наркома охорони здо-

ров'я УРСР по кадрах. Три роки, від липня 1943 р. до липня 1946 р. — завідував Полтавським облздороввідділом. Згодом, від липня 1946 р. протягом трьох років обіймав посаду головного лікаря Львівської психіатричної лікарні. Від осені (з вересня) 1949 р. і до листопада 1953 р. знов завідував Полтавським облздороввідділом. У листопаді 1953 року був переведений на посаду завідувача Харківського міськздороввідділу, яку обіймав до березня 1957 р.

За час роботи організатором охорони здоров'я на високих керівних посадах І.Д. Хорош накопичив значний обсяг фактичного матеріалу, який після глибокого наукового аналізу, і став основою його дисертації. Її він готував на нашій кафедрі під керівництвом професора З.А. Гуревича. Захист дисертації на тему «Основные этапы развития здравоохранения на Полтавщине» відбувся 20 грудня 1955 р. в Раді Харківського медичного інституту, яка ухвалила рішення присвоїти І.Д. Хорошу ступінь кандидата медичних наук.

Від 1956 р. І.Д. Хорош спочатку працював за сумісництвом асистентом (на 0,5 ставки) кафедри організації охорони здоров'я ХМІ, а згодом, у березні 1957 р. був переведений на повну ставку асистента. Від 1 вересня 1959 р. І.Д. Хорош виконував обов'язки доцента. В його особовій справі зберігається заява професора З.А. Гуревича від 19 серпня 1959 р. з проханням затвердити І.Д. Хороша доцентом кафедри, в якій зазначено, що, працюючи протягом трьох років асистентом, він проявив себе як хороший викладач і здібний науковець. За дорученням завідувача кафедри він читав цілу низку розділів курсу організації охорони здоров'я. В характеристиці, даній йому у червні 1961 р., є відомості, що за час роботи на кафедрі І.Д. Хорош опублікував 10 наукових робіт і з 1958 р. успішно працював над докторською дисертацією на тему: «Основные этапы и перспективы развития сельского здравоохранения в УССР» (дисертація згодом була успішно захищена у 1965 році).

Наприкінці серпня 1961 р. за наказом Міністерства охорони здоров'я УРСР, І.Д. Хорош почав виконувати обов'язки завідувача кафедри організації охорони здоров'я Київського медичного інституту. В його особистій справі є характеристика, складена, судячи з дати, у відповідь на запит МОЗ та підписана керівництвом Харківського медичного інституту.

В цьому документі йшлося про те, що працюючи на кафедрі, І.Д. Хорош проявив себе дисциплінованим, тактовним, витриманим викладачем, вимогливим до себе і до студентів, що він «при роботі над дисертацією проявив велику працьовитість і наполегливість». А також, що він «володіє хорошими організаторськими здібностями». Плідну працю І.Д. Хороша було відзначено урядовими нагородами орденом «Знак Почёта» (1945) і трьома медаллями, в тому числі «За трудовое отличие» (1951) і «За доблестный труд» (1952).

У 1963 р. І.Д. Хорош опублікував монографію «Первые годы развития советского здравоохранения на Украине (1918–1920)», серйозне, добротне історико-медичне дослідження, засноване на аналізі матеріалів загально-історичної та медичної преси, а також великої кількості документів, що зберігалися в фондах державного архіву (нині Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОВУ)).

Тамара Костянтинівна Єгурнова (1911 — не відомо)
кандидатка медичних наук, доцентка

Єгурнова Тамара Костянтинівна народилася 11 травня 1911 р. в селі Семеніхін Ливенського району Орловської області (за нинішнім територіальним поділом) в родині селянина-бідняка. Від 1928 року почала працювати санітаркою в лікарні м. Оел і одночасно вчилася у фельдшерсько-акушерській школі, яку закінчила у 1931 році. Від 1931 до 1937 р. працювала медсестрою І Радянської лікарні м. Харкова. У 1932 році вступила до 2-го Хар-

ківського медичного інституту, який закінчила з відзнакою у 1937 р., здобувши спеціальність лікаря-лікувальника. Спочатку працювала (1937–1939) ординаторкою, а згодом, завідувачкою терапевтичним відділенням, обіймала посаду заступника головлікаря Степанівської лікарні Краматорського району Донецької області. Від 1939 до жовтня 1941 р. була дільничною терапевткою 15-ї поліклініки м. Харкова. В роки Другої світової війни була в евакуації в м. Казань, де від 1942 до 1944 р. завідувала здоровпунктом заводу №16 Наркомату авіаційної промисловості, а згодом очолила медсанчастину цього заводу. У травні 1944 р. повернулася до Харкова де її призначили завідувачкою райздороввідділу (нинішнього Київського району).

У характеристиці, датованій початком 1950-х рр. зазначалося, що «Тов. Т.К. Єгурнова проявила себе як хороший організатор, вольовий керівник. За час її роботи установи охорони здоров'я району різко підвищили якість лікувальної, профілактичної, санітарної роботи. Користується заслуженим авторитетом у медичних працівників міста. За відновлення мережі охорони здоров'я Міністром охорони здоров'я СРСР нагороджена значком «Отличнику здравоохранения». За своїми організаторськими здібностями і діловими якостями може виконувати більш відповідальну роботу».

Зазначені організаторські здібності не були просто загальноприйнятим штампом, а відповідали реальності, що і підтвердили факти подальшого просування Тамари Костянтинів-

ни по щаблях кар'єри. А це від жінок вимагало більших зусиль, ніж від чоловіків. Від грудня 1950 р. Т.К. Єгурнова працювала головною лікаркою Харківської міської санепідстанції. Від березня 1952 до листопада 1953 року завідувала Харківським міським відділом охорони здоров'я.

Робота Т.К. Єгурнової в Харківському медичному інституті розпочалася у вересні 1950 року, спочатку вона обіймала посаду асистента кафедри організації охорони здоров'я за сумісництвом (на 0,5 ставки), а в листопаді 1953 р. перейшла на повну ставку. У вересні 1966 р. була переведена на посаду доцента кафедри з курсу історії медицини.

Працюючи на кафедрі, Т.К. Єгурнова за керівництва професора З.А. Гуревича підготувала і в 1955 р. захистила кандидатську дисертацію «Из опыта работы органов и учреждений здравоохранения по борьбе с дизентерией».

Завідувач кафедри З.А. Гуревич охарактеризував Т.К. Єгурнову як викладачку, яка «добре пореається з роботою, проводить заняття на всіх факультетах», «читає окремі лекції для студентів військового факультету» (характеристика від 29 квітня 1955 року).

В іншій характеристиці (від 14 вересня 1967 р.), призначеній для подання до ВАКу для затвердження Т.К. Єгурнової у вченому званні доцента, З.А. Гуревич зазначив, що вона «є висококваліфікованою здібною викладачкою», що «пробну лекцію, прочитану нею у червні 1968 р. рада санітарно-гігієнічного факультету високо оцінила». В осінньому семестрі того ж року Т.К. Єгурнова почала читати самостійний

Засідання секції історії медицини ХНМУ (1969)
Зліва направо:
доц. Т.К. Єгурнова,
проф. Е.О. Фінкельштейн,
проф. В.М. Жаботинський,
ас. З.П. Петрова

доцентський курс історії медицини. На посаді доцента вона працювала до кінця 1972–1973 навчального року, до виходу на пенсію.

Т.К. Єгурнова активно займалася громадською діяльністю. В обкомі профспілки медичних працівників вона керувала позаштатним відділом з впровадження передового досвіду роботи лікувально-профілактичних установ Харківської області; за хорошу організацію цієї роботи в 1966 р. була нагороджена Почесною грамотою Українського республіканського комітету профспілки медичних працівників.

У медичному інституті Т.К. Єгурнова очолювала комісію з надання допомоги практичній охороні здоров'я, була головою проблемної комісії «Історія медицини і теоретичні основи радянської охорони здоров'я», вченим секретарем терапевтичної ради.

Коли в березні 1967 р. було ухвалено рішення про відновлення діяльності Секції історії медицини Товариства гігієністів Харківського наукового медичного товариства (секція після смерті її організатора і першого голови доцента П.Т. Петрова тимчасово припинила роботу), головою секції обрали Т.К. Єгурнову. На засіданнях секції вона виступала з доповідями, в яких висвітлювалися питання становлення та розвитку системи охорони здоров'я у зв'язку з ювілейними датами в історії країни, а також робила повідомлення про історико-медичні конференції, делегаткою яких вона була. Доцентка Т.К. Єгурнова керувала Секцією історії медицини до середини 1973 року.

Т.К. Єгурнову обирали депутаткою районної (1948–1951) і міської ради депутатів трудящих (1951–1953 рр.), вона була членкинею Президії Харківського обкому профспілки медпрацівників (від 1964 року).

Т.К. Єгурнова була нагороджена трьома медалями і значком «Отличнику здравоохранения».

Після виходу на пенсію Тамара Костянтинівна підтримувала зв'язок з інститутом, відвідувала збори, і померла в інституті, прийшовши на чергові збори.

Кафедра брала активну участь у допомозі практичній охороні здоров'я, яка проводилася інститутом. Лікарям м. Харкова були запропоновані і відбулися цикли занять зі статистики у 1961 і 1963 рр., окрім того, викладачі

кафедри систематично консультували лікарів практичної охорони здоров'я з питань застосування статистичних методів в науковій і практичній роботі. До цих занять і консультацій підключалися також доценти, асистенти та аспіранти інституту, які користувалися статистикою як методом дослідження у своїх наукових роботах.

Слід додати, що у 1970 році на кафедрі було проведено ще один цикл занять зі статистики для аспірантів і молодих викладачів кафедри госпітальної терапії; ініціатором проведення цих занять виступила професорка, в майбутньому дійсний член трьох Академій наук Любов Трохимівна Малая.

Кафедра взяла участь в наданні шефської допомоги Семипалатинському медичному інституту (СМІ). Договір про шефську допомогу Харківського медичного інституту Семипалатинському був укладений в 1965 р. Договір підписали ректор ХМІ Б.Я. Задорожний і ректорка СМІ Т.А. Назарова, випускниця нашого інституту. Ця угода надавала аспірантам СМІ можливість користуватися методичною допомогою та консультаціями провідних вчених ХМІ. На нашу кафедру був відряджений цільовий аспірант з Семипалатинська М.Ж. Тулепбаєв, який підготував під керівництвом професора З.А. Гуревича дисертацію на тему «Диспансеризация больных ревматизмом», яку успішно захистив у 1971 році, здобувши ступінь кандидата медичних наук.

Наприкінці 1950-х — на початку 1960-х років у науково-дослідній діяльності кафедри організації охорони здоров'я та історії медицини домінувала тематика, присвячена вивченню серцево-судинних захворювань. Розробці соціально-гігієнічних проблем цієї патології була присвячена низка статей З.А. Гуревича і його монографія «Коронарная болезнь» (1963; 2-е видання, 1967), в яких були всебічно проаналізовані вітчизняні і зарубіжні літературні джерела і результати досліджень співробітників кафедри. Автори монографії висвітлювали соціально-гігієнічне значення коронарної хвороби, причини її виникнення, поширеність, і завдання соціальної гігієни в боротьбі з нею.

За цією тематикою були захищені кандидатські дисертації: І.І. Козіна «О диспансеризации больных гипертонической болезнью» (1954), М.Л. Захарченка «Сердечно-сосудистая

заболеваемость и организация мероприятий по борьбе с нею в Полтавской области» (1963), Н.О. Галічевої «Материалы социально-гигиенического исследования инфаркта миокарда в г. Харькове» (1965), І.Д. Гапоненка «Материалы социально-гигиенического исследования сердечно-сосудистой заболеваемости у работающих на заводах машиностроения г. Харькова» (1966).

До кола наукових інтересів кафедри входило також вивчення захворюваності на виразкову хворобу — кандидатська дисертація О.А. Кривицького «Из опыта диспансеризации больных язвенной болезнью», (1964) і злочасними новоутвореннями — докторська дисертація Д.І. Маца «Заболеваемость раком на Украине», (1956); кандидатські дисертації І.Р. Лазарева «Злокачественные новообразования и организация мероприятий по борьбе с ними в Луганской области» (1962), і В.М. Мезенцева «Материалы социально-гигиенического («эпидемиологического») исследования рака легких» (1965).

Олександр Андрійович Кривицький (1924 — невідомо) кандидат медичних наук

Кривицький Олександр Андрійович народився 1 серпня 1924 року в м. Кременчуці Полтавської області в родині робітника.

О.А. Кривицький спочатку навчався в неповній середній школі (1932–1939), згодом перейшов до 8-го класу середньої школи, в якій у 1941 році закінчив 9 класів.

Від вересня 1941 р. до вересня 1943 р. перебував у Кременчуці, на окупованій фашиста-

ми території. У цей час він був одним з керівників підпільної комсомольсько-молодіжної групи, що підтверджує відповідь на запит парткому Харківського медичного інституту, отримана з Кременчука. Після визволення Кременчука, від жовтня 1943 р. до січня 1946 р. О.А. Кривицький служив в армії, був на фронті. У боях був двічі поранений і контужений. Нагороджений медаллю «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.».

У 1946 р. був комісований через поранення. Вступив до 10-го класу школи робітничої молоді і закінчив її із срібною медаллю. У серпні 1946 р. розпочав навчання на хімічному факультеті Київського університету, але через тяжку хворобу змушений був залишити навчання.

У серпні 1947 р. вступив до Харківського медичного стоматологічного інституту, який закінчив з відзнакою у 1951 році.

Після закінчення інституту О.А. Кривицький працював у Сватівській районній лікарні Ворошиловградської (нині Луганської) області стоматологом, незабаром був призначений завідувачем поліклінічного відділення цієї лікарні, продовжуючи роботу стоматолога за сумісництвом. Окрім того, протягом півроку (з вересня 1951 р. до лютого 1952 р.) виконував обов'язки завідувача Сватівського райздороввідділу. Від березня 1952 р. до січня 1953 р. працював головним лікарем Сватівської районної санепідстанції. Переїхавши з родиною до Кременчука, обійняв посаду головного лікаря Кременчуцької райсанепідстанції, одночасно виконуючи обов'язки завідувача Кременчуцького райздороввідділу. Від 1953 до 1957 р. працював головним лікарем Велико-Кохнівської районної лікарні Кременчуцького району.

У червні 1957 р. у зв'язку зі скасуванням райздороввідділів і передачею їх функцій районним лікарням, О.А. Кривицький був призначений головним лікарем районної лікарні Кременчуцького району, очолював її до 1959 р. одночасно працюючи хірургом.

У 1957 р. навчався на курсах удосконалення головних лікарів районних лікарень при Київському інституті удосконалення лікарів, в 1958 р. був слухачем заочних курсів удосконалення керівних кадрів охорони здоров'я при Центральному інституті удосконалення

лікарів в Москві з циклу «Організація охорони здоров'я».

Отримавши солідний досвід керівництва органами охорони здоров'я районної ланки і знання на курсах удосконалення лікарів, О.А. Кривицький вирішив, що навчання в аспірантурі на кафедрі організації охорони здоров'я Харківського медичного інституту сприятиме більш серйозному підвищенню кваліфікації.

1 вересня 1959 р. О.А. Кривицький вступив до очної аспірантури і почав працювати над дисертацією під керівництвом професора З.А. Гуревича. Будучи аспірантом, О.А. Кривицький завзято включився в роботу над дисертаційним дослідженням. При проходженні атестації було зазначено, що він здібний науковець, старанно, енергійно та ініціативно працює над кандидатською дисертацією. Його педагогічна підготовка також проходила успішно: він проводив практичні заняття з організації охорони здоров'я зі студентами 5 курсу на належному науково-методичному рівні, підготував і прочитав лекцію на тему «Облік і звітність в закладах охорони здоров'я», брав активну участь в розробці методичних посібників до практичних занять з санітарної статистики.

За спогадами З.П. Петрової, яка у грудні 1961 р. була зарахована лаборантом кафедри і прикріплена до О.А. Кривицького для допомоги і освоєння статистики, Олександр Андрійович охоче знайомив її з матеріалами дисертації, пояснюючи, що після усного викладу майбутнього тексту йому легше писати черговий розділ.

Робота над дисертацією йшла настільки успішно, що керівник професор З.А. Гуревич зробив висновок, що термін аспірантури може бути скорочений на один рік і від 1 вересня 1961 р. О.А. Кривицького можна перевести на посаду асистента кафедри. Вчена Рада погодилася з думкою керівника і визнала за доцільне просити Міністерство охорони здоров'я дозволити О.А. Кривицькому достроково закінчити аспірантуру. Дозволу в міністерстві не дали, але як аспіранту третього року навчання О.А. Кривицькому дозволили проводити практичні заняття. Від 1 вересня 1962 року після закінчення терміну аспірантури він нарешті обійняв посаду асистента кафедри організації охорони здоров'я.

Захист дисертації О.А. Кривицького на тему «Из опыта диспансеризации больных язвенной болезнью» відбувся в середині 1964 р., а 30 грудня 1964 р. Вища атестаційна комісія ухвалила рішення про присудження йому вченого ступеня кандидата медичних наук.

Безсумнівно О.А. Кривицький мав дар викладача. Розібравшись в тонкощах статистичного методу, він прагнув передати набуті знання тим, хто виявляв зацікавленість. Він охоче допомагав колегам в науковій роботі. Коли один з аспірантів кафедри мав труднощі в оформленні зібраного матеріалу, Олександр Андрійович навіть написав йому розділ, присвячений захворюваності, і колега-аспірант, вже за цим зразком готував наступні розділи.

Олександр Андрійович користувався заслуженим авторитетом серед колег на кафедрі, факультеті та в інституті. Він мав організаторські здібності, був рекомендований для зарахування до резерву для роботи за кордоном по лінії Всесвітньої організації охорони здоров'я. У зв'язку з цим був відряджений у 1964 році для вивчення іноземної мови спочатку в Київ до Інституту удосконалення лікарів на півроку, а після повернення з цих курсів — на такий же термін до Москви в Центральний інститут удосконалення лікарів.

Але щось сталося в його житті, що змінило його плани і зупинило кар'єрне зростання, яке стрімко починалося, і 22 березня 1965 р. О.А. Кривицький змушений був подати заяву про звільнення за власним бажанням, яку негайно підписали.

Пізніше, він завідував оргметодвідділом Дніпропетровського НДІ гастроентерології. Інших даних про його подальшу долю у нас немає.

На кафедрі були підготовлені кандидатські дисертації з вивчення захворюваності та досвіду роботи органів та закладів охорони здоров'я. Це дослідження проводилося в історичному — І.Д. Хорош «Основные этапы развития здравоохранения на Полтавщине» (1955) і практичному плані — Т.К. Єгурнова «Из опыта работы органов и учреждений здравоохранения по борьбе с дизентерией» (1955); Ф.С. Мар'єнко «Опыт работы и задачи организации неотложной и скорой медицинской помощи в сельском районе» (1956); В.І. Санік «К особенностям гриппа в Харькове в последние годы» (1956); Г.Ф. Гуренко «К особенностям

заболеваемости дизентерией и организация мероприятий по борьбе с нею на селе» (1958); Г.І. Івахно «К статистике ЛОР заболеваемости и организация ЛОР помощи в г. Киеве» (1961). Була також захищена докторська дисертація І.Д. Хороша «Основные этапы и перспективы развития сельского здравоохранения в УССР» (1965).

Як бачимо, другий період діяльності кафедри організації охорони здоров'я (а від 1957 року у назву було додано «та історії медицини») був дуже плідним в галузі наукових досліджень і підготовки науково-педагогічних кадрів. За цей період на кафедрі були підготовлені та успішно захищені 2 докторські (Д.І. Мац, І.Д. Хорош) і 16 кандидатських дисертацій, видано 3 монографії (З.А. Гуревич, І.Д. Хорош, П.Т. Петров).

Незабаром після закінчення війни, все більше авторитетних вчених вважали за необхідне проводити дослідження корінних проблем соціальної гігієни та відновити викладання цієї дисципліни в вищих медичних навчальних закладах країни. Уже в 1947 році на ювілейній конференції, присвяченій 25-річчю першої в СРСР кафедри соціальної гігієни, створеної в І Московському медичному інституті, ця ідея була підтримана багатьма її учасниками. У збірнику «Достижения советской медицинской науки за 30 лет» була опублікована стаття М.О. Семашка «Социальная гигиена в СССР», в якій містилася висока оцінка заслуг цієї науки в розвитку охорони здоров'я. Тоді ж М.О. Семашко вніс пропозицію про відновлення колишньої назви дисципліни «соціальна гігієна».

В журналі «Советское здравоохранение» (№1, 1949) в порядку обговорення була надрукована стаття члена-кореспондента АМН СРСР професора Г.А. Баткіса «Некоторые вопросы советской социально-гигиенической науки», в якій він оцінював перейменування кафедр соціальної гігієни на кафедрі організації охорони здоров'я, як «неправильний крок». Він написав: «Для соціальної гігієни відхід від основних загально-методологічних проблем безпосередньо пов'язаний з тим спрощенням, яке було внесене свого часу в цю дисципліну і отримало своє організаційне закріплення в 1941 році в перейменуванні дисципліни як предмета викладання. Що, як відомо, призвело до майже повного виключення з про-

грами основних теоретичних розділів цієї дисципліни».

Остаточне позитивне рішення цього питання затягнулося майже на два десятиліття. В середині 1950-х років міністр охорони здоров'я РРФСР професор С.В. Курашов знову виступив з пропозицією про відновлення соціальної гігієни. Ця пропозиція зустріла гарячу підтримку XIII Всесоюзного з'їзду гігієністів, Президії Академії медичних наук СРСР, правління Всесоюзного товариства гігієністів і видатних вчених.

У постанові XIII з'їзду гігієністів та епідеміологів, який відбувся у 1956 році, було записано: «З'їзд вважає за необхідне просити Міністерство охорони здоров'я СРСР відновити соціальну гігієну, як предмет викладання в медичних інститутах і як наукову дисципліну в науково-дослідних інститутах. Повинна бути всебічно розширена розробка основних соціально-гігієнічних проблем як на кафедрах соціальної гігієни, так і на кафедрах гігієнічних і клінічних дисциплін».

У доповіді на Пленумі правління Всесоюзного гігієнічного товариства (травень 1957 р.) Г.А. Баткіс у властивій йому різкій манері критикував противників відновлення соціальної гігієни, звинувачуючи їх у відсутності інтересу до глибокої теоретичної роботи, в прагненні «огородитися частоколом місцевого відділу охорони здоров'я, даної лікарні».

У 1956–1965 рр. розгорнулася широка дискусія про соціальну гігієну, в якій взяли участь соціальні гігієністи та організатори охорони здоров'я того часу (Г.А. Баткіс, М.А. Виноградов, К.В. Майстрах, Б.Д. Петров, Б.Я. Смулевич, З.А. Гуревич, Л.Г. Лекареєв). Зокрема, З.А. Гуревич виступив у пресі зі статтями, «Задачи социальной гигиены в борьбе с основными сердечно-сосудистыми заболеваниями в УССР» (1963), «К вопросу о социальной гигиене как предмете преподавания и научной дисциплине» (1964), в яких підкреслював значимість соціально-гігієнічного підходу до вирішення проблем боротьби з високою захворюваністю, а також обґрунтовував необхідність відновлення викладання соціальної гігієни у вищій медичній школі. Дискусія сприяла посиленню інтересу до соціально-гігієнічних проблем.

У 1964 р. З.А. Гуревич опублікував статтю «Две отрасли научных исследований»,

в якій підтримав прихильників відновлення соціальної гігієни, вважаючи, що потрібно не тільки вивчати передовий досвід органів і закладів охорони здоров'я у сфері охорони здоров'я населення країни, але і закласти під практичні заходи міцний науковий соціально-гігієнічний фундамент. Наша кафедра може пишатися, що її керівник проф. З.А. Гуревич зайняв прогресивну позицію в питанні про відновлення соціальної гігієни як наукової дисципліни і предмета викладання.

У 1966 р. вийшов наказ міністра охорони здоров'я академіка Б.В. Петровського про відновлення соціальної гігієни як предмета викладання і наукової дисципліни. Кафедри отримали назву кафедр соціальної гігієни та організації охорони здоров'я. Широке розгортання соціально-гігієнічних досліджень з актуальних проблем, що диктувало життя, позитивно позначилося на практичній роботі органів охорони здоров'я.

У 1967 році міністерством охорони здоров'я було запропоновано розгорнуту програму найактуальніших проблем соціально-гігієнічного спрямування, які потребували наукового дослідження.

Досягнення кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я (1966–1991)

З відновленням соціальної гігієни як предмета викладання у 1966 році почався третій етап розвитку соціально-гігієнічної науки.

У 1956–1966 рр. розгорнулася широка дискусія про соціальну гігієну, в якій українські вчені, і це слід особливо підкреслити, зайняли активну прогресивну позицію в питанні про відновлення соціальної гігієни як науки і навчальної дисципліни.

В підготовці нового підручника «Соціальна гігієна и организация здравоохранения» (1969) (автори Г.А. Баткіс і Л.Г. Лекарев) брали участь і представники українських, в тому числі і харківської кафедр. Крім того, при складанні нової програми викладання цієї дисципліни були враховані пропозиції кафедр Вінницького і Харківського медичних інститутів.

В центрі уваги кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я ХНМУ продов-

жували бути актуальними проблеми серцево-судинних захворювань. У 1972 р. була опублікована монографія «Инфаркт миокарда», яка являла собою комплексне соціально-гігієнічне і клінічне дослідження. Робота була підготовлена соціал-гігієністами (З.А. Гуревичем і Н.О. Галічевою) у співпраці з клініцистами (В.Г. Почепцовим і А.А. Дубінським).

Актуальним був і інший напрям наукових досліджень кафедри, розпочатий ще в кінці попереднього періоду — вивчення захворюваності промислових робітників та організації боротьби за її зниження. У Харкові таке дослідження проводилося переважно на машинобудівних заводах (кандидатські дисертації Г.Є. Торського «Опыт борьбы за снижение заболеваемости рабочих на харьковских машиностроительных заводах» (1965) і вже згадувана робота І.Д. Гапоненка, в якій досліджувалась серцево-судинна захворюваність у працюючих на заводах машинобудування м. Харкова (1966). Частиною цієї тематики була і докторська дисертація С.А. Шмегевського «Состояние здоровья, социально-гигиенические условия труда и дальнейшие пути улучшения здоровья работающих в марганцевой промышленности УССР» (1970).

Важливі проблеми організації медичної допомоги населенню були висвітлені в докторській дисертації О.І. Корнілової «Материнская смертность и борьба с ней на Украине» (1971), в кандидатських дисертаціях М.Ю. Палфія «Опыт работы центральной районной больницы и руководства здравоохранением в сельском районе» (1967), цільового аспіранта М.Ж. Тулепбаєва «Диспансеризация больных ревматизмом» (1971), А.Я. Малоштана «Диспансеризация взрослых больных ревматизмом на селе (социально-гигиеническое исследование)» (1972), Б.П. Криштопи «Здоровье населения и здравоохранение Сумской области (социально-гигиеническое исследование)» (1973). Була також захищена кандидатська дисертація П.Л. Кириченком «Врачебные кадры в УССР (опыт изучения с применением электронно-вычислительной техники)» (1970).

Корнілова Олександра Іванівна (1917–2007) народилася 15 квітня 1917 року у Харкові. У 1935 р. вона вступила до Харківського медичного інституту (у 1936 р. мав назву 1-й Харківський медичний інститут), педіатричний факультет якого закінчила з відзнакою у 1940 р.

Олександра Іванівна Корнілова (1917–2007)
докторка медичних наук, професорка

Як молода фахівчиня отримала призначення в м. Мена Чернігівської області, де завідувала консультацією охорони материнства і дитинства. Початок війни змусив її переїхати з маленькою дитиною до Харкова, звідки в жовтні 1941 р. вона була евакуйована далі на схід в м. Міас Челябінської області, де працювала лікаркою медсанчастини автомобільного заводу. Повернувшись у звільнений від фашистських загарбників Харків, продовжила лікарську практику в будинку відпочинку інвалідів Великої Вітчизняної війни.

У 1947 р. О.І. Корнілова вступила до ординатури на кафедрі акушерства і гінекології ХМІ, після закінчення якої в 1949 р. почала працювати у Харківському інституті охорони материнства і дитинства, де обійняла посаду спочатку молодшого, а потім і старшого наукового співробітника. Завдяки яскравому організаторському таланту, в січні 1952 р. 35-річна жінка отримала призначення на посаду директора інституту, що на ті часи було рідкісним явищем. О.І. Корнілова успішно керувала інститутом 34 роки, до лютого 1986 року.

Завдяки вмілому керівництву інститут на початку 1960-х років перетворився на провідний заклад в галузі охорони материнства і дитинства. З ініціативи О.І. Корнілової в Харкові вперше в Україні був створений пологовий будинок для жінок, які мали проблему не виношування вагітності, і в його складі відкрили відділення для недоношених дітей. Впровадження в практику розроблених інститутом рекомендацій призвело до значних

позитивних зрушень — у Харкові смертність недоношених дітей зменшилася в 4 рази.

Різнобічну організаторську діяльність О.І. Корнілова вміло поєднувала з науковою роботою. У 1953 р. вона захистила кандидатську дисертацію. Темою її докторської дисертації стало вивчення материнської смертності в Україні. За керівництва О.І. Корнілової інститутом були розроблені пропозиції щодо профілактики, ранньої діагностики порушень в стані здоров'я вагітних жінок, щодо необхідної їм лікувальної допомоги, що сприяло значному зниженню материнської смертності. Багаторічна робота по боротьбі з материнською смертністю була узагальнена в докторській дисертації, при підготовці якої О.І. Корнілова співпрацювала з кафедрою соціальної гігієни та організації охорони здоров'я Харківського медичного інституту. Її науковим консультантом був професор З.А. Гуревич. Дисертація «Материнская смертность и борьба с ней на Украине» була успішно захищена в 1971 р., і О.І. Корнілова здобула ступінь доктора медичних наук.

Найбільш яскраво організаторський талант О.І. Корнілової проявився при реорганізації інституту в 1965 р., коли він був перепрофільований в єдиний в Україні і Радянському Союзі Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків імені Н.К. Крупської (з 2000 р. — Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків АМН України).

Розуміючи, що плідна діяльність інституту безпосередньо пов'язана з матеріальною базою, О.І. Корнілова обґрунтувала необхідність будівництва для інституту нових корпусів. У 1971 р. будівництво було розпочате, керівництво цим складним процесом лягло на тендітні жіночі плечі, але О.І. Корнілова впоралася і з цим завданням. У 1974 р. будівництво клінічного корпусу було завершено, лабораторний корпус став до ладу роком пізніше.

З ініціативи О.І. Корнілової в 1978 р. була створена перша в Україні і в Союзі кафедра фізіології та патології підлітків в Українському інституті удосконалення лікарів (Харківська медична академія післядипломної освіти). Її ініціативу підтримав ректор УІУЛ професор М.І. Хвисюк. Цю кафедру О.І. Корнілова очолювала протягом 10 років.

Професорка О.І. Корнілова була авторкою 135 наукових робіт, серед яких монографія,

статті, методичні рекомендації. За її редакцією було опубліковано 17 республіканських міжвідомчих збірників «Охорона здоров'я дітей і підлітків». О.І. Корніловою разом з вченими інституту ОЗДП був розроблений новий науковий напрям — особливості фізіологічного розвитку і перебіг захворювань в пре-і пубертатному періодах. За її керівництва підготовлено 5 докторів і 12 кандидатів наук. У 1982 році О.І. Корніловій було присвоєне почесне звання Заслуженого діяча науки УРСР.

Померла Олександра Іванівна Корнілова 7 березня 2007 року в Харкові.

На початку 1970-х рр. на кафедрі соціальної гігієни та організації охорони здоров'я ХМІ проходив аспірантуру Б.П. Криштопа, завідувач Сумським обласним відділом охорони здоров'я. Згодом він став відомим в Україні фахівцем у галузі історії медицини, соціальної медицини, організації та управління охороною здоров'я.

Борис Павлович Криштопа (1938–2014)
доктор медичних наук, професор

Криштопа Борис Павлович народився 5 квітня 1938 року в селі Будилка Лебединського району Сумської області в сім'ї службовців. У 1954 р. закінчив середню школу і вступив до Київського медичного інституту імені академіка О.О. Богомольця, який закінчив у 1961 р. За розподілом отримав призначення на роботу до Сумської області, де послідовно обіймав посади дільничного педіатра (1961–1962), заступника головлікаря Сумської дитячої лікарні (1962–1965), завідувача Сум-

ським міським (1965–1968) і Сумським обласним (1968–1972) відділами охорони здоров'я. За період його керівництва обласним відділом охорони здоров'я Сумська область за основними показниками здоров'я населення посіла одне з провідних місць в Україні.

Потребуючи більш глибокого, з наукової точки зору, осмислення питань управління охороною здоров'я для розробки найбільш ефективних методів поліпшення здоров'я населення, Б.П. Криштопа вступив до заочної аспірантури на кафедрі соціальної гігієни та організації охорони здоров'я ХМІ, де під керівництвом професора З.А. Гуревича підготував та успішно захистив в 1973 р. кандидатську дисертацію «Здоровье населения издрравоохранение Сумской области (социально-гигиеническое исследование)». У цій роботі він узагальнив свій практичний досвід керівництва охороною здоров'я промислово-сільськогосподарської області України.

Талановитого організатора і перспективно-го вченого Б.П. Криштопу в 1974 р. призначили заступником міністра охорони здоров'я УРСР. У 1978 р. був відряджений до Демократичної Республіки Афганістан, де очолив групу радників МОЗ СРСР при Міністерстві охорони здоров'я ДРА. Він керував колективом цивільних радянських лікарів, які працювали на території Афганістану протягом 4 років (до 1981 р.). Завдяки зусиллям цього колективу лікарів за керівництва висококваліфікованого українського фахівця Б.П. Криштопи була створена інфраструктура охорони здоров'я в цьому азіатському регіоні, де вперше прості афганці отримали широкий доступ до медичної допомоги. Це сприяло позитивному ставленню населення до радянських медичних працівників.

Повернувшись із закордонного відрядження наприкінці 1981 р., Б.П. Криштопа перейшов на науково-педагогічну роботу: обіймав посади проректора з міжнародних зв'язків у Київському медичному інституті імені О.О. Богомольця і доцента кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я того ж ВНЗ (1982–1986). У 1985 р. захистив докторську дисертацію «Научные и организационные обоснования развития здравоохранения в Демократической Республике Афганистан с использованием советского опыта».

У 1986 р. перейшов до Київського інституту удосконалення лікарів (нині Національний

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Кафедра соціальної гігієни та організації охорони здоров'я (1980)
Зліва направо: 1-й ряд доц. Г.Ф. Гуренко, зав. каф., доц. Н.О. Галічева, доц. Т.К. Єгурнова, 2-й ряд ст.викл. Н.С. Чефранова, доц. А.Н. Горяїнова, ст. лаб. Л.І. Євтушенко, лаб. Н.Г. Житеньова. 3-й ряд доц. М.Д. Рубінський, ас. В.Ф. Іванісенко, доц. В.А. Капустник

університет охорони здоров'я України (імені П.Л. Шупика). В листопаді 1986 р. Б.П. Криштопа, очолив там кафедру соціальної гігієни та організації охорони здоров'я. За два роки, у 1988, кафедру було перепрофільовано і вона стала першою в Україні кафедрою управління охороною здоров'я. Тут почали організовувати нові цикли удосконалення з наукових основ управління для керівників органів та закладів охорони здоров'я. У 1992 р. Міністерство охорони здоров'я України визнало кафедру провідною у викладанні наукових основ управління галуззю.

На кафедрі було розроблено власну програму викладання, яка враховувала основні принципи сучасного менеджменту і була спрямована на формування у керівників охорони здоров'я спеціальних знань і навичок управління на період переходу до ринкових відносин. У 1992 р. Міністерство охорони здоров'я України затвердило програму, яка стала програмою передатестаційних циклів для керівників органів та провідних установ сфери ОЗ за фахом «Організація та управління охороною здоров'я».

З 2004 р. Б.П. Криштопа працював професором цієї кафедри, був заступником голови спеціалізованої вченої ради за спеціальністю «Соціальна медицина».

Пошов з життя Борис Павлович Криштопа 22 вересня 2014 р.

Заслужений лікар України (1982), доктор медичних наук (1985), професор (1988) Б.П. Криштопа залишив вагомий науковий доробок. Його перу належить понад 100 наукових ро-

біт, в тому числі 6 монографій: (4 у співавторстві) «Высшее медицинское образование в Украинской ССР» (1985), «Здравоохранение Афганистана» (1985), «Здоровье населения и здравоохранение в развивающихся странах» (1990), «Менеджер в здравоохранении» (1995), «Медична допомога і ринок: проблеми менеджменту» (1996), «Панорама охорони здоров'я» (2003). Головними напрямками його наукової діяльності були удосконалення управління системою охорони здоров'я шляхом впровадження наукових основ сучасного менеджменту, становлення охорони здоров'я та вищої медичної освіти в Україні, історія медицини України.

Професор Б.П. Криштопа створив наукову школу: за його керівництва було виконано 6 докторських та 11 кандидатських дисертацій, дві з них зарубіжними здобувачами з Польщі.

Б.П. Криштопа був нагороджений орденами «Знак Почёта» (1970), «За заслуги II ступеня» (2003), сімома медалями, в тому числі двома іноземними, серед них медаллю Р. Вірхова.

У цей період завідувач кафедри професор З.А. Гуревич багато зробив для залучення до наукової роботи керівників органів і закладів охорони здоров'я. За його консультативної допомоги на кафедрі підготували докторські дисертації начальник медсанчастини Нікопольського об'єднання з видобутку марганцевої руди С.А. Шмегевський, директор Харківського НДІ охорони здоров'я дітей та підлітків О.І. Корнілова.

За керівництва З.А. Гуревича ступінь кандидата наук здобули завідувач Закарпатським

облздороввідділом М.Ю. Палфій, головний лікар Харківської обласної клінічної лікарні А.Я. Малоштан, завідувач Сумського облздороввідділу Б.П. Криштопа, завідувач Харківського міськздороввідділу Г.Є. Торський, головний лікар клінічної лікарні №1 м. Харкова Є.С. Жердев, який підготував дисертацію «Материалы социально-гигиенических исследований холецистита» (1973) і начальник медико-санітарної служби Південної залізниці Д.Л. Сірак, який захистив у 1973 р. дисертацію «Хронический гепатит и цирроз печени после болезни Боткина (социально-гигиеническое исследование)».

Останньою науковою роботою, підготовленою під керівництвом З.А. Гуревича, була кандидатська дисертація З.П. Петрової «Из истории социальной гигиены на Украине (1861–1932 гг.)», захищена у 1975 році. У цій роботі окрім цілої низки важливих проблем, був детально досліджений процес розвитку соціальної гігієни та організації охорони здоров'я і внесок представників харківської школи соціальних гігієністів, які працювали на кафедрі. В дисертації була вперше обґрунтована концепція розвитку соціальної гігієни в Україні, яка набула поширення в науковій літературі і навіть увійшла до підручників.

Загалом у період від 1966 до 1974 р. на кафедрі під керівництвом професора З.А. Гуревича було підготовлено 2 докторів та 9 кандидатів наук. Пропрацювавши на кафедрі 50 років, в тому числі понад 40 років на посаді завідувача кафедри, З.А. Гуревич пішов на заслужений відпочинок, але продовжував наукові заняття, зберігши творчу активність. У поважному віці (80 років), він був співавтором монографії «Желчнокаменная болезнь» (1979). За весь час керівництва кафедрою З.А. Гуревич підготував 5 докторів та 28 кандидатів наук, залишивши помітний слід в історії соціальної гігієни.

У серпні 1974 року виконуючою обов'язки (в.о.) завідувача кафедри стала в.о. доцента, кандидатка медичних наук Ніна Олександрівна Галічева. Для прискорення роботи над докторською дисертацією вона 2 роки обіймала посаду старшого наукового співробітника, а доцентка, кандидатка медичних наук Ганна Федорівна Гуренко виконувала обов'язки завідувача кафедри від жовтня 1975 р. до жовтня 1977 року. У жовтні 1977 року керівництво кафедрою знову перейшло до Н.О. Галічевої.

Н.О. Галічева навчалася у Харківському медичному інституті, який закінчила у 1956 році, працювала на кафедрі від 1960 року, спочатку була асистенткою, згодом доценткою, професоркою, завідувачкою кафедри (до 2002 року) і знов — професоркою кафедри. У 1965 р. Ніна Олександрівна захистила кандидатську дисертацію «Материалы социально-гигиенического исследования инфаркта миокарда в г. Харькове», у 1987 р. — докторську «Инфаркт миокарда и его профилактика как социально-гигиеническая проблема». Під керівництвом Н.О. Галічевої підготовлені 4 кандидатські і 1 докторська дисертації (Я.Ф. Турецький «О диспансеризации больных сахарным диабетом (социально-гигиеническое исследование)» (1974); В.Д. Драч «Сахарный диабет среди городского населения (социально-гигиеническое исследование)» (1977); Капустник В.А. «Социально-трудовые и клинические аспекты реабилитации больных, перенесших инфаркт миокарда в трудоспособном возрасте» (1989); В.А. Огнев «Епидемиология, фактори ризику та прогнозування алергічних захворювань у дітей в умовах великого міста», кандидатська дисертація (1993); В.А. Огнев «Медико-соціальні проблеми алергічних захворювань у дітей», докторська дисертація (2004).

Ніна Олександрівна Галічева (1931–2017)
докторка медичних наук, професорка,
завідувачка кафедри (1978–2002)

Галічева Ніна Олександрівна (1931–2017)
народилася 22 липня 1931 р. в с. Ядути Березнанського району Чернігівської області в родині службовців.

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

У 1956 р. закінчила санітарно-гігієнічний факультет Харківського медичного інституту і почала працювати лікаркою епідеміологічною санепідстанції Жовтневого району Харкова. У січні 1960 р. була обрана за конкурсом на посаду асистентки кафедри організації охорони здоров'я Харківського медичного інституту. Від цього часу життєвий шлях Ніни Олександрівни був тісно пов'язаний з навчальним закладом, який був її «Alma mater». У 1974 р. вона стала доценткою, а у 1978 році — завідувачкою кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я (саме таку назву мала кафедра з 1966 р.). Н.О. Галічева керувала кафедрою до 2002 року, з невеликою перервою від жовтня 1975 до жовтня 1977 року, коли була в докторантурі і обіймала посаду старшого наукового співробітника. У 2002 році Ніна Олександрівна передала завідування своєму учневі В.А. Огнєву, а сама залишилася працювати професоркою кафедри.

У 1965 р. Н.О. Галічева захистила кандидатську дисертацію, у 1975 р. здобула звання доцента. У 1988 році захистила докторську дисертацію наступного року отримала диплом професора.

Основним напрямком наукової діяльності Н.О. Галічевої з 1960 р. було вивчення соціально-гігієнічних проблем серцево-судинних захворювань. Результатом вивчення цієї актуальної проблеми стали кандидатська і докторська дисертації, монографія «Інфаркт міокарда» (1972), яка була комплексним соціально-гігієнічним і клінічним дослідженням,

виконаним соціал-гігієністами (З.А. Гуревичем і Н.О. Галічевою) у співпраці з клініцистами (В.Г. Почепцовим та А.А. Дубинським), а також статті в журналах, матеріалах з'їздів, конференцій тощо. За цією науковою тематикою під керівництвом Н.О. Галічевої була підготовлена і успішно захищена кандидатська дисертація В.А. Капустника «Социально-трудова и клинические аспекты реабилитации больных, перенесших инфаркт миокарда в трудоспособном возрасте» (1989), планова міжкафедральна робота «Артеріальна гіпертензія у підлітків-школярів, учнів технікумів і професійно-технічних училищ» (1994).

Під керівництвом Н.О. Галічевої підготовлені і захищені 4 кандидатські дисертації: Я.Ф. Турецького (1974), В.Д. Драч (1977), вже згадана робота В.А. Капустника (1989), дисертація В.А. Огнєва (1993). Н.О. Галічева була науковою консультанткою В.А. Огнєва при підготовці ним докторської дисертації «Медико-соціальні проблеми алергічних захворювань у дітей» (2003).

За безпосередньої участі Н.О. Галічевої були упорядковані і опубліковані методичні вказівки до самостійної роботи студентів з медичної статистики та здоров'я населення, «Аналіз діяльності закладів охорони здоров'я за моделлю кінцевих результатів» та ін.

Н.О. Галічева є авторкою понад 90 наукових робіт. Вона брала участь у наукових форумах, в тому числі у IX Міжнародному конгресі геронтологів (Київ, 1972), була делегаткою і доповідачкою на I, II і III з'їздах соціал-гігієністів і організаторів охорони здоров'я України

Колектив кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я (1985)

Сидять: доц. В.Ф. Кудря, доц. А.Н. Горяїнова, проф. Н.О. Галічева, ст.викл. З.П. Петрова, ст.викл. Л.М. Пінчук. Стоять: ас. В.А. Огнєв, доц. М.Д. Рубінський, доц. В.П. Бережний, ас. О.В. Дехтярь

Проф. Н.О. Галічева
читає лекцію в аудиторії № 1
ХМІ

(у Дніпропетровську (нині м. Дніпро), 1985; Києві, 1992; Одесі, 1998) та ін.

Н.О. Галічеву обирали до правління Харківського товариства соціал-гігієністів і організаторів охорони здоров'я, тривалий час вона очолювала методичну комісію медико-профілактичного факультету.

Ніна Олександрівна була нагороджена двома Почесними грамотами Міністерства охорони здоров'я України.

Ніна Олександрівна пішла з життя 4 липня 2017 р. До останніх днів вона залишалась професоркою кафедри, брала активну участь у роботі спеціалізованої Ради із захисту дисертацій, допомагала аспірантам порадами щодо викладання результатів досліджень, давала відгуки на автореферати, допомагала у складанні звітів про наукову роботу кафедри тощо. Пропрацювавши на кафедрі майже 57 років, вона користувалася заслуженою повагою студентів, співробітників, керівників факультету та університету. На кафедрі її завжди будуть згадувати з почуттям глибокої шани і вдячності.

У різні роки на кафедрі працювали доценти Г.Ф. Гуренко, Т.К. Єгурнова, І.І. Рижиков, А.Н. Горяїнова, М.Д. Рубінський, В.Ф. Кудря; старші викладачки З.П. Петрова, Л.М. Пінчук, Н.С. Чефранова, асистенти В.А. Капустник, В.В. М'ясоєдов, Н.О. Воскобойнікова, В.А. Огнєв, О.В. Дехтярь.

Гуренко Ганна Федорівна (дівооче прізвище Усенко) народилася 29 серпня 1923 р. в селі Нова Оржиця Згурівського району Полтавської області в родині вчителя. Незабаром

батьки переїхали до Полтави, а потім до Харкова, де вона в 1941 році закінчила середню школу.

Ганна Федорівна Гуренко (1923–2012)
кандидатка медичних наук, доцентка

Того ж, 1941 року вона вступила до 2-го Харківського медичного інституту. Початок війни змусив сім'ю евакуюватися до м. Ташкент (Узбекистан), де Ганна Федорівна закінчила три курси в Ташкентському медичному інституті. Повернувшись до звільненого Харкова у вересні 1944 року, вона продовжила заняття в Харківському медичному інституті, який закінчила в 1946 р. за фахом «санітарний лікар».

Після закінчення інституту отримала призначення на роботу в Харківський сільський район на посаду завідувача районної санітар-

но-епідеміологічної станції, але, через півроку за власним бажанням була переведена на посаду районного епідеміолога. Наприкінці січня 1948 р. обійняла посаду головного лікаря райсанепідстанції Харківського району, пропрацювавши там до вересня 1954 р.

11 вересня 1954 р. Г.Ф. Гуренко, маючи восьмирічний досвід роботи в практичній охороні здоров'я, розпочала викладацьку діяльність асистенткою кафедри організації охорони здоров'я в Харківському медичному інституті. Від цього часу до виходу на пенсію її трудова діяльність була пов'язана з нашою кафедрою.

Практично одразу ж вона взялася до роботи над кандидатською дисертацією під керівництвом професора З.А. Гуревича. У листопаді 1959 р. Г.Ф. Гуренко успішно захистила дисертацію на тему «К особенностям заболеваемости дизентерией и организация мероприятий по борьбе с нею на селе», здобувши вчений ступінь кандидата медичних наук.

Від грудня 1961 року Г.Ф. Гуренко виконувала обов'язки доцента, а в грудні 1963 р. рішенням Вищої атестаційної комісії від 18 грудня 1963 р. була затверджена у вченому званні доцента по кафедрі «Організація охорони здоров'я». Г.Ф. Гуренко виконувала обов'язки завідувача кафедри до 1 жовтня 1977 р. 2 вересня 1978 р. вона залишила роботу щойно досягла пенсійного віку.

Ганна Федорівна неодноразово говорила, що залишить роботу, щойно їй виповниться 55 років (тоді це був пенсійний вік для жінок), хоча в це якось не вірилося. Але вона насправді здійснила свій намір, пішовши на пенсію через 4 дні після свого 55-річчя. Мабуть, прагнення негайно піти на пенсію було пов'язане із станом її здоров'я.

Головною тематикою наукових робіт Г.Ф. Гуренко від 1961 року були серцево-судинні захворювання, що відповідало переходу кафедри на поглиблене вивчення цієї проблеми в соціально-гігієнічному аспекті. Особливого завзяття в наукових дослідженнях вона не проявляла і за 24 роки роботи на кафедрі опублікувала 16 робіт, здебільшого в інститутських і республіканських збірниках.

А ось викладачем Ганна Федорівна була безсумнівно хорошим. Вона добре знала предмет, особливо розділи санітарної статистики та організації охорони здоров'я. Не випадково саме їй було доручене проведення

на кафедрі в 1961, 1963 і 1970 рр. спеціальних циклів занять із застосування в медицині статистичних методів дослідження для доцентів, асистентів і аспірантів ХМІ, а також для лікарів м. Харкова. Вона також систематично консультувала науковців інституту та лікарів практичної охорони здоров'я з питань медичної (або, як вона тоді називалася, санітарної) статистики. Від 1966 до 1976 р., Г.Ф. Гуренко була членкинею Терапевтичної ради Харківського медичного інституту із захисту докторських і кандидатських дисертацій. Як досвідчена викладачка Ганна Федорівна користувалася повагою колег в колективі кафедри, факультету, інституту.

Г.Ф. Гуренко брала участь у громадському житті інституту. Неодноразово виконувала обов'язки заступника голови, секретаря та члена дільничної виборчої комісії з виборів рад різного рівня. Протягом чотирьох років (1969–1972) була головою товариства «Знання» санітарно-гігієнічного факультету ХМІ. Від 1972 до 1975 р. була відповідальною за надання інститутом допомоги практичній охороні здоров'я. Згодом, була секретарем ради інституту з надання лікувально-профілактичної допомоги охороні здоров'я і впровадження в практику досягнень медичної науки, була також членкинею інститутської постійної організаційно-методичної комісії з внутрішньовузівського контролю якості підготовки лікарів. Крім того, була відповідальною на кафедрі за надання допомоги практичній охороні здоров'я і, як всі викладачі, кураторкою академічної групи.

Після виходу на заслужений відпочинок Ганна Федорівна підтримувала зв'язок, головним чином телефонний, з Н.О. Галічевою, як найбільш близькою їй за віком і статусом колежанкою. Зв'язок цей перервався у 2012 р., що могло бути пов'язане з неминучою подією в кінці життя кожної людини.

Після виходу на пенсію доцентки Т.К. Єгурнової курс історії медицини почала викладати З.П. Петрова, яка, від 1966 року перейшла на посаду асистентки кафедри, отримавши доручення професора не тільки проводити семінарські заняття, але й одразу готувати повний курс лекцій з цієї дисципліни. Історію медицини старша викладачка, згодом доцентка З.П. Петрова викладала понад 40 років, до 2011 р.

Зоя Петрівна Петрова
кандидатка біологічних наук, доцентка

Петрова Зоя Петрівна народилася 12 січня 1938 року в Харкові. Її батько, Петров Петро Тимофійович, завідував кафедрою історії медицини, згодом вів цей курс на кафедрі організації охорони здоров'я в ХМІ. Під час війни, коли батько був на фронті, мати з дочкою перебували в евакуації, а в 1944 році повернулися у звільнений Харків.

У 1945–1955 рр. Зоя Петрівна здобувала освіту в 130-й середній школі міста Харкова, яку закінчила із золотою медаллю. У 1955 році вступила до Харківського державного університету імені О.М. Горького (нині Національний університет імені В.Н. Каразіна) на філологічний факультет і закінчила його в 1960 році отримавши диплом філолога.

Попрацювавши рік в школі, в грудні 1961 року перейшла до Харківського медичного інституту, на посаду лаборанта, а в 1963 році — старшого лаборанта кафедри організації охорони здоров'я. Професор З.А. Гуревич, який тоді завідував кафедрою, підключив З.П. Петрову до оформлення дисертаційних робіт заочних аспірантів — керівників органів охорони здоров'я, а згодом, довірив їй стилістичну правку і власних книг.

У 1966 р. З.П. Петрова почала працювати асистенткою кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я, їй було доручене викладання історії медицини. Незабаром Зоя Петрівна розпочала читання повного курсу лекцій з цього предмета.

У 1972 році З.А. Гуревич запропонував Зої Петрівні розпочати розробку теми власної

кандидатської дисертації про розвиток соціальної гігієни в Україні. Історична тема потребувала напруженої роботи не тільки з літературою, а й пошуку нових, ще не використаних іншими дослідниками матеріалів в архівах Києва, Харкова та Москви.

У 1973 р. З.П. Петрова була обрана за конкурсом на посаду старшого викладача кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я.

А у 1975 році відбувся захист дисертації З.П. Петрової «Из истории социальной гигиены на Украине (1861–1932 гг.)». Рік потому Зоя Петрівна здобула вчений ступінь кандидата біологічних наук.

У 1978 р. курс історії медицини було включено до переліку дисциплін кафедри гігієни харчування, отже, З.П. Петрова викладала свій курс там, а за десять років, у 1988, разом з курсом історії медицини Зоя Петрівна повернулася на рідну кафедру. У 2004 р. була обрана доценткою кафедри. У 2005 р. рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України їй було присвоєне вчене звання доцента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я. На цій посаді Зоя Петрівна працювала до вересня 2011 р., до виходу на заслужений відпочинок.

Була удостоєна звання «Заслужений працівник Харківського національного медичного університету» у 2008 році.

Лекції З.П. Петрової викликали жваве зацікавлення студентів, користувалися у них популярністю. Вона відповідально ставилася до обов'язків викладача, за всі роки роботи не мала жодного зриву лекції або заняття. Коли в середині вересня 2011 р. З.П. Петрова пішла на пенсію, вона запропонувала дочитати на громадських засадах лекції з історії медицини студентам тих чотирьох факультетів, які проходили курс в осінньому семестрі. Остання з цих лекцій припала на 6 грудня, коли виповнилося рівно 50 років роботи доцента Петрової З.П. в штаті університету. До З.П. Петрової неодноразово зверталися науковці за консультаціями з історії медицини. На прохання авторів вона написала ряд рецензій на підготовлені до друку книги з історії хірургії, фізіології тощо, давала відгуки на автореферати, в тому числі докторських дисертацій.

З моменту створення у 1968 р. Музею історії Харківського медичного інституту, З.П. Петро-

Ст. викладачка З.П. Петрова читає лекцію з історії медицини

ва активно в ньому працювала. Вона передала до музею значну кількість монографій і підручників, авторами яких були професори Харківської вищої медичної школи та цінні історико-медичні матеріали, зібрані її батьком, доцентом П.Т. Петровим. І сама вона постійно брала участь в поповненні фондів музею. У різні роки З.П. Петрова входила до складу музейної ради, керувала групою екскурсив, була директоркою музею, брала участь у створенні нових стендів і виставок.

У березні 1967 року З.П. Петрова була обрана секретарем Секції історії медицини. Ця секція була створена її батьком, П.Т. Петровим у 1958 році при Товаристві гігієністів Харківського наукового медичного товариства. У 1976 році Зоя Петрівна очолила секцію. Три роки потому, у 1979 р. секцію було реорганізовано в самостійне Товариство істориків медицини, і З.П. Петрову обрали його головою. Будучи керівником товариства вона обиралася делегаткою усіх трьох Всесоюзних з'їздів істориків медицини (у Кишиневі, 1973; Ташкенті, 1980; Кобулеті, 1986). На II і III з'їздах її було обрано до складу правління Всесоюзного товариства істориків медицини.

З.П. Петрова завжди виступала зацікавленою популяризаторкою історико-медичних знань. Її статті публікували журнали «Советское здравоохранение», «Асклепий», «Universitates», «Международный медицинский журнал», «Експериментальна і клінічна медицина», «Медицина сьогодні і завтра», в «Енциклопедії Сучасної України». Вона була активною лекторкою Товариства

«Знання», за що була удостоєна почесної грамоти.

Найбільш привабливою для неї була наукова тематика, пов'язана із славними традиціями Харківської вищої медичної школи. Особливо затребуваною ця тематика була в період підготовки до ювілейних дат університету. Будучи членкинею редакційної ради 4-х фундаментальних ювілейних видань Зоя Петрівна написала для них значну кількість статей, в тому числі стала авторкою 4-х монографічних праць, написаних у співпраці з колишнім ректором ХДМУ професором А.Я. Циганенком і ректором ХНМУ членом-кореспондентом НАМН України професором В.М. Лісовим. Вона була співавторкою Н.П. Суботи, завідувачки кафедри валеології Харківського державного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

З.П. Петрова є авторкою понад 260 статей і 6 монографічних робіт.

Зоя Петрівна належить до типу людей, які цікавляться багатьма різноманітними речами. Вона добре розуміється на поезії, проявляє жвавий інтерес до живопису і скульптури, захоплювалася бардівськими піснями і збрала солідну домашню фонотеку, любить і класичну музику, особливо Моцарта, Вівальді і Шопена. Її хобі — вишивка гладдю та хрестом. Зоя Петрівна брала участь у виставках, що проводилися Обкомом профспілки медпрацівників під девізом «Їх друге покликання», її роботи були удостоєні диплому першого ступеня. У науковій бібліотеці університету пройшли дві персональні виставки вишитих нею картин. Читання є справжнім захопленням Зої

Петрівни, саме тут її пристрасті широкі і різноманітні. Зоя Петрівна не уявляє своє життя без книг, вони завжди її оточували — не тільки вдома, де зібрано кілька тисяч томів, але і на роботі. Частину батьківських і власних книг вона передала до бібліотеки кафедри, і до наукової бібліотеки університету та до її художнього відділу.

Спорт є ще одним захопленням Зої Петрівни. Лижні змагання, плавання, туризм і альпінізм, це ті види спорту в змаганнях з яких вона брала участь. Лижні змагання співробітників ХМІ, на сімдесятому році життя брала участь у змаганнях викладачів з во міста Харкова з плавання та у віковій групі 50+ показала найкращий час. Захоплювалася туризмом, в тому числі гірським. Але найбільшою любов'ю в спорті став альпінізм: Зоя Петрівна мала другий розряд з альпінізму. Була багаторічним секретарем федерації альпінізму Харкова і комісії з присудження спортивних розрядів та інструкторських категорій.

Пішовши на пенсію, З.П. Петрова не перервала творчих зв'язків з університетом і кафедрою. Вона продовжує писати і друкувати статті, до 90-річчя кафедри разом з професором В.А. Огнєвим підготувала 6 статей.

Колеги і студенти багатьох поколінь шанують і високо цінують талант викладача і моральні якості Зої Петрівни.

Основним напрямком наукової діяльності кафедри в цей період залишалася серцево-судинна проблематика. Так, докторська дисертація Н.О. Галічевої була багатоплановим соціально-гігієнічним дослідженням

з вивчення поширеності інфаркту міокарда в Харкові за 25-річний період, факторів ризику, з визначенням сили впливу кожного фактора на виникнення інфаркту міокарда для обґрунтування пріоритетності індивідуальних профілактичних заходів. У роботі дисертантка простежила долю хворих, які перенесли це захворювання протягом 25 років після інфаркту, дослідила і узагальнила принципи надання медичної допомоги хворим на інфаркт міокарда у великому місті, розглянула її роль в профілактиці захворювання тощо.

В рамках серцево-судинної тематики були вивчені соціально-трудові та клінічні аспекти реабілітації хворих, які перенесли інфаркт міокарда в працездатному віці (кандидатська дисертація В.А. Капустника, 1989), було проведене планове міжкафедральне дослідження артеріальної гіпертензії у підлітків-школярів, учнів технікумів і професійно-технічних училищ.

Крім того, були проведені соціально-гігієнічні дослідження цукрового діабету серед міського населення (дисертація головного лікаря 26-ї лікарні м. Харкова В.Д. Драч), вивчені питання диспансеризації цих хворих (дисертація заступника головлікаря по поліклініці 26-ї лікарні Я.Ф. Турецького).

В кінці цього періоду в тематиці наукової роботи кафедри з'являється нова актуальна проблема — вивчення алергічних захворювань. Кандидатська дисертація В.А. Огнєва «Епідеміологія, фактори ризику та прогнозування алергічних захворювань у дітей в умовах великого міста» (1993), була спрямована

Доцентка З.П.Петрова вітає професорку кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я Дніпропетровського медичного інституту Г.Ф. Ємельянову в день її ювілею

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

на вивчення сучасних проблем алергічних захворювань у дітей.

Навчальна робота була також важливим напрямом діяльності кафедри. Викладацький склад постійно приділяв увагу вдосконаленню лекцій. З цією метою проводилися відкриті лекції з подальшим їх обговоренням на методичних засіданнях кафедри.

У цей час на кафедрі працювали: завідувачка кафедри, проф. Н.О. Галічева, доценти М.Д. Рубінський, В.Ф. Кудря, І.І. Рижиков, А.Н. Горяїнова, ст. викладачі З.П. Петрова, Н.С. Чевранова, Л.М. Пінчук, асистенти В.А. Огнев, О.В. Дехтярь.

Віктор Федорович Кудря
кандидат медичних наук, доцент

Кудря Віктор Федорович народився 16 квітня 1946 року в м. Харкові в сім'ї лікарів. Після закінчення 9 класів, в серпні 1962 року розпочав трудову діяльність лаборантом в лабораторії шуму і вібрації Українського НДІ гігієни праці та профзахворювань і продовжив навчання у вечірній школі робітничої молоді.

У 1965 році вступив до Харківського медичного інституту на санітарно-гігієнічний факультет, який закінчив з відзнакою у 1971 р. Під час навчання постійно працював у студентських наукових гуртках і після закінчення інституту отримав рекомендацію займатись науковою роботою.

З червня 1971 р. працював санітарним лікарем Дергачівської районної СЕС, а в листопаді був переведений на наукову роботу до Харківського НДІ гігієни праці та профзахворю-

вань на посаду молодшого наукового співробітника лабораторії шуму і вібрації.

У 1981 р. в науковій раді НДІ гігієни праці та профзахворювань захистив кандидатську дисертацію «Физиолого-гигиеническое изучение влияния импульсной локальной вибрации одноударных ручных машин».

У травні 1982 р. перейшов на роботу до Харківського медичного інституту асистентом кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я, а рік потому у 1983 році був переведений на посаду старшого викладача цієї ж кафедри.

Від січня 1988 до липня 1990 р. наказом Міністерства охорони здоров'я В.Ф. Кудря був відряджений до Туркменського медичного інституту для надання навчально-методичної та науково-практичної допомоги кафедрі соціальної гігієни та організації охорони здоров'я. За цей період була повністю оновлена навчально-методична документація для лікувального і педіатричного факультетів і вперше розроблена для стоматологічного факультету (понад 40 методичних вказівок для студентів і викладачів).

У січні 1992 р. В.Ф. Кудрі було присвоєно звання доцента кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я.

Віктор Федорович був відповідальним за наукову роботу кафедри. Він також співпрацював і допомагав у науковій роботі співробітникам санітарно-епідеміологічної служби м. Харкова та області, обласної стоматологічної поліклініки.

Коло його наукових інтересів було досить широким: артеріальна гіпертензія у дітей і підлітків; організація та управління профілактикою стоматологічних захворювань; вивчення та аналіз стоматологічної онкологічної захворюваності в м. Харкові та області (вперше в Україні).

За період наукової діяльності Віктор Федорович опублікував у вітчизняній і зарубіжній пресі понад 130 наукових і методичних робіт.

Віктору Федоровичу притаманні доброзичливість, але й вимогливість у відношенні до студентів, завзятість в обстоюванні своєї позиції з наукових або методичних питань.

У 2006 р. за станом здоров'я пішов на заслужений відпочинок. Але діяльна натура не дозволила йому сидіти склавши руки: він заходився робити ремонт у квартирі, став більше

уваги приділяти дачній ділянці. На дачі обробляє землю вдосконаленими знаряддями, що полегшує виснажливу працю на землі.

Віктор Федорович любить і вміло готує смачну їжу. Приготований ним плов, рецепт якого він привіз з Ашхабаду, дуже подобався всім, хто куштував його. Знається на заготівлях на зиму і дивує співробітників чимось незвичайним: чи то консервовані кавуни, чи то мариновані квіткові пагони часнику.

Алла Никифорівна Горяїнова (1936–2011)
кандидатка медичних наук, доцентка

Горяїнова Алла Никифорівна народилася 29 березня 1936 р. в м. Новгороді в сім'ї військовослужбовця. У 1954 р. вступила до Воронежського державного медичного інституту на педіатричний факультет. Закінчила його в 1961 р. за спеціальністю «Педіатрія». Навчаючись в інституті, з 3 курсу брала участь в роботі наукового студентського гуртка на кафедрі гігієни; опублікувала дві студентські роботи, за якими доповідала на Всесоюзній студентській конференції в Москві.

Після закінчення інституту від 1961 до 1969 року працювала в санітарно-токсикологічній лабораторії Всесоюзного науководослідного інституту синтетичного каучуку в м. Воронеж молодшою, а згодом і старшою науковою співробітницею.

У 1969 році переїхала до м. Харкова за місцем роботи чоловіка і від 1970 року працювала в Харківському медичному інституті асистенткою кафедри комунальної гігієни до 1974 р., згодом обіймала посаду старшого лаборан-

та. В 1975 р. захистила дисертацію і здобула ступінь кандидата медичних наук. Перейшла на кафедру соціальної гігієни та організації охорони здоров'я на ту ж посаду, від 1980 до 1983 року працювала старшою викладачкою кафедри, а від 1983 до 1997 р. — доценткою кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я.

Алла Никифорівна Горяїнова користувалася повагою співробітників і студентів, виконувала обов'язки вченого секретаря вченої ради санітарно-гігієнічного факультету. А.Н. Горяїнова брала активну участь у наукових дослідженнях, що проводилися на кафедрі за затвердженою науковим відділом тематикою. Була відповідальною виконавицею наукових тем кафедри. Пішла з життя Алла Никифорівна Горяїнова 20 лютого 2011 р.

Микола Данилович Рубінський
кандидат медичних наук, доцент

Рубінський Микола Данилович народився 16 лютого 1939 року в селі Українка Вовчанського району Харківської області в селі робітника.

У 1957 р., після закінчення Харківського медичного училища, вступив до Харківського медичного інституту на перший курс санітарно-гігієнічного факультету, який закінчив з відзнакою в 1963 р. Після двох років роботи в Кустанайській обласній СЕС (Казахстан) вступив в 1965 р. до аспірантури на кафедрі комунальної гігієни Харківського медичного інституту, за рік був переведений на посаду асистента цієї кафедри. Під керівництвом

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

професора В.М. Жаботинського підготував кандидатську дисертацію на тему: «Ацетонитрил и сукцинонитрил, их санитарно-токсическая характеристика и условия поступления в водоёмы», яку захистив у 1970 р. До 1978 р. працював асистентом кафедри комунальної гігієни, згодом перейшов на кафедру соціальної гігієни та організації охорони здоров'я, де в 1980 році отримав звання доцента. Брав участь у наукових конференціях і з'їздах гігієністів України (у Донецьку, 1976) і організаторів охорони здоров'я України (у Вінниці, 1991).

Увесь час М.Д. Рубінський вів навчально-виховну роботу. Протягом 22 років був відповідальним за навчальну, а згодом — за виховну роботу на кафедрі.

Є автором і співавтором понад 60 наукових і методичних публікацій. На високому методичному і професійному рівні читав лекції і проводив практичні заняття.

М.Д. Рубінський брав активну участь у громадській роботі: був проформом кафедри, членом партбюро санітарно-гігієнічного факультету, членом штабу ДНД (добровільних народних дружин) інституту. Регулярно виїжджав зі студентами та співробітниками на сільськогосподарські роботи, був зональним лікарем будівельних загонів в Харківській області і командиром загону «Дружба» в Чехословаччині у 1977 році.

У 1981 р. нагороджений значком «Отличнику здравоохранения». У 2009 році удостоєний звання «Заслужений працівник Харківського національного медичного університету». У 2012 р. пішов на пенсію.

М.Д. Рубінський — кандидат в майстри спорту з альпінізму, інструктор I категорії. Здійснив понад 150 сходжень на вершини в Татрах, Карпатах, на Кавказі, Тянь-Шані, Памірі, та Алтай. Протягом всього часу роботи в інституті та університеті брав участь у спортивних змаганнях з волейболу, стрільби, лиж, плавання, кросу. Активно і успішно брав участь у спартакіадах викладачів вишів Харкова.

Уже багато років Микола Данилович професійно займається бджільництвом, забезпечує медом свою велику сім'ю і навіть пригощає співробітників кафедри. Він є прекрасним сім'янином: був справжнім батьком для падчерки, виховуючи її разом із власним сином. Йому вдалося згуртувати три покоління (батьки, діти, онуки) в єдину дружню родину. Всі разом вони

працюють на дачній ділянці, обробляють землю, доглядають за садом і городом, збирають плоди і роблять смачні заготовки на зиму.

Валерій Андрійович Капустник
доктор медичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
ректор ХНМУ

Капустник Валерій Андрійович доктор медичних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, ректор Харківського національного медичного університету.

Валерій Андрійович Капустник є випускником Харківського медичного інституту (1972–1978). Після закінчення навчання від 1978 до 1984 року працював асистентом кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я.

Валерій Андрійович Капустник народився 22 жовтня 1953 року в м. Ізюмі. Він мріяв про професію лікаря і після навчання в школі і роботи на Ізюмському приладобудівному заводі в 1972 р. вступив до Харківського медичного інституту. У роки студентства він не тільки опановував професійні знання, а й брав активну участь у громадській роботі. Своєю діяльністю В.А. Капустник здобув загальну пошану не тільки викладачів інституту. Студенти визнали його авторитет, обравши головою студентського профкому. Опікуючись соціальними та побутовими проблемами студентської молоді, він набув великого громадського досвіду, що стало йому в нагоді у подальшій роботі.

Свій трудовий шлях на викладацькій та науковій ниві після здобуття вищої освіти В.А. Ка-

пустник розпочав у рідному інституті від 1978 р., де працював на посаді асистента кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я під керівництвом професорки Н.О. Галічевої. Тема виконаної ним роботи на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук стосувалася соціально-трудова і клінічних аспектів реабілітації хворих, які перенесли інфаркт міокарда у працездатному віці. Цю дисертацію він виконав і успішно захистив у 1989 році під керівництвом проф. Л.Т. Малої та проф. Н.О. Галічевої.

Валерій Андрійович завжди прагнув до лікувальної роботи в клініці і, вже працюючи над кандидатською дисертацією, лікував хворих у терапевтичному та інфарктному відділеннях Харківської міської лікарні №28. У 1984 р. він перейшов працювати на кафедру професійних та внутрішніх хвороб, де пройшов шлях від асистента до професора, завідувача кафедри. Тут він почав вивчати вплив на організм людини несприятливих чинників виробничого середовища — пилу, хімічних та фізичних факторів. Більш ретельно він досліджував вібраційну хворобу — патологію, що виникає у робітників, які тривалий час працюють у контакті з механізмами, які генерують вібрацію. Чіткість, висока організація і самодисципліна дозволили йому досягти високих результатів у науковій і лікарській діяльності. Дослідження гемодинаміки, стану клітинних мембран, показників оксидативного стресу у хворих з цією патологією дали змогу сформулювати концепцію розвитку вібраційної хвороби, яка пов'язана, зокрема, з порушенням трансмембранного обміну кальцію, дезінтеграцією білків цитоскелету еритроцитів зі зміною властивостей мембранного спектрин-актинового комплексу. Результати досліджень лягли в основу докторської дисертаційної роботи за темою: «Клінічні, патогенетичні і терапевтичні аспекти сучасного перебігу вібраційної хвороби як патології клітинних мембран», яку він виконав під керівництвом професорки І.Ф. Костюк і успішно захистив у 1999 р. Ідеї та положення дисертації дали можливість розробити патогенетичну терапію із застосуванням блокаторів повільних кальцієвих каналів у лікуванні цієї категорії хворих.

У 1993 р. він отримав учене звання доцента, а у 2002 р. — професора. Відомий терапевт,

профпатолог, провідний фахівець з питань впливу на організм працюючих робітників промислового аерозолі, пилу і вібрації, Валерій Андрійович також чудовий педагог і лектор. Його лекції мають проблемний характер, проводяться з клінічним розглядом тематичних хворих.

Результати багаторічної науково-дослідної та навчально-педагогічної роботи Валерія Андрійовича знайшли відображення у понад 500 наукових публікаціях в Україні та далеко за її межами, у тому числі ним отримано 15 патентів на винаходи. Професор В.А. Капустник є співавтором підручників, виданих із грифами МОЗ та МОН України: «Професійні хвороби» (1998, 2003, 2011, 2015, 2017), для російськомовних студентів — «Профессиональные болезни» (2012), для англійськомовних студентів — «Occupational diseases» (2005, 2018), «Внутрішні хвороби» (2002, 2015), «Основи медсестринства» (2010, 2013, 2018) тощо. Він також розробив навчальні програми, навчально-методичні матеріали з дисципліни «Професійні хвороби». Монографія «Вибрационная болезнь и антагонисты кальция» стала відображенням багаторічних досліджень параметрів гемодинаміки, стану клітинних мембран, порушень обміну одно- і двовалентних катіонів в еритроцитах, показників оксидативного стресу у хворих з вібраційною патологією. Вона має велике практичне значення.

Результати науково-педагогічної діяльності професора В.А. Капустника знайшли широке визнання і неодноразово доповідалися на міжнародних, національних та регіональних конференціях, з'їздах, симпозиумах і конгресах, засіданнях Харківського наукового медичного товариства.

Під керівництвом професора В.А. Капустника захищено 8 кандидатських і одна докторська дисертації, виконуються наукові дослідження з непересічною практичною значущістю. Він є членом спеціалізованої вченої ради Д 64.600.04 за спеціальністю — внутрішні хвороби та спеціалізованої вченої ради Д 64.600.06 за спеціальностями 14.02.01 «Гігієна і професійна патологія» медичні науки; 14.02.03 «Соціальна медицина» медичні науки при ХНМУ.

В.А. Капустник є головним редактором журналів «Медицина сьогодні і завтра» та «Експериментальна і клінічна медицина».

Свою багатогранну навчально-методичну та наукову діяльність професор В.А. Капустник успішно поєднує з лікувальною роботою. Протягом багатьох років він є консультантом клініки Науково-дослідного інституту гігієни праці і професійних захворювань ХНМУ, очолює її профпатологічну лікарсько-експертну комісію. У 2013 р. В.А. Капустнику присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України».

У 2006 р. професор В.А. Капустник був призначений першим проректором Харківського національного медичного університету. Валерій Андрійович є талановитим керівником і організатором навчального процесу. При таманні йому висока самодисципліна, пунктуальність і зваженість, поєднані з наполегливістю та завзятістю, дозволили успішно запровадити в університеті систему Галузових стандартів вищої медичної освіти, управління якістю підготовки лікарів на додипломному та післядипломному етапах навчання. Під його керівництвом проводилася плідна робота з інтегрування університету до європейського освітньо-наукового простору.

Валерій Андрійович Капустник є неординарною особистістю. Набутий ним професійний досвід, високий інтелектуальний потенціал, чутливість і розуміння привертають до нього людей, що цінують у ньому гуманність і відданість справі. У червні 2019 р. Валерія Андрійовича було обрано ректором Харківського національного медичного університету. Це стало визнанням його ролі в керівництві університетом, теоретичних знань і практичного досвіду в управлінській сфері.

М'ясоєдов Валерій Васильович доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, проректор з наукової роботи Харківського національного медичного університету.

Валерій Васильович М'ясоєдов є випускником Харківського медичного інституту (1979–1985 рр.). На кафедрі соціальної гігієни та організації охорони здоров'я працював асистентом від 1985 до 1988 року.

М'ясоєдов Валерій Васильович народився 23 жовтня 1962 р. у м. Харкові Української РСР у сім'ї робітника. Після закінчення середньої школи навчався на санітарно-гігієнічному факультеті Харківського медичного інститу-

Валерій Васильович М'ясоєдов
доктор медичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

ту (1979–1985). Отримав диплом з відзнакою та був рекомендований на наукову роботу.

Трудову діяльність Валерій Васильович розпочав на посаді асистента кафедри соціальної гігієни і охорони здоров'я Харківського медичного інституту (1985–1986). Від 1986 до 1988 року перебував на звільненій громадській роботі.

Науково-педагогічну кар'єру продовжив під час навчання в аспірантурі на кафедрі біологічної хімії у 1988–1991 рр., де у 1992 році успішно захистив дисертаційну роботу на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за темою «Рецепція катехоламінів у щурів з різною аудіогенною збудливістю головного мозку» за наукового керівництва д.мед.н., проф. Сергієнка М.Г. Від 1991 до 1995 р. Валерій Васильович обіймав посаду асистента, наступні сім років від 1995 до 2002 р. — доцента кафедри біохімії. У 1996 році йому було присуджене вчене звання доцента кафедри біохімії.

У 2001 році М'ясоєдов В.В. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за темою «Молекулярні механізми біологічної дії синтетичних поверхнево-активних речовин» (науковий консультант — д. мед. н., проф. Жуков В.І.).

Від 2002 до 2015 р. завідував кафедрою медичної біології ХНМУ. У 2004 році Валерію Васильовичу було присуджене вчене звання професора кафедри медичної біології. З лютого 2015 року — працює професором тієї ж кафедри.

Основними напрямками наукової діяльності В.В. М'ясоєдова є нейрохімія та ксенобіологія.

У науковому доробку професора М'ясоєдова В.В. понад 250 наукових робіт, підручник «Клінічна біохімія», навчальний посібник «Медична паразитологія з ентомологією» і 9 монографій (у співавторстві). За його керівництва успішно захистились три кандидати наук (Стеценко С.О., Дереча Л.М., Шмуліч О.В.).

Організаторські здібності Валерія Васильовича повною мірою реалізувалися під час адміністративної роботи на посадах декана підготовчого відділення для іноземних громадян (1994–1996), декана по роботі з іноземними студентами (2005–2006), проректора з наукової роботи Харківського національного медичного університету (від 2006 р. дотепер).

Будучи проректором з наукової роботи Харківського національного медичного університету В.В. М'ясоєдов запропонував і запровадив інноваційну систему керування науковою діяльністю вищого навчального закладу, спрямовану на досягнення високого наукового результату; в університеті створено систему колегіальних органів з планування та контролю якості виконання науково-дослідних та дисертаційних робіт; вперше в Україні розроблено та запроваджено електронну бальну систему оцінки наукової діяльності підрозділів університету «Наука онлайн».

У 2016 році професору М'ясоєдову В.В. присвоєне почесне звання заслуженого діяча науки і техніки України.

Пінчук Людмила Миколаївна (дівоче прізвище Айрапетова) народилася 24 січня 1954 р. в Оренбурзі в родині робітників. У 1969 р. закінчила восьмирічну школу і вступила до Оренбурзького медичного залізничного училища. Після закінчення курсу в 1973 р. отримала призначення на роботу в Дорожній санітарно-епідеміологічній станції м. Челябінська, де обійняла посаду начальника дезінфекційного потягу. У серпні 1973 р. вступила до Омського медичного інституту на санітарно-гігієнічний факультет, який закінчила в 1979 році. Того ж року вступила до аспірантури при НДІ комплексних проблем гігієни та професійних захворювань м. Новокузнецька Кемеровської області. Закінчила аспірантуру в 1982 р. і була переведена на посаду молодшого наукового співробітника цього ж інституту.

У 1984 р. захистила дисертацію на тему «Методические подходы к гигиенической оценке ингибиторов коррозии» здобувши ступінь кандидата наук. У серпні 1984 р. переїхала до Харкова, почала працювати в Харківському НДІ мікробіології, вакцин і сироваток імені І.І. Мечникова старшою науковою співробітницею і працювала там до 1988 року.

У 1988 році обійняла посаду старшого викладача кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я Харківського медичного інституту, згодом стала доценткою кафедри. Померла Людмила Миколаївна 13 червня 2006 року. Тяжка хвороба обірвала її життя в 52-річному віці.

Людмила Миколаївна Пінчук користувалася повагою співробітників і студентів. Вона була обрана до профкому співробітників інституту, була кураторкою академічної групи і підшефних кімнат в гуртожитку, виконувала обов'язки секретаря засідань кафедри.

Л.М. Пінчук брала активну участь у наукових дослідженнях, що проводилися за затвердженою науковим відділом тематикою. У її науково-методичному доробку — 28 статей і 6 методичних розробок; велика частина статей підготовлена в співавторстві.

Людмила Миколаївна добре адаптувалася в новому для неї колективі, ні з ким не конфліктувала, сумлінно виконувала викладацькі і громадські обов'язки і цілком заслужила добре ставлення колег. Вона була хорошою матір'ю, одна виховувала доньку. В останні півтора-два роки свого життя вона тяжко хворіла

Людмила Миколаївна Пінчук (1954–2006)
кандидатка медичних наук, доцентка

і усвідомлювала неминучість кінця, а дочка була ще студенткою, Людмила Миколаївна просила завідувача кафедри В.А. Огнева допомогти доньці з роботою. Віктор Андрійович вважав своїм обов'язком виконати це прохання. І тепер на кафедрі працює її донька, кандидатка медичних наук, доцентка К.Г. Помогайбо (в дівоцтві Пінчук).

Анатолій Якович Малоштан (1931–2008)
кандидат медичних наук, професор

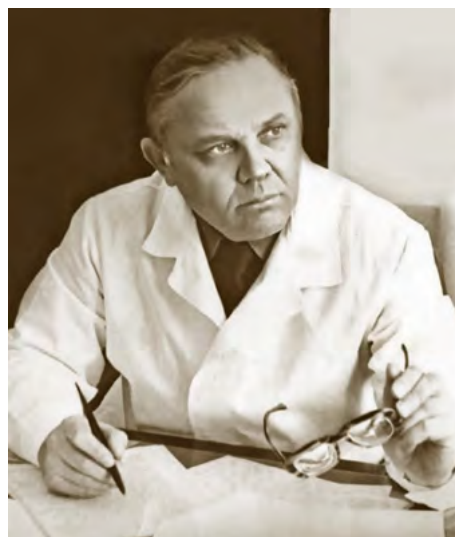
Малоштан Анатолій Якович, кандидат медичних наук, професор кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського державного медичного університету. Анатолій Якович Малоштан є випускником Харківського медичного інституту, за спеціальністю «Лікувальна справа» (1956–1962). На кафедрі соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я працював від 1980 до 2006 року, спочатку старшим викладачем, згодом доцентом, а від 1992 року — професором кафедри. Від 1989 до 2006 р. А.Я. Малоштан обіймав посаду проректора з лікувальної роботи ХДМУ продовжуючи працювати на кафедрі за внутрішнім сумісництвом. 2006 року А.Я. Малоштан за станом здоров'я вийшов на пенсію.

Анатолій Якович Малоштан, народився на Донеччині 8 квітня 1931 року. Після закінчення семирічної школи в селищі Мала Ворожба на Сумщині, він вступив до Сумського медичного училища, закінчивши його у 1952 році почав працювати як молодий спеціаліст помічником санітарного лікаря сан-

епідстанції Краснопільського району Сумської області. Пропрацювавши там 4 роки, він, прагнучи стати висококваліфікованим лікарем, вступив до Харківського медичного інституту на санітарно-гігієнічний факультет. Після закінчення інституту в 1962 році, А.Я. Малоштан за розподілом почав працювати в м. Лебедин Сумської області на посаді санітарного лікаря райсанстанції. Незабаром його призначили заступником головного лікаря, а ще за рік — головним лікарем Лебединської центральної районної лікарні. Заручившись підтримкою адміністрації району та облздороввідділу, А.Я. Малоштан домігся виділення коштів і матеріальних ресурсів, і завдяки його вмілому керівництву роботою з переобладнання старих корпусів, лікарня істотним чином перетворилась, в ній збільшилась кількість ліжок, був побудований сучасний пологовий будинок. В районі була організована диспансеризація фахівців сільського господарства, що викликало зменшення показників захворюваності цього контингенту, а також зниження рівня дитячої смертності в районі.

Зарекомендувавши себе вмілим організатором охорони здоров'я, А.Я. Малоштан в 1973 р. отримав призначення на відповідальну посаду заступника головного лікаря Харківської обласної клінічної лікарні, де йому була доручена організаційно-методична робота з надання медичної допомоги сільському населенню.

А.Я. Малоштан брав активну участь у створенні міжрайонних центрів надання медичної допомоги (прообразу нинішніх регіональних

Малоштан Анатолій Якович
в 1970-роки

спеціалізованих центрів), підстанцій швидкої допомоги на селі. Завдяки йому в районах області було організовано кураторство лікарів ОКЛ із залученням співробітників кафедр ХМІ. Саме він ініціював процес відбору, підготовки та розстановки керівних кадрів для сільської медицини.

Деякий час А.Я. Малоштан працював заступником завідувача міськздороввідділу міста Харкова, а згодом обійняв посаду головного лікаря 2-ї міської лікарні, що була однією з найпотужніших медичних установ міста.

У 1977 році А.Я. Малоштан перейшов на посаду головного лікаря Харківської обласної клінічної лікарні. Втілення в життя прийнятого керівництвом області рішення про реконструкцію старих корпусів і будівництво нових будівель ОКЛ взяв на себе новопризначений головний лікар. Труднощі здійснення намічених планів, крім недостатнього фінансування, браку фондів, величезних обсягів робіт, поглиблювалися тим, що великомасштабна реконструкція і нове будівництво повинні були вестися на обмеженій з усіх боків території. Всі ці труднощі були подолані, і лікарня отримала нові висотні будівлі поліклініки та хірургічного корпусу, обладнані сучасною апаратурою. Були облаштовані додаткові площі для харчоблоку, аптечної, патолого-анатомічної та інших служб.

Одночасно з грандіозною реконструкцією А.Я. Малоштан здійснював повсякденне керівництво діяльністю ОКЛ, продовжував удосконалювати форми і методи медичної допомоги населенню області та, окрім цього, викладав у Харківському медичному інституті.

Тісний зв'язок з кафедрою соціальної гігієни та організації охорони здоров'я ХМІ у А.Я. Малоштана встановився ще в роки його заочної аспірантури. Тут він підготував під керівництвом професора З.А. Гуревича і захистив у 1972 році дисертацію на тему «Диспансеризация взрослых больных ревматизмом на селе (социально-гигиеническое исследование)» здобувши вчений ступінь кандидата медичних наук. Деталі цієї тематики він добре знав з практичної роботи. Від 1980 р. А.Я. Малоштан працював старшим викладачем, згодом доцентом, а від 1992 р. — професором кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я. Як викладач А.Я. Малоштан вміло пов'язував теорію соціальної гігієни

з практикою охорони здоров'я, спираючись на власний багатий досвід керівництва медико-профілактичною допомогою населенню на рівні району, міста, області. Вагомим був внесок професора А.Я. Малоштана в методичне забезпечення навчального процесу на кафедрі.

Ним були підготовлені лекції з організації сільської охорони здоров'я, поетапної організації медичної допомоги дітям і дорослим. Він був автором посібника «Экономика и страховая медицина» для студентів та інтернів, методичних вказівок з виробничої практики студентів з розділу соціальної медицини та організації охорони здоров'я. А.Я. Малоштан є автором близько 30 наукових праць з проблем управління охороною здоров'я, страхової медицини.

Від 1989 до 2006 року професор А.Я. Малоштан обіймав посаду проректора з лікувальної роботи ХДМУ.

А.Я. Малоштан нагороджений значком «Отличнику здравоохранения», орденом «Трудового Красного Знамени», двома орденами «Знак Почёта», медалями.

2006 року А.Я. Малоштан за станом здоров'я вийшов на пенсію, а 13 жовтня 2008 року професора А.Я. Малоштана не стало.

Василь Петрович Бережний (1934–невідомо)
кандидат медичних наук, доцент

Бережний Василь Петрович народився 27 грудня 1934 року в с. Княжне Нововодолазького району Харківської області в родині селянина.

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Після закінчення Княженської семирічної школи продовжив здобуття середньої освіти в Нововодолазькій середній школі. В 1954 р. вступив до Київського військово-медичного училища, по закінченні якого в 1957 році отримав звання офіцера. Протягом двох років служив фельдшером військової частини на космодромі Байконур в Казахстані. Від 1959 до 1965 року навчався у Військово-медичній академії ім. С.М. Кірова в Ленінграді (нині Санкт-Петербург), по закінченні якої до 1968 р. працював начальником медичного пункту полку, а від 1968 до 1969 р. — старшим лікарем-гігієністом Забайкальського воєнного округу.

В 1969 р. почав викладати на війсьній кафедрі Якутського державного університету. Згодом, від 1974 до 1975 р. працював на кафедрі Донецького медичного інституту заступником начальника воєнної кафедри.

В другій половині 1970-х — на початку 1980-х рр., від 1976 до 1984 р. працював викладачем воєнної кафедри Харківського медичного інституту.

Згодом, від 1985 до 1988 р. обіймав посаду завідувача воєнної кафедри Українського інституту удосконалення лікарів.

В 1975 р. Василь Петрович захистив дисертацію здобувши науковий ступінь кандидата медичних наук, а в 1983 р. йому було присвоєне вчене звання доцента.

Від 1988 року працював доцентом кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я ХМІ (згодом ХДМУ).

Діяльність кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я (1991–2017)

У 1990 р. делегати 2-го Всеукраїнського з'їзду соціал-гігієністів і організаторів охорони здоров'я ухвалили рішення про зміну назви кафедр з метою наближення її до міжнародної термінології. Термін «соціальна гігієна» було трансформовано в «соціальну медицину». Перейменування кафедри

Колектив кафедри (1996)

Зліва направо: сидять: доц. А.Н. Горяїнова, ст.викл. Л.М. Пінчук, проф. Н.О. Галічева, проф. А.Я. Малоштан, ст.викл. З.П. Петрова; стоять: доценти М.Д. Рубінський, В.Ф. Кудря, В.П. Бережний, В.А. Огнев.

Співробітники кафедри біля Меморіалу у дворі ХДМУ (2003)

Зліва направо:

доц. В.П. Бережний,
доц. М.Д. Рубінський,
ст.викл. Л.М. Пінчук,
доц. О.В. Дехтярь,
доц. В.Ф. Кудря,
проф. Н.О. Галічева,
доц. А.Н. Горяїнова

Харківського медичного інституту відбулося дещо пізніше.

З 1991–1992 навчального року кафедра соціальної гігієни та організації охорони здоров'я ХМІ отримала нову назву — кафедра соціальної медицини та організації охорони здоров'я, згодом, у 1993 році до найменування кафедри долучили ще економіку охорони здоров'я. Кафедра отримала назву «Соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я».

Викладачами кафедри в цей період працювали: професори Н.О. Галічева, А.Я. Малоштан, К.М. Сокол, доценти В.П. Бережний, В.Ф. Кудря, М.Д. Рубінський, З.П. Петрова, В.А. Огнєв, О.В. Дехтярь, С.Г. Усенко, С.П. Шкляр, А.Н. Горяїнова, Л.М. Пінчук, О.В. М'якіна, асистенти Л.І. Чумак, І.М. Шинкарьова, Ю.О. Лермонтова, Н.О. Ткаченко, О.М. Міщенко, А.М. Зінчук.

Як і в попередні роки, кафедра продовжувала викладати на всіх факультетах соціальну медицину, організацію та економіку охорони здоров'я. Програма викладання була комплексною і містила навчальні блоки з медичної статистики, здоров'я населення, організації охорони здоров'я, економіки охорони здоров'я, і курс історії медицини.

Практичні заняття проводилися за принципом виконання кожним студентом індивідуальних завдань, для чого кафедра підготувала всі необхідні матеріали. Постійно вдосконалювався контроль знань студентів. Для контролю вхідного рівня знань були підготовлені тести в кількох варіантах на кожну тему для студентів з еталонами відповідей і шкалою оцінювання для викладачів. Під-

сумковий модульний контроль знань від того часу проводиться на комп'ютерах і письмово. Для студентів 6-го курсу проводиться державний практично-орієнтований іспит.

В цей період нова наукова тематика кафедри, яка з'явилася наприкінці попереднього періоду — вивчення алергічних захворювань у дітей — дозволила кафедрі розвинути міжнародне співробітництво. У 1998 році доцент (нині професор Огнєв В.А.) став національним координатором програми «ISAAC», у зв'язку з чим на кафедрі був створений Національний координаційний центр міжнародної програми «ISAAC» (International Study of Asthma and Allergies in Childhood) з вивчення бронхіальної астми та алергії у дітей. Міжнародна медична програма «ISAAC» була створена за рекомендацією Всесвітньої організації охорони здоров'я й об'єднала 105 країн світу та більш ніж 200 дослідницьких центрів. Основною метою даної програми було максимальне використання міжнародно визнаних епідеміологічних методик при вивченні захворюваності серед дитячого населення. Основним напрямком наукової діяльності кафедри стало вивчення актуальних медико-соціальних проблем: обґрунтування епідеміологічних методів вивчення захворюваності, прогнозування ризику виникнення патології у дітей, розробка перших вітчизняних методик оцінки якості життя дітей, обґрунтування систем моніторингу та управління захворюваннями.

Основною метою даної програми було максимальне використання епідеміологічного методу при вивченні алергопатології у дітей

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

на основі міжнародно визнаної стандартизованої методики, що надало можливість створити міжнародну базу даних про епідеміологію астми, алергічного риніту і алергодерматозів, а також провести міжнародний порівняльний аналіз даної патології. Програма виконана на громадських засадах в повному обсязі на кафедрі соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, за підтримки Харківського національного медичного університету.

Результатом цієї роботи стали докторська дисертація В.А. Огнєва, 7 методичних рекомендації з грифом МОЗ України, 8 патентів України на винаходи, 5 нововведень по галузі, більше 25 наукових праць. Співробітництво в рамках міжнародної медичної програми «ISAAC» продовжується і нині.

З лютого 2002 р. кафедру соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я очолює професор Віктор Андрійович Огнєв. Після закінчення Харківського медичного ін-

ституту у 1983 році, враховуючи хист до наукової роботи, В.А. Огнєва залишили на кафедрі і він обійняв посаду асистента кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я. Від 1989 до 1992 року навчався в аспірантурі. У 1993 році захистив кандидатську дисертацію, а в 1996 р. отримав звання доцента. Успішно захистивши підготовлену на кафедрі докторську дисертацію (2003), два роки потому став професором (2005). Кафедра продовжувала розвивати міжнародне співробітництво на початку 2000-х.

Від 2002 до 2005 р. В.А. Огнєв був керівником фрагменту міжнародного грантового проекту Європейського Союзу «Intas» на тему «Епідеміологічне вивчення репродуктивної функції населення України, що знаходиться під впливом біологічно стійких хлорорганічних з'єднань (діоксинів) навколишнього середовища», а від 2011 до жовтня 2013 року кафедра взяла участь в міжнародному науковому грантовому проекті Євросоюзу «Зміни кліма-

Міжнародна науково-практична конференція на тему «Урбанізація і здоров'я» в Національному медичному університеті ім. О.О. Богомольця, присвячена Всесвітньому дню здоров'я, (м. Київ, 2010)

Зліва направо: 1-ий ряд професори І.Н. Солоненко (Київ), В.В. Рудень (Львів), В.М. Лехан (Дніпропетровськ), В.Ф. Москаленко (Київ), О.Г. Процек (Вінниця), В.З. Кучеренко (Москва), В.Г. Павлюк (Сімферополь), В.Ф. Посний (Запоріжжя).

2-ий ряд професори: В.О. Гапон (Полтава), А.В. Фера (Ужгород), Г.В. Бесполудіна (Луганськ), О.І. Сердюк (Харків), В.А. Огнєв (Харків), Б.А. Ледошук (Київ), 3-ий ряд професори О.З. Децик (Івано-Франківськ), В.І. Клименко (Запоріжжя), В.С. Бірюков (Одеса), А.Г. Шульгай (Тернопіль), В.Е. Кардаш (Чернівці), К.К. Васильєв (Суми)

Колектив кафедри (2016) в першому ряду сидять зліва направо:
доц. А.А. Громов, доц. С.Г. Усенко, доц. В.І. Кравченко, доц. І.А. Чухно, доц. З.П. Петрова, проф. В.А. Огнев, проф. Н.О. Галічева, доц. Л.І. Чумак, доц. Я.С. Белєвцова, ас. М.М. Григоров
в другому ряду стоять зліва направо:
ас. О.А. Веретельник, лаб. М.В. Рибалко, доц. П.О. Трегуб, асп. М.М. Міщенко, ст.лаб. О.В. Плахтій, доц. І.І. Черненко, доц. Н.М. Удовиченко, ас. О.В. Семененко проф. О.І. Крюков, ас. Я.І. Головка, ас. Р.В. Олентьєв, доц. К.Г. Помогайбо, доц. А.А. Подпрядова, доц. А.М. Зінчук, ст.лаб. Я.В. Астапова

ту, забруднення навколишнього середовища і репродуктивне здоров'я». Науковим керівником обох грантів був професор В.М. Лісовий.

В цей період кафедра активно співробітничала з бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я в Україні, в м. Харкові організує і проводить цілу низку заходів за участі ВООЗ (семінари, круглі столи, прес-конференції), особливо в рамках підготовки до чемпіонату Європи з футболу — Євро 2012.

У вересні 2012 в Харківському національному медичному університеті на базі кафедри відкривається спеціалізована вчена рада за спеціальностями 14.02.01 «Гігієна і професійна патологія» медичні науки; 14.02.03 «Соціальна медицина» медичні науки. Вчена рада була створена відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1049 від 26 вересня 2012 р. Очолив раду професор Огнев В.А., обов'язки секретаря виконувала доцентка Чумак Любов Ігорівна.

Створення першої захисної ради за спеціальністю «Соціальна медицина» в нестоличному місті мало важливе наукове, кадрове та педагогічне значення, в цьому і полягала організаційна складність відкриття ради

в м. Харкові. Створення спеціалізованої вченої ради сприяло активізації виконання дисертаційних робіт, на кафедрі відкрилася аспірантура, співробітники кафедр соціальної медицини і гігієнічного профілю почали успішно виконувати дисертаційні дослідження.

Від 2009 дотепер на кафедрі виконано і захищено 9 дисертацій, з них 8 кандидатських: О.М. Міщенко «Наукове обґрунтування та розробка концептуальної системи надання медико-соціальної допомоги дітям-інвалідам» (к.мед.н., 2009); Л.І. Чумак «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи управління якістю медичної допомоги дітям з цукровим діабетом» (к.мед.н., 2010); Н.О. Ткаченко «Обґрунтування моделі медико-соціального моніторингу у дітей з гастродуоденальною патологією» (к.мед.н., 2010); А.М. Зінчуком «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації моделі раннього виявлення раку легень серед населення» (к.мед.н., 2016); К.Г. Помогайбо «Медико-соціальне обґрунтування моделі управління якістю життя дітей з ожирінням» (к.мед.н., 2019); П.О. Трегубом «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі реабілітації хворих на хронічний панкреатит» (Доктор філософії, 2020); А.А. Под-

Міжнародна науково-практична конференція

в Національному медичному університеті ім. О.О. Богомольця

на тему «Депресія: давай поговоримо», присвячена Всесвітньому дню здоров'я (м. Київ, 2017)

Зліва направо: 1-ий ряд проф. О.З. Децик (Івано-Франківськ), проф. Т.С. Грузєва (Київ), проф. В.М. Лехан (Дніпро), проф. О.І. Сердюк (Харків), проф. М.В. Голубчиков (Київ); 2-ий ряд: проф. О.М. Крекотень (Вінниця), проф. В.А. Огнєв (Харків), проф. В.А. Сміянов (Суми), проф. В.М. Михальчук (Київ), проф. К.К. Васильєв (Одеса). В глибині: проф. Г.О. Слабкий (Київ), проф. О.В. Любінець (Львів), проф. Г.М. Даниленко (Харків) та інші

прядовою «Медико-соціальне обґрунтування моделі управління якістю життя хворих, які перенесли інфаркт міокарда» (Доктор філософії, 2021), М.М. Міщенко «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі раннього виявлення та первинної профілактики мозкових інсультів серед дорослого населення» (Доктор філософії, 2023) та 1 докторська, М.І. Ковтуном «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації функціонально-організаційної системи офтальмологічної допомоги хворим на катаракту в умовах реформування охорони здоров'я України» (д.мед.н., 2019). Сьогодні, за керівництва В.А. Огнєва на кафедрі виконуються 5 дисертаційних робіт: одна докторська — доценткою Нестеренко В.Г. «Медико-соціальне обґрунтування мультимодальної системи надання паліативної і хоспісної допомоги населенню України» (2022–2027) і 4 кандидатських дисертацій: аспірантом Іващенко Р.О. «Медико-соціальне обґрунтування моделі раннього виявлення та профілактики синдрому вигорання у медичних працівників» (2019–2023); аспіранткою Яременко О.В. «Медико-соціальне обґрун-

тування оптимізованої моделі організації та проведення вакцинопрофілактики серед дитячого населення» (2021–2024); аспіранткою Орел О.В. «Медико-соціальне обґрунтування моделі раннього виявлення та профілактики патологічного перебігу вагітності в акушерській практиці» (2021–2024); аспіранткою Вашевою А.О. «Медико-соціальне обґрунтування мультидисциплінарної моделі оптимізації геріатричної допомоги населенню України» (2022–2026).

Відкриття конференц-залу кафедри було важливою подією 2013 року. На той час, він був одним з найкращих залів засідань в Харківському національному медичному університеті. Він був відкритий в день святкування 90-річного ювілею кафедри. Створення цього залу стало можливим після об'єднання невеликих кімнат, в яких раніше розташовувалися структурні підрозділи університету, відділ громадянської оборони, ротаторна університету, кабінет кафедри гігієни харчування і невеликий хол коридору. Загалом, об'єднана в єдине приміщення територія склала близько 60 квадратних метрів.

В конференц-залі, зазвичай, відбуваються важливі засідання захисної спеціалізованої вченої ради за спеціальностями «Соціальна медицина», «Гігієна та профпатологія», вчених рад 3 і 4-го медичних факультетів, а також, науково-практичні конференції здобувачів вищої освіти та співробітників, наради і засідання кафедри, круглі столи, іноді засідання спеціалізованих рад із захисту дисертацій за іншими спеціальностями.

Крім того, на кафедрі успішно працює бібліотека, в якій є значна кількість навчальних і наукових видань з соціальної медицини, організації охорони здоров'я, управління, економіки, статистики та історії медицини. Бібліотеку кафедра почала формувати від 2003 року, для цього виділили невелику кімнату, доступ до якої є можливим і з кабінету завідувача і з конференційної зали. На спеціально замовлених полицях розміщені бібліотечні видання.

Значна частина фонду бібліотеки — книжки, привезені завідувачем кафедри з наукових і службових відряджень. Це новітні підручники та монографії, якими викладачі кафедри користуються при оновленні лекційного матеріалу і методичних вказівок. Істотним внеском у формування кафедрального бібліотечного фонду була передача в дар кафедрі видань з домашньої бібліотеки родини Петрових (доцентки Зої Петрівни та її батька, доцента Петра Тимофійовича).

Бібліотечний фонд становить понад 3650 примірників. Гордістю бібліотеки є рідкісні книги, більше 500 унікальних видань: початку XIX століття і першої половини XX століття, видання з дарчими написами, автографами авторів підручників, видатних вчених-медиків.

В цей період кафедра продовжує активно працювати над вдосконаленням навчального процесу, створюються комфортні умови для навчання студентів і роботи викладачів, забезпечення їх всіма необхідними навчально-методичними матеріалами й обладнанням, здійснюється пошук шляхів підвищення якості підготовки здобувачів освіти.

На кафедрі проходили навчання студенти 1-х, 3-х, 4-х та 6 курсів основних спеціальностей «Медицина» і «Педіатрія», а також 1-х, 3-х і 5-х курсів за спеціальністю «Стomatологія».

Навчально-виховна робота будувалася за такими напрямками: підготовка кадрів для викладацької роботи, підвищення кваліфікації професорсько-викладацького складу, забезпечення методичним матеріалом викладачів і студентів, контроль за навчальною роботою, створення умов для забезпечення навчального процесу, організація і проведення навчально-виховної роботи.

У зв'язку з відкриттям в університеті 11 нових спеціальностей бакалаврського і магістерського рівня збільшилась кількість навчальних дисциплін, що викладались на кафедрі, сягнувши у 2003 році більше 100. На бакалаврському рівні були запроваджені такі спеціалізації: «Лабораторна діагностика», «Сестринська справа», «Соціальна робота», «Фізична терапія та ерготерапія», а на магістерському — «Лабораторна діагностика», «Сестринська справа», «Фізична терапія та ерготерапія», «Громадське здоров'я», «Педагогіка вищої школи», «Управління у сфері охорони здоров'я». Навчальні дисципліни, що викладала кафедра, були самостійними але тісно пов'язаними між собою за напрямками: «Історія медицини», «Біологічна статистика», «Доказова медицина», «Сучасна епідеміологія», «Організація та економіка охорони здоров'я», «Громадське здоров'я», «Публічне управління». За всіма цими дисциплінами викладачами кафедри були розроблені авторські програми і силабуси.

В цей період кафедра ініціює відкриття в університеті двох додаткових спеціальностей «Адміністративний менеджмент» і «Громадське здоров'я». Ректорат підтримав цю ідею. Проведена робота надала можливість успішно пройти процес ліцензування й акредитації цих спеціальностей. В результаті активної діяльності всього колективу на кафедрі були відкриті спеціальності для підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр — «Публічне управління та адміністрування» з 2014–2015 року, «Громадське здоров'я» з 2021 року. У підготовці першої програми з «Адміністративного менеджменту», проходженні процесу ліцензування й акредитації, значну роль відігравали доктор наук з державного управління, професор кафедри Дмитро Васильович Карамішев й асистентка кафедри, кандидатка наук з держуправління Юлія Олександрівна Лермонтова.

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Протягом всього періоду значну увагу кафедра приділяла методичному забезпеченню навчального процесу, відповідності його змісту умовам мінливого середовища, сучасним тенденціям педагогіки вищої школи.

Ідея відкриття методичного кабінету на кафедрі визрівала протягом тривалого часу. Певною проблемою на шляху її здійснення була відсутність необхідного приміщення. Але в 2015 році, після впровадження мультимедійного обладнання, комп'ютерної техніки й електронних презентаційних матеріалів у навчальний процес на кафедрі звільнилася кімната, в якій зберігалося паперове наочне приладдя до лекцій і практичних занять. За площею кімната була невеликою (всього 11,5 м²) і не могла бути використана для проведення навчальних занять, але для методичного кабінету виявилася цілком достатньою. Істотний внесок в процес оформлення навчально-методичного кабінету зробила доцентка І.А. Чухно.

Навчально-методична робота цього періоду включала підготовку методичних рекомендацій для викладачів і методичних вказівок для студентів за темами навчальних дисциплін,

проведення відкритих лекцій і практичних занять, підготовку матеріалів до нових лекцій і практичних занять, видання методичної літератури. Протягом останніх років на кафедрі за уніфікованою формою були упорядковані нові методичні рекомендації для викладачів з усіх тем соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, історії медицини. Опубліковані методичні вказівки, в достатній кількості примірників, що зробило їх доступними для усіх студентів.

У 2002 році на кафедрі почав функціонувати сучасний клас програмованих форм навчання. Це був один з найперших комп'ютерних класів в університеті. Для класу було придбано 11 сучасних комп'ютерів. Співробітництво з кафедрами Харківського національного університету радіоелектроніки дозволило запровадити спеціалізовану програму для навчання і проведення контролю знань здобувачів вищої освіти.

В процесі функціонування класу накопичувався досвід, купувалася сучасна додаткова техніка — принтери, сканери, плотери тощо, що дозволило виконувати більшу номенклатуру робіт.

Проф. В.А.Огнев головує за круглим столом на тему «Актуальні проблеми впровадження медичного страхування в Україні» на базі кафедри
Зліва направо: професори Г.М. Даниленко (ХНУ), В.А. Огнев (ХНМУ),
О.І. Сердюк (ХМАПО), М.Г. Щербань (ХНМУ)

Підвищення кваліфікації фахівців істотно впливало на процеси перетворень в системі практичної охорони здоров'я. Від 2013 року кафедра починає проводити тематичне удосконалення для лікарів на тему: «Основи сучасної епідеміології та доказової медицини». Згодом викладачі кафедри тему дещо розширили і скоригували, запропонували курс «Доказової медицини з основами сучасної епідеміології і біологічної статистики» (2015). Від 2018 року кафедра розпочала читання ще одного курсу тематичного удосконалення на тему «Громадське здоров'я: сучасні проблеми та перспективи», що дозволило лікарям практичної охорони здоров'я і науково-педагогічним працівникам підвищувати кваліфікацію.

Важливим напрямом роботи було поліпшення матеріально-технічної бази кафедри. У цей період кафедра мала у своєму розпорядженні лише третину третього поверху навчально-лабораторного корпусу «А», 4 навчальні кімнати, а також кабінети для професорсько-викладацького складу. Водночас, на цьому ж поверсі залишалась частина кімнат кафедри загальної гігієни та екології №2 (інша частина цієї кафедри розташовувалась на 5 поверсі цього ж корпусу), ротаторна університету й офіс служби громадянської оборони. Проблема нестачі площ для забезпечення навчального процесу була нагальною. На ім'я ректора професора В.М. Лісового було подано рапорт з обґрунтуванням необхідності вирішення цієї проблеми. В результаті, 2007 року кафедра отримала увесь 3 поверх навчального корпусу «А» і в такий спосіб змогла організувати додаткові навчальні і викладацькі кімнати. Це було цілком доречним, оскільки кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я вже мала у штаті 32 викладачі і загальний обсяг навчального навантаження — 15 000 годин.

Саме в цей період керівництво кафедри дбало і про технічне обладнання. Було придбано стаціонарні комп'ютери (14), ноутбуки (3), лазерні принтери (3), 2 масштабовані повноформатні ксерокси (A3), ба більше, кольоровий багатофункціональний пристрій, друкарський різак, стиплер, здатний прошити 200 аркушів паперу, що надало можливість створити на кафедрі мінідрукарню. Це дозволило забезпечити навчально-методичними

матеріалами викладачів і здобувачів вищої освіти. На кафедрі з'явився доступ до мережі Інтернет.

Навчально-виховна робота була важливим напрямом роботи кафедри протягом всього періоду існування.

У 2005 році, на вшанування пам'яті засновника кафедри, першого завідувача кафедри соціальної медицини, наркома охорони здоров'я України Мойсея Григоровича Гуревича колектив кафедри ухвалив рішення про встановлення пам'ятного знаку.

На жаль, на шляху до реалізації цього задуму постала проблема. Скульптору потрібні були якісні світлини, бажано декілька, але їх не було. М.Г. Гуревича, за безпідставним звинуваченням у 1937 році було розстріляно, всі його фотографії були знищені. Доходило до того, що вони вирізалися, замальовувалися в журналах, газетах, книгах. Лише випадково збережена фотографія і світлини з розстрільної справи М.Г. Гуревича надали можливість відтворити пам'ятний бюст.

Протягом цього періоду кафедра продовжувала викладати історію медицини першокурсникам і брала активну участь у підготовці історико-медичних матеріалів до святкування ювілейних дат міста й університету. Так, напередодні святкування 350-річчя міста Харкова, науковці різних галузей науки прагнули отримати історичні матеріали. За дорученням проректора з наукової роботи професора М.Г. Сергієнка, З.П. Петрова підготувала 29 статей про вчених-професорів університету для біографічної збірки «Видатні педагоги вищої школи м. Харкова» (1998). Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія» видав цей збірник. До 350-річчя міста було опубліковано навчальний посібник Н.П. Суботи і З.П. Петрової «Історія розвитку медичних наукових шкіл Харкова» (2003).

На початку 2000-х Харківський державний (а від 2007 року — національний) медичний університет активно, з піднесенням, готувався до свого 200-річного ювілею. Історико-медична тематика у науковій роботі кафедри була найбільш затребуваною.

З.П. Петрова брала активну участь у підготовці ювілейних видань до 200-річчя ХДМУ. До збірника «Навчально-виховна робота в Харківському державному медичному університеті» було включено її монографічну роботу

(у співавторстві) «Історія Харківського державного медичного університету та розвиток навчально-виховної роботи» (2002). До ювілейної збірки «Вчені Харківського державного медичного університету» (2003) увійшли 64 її статті. Двовікову історію Харківської вищої медичної школи висвітлено в монографії З.П. Петрової (у співавторстві) «Історія державного медичного університету», що вийшла друком у 2005 році.

До 75-річчя санітарно-гігієнічного (медико-профілактичного) факультету ХДМУ було підготовлене видання «Сторінки історії санітарно-гігієнічного факультету ХДМУ (1930–2005)», укладачами якого були А.Я. Циганенко, З.П. Петрова, В.В. Мінухін (2005).

До 205-річчя університету за загальною редакцією ректора ХНМУ професора В.М. Лісового було опубліковано біобібліографічний довідник «Видатні вихованці Харківської вищої медичної школи» (2010) до якого було включено 33 роботи З.П. Петрової.

До 210-річчя Харківського національного медичного університету у 2015 році вийшов друком довідник «Скарбниця Харківської медицини. Постаті» за загальною редакцією професора В.М. Лісового. З.П. Петровою був підготовлений перший варіант цієї книги.

Від 2005 року на кафедрі почали працювати пізнавальні музеї: «Музей друкарських машинок» і «Музей обчислювальної техніки». Ініціював їх створення завідувач кафедри професор В.А. Огнєв.

Отже, на нашу думку, пам'ятний знак, пізнавальні музеї, історико-медичні видання відіграють важливу роль у вихованні студентської молоді.

Міщенко Олександр Миколайович, кандидат медичних наук, доцент кафедри психіатрії, наркології, неврології та медичної психології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Олександр Миколайович Міщенко є випускником Харківського державного медичного університету за спеціальністю «Лікувальна справа» (1997–2003).

На кафедрі соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я працював штатним співробітником від грудня 2004 до травня 2016 року.

Олександр Миколайович спочатку навчався в аспірантурі (2004–2007), згодом працював

асистентом (2007–2014), старшим викладачем (2014–2016), а від вересня 2016 року перейшов на посаду доцента до Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Міщенко Олександр Миколайович народився 20 серпня 1976 року в місті Дергачі Харківської області. Від 1983 до 1991 року навчався в середній школі №3 м. Дергачі. У 1991 році вступив до Харківського медичного училища №1 на санітарно-гігієнічний факультет. Училище закінчив з відзнакою у 1995 році за фахом «Помічник санітарного лікаря». Після навчання від 1995 до 1997 року працював помічником лікаря-епідеміолога Дергачівської районної СЕС.

У 1997 році вступив до Харківського державного медичного університету на 1-й медичний факультет. Під час навчання обіймав виборні посади заступника старости курсу, голови профспілкового бюро 1-го медичного факультету, заступника голови первинної профспілкової організації студентів університету. Від 1998 до 2002 року навчаючись в університеті водночас працював лаборантом кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я. У 2003 році закінчив з відзнакою 1-й медичний факультет Харківського державного медичного університету за спеціальністю «Лікувальна справа» і був рекомендований на наукову роботу. Від серпня 2003 до червня 2004 року навчався в інтернаті за спеціальністю «Психіатрія» на базі кафедри психіатрії, наркології, загальної та медичної психології Харківського держав-

Олександр Миколайович Міщенко
кандидат медичних наук, доцент

ного медичного університету, яку закінчив з відзнакою. Під час навчання в інтернатурі одночасно займався науковою роботою на кафедрі соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я. Після проходження інтернатури від серпня до грудня 2004 р. працював в Харківському міському психоневрологічному диспансері №3 на посаді дільничного лікаря-психіатра.

У період від грудня 2004 до грудня 2007 р. навчався в очній аспірантурі на кафедрі соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету. За цей час виконав під керівництвом професора В.А. Огнєва дисертаційну роботу на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук на тему: «Наукове обґрунтування та розробка концептуальної системи надання медико-соціальної допомоги дітям-інвалідам» (шифр спеціальності: 14.02.03 — «Соціальна медицина»), яку захистив у спеціалізованій вченій раді при Національному медичному університеті імені О.О. Богомольця в 2009 році, і того ж року, О.М. Міщенко здобув вчений ступінь кандидата медичних наук за спеціальністю «Соціальна медицина».

У грудні 2007 р. був обраний на посаду асистента кафедри, а від вересня 2014 до травня 2016 року — старшого викладача кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я ХНМУ. Від вересня 2008 до травня 2016 року обіймав посаду заступника декана 5-го факультету з підготовки іноземних студентів.

З вересня 2016 року і дотепер працює на посаді доцента кафедри психіатрії, наркології, неврології та медичної психології в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна.

Є автором і співавтором 83 друкованих праць.

Лермонтова Юлія Олександрівна, кандидатка наук з державного управління, доцентка кафедри організації охорони здоров'я, публічного управління та адміністрування Харківської медичної академії післядипломної освіти.

Юлія Олександрівна Лермонтова є випускницею Національного фармацевтичного університету (2001–2006) та Харківського регіонального інституту державного управ-

Юлія Олександрівна Лермонтова, кандидатка наук з державного управління, доцентка

ління Національної академії державного управління (ХарПІ НАДУ) при Президентіві України за спеціальністю «Державне управління» (2007–2009).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працювала асистенткою, штатною співробітницею від грудня 2013 до 2015 року. Брала активну участь у створенні навчально-методичного забезпечення нової спеціальності в медичному університеті «Адміністративний менеджмент».

Лермонтова Юлія Олександрівна народилася 28 червня 1984 року в Харкові.

Від 1991 до 1998 року навчалась в авторській загальноосвітній школі №65, від 1998 до 2001 року — в лицейі при Харківському державному університеті (Харківський державний університет здобув статус національного у 1999 році і того ж року йому було присвоєне ім'я В.Н. Каразіна). У 2001 р. вступила до Національного фармацевтичного університету, який закінчила в 2006 р. отримавши диплом провізора.

Від 2007 до 2009 року навчалась в магістратурі Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління (ХарПІ НАДУ) при Президентіві України, отримала диплом магістра зі спеціальності «Державне управління».

Від 2009 до 2012 року була аспіранткою кафедри економічної політики (на даний момент кафедра економічної політики та менеджменту) ХарПІ НАДУ при Президентіві

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

України, науковим керівником був доктор наук з державного управління, професор Д.В. Карамішев У 2014 році Ю.О. Лермонтова захистила кандидатську дисертацію «Державне управління лікарським забезпеченням в умовах надзвичайних ситуацій» здобувши науковий ступінь кандидата наук з державного управління.

2010 року почала викладати в ХарPI НАДУ при Президентові України на кафедрі управління охороною громадського здоров'я. Від 2013 року обіймала посаду старшого викладача кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування того ж інституту.

Від 2013 до 2015 року працювала асистенткою кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету, проводила практичні заняття з курсу «Економіка охорони здоров'я» зі студентами 5-х, 6-х курсів різних факультетів. Юлія Олександрівна сприяла становленню і розвитку нової спеціальності «Адміністративний менеджмент», яку відкрили на базі навчально-наукового інституту післядипломної освіти Харківського національного медичного університету у вересні 2013 року, і відповідає за ті дисципліни, які викладалися магістрам спеціальності «Адміністративний менеджмент» на кафедрі соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я. Ю.А. Лермонтова брала активну участь в розробці навчальних програм з цілої низки дисциплін, написала лекції, які вона із задоволенням читала студентам-магістрам, і з не меншим задоволенням проводила практичні заняття.

Ю.О. Лермонтова є авторкою 18 наукових робіт. Бере активну участь в наукових конференціях і виставках.

Стосовно хобі — вона є інструкторкою з фітнесу та професійною візажисткою-косметологією, що дозволяє їй творчо розвиватися.

Але її головним хобі є сім'я: улюблені чоловік і діти, яким вона присвячує увесь свій вільний час.

Юлії Олександрівні притаманні цілеспрямованість, відповідальне ставлення до службових обов'язків, вміння так планувати і використовувати час, щоб його вистачало на роботу, науку, сім'ю і хобі. При виконанні доручень проявляє ініціативу і творчий підхід. Такі риси її особистості, як доброзичливість, чуйність,

уміння радіти успіхам інших, повертає до неї серця колег, студентів і друзів.

Наталія Олександрівна Ткаченко
кандидатка медичних наук, доцентка

Ткаченко Наталія Олександрівна, кандидатка медичних наук, доцентка кафедри загальної та клінічної патології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Ткаченко Наталія Олександрівна є випускницею Харківського державного медичного університету за спеціальністю «Лікувальна справа» (1996–2002). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працювала штатною співробітницею від вересня 2002 до 2013 року, спочатку старшою лаборанткою (2003–2005), згодом навчалась в аспірантурі (2005–2008), а від вересня 2008 до 2013 року обіймала посаду асистента кафедри.

Ткаченко Наталія Олександрівна народилася 2 квітня 1978 року в селищі Дворічна Харківської області. У 1993 році закінчила Дворічанську середню школу і того ж року вступила до Куп'янського медичного училища на відділення «Сестринська справа», яке закінчила в 1996 році. Від 1996 до 2002 року навчалася в Харківському державному медичному університеті за спеціальністю «Лікувальна справа», здобула кваліфікацію лікаря. Інтернатуру проходила в Харківській обласній клінічній лікарні, там і отримала сертифікат лікаря-терапевта. Від 2003 року обіймала посаду старшого лаборанта кафедри соціальної медицини, організації та еко-

номіки охорони здоров'я Харківського державного медичного університету. Від 2003 до 2008 року Н.О. Ткаченко завідувала кабінетом програмованих форм навчання і контролю знань, де студенти усіх курсів проходили тренувальні та залікові комп'ютерні тести (в тому числі для підготовки до успішного проходження ліцензійного іспиту КРОК-2). Н.О. Ткаченко під керівництвом професора В.А. Огнева брала участь у формуванні бази тестових питань. Від 2005 до 2008 року проходила очну аспірантуру. Під керівництвом професора В.А. Огнева підготувала кандидатську дисертацію на тему «Обґрунтування моделі медико-соціального моніторингу дітей із гастроудоденальною патологією», у жовтні 2010 року захистила її у спеціалізованій вечній раді при Національній медичній академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Д 26.613.0 і здобула науковий ступінь кандидата медичних наук.

Згодом, від 2008 до 2013 року обіймала посаду асистента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету. Н.О. Ткаченко має сертифікат зі спеціальності «Організація та управління охороною здоров'я».

За період роботи на кафедрі Н.О. Ткаченко опублікувала 32 друковані праці з питань здоров'я дитячого та дорослого населення, організації та надання медичної допомоги населенню, управління якістю медичної допомоги, аспектів якості життя тощо.

Від 2008 до 2009 року Н.О. Ткаченко працювала в міжнародному науковому проєкті «Зміни клімату, забруднення навколишнього середовища і репродуктивне здоров'я», який був Грантом від Європейського Союзу, а саме проводила збір матеріалу та його аналіз.

Н.О. Ткаченко проводила практичні заняття українською та англійською мовами, викладаючи біостатистику, соціальну медицину та організацію охорони здоров'я для студентів 3–6 курсів. Брала участь в розробці методичних посібників і рекомендацій для студентів.

За роки роботи на кафедрі Н.О. Ткаченко організувала ремонтні роботи, займалась благоустроєм кабінетів і кімнати відпочинку для викладачів, де можна було випити горнятко кави та пообідати в перервах між заняттями.

Не зважаючи на напружену педагогічну і наукову роботу Н.О. Ткаченко знаходила час для своїх хобі — квітництва і в'язання на спицях.

Н.О. Ткаченко дуже завзята, відповідальна, людяна. За ці риси її характеру і за професіоналізм її цінують та поважають колеги і студенти.

Від квітня 2019 року і дотепер Н.О. Ткаченко обіймає посаду доцента та виконує обов'язки завуча кафедри загальної та клінічної патології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Здобутки кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (2017–2023)

За 100 років формування і розвитку кафедри предмет викладання істотно розширився, додалися нові цілі, суттєво змінились завдання навчальної дисципліни. Термін «соціальна медицина», який використовується у багатьох країнах світу, особливо в центральній і Східній Європі, також зазнав змін і на кшталт «соціальної гігієни» набув лише історичного значення.

Медичні університети, академії та інститути України почали використовувати сучасну термінологію, яка ліпше формує об'єкт і предмет, цілі і завдання навчальної дисципліни, а саме «Громадське здоров'я», «Громадська охорона здоров'я», «Управління в сфері охорони здоров'я» тощо. Українські медичні заклади вищої освіти вже мали напрацювання в цьому напрямку. У 2013 році авторським колективом за редакцією академіка НАМН України В.Ф. Москаленка вийшов друком перший національний підручник «Громадське здоров'я». Можливо, підручник не повною мірою задовольняв потреби вищої медичної школи України, проте надавав імпульс кафедрам нашого профілю розвивати нові напрями. У 2021 році вийшов друком навчальний посібник «Громадське здоров'я» за редакцією професорки Т.С. Грузевої. Харківська кафедра почала працювати над власним навчальним посібником «Соціальна медицина, громадське здоров'я» в 4-х томах: том 1 «Біологічна статистика», том 2 «Громадське здоров'я», том 3 «Організація охорони здоров'я» і том 4 «Економіка охорони здоров'я», задля комп-

лексного і системного вирішення проблеми забезпечення навчального процесу якісним матеріалом. Але підготовка навчальної літератури для здобувачів вищої освіти була лише одним з багатьох напрямків роботи кафедрального колективу.

Водночас, керівництво кафедри провело значну підготовчу роботу з відкриття в університеті нової спеціальності на післядипломному рівні за освітньо-кваліфікаційним рівнем — «Магістр» «Громадське здоров'я». Від 2012 року колектив вже мав досвід викладання спеціальності «Публічне управління та адміністрування», отже, кафедра стала базовою для підготовки і випуску фахівців цих двох спеціальностей, а гарантами ОПП стали професори кафедри.

Все це спонукало до зміни назви кафедри і від 1 вересня 2017 року кафедра соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Харківського національного медичного університету отримала назву кафедра «Громадського здоров'я та управління охороною здоров'я».

Саме в цей період, протягом 2017/2018 навчального року проходила апробацію нова навчальна програма «Соціальна медицина, громадське здоров'я», яка і була затверджена в червні 2018 року.

Йдучи назустріч 100-річному ювілею, кафедра вважала, що перейменування буде одним з багатьох факторів, які сприятимуть вдосконаленню навчальної, наукової та методичної роботи.

На початку 2017 року колектив кафедри мав у своєму складі: завідувача кафедри, доктора медичних наук, професора В.А. Огнєва, професорів д.м.н. Н.О. Галічеву і к.м.н. К.М. Сокола, доцентів: к.е.н. В.І. Кравченка, к. держ. упр. І.А. Чухно, к.м.н. Л.І. Чумак, к.м.н. С.Г. Усенко, к.м.н. О.В. М'якіну, старшого викладача, к.м.н. А.М. Зінчука, асистентів: к.м.н. А.С. Галічеву, К.Г. Помогайбо, П.О. Трегуба, О.А. Веретельник, А.А. Подпрядову, О.М. Міщенко, старшу лаборантку О.В. Плахтій, лаборанток М.В. Рибалко, Я.В. Астапову, Н.М. М'якіну.

Здобутки кафедри в навчально-методичній, науковій роботі, та громадському житті університету будуть представлені в наступних окремих розділах.

В розділі 2 «Організація навчальної роботи на кафедрі, її методичне і матеріальне за-

безпечення» дана загальна характеристика навчальної роботи кафедри; інформація про забезпеченість кафедри навчальними кімнатами для проведення семінарських і практичних занять; роботу класу програмованих форм навчання та контролю знань студентів; організацію методичного кабінету кафедри; діяльність викладацького складу кафедри на післядипломному рівні з підготовки магістрів та читання курсів тематичного удосконалення для лікарів.

Розділ 3 «Наукова робота кафедри» включає: загальну характеристику наукової роботи; інформацію про міжнародну діяльність кафедри; участь кафедри в міжнародних програмах, грантах, міжнародних семінарах, круглих столах і прес-конференціях. Цей розділ також вміщує матеріал щодо діяльності спеціалізованої вченої ради Д 64.600.06 за спеціальностями «Соціальна медицина» та «Гігієна і професійна патологія»; науково-навчальної бібліотеки кафедри; залу засідань кафедри (конференц-зал). Розділ містить бібліографічний список захищених на кафедрі дисертацій, монографій, підручників, і навчальних посібників, написаних викладачами. Є інформація про проведені науково-практичні конференції; отримання співробітниками патентів; видання методичних рекомендацій, інформаційних листів с грифом МОЗ України, запровадження галузевих нововведень, отримання свідоцтв про реєстрацію авторського права на науковий твір, про участь викладачів кафедри у міжнародних грантових програмах, а також перелік проведених на кафедрі семінарів, круглих столів і прес-конференцій.

В розділі 4 «Громадська діяльність кафедри» йдеться про створення пам'ятного знака кафедри та науково-пізнавальних музеїв кафедри.

В цьому розділі є біографічні дані співробітників кафедри, які працювали в період від 2017 до 2023 року, посеред них доктори наук, професори: В.А. Огнєв, Д.В. Карамішев, О.М. Ковальова, М.І. Ковтун, О.А. Короп, О.І. Крюков, О.А. Мельниченко, Т.В. Пересипкіна, О.В. Піонтковська, К.М. Сокол; кандидати наук та доктори філософії, доценти: С.Г. Усенко, Я.С. Белєвцова, О.Є. Вашев, Е.О. Гапонова, А.А. Громов, Д.Ю. Дончак, А.М. Зінчук, В.І. Кравченко, Г.В. Лісова, Н.М. Мартиненко, О.В. М'якіна, В.Г. Нестеренко, А.А. Подпрядо-

ва, К.Г. Помогайбо, П.О. Трегуб, І.І. Черненко, Л.І. Чумак, І.А. Чухно; кандидати наук та доктори філософії, асистенти: А.С. Галічева, Т.Д. Алієва, М.Є. Черняк; а також асистенти та аспіранти кафедри: А.О. Вашева, О.А. Веретельник, М.М. Григоров, О.В. Гришняєва, Я.В. Журавель, Р.О. Іващенко, Р.В. Олентьєв, О.В. Орел, О.В. Семененко та А.В. Яременко.

Віктор Андрійович Огнев
доктор медичних наук, професор

Огнев Віктор Андрійович, доктор медичних наук, професор, дійсний член та Віце-президент Української Академії Історії Медицини, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету. Гарант освітньо-професійної програми «Управління у сфері охорони здоров'я» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» (2012–2019), а також освітньо-професійної програми «Громадське здоров'я» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я» (від 2019 року донині).

Віктор Андрійович Огнев є випускником Харківського медичного інституту за спеціальністю «Гігієна, санітарія, епідеміологія» (1977–1983) та Української інженерно-педагогічної академії за спеціальністю «Управління навчальним закладом» (2009–2010).

Від 1983 і донині працює на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, починав як асистент (від 1983 до

1995), від 1989 до 1992 був аспірантом цієї ж кафедри, в 1995 році був обраний старшим викладачем, а з 1996 року — доцентом кафедри. З 2002 року займає посаду завідувача кафедри, у 2005 році йому було присвоєне вчене звання професора.

Віктор Андрійович Огнев народився 28 травня 1956 в с. Расховець Кшенського району Курської області в родині службовців. Після закінчення школи служив в армії, працював на заводі до 1977 року.

У 1977 р. вступив до Харківського медичного інституту на санітарно-гігієнічний факультет, який закінчив у 1983 р. По закінченні В.А. Огнева залишили в інституті для продовження наукової роботи. Від цього часу викладацька і наукова діяльність В.А. Огнева пов'язана з кафедрою соціальної гігієни та організації охорони здоров'я, де він пройшов шлях від асистента до професора, доктора медичних наук.

Від 1984 до 1989 рр. обіймав виборну посаду звільненого голови профспілки студентів ХМІ, водночас продовжуючи виконувати обов'язки асистента. Протягом трьох років (1989–1992) навчався в очній аспірантурі на цій же кафедрі, за наукового керівництва професорки Н.О. Галічевої. В.А. Огнев достроково закінчив аспірантуру і в березні 1993 р. успішно захистив кандидатську дисертацію за темою: «Епідеміологія, фактори ризику та прогнозування алергічних захворювань у дітей в умовах великого міста». Після закінчення аспірантури продовжував працювати спочатку асистентом, від 1995 р. — старшим викладачем, а згодом, від 1996 р. — доцентом кафедри. У 1999 році запланував докторську дисертацію з терміном закінчення у 2004 році. В.А. Огнев закінчив роботу над дисертацією з випередженням наміченого плану і в 2003 р. успішно захистив докторське дослідження «Медико-соціальні проблеми алергічних захворювань у дітей».

2003 року В.А. Огневу присвоєно звання лікаря-спеціаліста за фахом «Організація та управління охороною здоров'я».

У 2002 р. В.А. Огнев був обраний завідувачем кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського державного медичного університету, який 2007 року набув статус національного. У 2004 р. він здобув ступінь доктора медичних наук, незабаром став професором (2005).

В.А. Огнєв має вищу атестаційну категорію за спеціальністю «Організація і управління охороною здоров'я», є дійсним членом та Віце-президентом Української Академії Історії Медицини.

Віктор Андрійович Огнєв є автором понад 450 наукових робіт. Він брав участь в роботі авторитетних наукових форумів, в тому числі Європейського конгресу з астми (Москва, 2001), І з'їзду алергологів України (Київ, 2002). В.А. Огнєв є членом комісії при обласному управлінні охороною здоров'я з реорганізації системи охорони здоров'я Харківської області в сучасних умовах (з 2001 р.), є членом президії товариства істориків медицини Харківського медичного товариства; членом методичної комісії університету (від 2002 року і дотепер); головою Ради методичного кабінету Навчально-наукового інституту якості освіти ХНМУ (від 2013 року і дотепер); головою методичної комісії з проблем професійної підготовки медико-профілактичного профілю (2010–2021); головою методичної комісії з проблем громадського здоров'я ХНМУ (від 2021 року дотепер); членом вченої ради Харківського національного медичного університету (від 2002 року донині); членом комісії з перевірки первинної документації дисертаційних досліджень ХНМУ; членом проблемної наукової комісії з профілактичної, соціальної медицини, професійної патології ХНМУ (2002 і дотепер); заступником голови апробаційної ради з розгляду дисертаційних робіт з гігієни та професійної патології, соціальної медицини ХНМУ (2020 донині).

В.А. Огнєв бере активну участь в різноманітних експертних, наукових, методичних ко-

місіях країни, він є членом науково-методичної комісії з охорони здоров'я та соціального забезпечення (підкомісія 229 Громадське здоров'я) сектору вищої освіти Науково-методичної ради МОН України (від 2019 і дотепер); членом робочої групи з розробки мети та змісту інтегрованого тестового іспиту КРОК 2 для спеціальності 229 «Громадське здоров'я» державної організації «Центр тестування професійної компетентності фахівців з вищою освітою» напрямів підготовки «Медицина» і «Фармація» при МОЗ України (від 2020 року і дотепер); позаштатним експертом Національної служби здоров'я України 2020 року за напрямом «Стаціонарна допомога дорослим та дітям без проведення хірургічних операцій» (у 2020 і 2021); позаштатним експертом Національної служби здоров'я України з розробки проєкту Програми медичних гарантій — 2022 за напрямом «Первинна медична допомога» (від 2021 р. і до тепер); членом експертної ради МОН України з питань атестації наукових кадрів з теоретичної і профілактичної медицини та фармації (від 2022 р. і донині); неодноразово затверджувався головою експертної ради обласного конкурсу наукових робіт «Найкращий молодий науковець Харківщини» у номінації «Наука про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань» (2017, 2018, 2020, 2021),

Був головою спеціалізованої вченої ради Д 64.600.06 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) медичних наук за спеціальностями 14.02.03 «Соціальна медицина» та 14.02.01 «Гігієна та профе-

Професори Н.О. Галічева і В.А. Огнєв (2006)

сійна патологія» Харківського національного медичного університету (2012–2019); членом спеціалізованої вченої ради Д 64.600.06 з правом прийняття до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) медичних наук за спеціальностями 14.02.03 «Соціальна медицина» та 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Харківського національного медичного університету (від 2012 дотепер).

Бере активну участь в роботі асоціацій медичного профілю, а саме: Українсько-німецька медична асоціація; Асоціація науковців України; Асоціація превентивної та антиейджинг медицини; ГО «Інститут соціальної політики регіону»; Science Publishing Group (USA).

Віктор Андрійович є членом редакційних колегій всеукраїнських наукових медичних журналів («Медицина сьогодні і завтра»; «Україна. Здоров'я нації», «Експериментальна та клінічна медицина», «Соціальна фармація в охороні здоров'я»).

В.А. Огнев двічі був нагороджений почесними грамотами МОЗ України, грамотою Харківської Єпархії Української Православної Церкви, Харківської обласної держадміністрації, міського голови Харкова, орденом Гіппократа (нагородний №14) Харківського медичного наукового товариства.

Показником наукового авторитету В.А. Огнева є те, що він поряд з провідними вченими України, отримав пропозицію взяти участь у підготовці національного підручника «Біостатистика» (2009, 2020 р.) для здобувачів вищої освіти медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації».

В.А. Огнев є автором і співавтором 5 навчальних посібників, посеред них навчальний посібник для студентів з грифом МОЗ України «Тестові завдання із соціальної медицини, організації охорони здоров'я та біостатистики» (2005); Let's Teach Medicine in English (2011) та ін. Підготовлено до друку 4-томник з дисципліни «Соціальна медицина, громадське здоров'я» українською та англійською мовами.

Він є автором і співавтором 4-х монографій: «Епідеміологія астми і алергії у дітей» за матеріалами міжнародної програми з вивчення астми і алергії у дітей — International Study of Asthma and Allergies in Childhood («ISAAC»); «Охорона здоров'я населення індустріально-мегаполісу в умовах впливу шкідливих хі-

мічних чинників»: монографія / за заг. ред. М.Г. Щербаня, В.В. М'ясоєдова. Харків: Вид-во ХНМУ, 2019. 120 с.; «Громадське здоров'я в Україні: реалії, тенденції та перспективи» колективна монографія / за заг.ред. проф. Ждана В.М. та проф. Голованової І.А. Полтава: ТОВ Фірма «Техсервіс», 2020. 279 с. і «Становлення та розвиток кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)».

Під керівництвом професора В.А. Огнева викладачами кафедри підготовлено і захищено 9 дисертацій, з них 8 кандидатських: О.М. Міщенко «Наукове обґрунтування та розробка концептуальної системи надання медико-соціальної допомоги дітям-інвалідам» (к.мед.н., 2009); Л.І. Чумак «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи управління якістю медичної допомоги дітям з цукровим діабетом» (к.мед.н., 2010); Н.О. Ткаченко «Обґрунтування моделі медико-соціального моніторингу у дітей з гастродуоденальною патологією»; (к.мед.н., 2010). А.М. Зінчука «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації моделі раннього виявлення раку легень серед населення» (к.мед.н., 2016), К.Г. Помогайбо «Медико-соціальне обґрунтування моделі управління якістю життя дітей з ожирінням» (к.мед.н., 2019); П.О. Трегуба «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі реабілітації хворих на хронічний панкреатит» (Доктор філософії, 2020); А.А. Подпрядової «Медико-соціальне обґрунтування моделі управління якістю життя хворих, які перенесли інфаркт міокарда» (Доктор філософії, 2021), М.М. Міщенко «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі раннього виявлення та первинної профілактики мозкових інсультів серед дорослого населення» (Доктор філософії, 2023) та докторська, М.І. Ковтуна «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації функціонально-організаційної системи офтальмологічної допомоги хворим на катаракту в умовах реформування охорони здоров'я України (2019). Наукова робота не зупиняється і сьогодні на кафедрі за керівництва проф. Огнева В.А. виконується одна докторська дисертація: доценткою Нестеренко В.Г. «Медико-соціальне обґрунтування мультимодальної системи надання паліативної і хоспісної допомоги населенню України» (2022–2027) і 4 кандидатських дослі-

джен: Іващенко Р.О. «Медико-соціальне обґрунтування моделі раннього виявлення та профілактики синдрому вигорання у медичних працівників». (2019–2023); Яременко А.В. «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі організації та проведення вакцинопрофілактики серед дитячого населення» (2021–2024); Орел О.В. «Медико-соціальне обґрунтування моделі раннього виявлення та профілактики патологічного перебігу вагітності в акушерській практиці» (2021–2024); Вашевою А.О. «Медико-соціальне обґрунтування мультидисциплінарної моделі оптимізації гериатричної допомоги населенню України» (2022–2026).

Віктор Андрійович Огнев є автором понад 450 наукових робіт, 8 патентів, 6 методичних рекомендацій з грифом МОЗ України, 9 інформаційних листів МОЗ України; 24 галузевих нововведень МОЗ України; та 18 свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір.

Дмитро Васильович Карамішев
доктор наук з державного управління,
професор

Карамішев Дмитро Васильович, доктор наук з державного управління, професор, перший заступник директора Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України.

Дмитро Васильович Карамішев є випускником Харківського державного медичного університету, спеціальність «Лікувальна справа» (1987–1993), Харківського регіональ-

ного інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України за спеціальностями: «Державне управління» (2002–2003); «Спеціаліст з економіки підприємства» (2007–2008); «Магістр з прикладної економіки» (2008–2009).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працював професором за зовнішнім сумісництвом від лютого 2011 до вересня 2022 року.

Карамішев Дмитро Васильович народився 10 вересня 1970 року у Харкові. У 1993 році з відзнакою закінчив Харківський державний медичний інститут за спеціальністю «Лікувальна справа».

Після закінчення Харківського державного медичного інституту у 1993 році, кафедра терапії, яку очолювала Любов Трохимівна Малая рекомендувала Дмитра Васильовича на наукову роботу в Інституті терапії. Від 1993 до 2000 року працював лікарем гастроентерологічного відділення Інституту терапії Академії медичних наук України під керівництвом Галини Дмитрівни Фадєєнко й одночасно виконував дисертаційне дослідження за темою «Застосування синтетичних аналогів соматостатину в терапії хворих на виразкову хворобу, ускладнену гострою шлунково-кишковою кровотечею» у відділенні гастроентерології Інституту під керівництвом Олега Яковича Бабака. У 1998 році здобув ступінь кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.02 «Внутрішні хвороби».

Водночас, від 1993 до 2012 року працював як сумісник лікарем першого терапевтичного відділення Харківської міської клінічної лікарні №1. Від 2003 року є лікарем вищої категорії.

У період від 1998 до 2003 року працював в комерційному медичному секторі на керівних посадах в системі добровільного медичного страхування: 1998–2000 рр. — представником ЗАТ Страхова компанія «Київ» у м. Харкові; 2000–2001 рр. — директором МЦ ХГО «Милосердя», заступником голови правління ВАТ Страхова компанія «Надія» (м. Харків); 2001–2003 рр. — директором філії ЗАТ Страхова компанія «Україна» у м. Харкові. Займався медичним асистансом. Вивчав міжнародний досвід Німеччини, Швейцарії, Франції, Фінляндії, Польщі у сфері функціонування системи медичного страхування. Брав участь у міжнародних форумах в якості експерта.

перта Європейської бізнес-асоціації. Співпрацював з Комітетом з питань охорони здоров'я Верховної Ради України, неурядовими і громадськими організаціями.

У 2003 році закінчив магістратуру Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України за спеціальністю «Державне управління».

Здобув другу вищу економічну освіту. Є спеціалістом з економіки підприємства (2008). Магістром з прикладної економіки (2009).

Професійна діяльність у системі підготовки управлінських кадрів та державного управління: від 2003 року дотепер працює в Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України спочатку обіймав посаду доцента, а від 2006 року, після закінчення докторантури — посаду професора.

Доктор наук з державного управління від 2007 року (спеціальність 25.00.02 — механізми державного управління). Від 2008 до 2013 р. завідував кафедрою менеджменту й адміністрування Національного фармацевтичного університету (був обраний за конкурсом). Звання професора здобув працюючи на кафедрі менеджменту і адміністрування (атестат професора виданий у 2013).

У 2012 році проф. Карамішев Д.В. брав активну участь в ліцензуванні й акредитації нової для медичного університету спеціальності «Адміністративний менеджмент» і обійняв посаду професора кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я за зовнішнім сумісництвом. Звільнився з посади у 2022 р. у зв'язку зі зміною місця проживання.

Від січня 2013 до грудня 2014 року — обіймав посаду завідувача кафедри соціальної і гуманітарної політики у Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України.

У червні 2013 року рішенням колегії МОН очолив спеціалізовану вчену раду із захисту дисертацій у галузі науки «Державне управління» Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України. Є головою спеціалі-

зованої вченої ради ХарПІ НАДУ при Президентіві України із правом захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з державного управління від 2013 р. дотепер.

Від грудня 2014 до червня 2015 року був обраний за конкурсом на посаду заступника директора з наукової роботи Харківського регіонального інституту Національної академії державного управління при Президентіві України.

Від липня 2015 до 2021 року — перший заступник директора Харківського регіонального інституту Національної академії державного управління при Президентіві України (обраний за конкурсом).

Керує проектами у сфері підготовки кадрів та у системі вищої освіти: від ХарПІ НАДУ є керівником Проекту Erasmus+: WARN 610133-EPP-1-2019-1-FI-EPPKA2-CBHE-JP Academic Response to Hybrid Threats (2019 — дотепер).

Від Хар ПІ НАДУ є керівником спільного проекту із Малопольською школою Публічного адміністрування Краківського економічного університету в рамках Програми DOBRE, післядипломної сертифікованої програми «Управління в органах місцевого самоврядування України» (від 2019 дотепер).

Від ХарПІ НАДУ є керівником проекту з розробки бакалаврської програми з публічного управління та адміністрування Національної академії державного управління при Президентіві України спільно з Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ) та Німецько-українською школою управління (GUSG e.V.) за фінансової підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Федеративної Республіки Німеччина (2015–2017)

Є ще один напрям в роботі Дмитра Васильовича — представницька діяльність в системі Національної академії державного управління при Президентіві України.

Він очолює робочу групу Національної академії державного управління при Президентіві України з розробки паспорту спеціальності 25.00.02 «Механізми державного управління»; є заступником голови робочої групи Національної академії державного управління при Президентіві України з розробки Галузевого стандарту вищої освіти з підготовки бакалаврів у галузі знань «Управління та адміністру-

вання», спеціальності «Публічне управління та адміністрування».

У 2011 році був головою акредитаційної комісії МОН України у Національній академії державного управління при Президентові України. У 2012 році очолював ліцензійну комісію МОН України в Донецькому національному медичному університеті.

Д.В. Карамішев є одним з розробників Галузевого стандарту вищої освіти, освітньо-професійних програм підготовки спеціаліста і магістра галузі знань 0306 «Менеджмент і адміністрування», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 22.04.2011 р. №366.

У період від 2013 до 2014 рр. був членом фахової експертної ради з державного управління Державної акредитаційної комісії МОН України; спеціалізованої вченої ради в Національній академії державного управління при Президентові України; спеціалізованої вченої ради у Раді продуктивних сил України НАН України (2008–2010).

Карамішевим Д.В. опубліковано понад 250 наукових публікацій та навчально-методичних праць (у тому числі з державного управління — понад 100). Він є автором 3-х державних патентів України на винахід, 2 одноосібних монографій, 6 колективних монографій, 24 навчальних посібників, три з яких — з грифом Міністерства освіти і науки України. За його керівництва підготовлено 10 кандидатів наук з державного управління, готується 6 кандидатських та 1 докторська дисертація.

Дмитро Васильович є членом редакційної колегії наукових видань «Теорія та практика державного управління» і «Державне будівництво», що належать до наукових фахових видань України з державного управління.

Д.В. Карамішев є членом-експертом дорадчої ради при Комітеті Верховної Ради України з питань охорони здоров'я (сектора законодавчих ініціатив) (від 2007 року), був позаштатним консультантом Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я (2013–2017).

Є членом робочої групи МОЗ України з розробки проєктів нормативних документів з питань забезпечення та захисту прав пацієнтів та медичних працівників (2007), Координатором проєкту «Медичне страхування в Украї-

ні» Європейської Бізнес-асоціації (ЕВА) (2007–2008).

Був керівником Всеукраїнського об'єднання «Спілка громадських організацій «Здоров'я Нації» (2007–2008), віце-президентом Всеукраїнського громадського об'єднання «Українська медико-правова асоціація» (2009–2016), керівником Вищої школи менеджменту Національного фармацевтичного університету (2008–2013).

Був співавтором проєкту Закону України «Про лікарське самоврядування» (2007–2008). Дмитро Васильович є автором проєктів концепцій та законодавчих ініціатив у сфері охорони здоров'я, а саме: «Концепції інноваційних перетворень системи охорони здоров'я» та «Страхування професійної відповідальності медичних працівників», «Про державну програму запровадження загальнообов'язкового соціального медичного страхування в Україні на 2015–2017 роки» оприлюднених під час заходів при Комітеті Верховної Ради України з питань охорони здоров'я протягом 2007–2014 років.

Активна діяльність Дмитра Васильовича була відмічена почесними грамотами і подяками, а саме: почесною грамотою Головного управління охорони здоров'я Харківської обласної державної адміністрації (2007), подякою голови Комітету Верховної Ради України з питань охорони здоров'я з нагоди дня медичного працівника (2008), почесною грамотою Національного фармацевтичного університету (2011), подякою голови Харківської обласної державної адміністрації (2013), почесною грамотою Національної академії державного управління при Президентові України (у 2013 і 2018), подякою директора Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (2013), подякою Харківського міського голови (2014.), грамотою Харківської обласної ради (2016), почесною грамотою Харківської обласної державної адміністрації (у 2015 і 2017), Почесною грамотою Національної служби посередництва і примирення (2017), Подякою Спілки ветеранів АТО (2019), нагрудним знаком почесного члена Спілки ветеранів АТО (2020), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2020).

Ковальова Олена Михайлівна, докторка медичних наук, професорка, головна спеціаліст-

Олена Михайлівна Ковальова
докторка медичних наук, професорка

ка відділу клінічного аудиту та методології Департаменту моніторингу Національної служби здоров'я України.

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я обіймала посаду професора за зовнішнім сумісництвом від січня 2015 до червня 2019 року.

Олена Михайлівна Ковальова навчалась у Полтавському медичному стоматологічному інституті за спеціальністю «Лікувальна справа» від 1979 до 1986 року, який закінчила з відзнакою.

Трудову діяльність розпочала після закінчення інституту: у 1986–1987 проходила інтернатуру у відділенні анестезіології-реанімації Київської міської клінічної лікарні №3.

Наступні два роки 1987–1989 рр. обіймала посаду лікаря-анестезіолога відділення анестезіології-реанімації Київської міської клінічної лікарні №3. Від 1987 до 1994 року працювала лікаркою-анестезіологинєю у низці лікувальних закладів міста Києва. Від 1994 року і до 2019 працювала у ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія».

Від 1989 до 2004 року обіймала посаду лікаря відділення анестезіології та інтенсивної терапії міської дитячої клінічної лікарні №1 м. Києва.

Від 2002 року була консультанткою відділення інтенсивної терапії новонароджених Полтавського пологового будинку, неонатальних відділень Полтавської обласної дитячої клінічної лікарні та Полтавського обласного перинатального центру.

2004–2019 рр. були тісно пов'язані з Українською медичною стоматологічною академією. Від 2013 року була консультанткою перинатального центру Полтавської обласної клінічної лікарні.

У лютому 2006 року призначена та обрана за конкурсом на посаду доцента кафедри пропедевтики дитячих хвороб та факультетської педіатрії з неонатологією. Водночас, обіймала посаду позаштатного обласного неонатолога, працювала лікаркою неонатальної бригади при відділенні інтенсивної терапії новонароджених.

Від 2012 року до 2019 року — професорка кафедри педіатрії №1 з пропедевтикою та неонатологією.

Загальний педагогічний стаж Олени Михайлівни складає 27 років.

Ковальова О.М. має вищу категорію за фахом «Неонатологія» та першу за фахом «Дитяча анестезіологія».

Наукова діяльність Олени Михайлівни була плідною: 2002 року — захистила кандидатську дисертацію на тему «Медико-соціальне обґрунтування розвитку порушень природного вигодовування у жінок та їх корекція» здобувши науковий ступінь кандидата медичних наук за спеціальністю «Педіатрія».

У 2007 р. здобула наукове звання доцента кафедри пропедевтики дитячих хвороб та факультетської педіатрії з неонатологією.

Наступним кроком у науковій кар'єрі був захист докторської дисертації на тему «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи дитячої анестезіології та інтенсивної терапії в Україні» у 2011 році і здобуття наукового ступеня доктора медичних наук за спеціальностями «Педіатрія» та «Соціальна медицина».

У 2013 році отримала наукове звання професора кафедри педіатрії з пропедевтикою та неонатологією.

Олена Михайлівна є авторкою понад 200 наукових праць, у тому числі 1 національного підручника, 3 навчальних посібників, 6 монографій тощо.

Підвищення кваліфікації є важливою складовою наукової і практичної діяльності Олени Михайлівни: у 2012–2013 рр. Гарвардський Університет, США проводив тримісячний навчальний онлайн курс «Здоров'я в цифрах: кількісні методи в наукових дослідженнях».

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

у клінічній медицині та охороні здоров'я» [«Health in Numbers: Quantitative Methods in Clinical and Public Health Research»] на інтернет-платформі «edX». Олена Михайлівна взяла участь у цьому курсі і, склавши іспит, отримала сертифікат.

Від травня 2020 до червня 2021 року — брала участь у програмі, що проводилася Королівським коледжем лікарів Единбургу (Шотландія) Royal College of Physicians of Edinburgh «Quality Governance Collaborative Fellowship 2020/2021» задля розвитку майбутніх лідерів у сфері управління та якості, які мають повноваження та здатність просувати зміни у своїх організаціях та за їх межами, що мало б сприяти досягненню золотого стандарту в охороні здоров'я.

Окрім того, О.М. Ковальова проходила двомісячне стажування у неонатальному відділенні інтенсивної терапії дитячого госпіталю університету штату Кентакі (США) у 2008 році.

А в 2013 р. тиждень стажувалася у неонатальному відділенні інтенсивної терапії дитячого госпіталю університету Ерасмус міста Роттердам (Нідерланди) за програмою «Організація безпеки пацієнтів у дитячому госпіталі».

Олена Михайлівна виконувала значний об'єм роботи на громадських засадах: від 2008 до 2010 року та у 2014 брала участь у загальнонаціональному технічному аудиті служби анестезіології та інтенсивної терапії, дитячої анестезіології та неонатології України.

Від 2006 до 2017 була Головною позаштатною спеціалісткою департаменту охорони здоров'я Полтавської обласної державної адміністрації зі спеціальності «Неонатологія».

У 2018–2019 була членкинею експертної групи з неонатології департаменту охорони здоров'я Полтавської обласної державної адміністрації.

У 2013–2015 р. і дотепер бере участь у суб-проєкті «Запровадження інноваційної моделі системи надання послуг хворим на гіпертонію у Полтавській області» проєкту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей».

Олена Михайлівна входить до складу спеціалізованої вченої ради Д 64.600.06 за спеціальностями 14.02.01 «Гігієна і професійна патологія» медичні науки; 14.02.03 «Соціальна медицина» медичні науки при ХНМУ.

У 2009 році була нагороджена Почесною грамотою Міністерства охорони здоров'я України за вагомий внесок у розвиток охо-

рони здоров'я та високий професіоналізм, того ж року — грамотою Полтавської обласної державної адміністрації, у 2011 році — грамотою Головного управління охорони здоров'я Полтавської обласної державної адміністрації. У 2008 році нагороджена дипломом Всеукраїнського щорічного конкурсу засобів масової інформації «Золоте перо» — найвищої нагороди в галузі журналістики за навчально-методичний посібник «Неонатологія з позиції сімейного лікаря» та вагомий особистий внесок в розвиток медицини.

Михайло Іванович Ковтун
доктор медичних наук, професор

Ковтун Михайло Іванович, доктор медичних наук, професор кафедри онкології, радіології та радіаційної медицини, завідувач кафедри офтальмології ХНУ імені В.Н. Каразіна, головний лікар НКП МКЛ №14 імені професора Л.Л. Гіршмана Харківської міської ради, заслужений лікар України.

Михайло Іванович Ковтун є випускником Харківського медичного інституту за спеціальністю «Лікувальна справа» (1977–1983); Харківської медичної академії післядипломної освіти за спеціальністю «Менеджер охорони здоров'я» (2005–2006) та Національної академії державного управління при Президентові України за спеціальністю «Державне управління» (2014–2015).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працював за зовнішнім сумісництвом професором кафедри від 2014 до 2020 року.

Михайло Іванович Ковтун працює головним лікарем в комунальному некомерційному підприємстві «Міська клінічна лікарня №14 імені професора Л.Л. Гіршмана» Харківської міської ради з січня 1987 року. За час роботи виконав величезну кількість найскладніших офтальмологічних оперативних втручань. Одним з перших в Україні проводив іридопластику, факоемульсифікацію катаракти та пересадку рогівки на сучасному рівні. Від 12 травня 2004 року М.І. Ковтун працює головним лікарем в КНП «МКЛ №14 імені проф. Л.Л. Гіршмана» Харківської міської ради. У 2020 році, у зв'язку з реорганізацією — обійняв посаду директора цієї лікарні. Загальний стаж роботи за спеціальністю 40 років. Спеціалізація — «офтальмологія», «офтальмохірургія».

Михайло Іванович Ковтун народився 3 червня 1960 року в м. Кролевець Сумської області.

У 1977 р. закінчив Кролевецьку міську школу №5 та вступив до Харківського медичного інституту на лікувальний факультет, який закінчив у 1983 р. Закінчив інтернатуру за спеціальністю «Офтальмологія» на базі Сумської обласної лікарні. Від 1984 до 1987 року працював лікарем офтальмологом в міській поліклініці №26 міста Харкова. З 1987 р. працює в міській клінічній лікарні №14 імені професора Л.Л. Гіршмана. У 1989 році працював в зоні аварії на Чорнобильській АЕС. Від 2004 року працює головним лікарем в міській клінічній лікарні №14 імені професора Л.Л. Гіршмана. У 2006 році закінчив факультет менеджменту в охороні здоров'я ХМАПО, де йому була присвоєна кваліфікація «Менеджер охорони здоров'я». У 2008 році успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Організація адаптаційних процесів у зоровій системі користувачів у динаміці роботи на комп'ютері» за спеціальністю 14.03.03 «Нормальна фізіологія». Рішенням спеціалізованої вченої ради Донецького національного медичного університету імені М. Горького МОЗ України від 28 квітня 2009 року йому був присуджений науковий ступінь кандидата медичних наук за спеціальністю «Нормальна фізіологія».

Від 2014 року працював за сумісництвом асистентом кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного уні-

верситету. У 2015 році отримав диплом магістра за спеціальністю «Державне управління», спеціалізація «Управління охороною здоров'я» та звання магістра державного управління. З 2016 року — заслужений лікар України. У 2018 році захистив докторську дисертацію «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації функціонально-організаційної системи офтальмологічної допомоги хворим на катаракту в умовах реформування охорони здоров'я України» за спеціальностями «Офтальмологія» і «Соціальна медицина». На підставі рішення Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України від 23 квітня 2019 року, здобув ступінь доктора медичних наук.

Він є членом спеціалізованої вченої ради Д 64.600.06 за спеціальностями 14.02.01 «Гігієна і професійна патологія» медичні науки; 14.02.03 «Соціальна медицина» медичні науки при ХНМУ.

Михайло Іванович Ковтун бере активну участь в роботі асоціації медичного профілю, що активно створювались протягом цього періоду діяльності: він є членом асоціації офтальмологів України; членом асоціації глаукоматологів та нейроофтальмологів України; членом асоціації превентивної та антиейджинг медицини.

М.І. Ковтун є автором 71 друкованої роботи та 2 патентів.

Він є автором та співавтором навчально-методичних посібників для самостійної роботи здобувачів вищої освіти та дистанційного навчання, електронних курсів на освітніх платформах «Методичні рекомендації. Діагностика патології оптичних середовищ ока за допомогою біомікроскопії в поляризованому світлі, 14.01.18 офтальмологія» / Н.А. Гончарова, І.А. Соболева, Н.М. Воронцова, Ю.А. Дьомін. Харків, 2001. 12 с.

Короп Олег Андрійович, доктор медичних наук, професор кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я Харківської медичної академії післядипломної освіти.

Олег Андрійович Короп є випускником Харківського медичного інституту, за спеціальністю «Лікувальна справа» (1981–1987), Харківської медичної академії післядипломної освіти за спеціальністю «Спеціаліст з менеджменту в охороні здоров'я» (2006).

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

**Олег Андрійович Короп,
доктор медичних наук, професор**

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працював професором за зовнішнім сумісництвом від вересня 2012 року до листопада 2021 року.

Короп Олег Андрійович народився 30 грудня 1963 року в місті Кривий Ріг Дніпропетровської області. У 1987 році з відзнакою закінчив Харківський медичний інститут за спеціальністю «Лікувальна справа».

Після закінчення Харківського медичного інституту від 1987 до 1988 працював лікарем-інтерном хірургічного відділення Харківської міської клінічної лікарні швидкої і невідкладної медичної допомоги імені професора О.І. Мещанінова.

У 1990–1993 рр. працював лікарем-хірургом з ургентної допомоги в Харківській міській лікарні №26.

Від грудня 1990 до листопада 1993 року навчався в аспірантурі на кафедрі загальної хірургії лікувального факультету Харківського медичного інституту. У червні 1994 року захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук на тему «Влияние различных способов СПВ на функционально-морфологическое состояние слизистой оболочки желудка» за спеціальністю 14.00.27 «Хірургія».

Від січня до листопада 1994 року працював асистентом кафедри хірургічних хвороб педіатричного і стоматологічного факультетів Харківського медичного інституту. Від 1994 до 2016 року працював в практичній охороні здоров'я завідувачем хірургічного відділення

поліклініки Харківської обласної (міської) студентської лікарні.

Від 2003 до 2010 року працював науковим співробітником навчально-науково-методичної лабораторії сімейної медицини Харківської медичної академії післядипломної освіти, від 2011 року, за зовнішнім сумісництвом — старшим викладачем (2011–2013), згодом доцентом (2013–2016) кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я Харківської медичної академії післядипломної освіти.

У 2015 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук на тему «Медико-соціальне обґрунтування системи організації позалікарняної хірургічної допомоги в умовах реформування галузі охорони здоров'я» за спеціальністю 14.02.03 «Соціальна медицина».

Від 2016 року за основним місцем роботи обіймав посаду професора кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я Харківської медичної академії післядипломної освіти.

Від листопада 2021 р. до серпня 2022 р. — виконував обов'язки ректора Харківської медичної академії післядипломної освіти.

Від 2016 року є членом Спеціалізованої Вченої Ради при Харківському національному медичному університеті Д 64.600.06 за спеціальностями 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» і 14.02.03 «Соціальна медицина».

Професор О.А. Короп має понад 120 наукових публікацій та навчально-методичних праць. За його керівництва готуються 2 кандидатські дисертації (заочними аспірантами кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я Харківської медичної академії післядипломної освіти).

Олег Андрійович є членом редакційної колегії наукових видань «Україна. Здоров'я нації». Крім того, входить до складу експертної групи Національної служби здоров'я України (від 2020 року), і є експертом Національного фонду досліджень України (2020).

Крюков Олексій Ігорович, професор кафедри публічного управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України. О.І. Крюков є випускником історичного факультету Харківського державного університету імені О.М. Горького (нині Харківський Національний університет

імені В.Н. Каразіна) і Харківського регіонального інституту Національної академії державного управління при Президентіві України (ХарПІ НАДУ при Президентіві України).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Олексій Ігорович працював професором за зовнішнім сумісництвом від 2016 до 2020 року.

Олексій Ігорович народився 22 листопада 1959 року на острові Сахалін, в родині військовослужбовця і вчительки. У 1967 році в Естонії пішов до школи. Закінчував середню школу вже у Харкові, у 1977 році. Після закінчення школи працював на підприємстві. 1979 року вступив до Харківського державного університету імені О.М. Горького (нині Харківський Національний університет імені В.Н. Каразіна) на історичний факультет. 1984 року закінчив університет, здобувши кваліфікацію «викладач історії та суспільствознавства». Від вересня 1984 до 1987 року за розподілом, почав працювати асистентом на кафедрі філософії у Харківському медичному інституті. Кафедрою філософії ХМІ на той час завідував доцент В.Г. Левчук. О.І. Крюков три роки обіймав посаду асистента. Згодом вступив до очної аспірантури Харківського педагогічного інституту нині (Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди). 1990 року захистив кандидатську дисертацію з проблем демократизації управлінських процесів, здобувши науковий ступінь кандидата філософських наук. Після захисту у 1993 році залишився працювати на кафедрі політології

Олексій Ігорович Крюков
доктор наук з державного управління, професор

і соціології, згодом обійнявши посаду доцента кафедри Харківського державного педагогічного інституту імені Г.С. Сковороди (у 1994 році статус вишу змінився на університетський).

Від 2000 року працював в Харківському регіональному інституті Національної академії державного управління при Президентіві України. У 2003 році вступив до очної докторантури Національної академії державного управління при Президентіві України в Києві за спеціальністю «Державне управління». 2007 року захистив докторську дисертацію за спеціальністю «Теорія та історія державного управління з проблем формування і розвитку політико-управлінської еліти України».

2011 року Олексію Ігоровичу було присвоєне звання професора, він обійняв посаду професора кафедри політології і філософії Харківського регіонального інституту державного управління.

Від 2016 року — професор кафедри публічного управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України. Водночас обіймав посаду професора кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету, читаючи лекції з історії медицини.

Олексій Ігорович має понад 200 наукових публікацій. Є членом спеціалізованої наукової ради з присудження наукових ступенів з державного управління.

Мельниченко Олександр Анатолійович, доктор наук з державного управління, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету. Гарант освітньо-професійної програми «Управління у сфері охорони здоров'я» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування (від 2019 р. і донині).

Олександр Анатолійович Мельниченко є випускником Харківського державного аграрного університету імені В.В. Докучаєва за спеціальністю «Економіка і управління в галузях агропромислового комплексу» (1989–1992). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює професором від 2017 року і дотепер.

Мельниченко Олександр Анатолійович народився 5 вересня 1968 року в с. Підсереднє

Олександр Анатолійович Мельниченко
доктор наук з державного управління, професор

Великобурлуцького району Харківської області у сім'ї службовців. Після завершення восьмирічної школи навчався у Чугуєво-Бабчанському лісовому технікумі (1983–1987). Отримавши диплом з відзнакою, розпочав трудову діяльність на посаді майстра лісу Великобурлуцького лісництва.

Упродовж 1987–1989 рр. проходив строкову службу в лавах Радянської армії. Після демобілізації, у 1989 вступив до Харківського державного аграрного університету імені В.В. Докучаєва (ХДАУ) на економічний факультет і 1994 року з відзнакою закінчив його. Упродовж 1989–1992 рр. був головою молодіжної організації економічного факультету, активно долучався до спортивної та наукової діяльності ХДАУ.

Упродовж 1994–2001 рр. обіймав посади асистента, викладача та старшого викладача кафедри економіки сільського господарства ХДАУ. Важливим етапом професійного формування було навчання в аспірантурі ХДАУ (1995–1998), а також успішний захист дисертації на тему «Економічна ефективність виробництва кормів та їх використання в молочному скотарстві» і здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (1999). Науковим керівником дисертанта був доктор економічних наук, професор В.П. Мартянов.

Від 2001 до 2014 року Олександр Анатолійович працював у Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (ХарПІ НАДУ) на посадах

доцента та професора кафедри економічної політики та менеджменту (2001–2017), а також декана денного факультету магістерської підготовки (2001–2003). Саме в цей період, у 2003 році Олександр Анатолійовичу було присвоєне звання доцента, а згодом і професора кафедри економічної політики (2012).

Наступним етапом професійного становлення було навчання в докторантурі ХарПІ НАДУ (2004–2007), успішний захист дисертації на тему «Державна політика щодо підвищення рівня та якості життя населення» та здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління у 2010 році. Науковим консультантом О.А. Мельниченка була докторка економічних наук, професорка Г.С. Одіцова.

О.А. Мельниченко співпрацював за зовнішнім сумісництвом з вітчизняними закладами вищої освіти, а саме: з Національним технічним університетом «Харківський політехнічний інститут» (2001–2010), Харківською державною академією культури (2006–2008), Східноукраїнським національним університетом імені Володимира Даля (2011–2014), Харківським торговельно-економічним інститутом Київського національного торговельно-економічного університету (2014–2016), ДЗВО «Університетом менеджменту освіти» НАПНУ (від 2022 року і донині).

Від 2014 до 2017 року професор Мельниченко О.А. працював в Національному університеті цивільного захисту міста Харкова, де за його активної участі було відкрито магістратуру «Публічне управління та адміністрування» і спеціалізовану вчену раду Д 64.707.03, де здійснюється захист дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук з державного управління; створено кафедру публічного адміністрування у сфері цивільного захисту та науковий журнал «Вісник Національного університету цивільного захисту України (Серія: Державне управління)», який належить до переліку фахових видань в науці «Публічне управління та адміністрування».

Від 2017 року і донині О.А. Мельниченко працює на посаді професора кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету. Упродовж 2018–2020 рр. був відповідальним за наукову роботу кафедри і провідним науковим співробітником НДР за темою «Наукове обґрунтуван-

ня медико-соціальної клінічної концепції з охорони громадського здоров'я населення індустріального мегаполісу від екологічної патології хімічної генези». Від 2019 року і донині є гарантом освітньо-професійної програми «Управління у сфері охорони здоров'я» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»;

О.А. Мельниченко брав активну участь в роботі літніх шкіл «Аналіз державної політики» (у Дніпропетровську, 2001) та «Оцінка ефективності діяльності державних підприємств» (у Львові, 2002), а також проходив стажування в Центральній міжрайонній виконавчій дирекції Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності України (у Харкові, 2013) та за програмою «Современные подходы к подготовке медицинских кадров в условиях глобальных вызовов и цифровой трансформации медицины» (SCLAD, 2022). Подальший професійний розвиток забезпечили курси підвищення кваліфікації: «Інноваційно-інвестиційний розвиток регіону» (у Харкові, 2014); «Підготовка та підвищення кваліфікації фахівців за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування»» (у Києві і Харкові, 2018), «Освітні інновації» (у Харкові, 2021), «Готові до викликів: інструментарій сучасного викладача» (у Києві, 2021), «Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні» (у Києві, 2022), а також навчальні он-лайн курси: «Основи громадського здоров'я для фахівців» (НСЗУ, 2019); «Школа гарантів освітніх програм» (Харків, 2020), «Академічна добросовісність: онлайн-курс для викладачів» (Київ, 2021), «Механіка реформ» (Київ, 2021), «On Being a Scientist» (Гамбург, Німеччина, 2021), «Актуальні «проблеми державно-громадського управління освітою» (Київ, 2022), «Research Methods» (Гамбург, Німеччина, 2022), «Можливості YouTube для освіти» (Київ, 2022), «Leadership: Practical Leadership Skills» (Udemy, США, 2022); «Management Skills: New Manager Training Update 2022» (Udemy, США, 2022); «Соціальний менеджмент і залучення зацікавлених осіб» (Київ, 2022), «Introduction to Systematic Review and Meta-Analysis» (Гамбург, Німеччина, 2022); «Менеджмент медичного підприємства» (Львів, 2022), «Кейс-ме-

тод у навчанні менеджерів у сфері охорони здоров'я» (Львів, 2022).

Нині Олександром Анатолійовичем опубліковано понад 400 публікацій (330 з них є науковими статтями і тезами, з яких 3 статті у виданнях, що входять до міжнародної наукометричної бази Scopus). Найбільш значущими є одноосібні роботи: «Мікроекономіка» (навчальний посібник, 2000); «Підвищення рівня та якості життя населення: механізм державного регулювання» (монографія, 2008); «Управління структурними зрушеннями» (підручник, 2013), а також написані у співавторстві: навчальні посібники «Сільське господарство зарубіжних країн» (2001), «Державна економічна політика регіонального розвитку» (2016), «Менеджмент для магістрів» (2017); монографії «Особливості розвитку індустрії туризму в Україні» (2017); дванадцять колективних монографій (2000–2019); «Енциклопедія державного управління» (2012).

О. Мельниченко є співавтором 9 свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір, а також учасником понад 225 наукових комунікативних заходів, у т.ч. 18 — за кордоном (у Болгарії, Казахстані, Канаді, Німеччині, Польщі, Узбекистані, США, Чорногорії, Японії).

За його наукового керівництва захищена кандидатська дисертація з державного управління (Сагайдак С.С.), а також щорічно здійснюється наукове керівництво магістрами за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Олександр Анатолійович був офіційним опонентом, а також є членом редколегій наукових видань, які належать до переліку видань, затверджених МОН України як фахові в науці «Публічне управління та адміністрування» («Державне управління»), а саме: «Державне будівництво» (2010–2013), «Вісник Національного університету цивільного захисту України (Серія: Державне управління)» (2014–2018), «Науковий вісник: державне управління» (від 2020 року і донині), «Вісник післядипломної освіти. (Серія: Соціальні та поведінкові науки)» (від 2022 року і дотепер).

У вільний від роботи час віддає перевагу подорожам і заняттям спортом, а також перегляду пізнавальних програм і спортивних змагань.

Тетяна Валентинівна Пересипкіна
докторка медичних наук, професорка

Пересипкіна Тетяна Валентинівна, докторка медичних наук, професорка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету.

Тетяна Валентинівна Пересипкіна є випускницею Харківського державного медичного університету за спеціальністю «Медико-профілактична справа» (1999–2005). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я обіймає посаду професора від лютого 2022 р.

Тетяна Валентинівна Пересипкіна народилася 10 січня 1971 року у Харкові.

Після закінчення школи та отримання середньої медичної освіти у Харківському медичному училищі Південної залізниці (1990) працювала маніпуляційною медичною сестрою відділення неврології Харківської Центральної клінічної лікарні №5 Південної залізниці. Від 1994 року працювала шкільною медичною сестрою дитячої поліклініки №10 м. Харкова до моменту вступу на навчання до Харківського державного медичного університету у 1999 році. Закінчила його у 2005 році за спеціальністю «Медико-профілактична справа», отримавши диплом з відзнакою.

Наукова діяльність Пересипкіної Т.В. розпочалася у ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків Національної академії медичних наук України» від 2006 року, коли її обрали за конкурсом на посаду молодшої наукової співробітниці відділення наукової організації медичної допомоги школярам та підліткам,

а від 2009 р. вона вже обійняла посаду завідувачки цього відділення. За період роботи в ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України» була відповідальною виконавицею ряду науково-дослідних робіт.

Під керівництвом професора Г.М. Даниленка у 2011 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Гігієнічна оптимізація навчальної діяльності школярів на етапах статевого дозрівання». 2013 року їй було присвоєне вчене звання старшого наукового співробітника.

Продовжуючи наукову діяльність під керівництвом професора Г.М. Даниленка у 2021 році захистила докторську дисертацію на тему «Медико-соціальне обґрунтування мультимодальної системи профілактики неінфекційних захворювань учнів закладів загальної середньої освіти на основі концепції персоналізованої медицини».

Від 2022 року Пересипкіна Тетяна Валентинівна приєдналася до наукової спільноти її alma mater — Харківського національного медичного університету, обійнявши посаду професора кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Наукове та професійне життя Пересипкіної Т.В. тісно пов'язане з проблемами збереження здоров'я дітей шкільного віку, питаннями оптимізації їх медичного забезпечення. Вона є авторкою більш ніж 125 наукових творів, у тому числі авторських свідоцтв на корисну модель та методичних рекомендацій.

Продовжуючи підвищувати свій професійний рівень Пересипкіна Т.В. отримала спеціалізацію «Управління охороною здоров'я» (2015 р.), і у 2016 році — «Ультразвукова діагностика».

Удосконалюючи свій педагогічний досвід у період від 2012 до 2019 рр. Тетяна Валентинівна за сумісництвом працювала у ХНУ імені В.Н. Каразіна обіймаючи посаду доцента кафедри гігієни та соціальної медицини медичного факультету, а у період від 2020 до 2021 року, як доцентка кафедри пропедевтики внутрішньої медицини викладала дисципліни англійською мовою.

Активна наукова та життєва позиція Т.В. Пересипкіної проявилася у численних науково-практичних та міжнародних конференціях, в яких вона брала участь як доповідачка.

Опановуючи новий досвід Пересипкіна Тетяна Валентинівна була активною учасни-

цею міжнародних стажувань у закладах вищої освіти: Медичного університету міста Люблін (Республіка Польща, 2019), де вивчала досвід роботи медичного симуляційного центру підготовки лікарів та Вищій школі бізнесу (м. Новий Сонч, Республіка Польща, 2017). Також, щорічно підвищувала свою кваліфікацію на курсах тематичного удосконалення кафедр Харківської медичної академії післядипломної освіти. Із плином часу, актуальності набувають дистанційні форми навчання, у яких вона також бере активну участь, наприклад, тих, що запропоновані ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України», м. Київ («Розробка обласних програм з громадського здоров'я» та «Основи громадського здоров'я для фахівців», 2021) та курсів, створених з міжнародною участю (україно-швейцарська платформа «Prometeus» — «Як працює охорона здоров'я» та «Системи фінансування охорони здоров'я», 2022).

Комунікабельність, організаторські властивості та чуйність — якості, які є характерними для Пересипкіної Тетяни Валентинівни та які викликають повагу серед колег та оточуючих.

Оксана Володимирівна Піонтковська
докторка медичних наук, професорка

Піонтковська Оксана Володимирівна, професорка, докторка медичних наук, професорка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, заслужена лікарка України.

Оксана Володимирівна є випускницею Харківського державного медичного універси-

тету за спеціальністю «Лікувальна справа» (1989–1995), Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за спеціальністю «Державне управління» (2008–2009), Харківської медичної академії післядипломної освіти (далі — ХМАПО за спеціальністю «Менеджер охорони здоров'я» (2010–2011). Загальний стаж роботи — 34 роки, на керівних посадах — 17 років.

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Оксана Володимирівна обіймає посаду професора кафедри від січня 2023 року і дотепер.

Оксана Володимирівна Піонтковська народилася 11 грудня 1972 р. в Харкові в сім'ї лікарів, які на той час були студентами Харківського медичного інституту. Свій трудовий шлях розпочала, навчаючись в 10-му класі середньої школи, у 1988 році санітаркою відділення швидкої і невідкладної допомоги Нововодолазької ЦРЛ, а згодом, у зв'язку з переїздом — санітаркою в дитячій консультації Балаклійської центральної районної лікарні. Вищу освіту здобувала в Харківському державному медичному університеті від 1989 до 1995 року, а після проходження інтернатури була прийнята на посаду лікаря акушера-гінеколога в Балаклійську ЦРЛ. Від 1998 року навчалась в аспірантурі на кафедрі онкохірургії та онкогінекології ХМАПО. Від 2003 до 2005 року працювала асистентом кафедри онкохірургії та онкогінекології в ХМАПО.

Захистила кандидатську дисертацію на тему: «Лікування розповсюдженого раку яєчників із застосуванням комбінованих оперативних втручань». Рішенням спеціалізованої вченої ради Донецького державного медичного університету імені М. Горького їй було присуджено науковий ступінь кандидата медичних наук за спеціальністю «Онкологія» у 2006 році. Того ж року, Оксана Володимирівна була призначена головним лікарем Балаклійської центральної районної лікарні (далі — Балаклійської ЦРЛ). Під керівництвом Оксани Володимирівни Піонтковської в лікарні запроваджувалися високі технології, а саме: лапароскопічні методи лікування в хірургії, акушерстві та гінекології, артроскопія в травматології, офтальмологічні операції за допомогою факоемулсифікатора, розвиток донорства (заготівля та переробка кро-

ві), розвиток імунологічної СНІД лабораторії, замкнений цикл зубопротезування. Лікарня стала базою для Центру серцево-судинної хірургії Міністерства охорони здоров'я. За період керівництва Оксани Володимирівни лікарня посідала вищі рейтингові місця в Харківській області за результатами аналізу показників роботи. Балаклійська ЦРЛ отримала статус клінічної, що надало закладу можливість досягти другого рівня надання медичної допомоги.

В 2007 році почала працювати за сумісництвом на посаді доцента кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я Харківської медичної академії післядипломної освіти. За рік, у 2008 році Оксани Володимирівни було присвоєне вчене звання доцента зазначеної кафедри.

Від 2011 до 2023 року Піонтковська О.В. очолювала КЗОЗ «Харківська обласна дитяча клінічна лікарня №1», яка перетворилася на потужний лікувальний центр не тільки для дитячого населення Харківської області, але і для дітей із зони операції об'єднаних сил (від 2014 року було проліковано понад 9 тисяч дітей з Луганської та Донецької областей). Завдячуючи особистому внеску керівниці лікарні відбулося підписання Меморандуму про співпрацю з Харківською обласною державною адміністрацією, Харківською обласною радою та Краматорською міською радою у 2020 році. Спеціалізована висококваліфікована медична допомога була надана більш ніж 120 тисячам дітей, було здійснено близько 7 тисяч оперативних втручань, в тому числі за допомогою високотехнологічного сучасного обладнання з використанням мініінвазивних методів лікування. Було створено і відкрито нові відділення: дитячої офтальмології, отоларингології, ліжка дитячої та підліткової гінекології, нейрохірургії та гематології, а також, сурдологопедичний центр, де діти з інвалідністю отримували слухові апарати за обласною програмою «Здоров'я Слобожанщини», кабінет ендоскопічної ЛОР-діагностики. Вперше на Сході України в державній дитячій лікарні була створена сервісна клінінгова служба для посилення боротьби із внутрішньолікарняною інфекцією та логістичним прибиранням.

За керівництва О.В. Піонтковської, КНП ХОР «Обласна дитяча клінічна лікарня №1» здобула вищу акредитаційну категорію, між-

народний сертифікат на систему управління якістю ДСТУ ISO 9001:2015. Плідно співпрацювала з Харківським національним медичним університетом, Харківською медичною академією післядипломної освіти та Харківським національним університетом імені В.Н. Каразіна та була клінічною базою для підготовки інтернів за різними спеціальностями. На базі лікарні проводилися колегії Департаменту охорони здоров'я, наради, тренінги, конференції за міжнародною участю.

Оксана Володимирівна Піонтковська захистила докторську дисертацію на тему: «Комплексна система медико-психологічної допомоги у дитячій онкології» в Харківській медичній академії післядипломної освіти у 2014 році, здобувши науковий ступінь доктора медичних наук за спеціальністю «Медична психологія». В 2015 році їй присвоєне звання професора кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я. На цій кафедрі Оксана Володимирівна працювала за зовнішнім сумісництвом до 2022 року. О.В. Піонтковська є членкинею спеціалізованої вченої ради Д 19.00.04 за спеціальністю «Медична психологія» в ХМАПО.

Після проведення реорганізації ХМАПО шляхом приєднання до Харківського національного медичного університету від 2023 року є професоркою кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

В 2021 році КНП ХОР «Обласна дитяча клінічна лікарня №1» була номінантом найкращих закладів України та отримала «ПРОСЛАВУ», особливу відзнаку за професіоналізм та милосердя «Орден святого Пантелеймона». В дитячій лікарні було запроваджено традиції вшанування та святкування Дня захисту дітей, щорічне озеленення території з облаштуванням дитячої паркової зони, запрошення-зустрічі керівництва Харківської області, Народних депутатів, ректоратів закладів вищої освіти, почесних консулів, видатних харків'ян, почесних громадян, керівників підприємств, відомих артистів з колективом лікарні. До 45-річчя КНП ХОР «Обласна дитяча клінічна лікарня №1» у 2021 році на території лікарні було вперше організовано виїзний концерт симфонічного оркестру Харківської обласної філармонії.

Очолюваний професоркою О.В. Піонтковською заклад брав участь в Проєкті рекон-

струкції в рамках реалізації Надзвичайної Кредитної Програми для відновлення України, фінансування якої здійснювалося Європейським інвестиційним Банком за моніторингу керівника Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй в рамках програми з відновлення та розбудови миру; в Проєкті «Зміцнення ресурсів для сталого розвитку приймаючих громад на сході України» німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ; японською агенцією з міжнародного співробітництва JICA; з австрійською організацією «GLOBAL 2000» в проведенні ремонтних робіт, отриманні медичного обладнання, меблів, навчання тощо.

Завдячуючи лідерству професорки О.В. Піонтковської, процесу постійного самовдосконалення, сильним організаторським навичкам, новаторському та креативному підходу до управління лікарнею, навчанню та стажуванню в Європейських клініках, особистому фандрайзингу в оновленні сучасного обладнання, проведенню модернізації планового та ургентного операційного відділення, анестезіологічного, реанімаційного, торако-абдомінального з ендоскопічною операційною, планової хірургії, хірургії вроджених вад новонароджених, онкологічного, офтальмологічного, рентгенологічного, фізіотерапевтичного, приймального, інфекційно-діагностичного, відділення патології новонароджених, алергологічного та імунологічного центрів, центру дитячої хірургічної стоматології, пульмонології, ультразвукової діагностики, біохімічної лабораторії, чотириповерхової обласної поліклініки, актові зали, всіх холів, створенням кабінету Матері і Дитини, Музею історії розвитку КНП ХОР «Обласна дитяча клінічна лікарня №1» зі збереженими експонатами медичного обладнання, фотографій медичних працівників різних поколінь, бібліотекою для дітей та працівників, дзеркального переходу, галереї, з яскравим дизайном, дитячих фотографій у віці 3–5 років поважних медичних працівників, з використанням унікального, авторських брендів, фірмових сходів з іменами, КНП ХОР «Обласна дитяча клінічна лікарня №1» перетворилася на кращий дитячий лікувальний заклад Харківщини з філософією турботи, комфорту, дружньо-шанобливого ставлення до сім'ї хворої дитини та поваги до надважливої праці медичного працівника.

За період наукової роботи професоркою О.В. Піонтковською опубліковано 144 наукові праці, серед яких вона є авторкою і співавторкою 5 навчальних посібників, 6 патентів на винаходи; методичних та технологічних розробок, методичних рекомендацій, плакатів, наукових статей і тез, у журналах, газетах і брошурах.

У 2021 році успішно пройшла навчання за програмою «Управління охороною здоров'я» в Karazin Business School при Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна. Є почесною членкинею Харківського дипломатичного клубу і Регіональної ради Відзнаки «Орден Святого Пантелеймона». У 2022 році професорку О.В. Піонтковську обрано Головою громадської організації «Асоціація дитячих лікарень України». Розпочала навчання в Київській школі державного управління імені С. Нижного за напрямком «Школа Міністрів».

Оксана Володимирівна має державні нагороди і звання України: ювілейну медаль до 25-річчя незалежності України (2016), звання Заслужений лікар України (2018). Нагороджена почесною відзнакою Харківської обласної ради «Слобожанська Слава» (2020), грамотою Верховної ради (2021), Почесними Грамотами і подяками Міністерства охорони здоров'я України (2009, 2011), Харківської обласної державної адміністрації (2016), Харківської обласної Ради (2017), Управління служби безпеки України в Харківській області (2016, 2017), Балаклійської районної адміністрації, Балаклійської районної ради (2007, 2010), Харківського національного медичного університету, Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Обласної профспілки медичних працівників Харківської області (2012, 2017, 2021), Головного Управління охорони здоров'я ХОДА (ДОЗ) (2007, 2011), Президією федерації професійних спілок України почесним знаком «За розвиток соціального партнерства» (2018), рішенням Президії Української спілки ветеранів Афганістану (воїнів-інтернаціоналістів) медаллю «За громадянську мужність» (2009), пам'ятною медаллю ГО «Всеукраїнське об'єднання громадян «КРАЇНА» — «Знання, Душу, Серце — Людям» (2013), медаллю Харківської єпархії Української православної Церкви святителя Мелетія, архієпископа Харківського і Богодухівського (2021).

Костянтин Михайлович Сокол
кандидат медичних наук, професор

Сокол Костянтин Михайлович, кандидат медичних наук, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Костянтин Михайлович Сокол є випускником Харківського медичного інституту за спеціальністю «Лікувальна справа» (1972–1979). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює професором від лютого 2005 року.

Сокол Костянтин Михайлович народився 4 травня 1951 року в с. Василівка Лебединського району Сумської області. У 1966 р. закінчив Помірчанську восьмирічну школу. Від вересня 1966 р. до березня 1970 року навчався в Лебединському медичному училищі, після закінчення якого здобув фах фельдшера. Від 1970 до 1972 року служив в армії в Німеччині.

Закінчив службу маючи звання старшого сержанта, нині є старшим лейтенантом медичної служби в запасі.

Від 1972 до 1978 року навчався в Харківському медичному інституті, закінчив його з відзнакою, здобувши кваліфікацію лікаря-лікувальника. Від 1978 до 1979 року був інтерном Харківської міської клінічної лікарні №28. Після інтернатури працював дільничним лікарем-терапевтом Первомайської центральної районної лікарні Харківської області від 1979 до 1982 року. Після цього обіймав посади: інспектора-лікаря лікувального сектора відділу охорони здоров'я Харківського облвиконкому (1982–1984), інструктора Харківського міського комітету Компартії України (1984–1988), заступника головного лікаря Харківської обласної клінічної лікарні з лікувальної та організаційно-методичної роботи (1988–2000), начальника відділу кадрової роботи управління охороною здоров'я Харківської обласної державної адміністрації (2000–2005).

Працюючи на посаді начальника відділу кадрової роботи, Костянтин Михайлович опікувався зміцненням матеріально-технічної бази лікувально-профілактичних закладів та кадровим потенціалом Харківської області, предметом його особливої уваги було забезпечення сільської медицини лікарськими кадрами. Під його керівництвом і за безпосередньої участі розроблено низку важливих заходів з реформування кадрової політики в області, орієнтованих на зближення рівня медичної допомоги міському і сільському населенню за рахунок збільшення числа медич-

Професор К.М. Сокол
зі студентами біля пам'ятного знака кафедри

них працівників середньої ланки і широкого впровадження в практику сімейної медицини.

Від серпня 2005 року К.М. Сокол обійняв посаду професора кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського державного, нині національного, медичного університету.

Дисертацію «Соціально-економічні аспекти реабілітації в умовах поліклініки хворих, які перенесли інфаркт міокарда, та шляхи її вдосконалення» К.М. Сокол підготував на кафедрі соціальної медицини та управління охороною здоров'я в Харківському інституті удосконалення лікарів і захистив її в 1994 році у Вченій раді при Харківському державному медичному університеті, здобувши вчений ступінь кандидата медичних наук. Звання професора йому було присвоєне у 2005 році рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України.

К.М. Сокол підготував навчальний посібник «Лікарські рослини і фітотерапія» (2004), у співавторстві з В.М. Савченко і Н.І. Яблучанським. К.М. Сокол є автором і співавтором 8 монографій та 202 друківаних праць. Має 2 статті надруковані в журналах, що індексуються у наукометричній базі Scopus та 4 статті в журналах, що індексуються в наукометричній базі Web of Science. Він є співавтором монографій: «Структурно-метаболические механизмы формирования атеросклероза» / А.Я. Циганенко, В.І. Жуков, К.М. Сокол (2001); «Гіпертонічна хвороба та її профілактика серед студентів, як соціально-гігієнічна проблема» / І.Ю. Андрієвський, В.М. Мезенцев, К.М. Сокол (2004); «Організація сімейної медицини» / В.М. Мезенцев, В.Д. Гірка, К.М. Сокол (2005); «Фториды»: биологическая роль и механизм действия» / В.І. Жуков, О.В. Зайцева, К.М. Сокол (2006); «Научные основы профилактической токсикологии ксенобиотиков» / В.І. Жуков, О.В. Зайцева, К.М. Сокол (2007); «Соціальна медицина» / О.М. Голяченко, К.М. Сокол (2009); «Гіпертонічна хвороба. Інфаркт міокарда» / К.М. Сокол, А.Г. Шульгай (2011); «Сімейна медицина» / О.В. Кондобаров, К.М. Сокол (2012).

Професор К.М. Сокол є головою комісії з лікувальної та кадрової роботи Вченої ради ІV медичного факультету ХНМУ. Костянтин Михайлович Сокол на всіх довірених йому посадах проявляє притаманну йому працьовитість, відповідальність, компетентність, демонстру-

ючи талант організатора і творчий підхід до справи. Професор Сокол К.М. є перспективним науково-педагогічним працівником, здатним на проведення фундаментальних досліджень. Його відрізняє глибока теоретична підготовка, творче ставлення до педагогічної та науково-дослідної діяльності.

Основним напрямком його наукової діяльності є вивчення соціально-гігієнічних аспектів профілактики, лікування та реабілітації хворих кардіологічного профілю та пошуки шляхів удосконалення системи медичної допомоги хворим цієї категорії в Україні.

Систематичний і комплексний підхід до справи, організаторські здібності і конкретність є стилем життя професора Костянтина Михайловича Сокола.

За досягнення у професійній діяльності він неодноразово нагороджувався Почесними грамотами Міністерства охорони здоров'я України, Харківської обласної державної адміністрації та обласної Ради.

Сокол К.М. є заслуженим лікарем України, академіком галузевої Інженерної академії України.

Світлана Георгіївна Усенко
кандидатка медичних наук, доцентка

Усенко Світлана Георгіївна, кандидатка медичних наук, доцентка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету.

Світлана Георгіївна Усенко є випускницею Харківського медичного інституту за спеці-

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

альністю «Гігієна, санітарія, епідеміологія» (1984–1990). На кафедрі працює від 2002 року дотепер, спочатку обіймала посаду асистента кафедри, в грудні 2004 р. була переведена на посаду старшого викладача, а від грудня 2006 року — доцента кафедри. У 2008 році було присвоєно вчене звання доцента по кафедрі соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я.

Світлана Георгіївна Усенко народилася 9 жовтня 1962 року в місті Екібастуз Павлодарської області (Казахстан) в сім'ї робітників. Після закінчення середньої школи працювала на взуттєвій фабриці заготівельницею крою тканини. Від 1980 до 1982 року навчалась у Вовчанському медичному училищі, яке закінчила з відзнакою. Протягом наступних двох років від 1982 до 1984 працювала дільничною медичною сестрою в поліклініці №8 Дзержинського (нині Шевченківського) району міста Харкова. У 1984 році вступила до Харківського медичного інституту на санітарно-гігієнічний факультет, який закінчила в 1990 році. Під час навчання в інституті у 1987 р. була обрана депутаткою Дзержинської (нині Шевченківської) районної Ради міста Харкова IX скликання. Була членкинею профбюро санітарно-гігієнічного факультету та студентської ради гуртожитку №3 ХМІ.

Інтернатуру з гігієни праці проходила на базі Артемівської (нині Бахмутської) районної санітарно-епідеміологічної станції Донецької області, після закінчення якої в 1991 р. обіймала там посаду лікаря-гігієніста.

У 1997 р. вступила до аспірантури на кафедрі епідеміології Харківського державного медичного університету, після закінчення якої від 2001 року працювала старшою лаборанткою цієї кафедри. У 2002 р. була обрана за конкурсом на посаду асистента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я ХДМУ, в грудні 2004 р. — на посаду старшого викладача кафедри. Від грудня 2006 р. — доцентка кафедри.

У 2003 р. захистила дисертацію на тему «Напруженість імунітету проти дифтерії у дітей, хворих на бронхіальну астму» підготовлену під керівництвом професора О.М. Карабана. Захист відбувся в Інституті епідеміології та інфекційних хвороб імені Л.В. Громашевського НАМН України в Києві. Науковий ступінь кандидата медичних наук С.Г. Усенко було присвоєно рішенням президії Вищої атестаційної комісії України в 2004 році. У 2008, рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України, Світлані Георгіївні було присвоєне вчене звання доцента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я.

Доцентка С.Г. Усенко з належною відповідальністю ставиться до обов'язків завуча кафедри, які виконувала від 2004 до 2016 року, а також від 2019 р. і дотепер, вона глибоко переживає навіть через невеликі збої в навчальному процесі, негайно шукає шляхи їх виправлення, щоб не припуститися повторення подібних помилок.

С.Г. Усенко була експерткою Центру тестування професійної компетентності спеціаліс-

Інструктаж викладачів перед початком семестру проводить доцентка С.Г. Усенко

тів з вищою освітою за напрямками підготовки «Медицина» і «Фармація». Вона є експерткою тестових завдань для проведення ліцензійного інтегрованого іспиту «Крок-2. Загальна лікарська підготовка». Вона є членкинею профільної методичної комісії університету.

Від 2010 року є відповідальною за підготовку здобувачів освіти до участі в студентських олімпіадах. Розробляє та сприяє впровадженню в методику навчального процесу засобів комп'ютерного контролю знань студентів з дисциплін, що викладаються на кафедрі.

С.Г. Усенко є авторкою 244 друкованих робіт, в тому числі має 2 статті надруковані в журналах, що індексуються у наукометричній базі Scopus. Від 2004 до лютого 2016 року та від 2019 року і дотепер є відповідальною за організаційно-методичну роботу щодо забезпечення кредитної системи організації навчального процесу, а також за організаційно-методичну роботу по бакалаврату та магістратурі.

Після роботи любить читати вірші, захоплюється флористикою, складанням букетів (ікебаною). В кабінеті і навчальній кімнаті, де проходять заняття її студентських груп, є багато кімнатних квітів, за якими Світлана Георгіївна з любов'ю доглядає. З великим задоволенням займається садом, городом, консервацією вирощених своїми руками фруктів й овочів. Любить подорожувати. Дуже любить тварин та опікується охороною навколишнього середовища.

Белєвцова Яна Сергіївна, кандидат наук з державного управління, доцент, помічник ректора Харківського національного медичного університету.

Яна Сергіївна Белєвцова є випускницею Харківського державного технічного університету сільського господарства за спеціальністю «Обладнання переробних і харчових виробництв» (1966–2001), Інженерно-педагогічної академії за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» (2009–2010) та Харківського національного медичного університету, за спеціальністю «Громадське здоров'я» (2020–2021).

Яна Сергіївна працює на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я за внутрішнім сумісництвом від 2012 р. Спочатку вона обіймала посаду старшого викладача, а від 2018 р. переведена на посаду доцента кафедри. У 2019 р. їй присвоєне вче-

Яна Сергіївна Белєвцова
кандидат наук з державного управління, доцент

не звання доцента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я.

Яна Сергіївна Белєвцова народилася 9 жовтня 1979 р. в місті Харкові. Закінчила середню школу №70 м. Харкова в 1996 р. і того ж року вступила до Харківського державного технічного університету сільського господарства на факультет «Технізація переробки і зберігання сільськогосподарської продукції». У 2001 році закінчила навчання й отримала диплом зі спеціальності «Обладнання переробних і харчових виробництв», здобувши кваліфікацію інженера-механіка. Під час навчання в університеті від 1999 до 2001 року підвищувала рівень знань з іноземної мови в громадській організації «Харківський центр іноземних мов «Інтерлінк» — курс «англійська мова».

У 2001 році, після закінчення навчання Белєвцова Я.С. розпочала свій трудовий шлях секретаркою у Харківському обласному клінічному центрі урології і нефрології, а у листопаді 2004 р. була переведена на посаду інженера адміністративно-господарської служби. За цей період вона проявила себе як талановита працівниця, яка опікувалась впровадженням новітніх підходів в роботу Центра щодо новітніх засобів комунікації та інформатизації.

Від квітня 2006 року Яна Сергіївна почала працювати у Харківському державному медичному університеті на посаді провідного спеціаліста з інформаційно-аналітичної спра-

ви Інформаційно-аналітичного відділу. Того ж року вступила до аспірантури Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Паралельно, від 2009 до 2010 року навчалась у магістратурі Інженерно-педагогічної академії по закінченні якої у 2010 році отримала диплом зі спеціальності «Педагогіка вищої школи», здобула кваліфікацію викладача університетів та вищих навчальних закладів. У 2012 р. захистила кандидатську дисертацію за спеціальністю «Механізми державного управління» за темою «Механізм підвищення якості соціальних послуг на рівні місцевих органів влади» та отримала диплом кандидата наук з державного управління. Від 2006 до 2010 року була помічницею-консультанткою депутата Харківської міської ради 5 скликання.

Від листопада 2009 року донині обіймає посаду помічника ректора Харківського національного медичного університету. Від 2016 до 2017 рр. навчалась у Харківському національному університеті внутрішніх справ та отримала диплом зі спеціальності «Право», з професійною кваліфікацією «юрист».

Незважаючи на активну адміністративну діяльність, Яна Сергіївна виконує науково-педагогічне навантаження, бере участь у науково-комунікативних заходах, опублікувала більше 45 наукових робіт. Основні наукові інтереси присвячені аспектам надання якісних послуг, якості життя населення, організації надання медичної допомоги населенню, управлінню якістю медичної допомоги тощо.

У професійній діяльності постійно вдосконалює свій професійний рівень та навички, бере участь у різноманітних заходах, опановує та впроваджує новітні технології у процес надання освітніх послуг університету. Була однією з членів групи зі створення нового сайту університету.

Керівництво університету неодноразово відмічало відданість справі та професіоналізм Яни Сергіївни нагороджуючи її грамотами та подякою.

Вашев Олег Єгорович, кандидат медичних наук, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики навчально-наукового інституту «Інститут державного управління», Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Олег Єгорович Вашев є випускником Харківського медичного інституту за спеціальністю «Лікувальна справа» (1976–1988).

Вашев Олег Єгорович працює на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я доцентом кафедри за зовнішнім сумісництвом від 2017 року дотепер.

Народився Олег Єгорович Вашев 9 квітня 1959 року у місті Харків. У 1976 році закінчив середню школу №45. Від 1976 до 1982 р. навчався в Харківському медичному інституті, закінчив його з відзнакою за спеціальністю «Лікувальна справа».

Від 1982 до 1984 року навчався в клінічній ординатурі на кафедрі терапії №2 Харківського інституту удосконалення лікарів. До 1988 року працював в практичній медицині (завідувачем кабінету функціональної діагностики, лікарем анестезіологом-реаніматологом блоку реанімації та інтенсивної терапії інфарктного відділення 25 клінічної лікарні. За сумісництвом працював лікарем спеціалізованої реанімаційної бригади швидкої допомоги).

Від 1988 до 1991 року навчався в аспірантурі. Від 1991 року обіймав посаду асистента кафедри терапії №2 Харківського інституту удосконалення лікарів. У 1993 році захистив кандидатську дисертацію на тему «Кислотно-основний стан і баланс електролітів у гострому періоді інфаркту міокарда».

Від 1994 до 2001 року працював в бізнес структурах на посадах заступника директора і згодом, директора.

Олег Єгорович Вашев
кандидат медичних наук, доцент

У 2001 році був обраний на посаду доцента кафедри управління охороною здоров'я Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України. Звання доцента, рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України, було присвоєне в 2004 році.

Від 2003 до 2013 року завідував кафедрою управління охороною громадського здоров'я. У 2013 році, у зв'язку з реорганізацією інституту й об'єднанням кафедр — переведений на посаду професора кафедри соціальної і гуманітарної політики, де і працює донині.

Сфера наукових інтересів Олега Єгоровича: державна політика та стратегічне управління у сфері охорони здоров'я, основні напрями реформування системи охорони здоров'я організаційно економічні механізми запровадження медичного загальнообов'язкового державного соціального страхування, фінансування та підвищення ефективності функціонування системи охорони здоров'я, якість медичного забезпечення населення, етика та деонтологія.

Олег Єгорович є автором 150 наукових публікацій та навчально-методичних праць, у тому числі монографій, навчальних посібників, має авторські свідоцтва на винахід. За його керівництва успішно завершено чотири науково-дослідні роботи.

Вашев О.Є. підготував двох кандидатів наук з державного управління та близько двохсот магістрів державного управління за спеціалізацією «Охорона здоров'я».

Є академіком міжнародної академії біоенерготехнологій від 2013 р.

Член колегії Департаменту охорони здоров'я Харківської обласної державної адміністрації.

За досягнення у професійній діяльності Олега Єгоровича неодноразово нагороджували грамотами обласних державних адміністрацій, та обласних Рад (Харківської, Сумської, Полтавської), а голова Харківської обласної державної адміністрації та Харківський міський голова — виносили подяки.

Гапонова Еліна Олександрівна, кандидатка економічних наук, доцентка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, заступниця декана VII факультету з підготовки іноземних студентів ХНМУ.

Еліна Олександрівна Гапонова
кандидатка економічних наук, доцентка

Еліна Олександрівна Гапонова є випускницею економічного факультету Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, спеціальність «Економічна теорія» (2005–2010) і Національної академії державного управління при Президентіві України Харківський регіональний інститут державного управління за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» (2020–2021).

На кафедрі працює від вересня 2018 році, спочатку обіймала посаду старшого викладача (2018–2019), згодом доцента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (2020). В 2021 році їй було присвоєне вчене звання доцента по кафедрі соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я.

Гапонова Еліна Олександрівна народилася 2 липня 1988 р. у місті Харків. У 2010 році закінчила економічний факультет Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди за спеціальністю «Економічна теорія» здобувши ступінь магістра економічної теорії.

У 2012 р. почала працювати в Харківському національному медичному університеті на посаді асистента кафедри суспільних наук (2012–2013), згодом була переведена на посаду старшого викладача тієї ж кафедри (2013–2018). У 2018 році була переведена на кафедру громадського здоров'я та управління охороною здоров'я на посаду старшого викладача (2018–2019), згодом, після захисту кандидат-

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

ської дисертації обійняла посаду доцента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (2020).

У період від 2014 до 2019 року навчалась в аспірантурі Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Працюючи старшою викладачкою кафедри, Е.О. Гапонова підготувала під керівництвом декана факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу ХНУ імені В.Н. Каразіна, професора В.І. Сідорова та професора Є.М. Воробйова кандидатську дисертацію на тему «Сучасні тенденції світового ринку медичних послуг» за спеціальністю 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини». Захист дисертації відбувся 19 травня 2019 року у Вченій раді Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. У 2019 році Е.О. Гапоновій присвоєно вчений ступінь кандидата економічних наук.

У 2021 році закінчила з відзнакою Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (нині структурний підрозділ Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна) за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування». Того ж року отримала звання доцента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету.

Науково-педагогічний стаж Е.О. Гапонової складає 11 років, вона є авторкою та співавторкою понад 80 наукових, навчально-методичних та навчальних робіт, багаторазово брала участь у науково-практичних конференціях, організувала і проводила науково-практичні конференції для студентів Харківського національного медичного університету.

Е.О. Гапонова підготувала і викладає англійською мовою розділ «Економіка охорони здоров'я» навчальної дисципліни «Соціальна медицина, громадське здоров'я» для іноземних здобувачів вищої освіти. Викладає курси «Менеджмент соціальної роботи», «Економічні основи соціальної роботи», «Економіка охорони здоров'я. Менеджмент та маркетинг медичних послуг» для бакалаврів та магістрів різних спеціальностей.

Від 2019 року дотепер працює заступницею декана VII факультету з підготовки іноземних

студентів Навчально-наукового інституту підготовки іноземних громадян ХНМУ.

Анатолій Анатолійович Громов
кандидат економічних наук, доцент

Громов Анатолій Анатолійович, кандидат економічних наук, доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Анатолій Анатолійович Громов є випускником Харківського державного університету імені О.М. Горького за спеціальністю «Політична економія» (1978–1983). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Анатолій Анатолійович працював доцентом від 2016 до 2018 року, викладаючи економіку охорони здоров'я.

Громов Анатолій Анатолійович народився 27 грудня 1955 року в м. Харкові. Достроково закінчивши середню школу, розпочав свою трудову діяльність у вересні 1972 року в інструментальному цеху заводу «Серп і Молот» слюсарем. Працював й одночасно здобував освіту на вечірньому відділенні моторобудівного технікуму, захистивши диплом, отримав кваліфікацію техника-механіка.

Від травня 1975 до квітня 1977 року проходив військову службу в Німеччині. Після служби в армії вступив до Харківського державного університету імені О.М. Горького (нині Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна) на робітфак (підготовче відділення). Від 1978 до 1983 року А.А. Громов був студентом економічного факультету за спеціальністю «Політична економія». Після захисту

дипломної роботи обійняв посаду асистента кафедри історії і політекономії Харківського медичного інституту.

Від 1987 до 1990 року навчався в цільовій аспірантурі Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (нині Київський національний університет імені Тараса Шевченка). У травні 1991 року захистив кандидатську дисертацію на тему «Госпрозрахунковий дохід державних промислових підприємств в умовах переходу до ринку», здобувши науковий ступінь кандидата економічних наук. Повернувшись до рідного ХМІ, обійняв посаду старшого викладача. На кафедрі читав курси «Основ економічної теорії» і «Політології». Протягом кількох років читав лекції з економічних дисциплін в Харківському автодорожньому інституті (нині Харківський національний автомобільно-дорожній університет) і в Харківському державному інституті культури (нині Харківська державна академія культури) за сумісництвом.

У 2007 році А.А. Громову було присвоєне вчене звання доцента.

У 2016 році кафедра «Соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я» (згодом, кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я) запропонувала Анатолію Анатолійовичу обійняти посаду доцента кафедри. Кафедра потребувала фахівців-економістів для викладання курсу «Економіка охорони здоров'я». На жаль, через стан здоров'я Анатолій Анатолійович був змушений полишити роботу в рідному університеті у 2018 р., прослуживши в ньому 38 років. А.А. Громов є автором і співавтором 50 наукових і науково-методичних публікацій. Брав участь у наукових конференціях різного рівня.

Дончак Дмитро Юрійович, кандидат медичних наук, заслужений лікар України, доцент, головний лікар Дергачівської центральної лікарні Харківської області (2002–2022).

Дмитро Юрійович був випускником Харківського медичного інституту за спеціальністю «Лікувальна справа» (1978–1984), Харківської медичної академії післядипломної освіти за спеціальністю «Менеджер охорони здоров'я» (2003–2004) та Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України за спеціальніс-

Дмитро Юрійович Дончак (1961–2022)
кандидат медичних наук, доцент

тю «Публічне управління та адміністрування» (2019–2020).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дмитро Юрійович працював за зовнішнім сумісництвом від 2007 до січня 2022 року.

Дмитро Юрійович Дончак народився 16 березня 1961 р. на Харківщині.

У 1984 р. Д.Ю. Дончак з відзнакою закінчив лікувальний факультет Харківського медичного інституту, у 2004 році — Харківську медичну академію післядипломної освіти за спеціальністю «Менеджер охорони здоров'я», у 2020 році Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Його трудова діяльність була пов'язана з медициною Харківщини, від 1981 до 1984 року працював на посаді медичної сестри-анестезіолога Харківської обласної клінічної лікарні, від 1978 до 1984 здобував освіту в Харківському медичному інституті, від 1984 до 1985 працював лікарем-інтерном лікарні №26 міста Харкова, згодом, від 1985 до 1989 обіймав посаду лікаря-хірурга І хірургічного відділення тієї ж лікарні, від 1989 до 1991 року навчався в спецклінінатурі Харківського медичного інституту, від 1991 до 1995 працював лікарем-хірургом хірургічного відділення центральної районної лікарні Дзержинського району міста Харкова. Від 1995 до 18 лютого 2002 року обіймав посаду головного лікаря

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Вільшанської лікарні імені П.М. Агеєнка, Дергачівського району Харківської області, згодом, протягом короткого періоду працював заступником головного лікаря Дергачівської центральної лікарні, а від квітня 2002 року обійняв посаду головного лікаря Дергачівської центральної лікарні Харківської області. У 1994 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук. Дончак Д.Ю. мав вищу кваліфікаційну категорію з організації та управління охороною здоров'я.

Від вересня 2007 до 30 січня 2022 р. працював на 0,25 ставки за зовнішнім сумісництвом доцентом кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Його роль для охорони здоров'я області і кафедри важко переоцінити, більше 20 років він керував центральною районною лікарнею Дергачівського району Харківської області. Протягом цього періоду «Дергачівська центральна лікарня» слугувала базою практики для здобувачів вищої освіти медичного університету, в тому числі для випускників спеціальності «Громадське здоров'я». В ЦРЛ були створені всі необхідні умови для успішного набуття навичок і вмінь.

Він був одним з перших головних лікарів, які підтримали створення нової спеціальності в медичному університеті «Громадське здоров'я» і брав активну участь в ліцензуванні й акредитації її в якості стейкхолдера.

Дмитро Юрійович був відданий своїй справі, наполегливим в роботі, енергійним, здібним організатором, лідером сучасного типу, орієнтованим на новітні стандарти здоров'я, неодноразово нагороджувався грамотами і подяками за активну громадську участь, людяність, порядність та відданість своїй справі, в 2001 році був нагороджений медаллю «10 років незалежності України», у 2008 році йому було присвоєне почесне звання «Заслужений лікар України», в 2001 і в 2011 роках був нагороджений Почесними грамотами Міністерства охорони здоров'я України.

Матеріально-технічна база лікарні за його керівництва значно покращилась. В короткий термін було реконструйовано пологово-гінекологічне відділення, яке і зараз відповідає сучасним вимогам. Вперше в районі було впроваджене перебування матері і дитини в сумісній палаті. В 2017 році був проведений капітальний

ремонт поліклініки, а у 2018 році — капітальний ремонт будівлі стаціонарних відділень Дергачівської центральної районної лікарні. Медицина району під його керівництвом постійно знаходилась на одному перших місць за показниками діяльності.

Загальний стаж роботи — 40 років, стаж роботи за фахом — 37 років. Кандидат медичних наук. Мав вищу кваліфікаційну категорію з хірургії та організації охорони здоров'я. Обирався депутат районної ради 7-х скликань.

30 січня 2022 раптово та передчасно зупинилося енергійне та гаряче серце Директора КНП «Дергачівська центральна лікарня» Дергачівської районної ради, доцента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дмитра Юрійовича Дончака.

Андрій Миколайович Зінчук
кандидат медичних наук, доцент

Зінчук Андрій Миколайович, кандидат медичних наук, доцент кафедри гігієни та соціальної медицини Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Андрій Миколайович Зінчук є випускником Харківського державного медичного університету за спеціальністю «Лікувальна справа» (1998–2004).

На кафедрі спочатку працював асистентом від 2008 до 2017 р., з перервою на навчання в аспірантурі (2009–2012), 2017 року був переведений на посаду доцента, у 2019 році йому було присвоєне вчене звання доцента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я. В лютому 2019 року

перейшов на посаду доцента кафедри гігієни та соціальної медицини Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Зінчук Андрій Миколайович народився 15 грудня 1978 року в місті Тирасполь (нині республіка Молдова). У місті Харкові закінчив загальноосвітню школу №65 у 1993 р. У період від 1993 до 1998 р. навчався в Харківському медичному училищі №1 за спеціальністю «Лікувальна справа».

Від 1998 до 2004 р. навчався в Харківському державному медичному університеті за спеціальністю «Лікувальна справа», закінчив його у 2004 р. отримавши диплом з відзнакою. Після закінчення університету, від 2004 до 2005 року проходив інтернатуру при Харківській медичній академії післядипломної освіти та отримав сертифікат лікаря-спеціаліста за спеціальністю «Радіологія-діагностика». Працював у міській лікарні №28 лікарем-рентгенологом кабінету флюорографії (2005–2006), а згодом, в Харківському обласному клінічному онкологічному диспансері лікарем-рентгенологом рентгенологічного відділення (2006–2008).

2008 року почав свою викладацьку кар'єру в Харківському національному медичному університеті, де обійняв посаду асистента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я (2008–2009). Від 2009 до 2012 року навчався в аспірантурі на цій кафедрі. В грудні 2016 р. успішно захистив кандидатську дисертацію «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації моделі раннього виявлення раку легень серед населення», підготовлену під керівництвом професора В.А. Огнева.

Від 2017 р. працював доцентом кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету. Від лютого 2018 до 2020 р. виконував обов'язки вченого секретаря спеціалізованої Вченої захисної ради, що приймала до захисту дисертаційні роботи за спеціальностями 14.02.03 «Соціальна медицина» і 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія», при Харківському національному медичному університеті.

Є автором і співавтором понад 90 наукових робіт, в тому числі має 5 статей надрукованих в журналах, що індексуються у науковометричній базі Scopus і 11 науково-методичних розробок.

В лютому 2020 року перейшов на посаду доцента кафедри гігієни та соціальної медицини медичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Валерій Іванович Кравченко (1942–2021)
кандидат економічних наук, доцент

Кравченко Валерій Іванович, кандидат економічних наук, доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Валерій Іванович Кравченко був випускником Харківського інженерно-економічного інституту, гірничого факультету (1959–1964). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Валерій Іванович працював доцентом від вересня 2016 р., викладаючи економіку охорони здоров'я.

Валерій Іванович Кравченко народився 18 квітня 1942 р. в Казахстані в сім'ї службовців, які перебували в евакуації. Після звільнення України, його мати була відізнана до України для відновлення роботи народної освіти в селі Вищитарасівка Дніпропетровської області, де 1949 року Валерій пішов до школи, після закінчення якої у 1959 році вступив до Харківського інженерно-економічного інституту на гірничий факультет. Того ж року, з групою студентів протягом дворічної практики працював гірником очисного вибою на шахті №12 у с. Михайлівське Луганської області. У 1964 році, після закінчення інституту отримав розподіл на роботу до м. Шахтарськ Донецької області інженером-економістом шахтоуправління Вінницьке-Комсомольське. Потяг до наукової роботи, пошук шляхів під-

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

вищення економічної ефективності видобутку вугілля підземним способом, зокрема, зумовив перехід до Науково-дослідного інституту «Дон Вугілля». Після закінчення строкової служби у Збройних Силах в 1967 р. В.І. Кравченко повертається до наукової роботи: вступає до аспірантури на кафедру організації та планування гірничого виробництва Харківського інженерно-економічного інституту (ХІЕІ) і у 1971 р. успішно захищає кандидатську дисертацію. Після закінчення аспірантури починається його науково-педагогічна діяльність: спочатку асистент, згодом, доцент кафедри організації і планування гірничого виробництва; паралельно з цим секретар комітету комсомолу ХІЕІ, інструктор промислового відділу РК КПУ. У 1977 р. В.І. Кравченка обрано доцентом кафедри політекономії Харківського інституту радіоелектроніки. Восени 1979 року він пов'язує своє життя з Харківським медичним інститутом, спочатку працює доцентом кафедри історії і політекономії (керівником секції політекономії). У 1984 році його обрано на посаду завідувача цієї кафедри, якою він керував до 2002 р., а згодом, з перервами ще чотири роки. Завідування кафедрою співпало з періодом великих перетворень, що відбулися у вищій школі України в цілому, а у викладанні суспільних наук — особливо. З ними, за керівництва Валерія Івановича, колектив кафедри впорався і вийшов з честю, без зниження якості навчального процесу. Були повністю перероблені курси історії, освоєні нові предмети культурологічного напрямку, яких не знала школа радянських часів. Один з найскладніших нових предметів — політологію — взяв на себе В.І. Кравченко. Саме він розробив робочу програму, створив повне методичне забезпечення курсу, підготував навчальний посібник «Політологія» для медичних вузів, який було схвалено і затверджено МОЗ України. За посередньої участі В.І. Кравченка створюється новий курс «Основи економічної теорії» з новим методичним забезпеченням і виданням відповідного навчального посібника.

Велика увага приділялась науковій роботі. За період його керівництва кафедрою було підготовлено і захищено 7 кандидатських та 2 докторські дисертації; виконані 2 госпрозрахункові наукові роботи, проведене дослідження умов праці на низці підприємств м. Харкова

(за тематичним планом Держкомпраці України). Результати всіх цих робіт впроваджені у практику. Викладачі кафедри постійно брали участь у наукових, науково-методичних та науково-практичних конференціях.

У науковому доробку В.І. Кравченка понад 120 наукових і науково-методичних робіт, навчальні посібники з політології та основ економічної теорії для вітчизняних та іноземних студентів (україномовних, російськомовних та англійськомовних у співавторстві з викладачами кафедри).

Протягом всього періоду роботи в медичному університеті В.І. Кравченко брав активну участь у громадській діяльності.

Від вересня 2016 року В.І. Кравченко почав працювати доцентом на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ, викладаючи економіку охорони здоров'я.

Не стало Валерія Івановича 25 квітня 2021 року. Він помер від зупинки серця.

Ганна Володимирівна Лісова
кандидатка медичних наук, доцентка

Лісова Ганна Володимирівна, кандидатка медичних наук, доцентка, режисерка Харківського національного академічного театру опери та балету імені М.В. Лисенка.

Ганна Володимирівна Лісова є випускницею Харківського державного медичного університету (2001–2007), Інженерно-педагогічної академії за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» (2009–2010), Харківського регіонального інституту державного управ-

ління Національної академії державного управління (ХарPI НАДУ) при Президентові України за спеціальністю «Державне управління» (2011–2012).

Ганна Володимирівна працює на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я від 2018 року з почасовою оплатою. У 2019 р. їй присвоєне вчене звання доцента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я.

Лісова Г.В. народилась у м. Харкові у родині лікарів у 1984 році. У 2001 з відзнакою закінчила середню школу і того ж року вступила до Харківського державного медичного університету на медичний факультет, де навчалась за спеціальністю «Лікувальна справа». У 2007 році з відзнакою закінчила навчання в університеті. Від 2007 до 2009 року проходила інтернатуру у Миській клінічній лікарні №1, а від серпня до грудня 2009 р. обіймала посаду лікаря-методиста тієї ж лікарні.

Від 2009 до 2012 року Ганна Володимирівна навчалася в аспірантурі за спеціальністю 14.01.02 «Внутрішні хвороби» на кафедрі внутрішньої медицини №1 та клінічної фармакології під науковим керівництвом професора О.Я. Бабака. У період навчання в аспірантурі Ганна Володимирівна брала активну участь у науковій роботі кафедри та була науковою співробітницею грантового дослідження «Зміна клімату, забруднювачі навколишнього середовища та охорона репродуктивного здоров'я», у рамках якого в період від січня до червня 2012 року була відряджена до Італійської республіки (м. Риму) для ознайомлення з європейським досвідом організації та проведення наукових досліджень, участі у виконанні україно-італійського фрагменту науково-дослідної роботи. У 2012 році Г.В. Лісова достроково захистила кандидатську дисертацію на тему: «Клініко-патогенетична характеристика та оптимізація лікування хворих на хронічний гломерулонефрит у сполученні з ішемічною хворобою серця» та здобула ступінь кандидата медичних наук.

Трудовий шлях Г.В. Лісової у Харківському національному медичному університеті розпочався 2010 року, коли вона обійняла посаду асистента кафедри внутрішніх та професійних хвороб і працювала там до 2012 року; згодом, від 2012 до 2016 р. була асистенткою кафедри загальної та клінічної патології; від

липня 2018 р. дотепер є доценткою кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я. Водночас від вересня 2012 до червня 2016 року працювала на посаді викладача кафедри оперного співу, а згодом обійняла посаду доцента Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського.

Г.В. Лісова є досвідченою викладачкою, бере активну участь у науковому процесі кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, удосконаленні освітнього процесу та підвищенні якості надання освітніх послуг університету. Вона постійно бере участь у науково-комунікативних заходах різного рівня, опублікувала більше 90 наукових робіт. Її основні наукові інтереси присвячені аспектам покращення якості життя населення, історії медицини, організації та наданню медичної допомоги населенню, управлінню якістю медичної допомоги та іншим актуальним проблемам громадського здоров'я. Здобутки Ганни Володимирівни були відмічені присвоєнням їй у 2019 р. вченого звання доцента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Не зважаючи на активну викладацьку та наукову діяльність Г.В. Лісова є всебічно розвиненою особистістю, яка постійно підвищує свій професійний рівень вільно володіє англійською та італійською мовами. Задля підвищення професійного рівня вона навчалась від 2009 до 2010 року в магістратурі Інженерно-педагогічної академії та отримала диплом зі спеціальності «Педагогіка вищої школи», здобула кваліфікацію викладача університетів та вищих навчальних закладів. А у 2012 р. закінчила магістратуру у Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління (ХарPI НАДУ) при Президентові України за спеціальністю «Державне управління» та здобула кваліфікацію магістра державного управління.

Мистецтво є одним з покликань Г.В. Лісової. Захоплення музикою, живописом, літературою і театром є спадковими і передались їй від батьків. Вона має вищу музичну та режисерську освіту, проходила шестимісячне стажування в оперному театрі «Ла Скала» (м. Мілан, Італійська Республіка) та отримала кваліфікацію постановника масових видо-

вищ. На сьогодні її основним місцем роботи є Харківський національний академічний театр опери та балету імені М.В. Лисенка, де вона обіймає посаду режисера, але це не заважає їй продовжувати займатись медициною та викладацькою діяльністю.

Ганна Володимирівна є висококваліфікованою фахівчиною, талановитою і цілеспрямованою особистістю, яка постійно розвивається і самовдосконалюється, та вміє добиватись поставленої мети.

Наталія Миколаївна Мартиненко
кандидатка історичних наук, доцентка

Мартиненко Наталія Миколаївна, кандидатка історичних наук, доцентка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Мартиненко Наталія Миколаївна є випускницею Харківського державного університету ім. О.М. Горького (нині Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна) за спеціальністю «Історія». На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює від 2017 року, викладаючи «Історію медицини» вітчизняним та англійським студентам.

Мартиненко Наталія Миколаївна народилася у м. Харкові 3 грудня 1962 року. Здобувала освіту в середній школі №6 з викладанням ряду предметів англійською мовою.

Після закінчення школи працювала слюсаркою механозбиральних робіт цеху №84 виробничого об'єднання «Харківський турбінний завод імені С.М. Кірова». У грудні 1981 року вступила

до Харківського державного університету імені О.М. Горького (нині Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна) слухачкою денного підготовчого відділення (робітфаку). Згодом стала студенткою історичного факультету того ж університету. У 1987 році успішно закінчила навчання, отримавши диплом з відзнакою, здобувши кваліфікацію «історик, викладач історії та суспільствознавства».

За розподілом, у серпні 1987 року, почала працювати асистенткою кафедри історії і політичної економії Харківського медичного інституту.

У середині 1990-х написала авторський курс за вибором «Сучасна цивілізація та культура» для іноземних російськомовних студентів. Згодом підготувала матеріали для викладання цього курсу вітчизняним студентам. Від 1999 року почала викладати англійським студентам курси «Історія України», «Українська та зарубіжна культура» і «Політологія» (лекції та семінари). Підготувала все методичне забезпечення цих курсів англійською мовою.

Паралельно читала лекції і проводила семінарські заняття з елективного курсу «Світова цивілізація» (трьома мовами для студентів різних факультетів).

У травні 2007 року захистила кандидатську дисертацію за спеціальністю 07.00.01 «Історія України», здобувши науковий ступінь кандидата історичних наук. У грудні 2011 року їй було присвоєне звання доцента кафедри історії та основ економічної теорії.

Від вересня 2017 року доцентка Мартиненко Наталія Миколаївна була запрошена на кафедру соціальної медицини та організації охорони здоров'я (за рік перейменована на кафедру громадського здоров'я та управління охороною здоров'я) для забезпечення навчального процесу з «Історії медицини» англійською мовою.

Творчий підхід до поставлених навчальних задач дозволяє доцентці Н.М. Мартиненко швидко адаптуватися до сучасних потреб освіти. Крім «Історії медицини» вона викладає «Економіку охорони здоров'я» англійським студентам. Викладання матеріалу подається доступною мовою, з урахуванням рівня психолого-педагогічної готовності студентів різних курсів. Заняття проводяться на високому професійному рівні з використанням мультимедійних засобів.

Мартиненко Наталія Миколаївна
Лекція для студентів-першокурсників «Студент-медик і кодекс лікарської етики»
(1 вересня 2017)

Має 183 наукові публікації, з них 23 статті англійською мовою, в тому числі 3 статті надруковані в журналах, що індексуються у наукометричній базі Scopus, розділи колективних монографій, які публікувалися у Польщі, а саме: «Sustainable development: social and economic changes, The Academy of Management and Administration in Opole (Poland), 2016; «Modern Innovative and Information Technologies in the Development of Society» // Selected aspects of digital Society Development. Monograph 45 / Ed. by Tetyana Nestorenko and Aleksander Ostenda. Katowice School of Technology. June, 2021, Katowice (Poland): Publishing House of University of Technology, 2021, «Improving Living Standards in a Globalized World: Opportunities and Challenges Monograph» / Editors: Tetyana Nestorenko, Tadeusz Pokusa. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2021.

Є авторкою і співавторкою 52 навчально-методичних видань (27 з них для англомовних студентів). У березні-квітні 2017 р. проходила стажування «Сучасний університет: міжнародна співпраця і мобільність задля інновацій через проєктний підхід» з виїздом до міста Лодзь (Республіка Польща). Отримала диплом європейського зразка (180 годин підготовки). Систематично бере участь у підвищенні кваліфікації в межах україно-швейцарського проєкту «Викладацька майстерність в ЗВО».

Насичена науково-педагогічна робота не завжди залишає час для хобі. Наталія Миколаївна захоплюється виготовленням традиційної української ляльки-мотанки. У вільний час любить шити і в'язати.

М'якіна Олександр Володимирович, кандидат медичних наук, доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Олександр Володимирович М'якіна
кандидат медичних наук, доцент

Олександр Володимирович М'якіна є випускником Харківського медичного інституту за спеціальністю «Гігієна, санітарія, епідеміологія» (1979–1985). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює з 2003 року спочатку обіймав посаду асистента, згодом старшого викладача, а від 2014 року — доцента кафедри. У 2016 йому було присвоєне вчене звання доцента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я.

М'якіна Олександр Володимирович народився 18 серпня 1955 року в селищі Калинове Попаснянського району Луганської області. Батько працював шахтарем ВО «Кадіїввугілля шахти «Центральна-Ірміне», мати обіймала посаду головного зоотехніка радгоспу.

Після закінчення 9-го класу середньої школи у 1971 році вступив до Лисичанського медичного училища, куди вперше набирали слухачів для підготовки військових фельдшерів. В 1975 році, після закінчення училища, працював фельдшером в сільській амбу-

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Олександр Володимирович М'якіна
кандидат медичних наук, доцент
(2022)

латорії і в травні того ж року був призваний на військову службу. Починав службу у навчальній частині Капустин Яр космічного полігону Астраханської області, згодом служив на космодромі Байконур в Казахстані старшиною медичного пункту, на посаді прапорщика. З травня 1977 р. в запасі: старший сержант. Працював виїзним фельдшером станції швидкої медичної допомоги в Харкові.

В 1979 році вступив до Харківського медичного інституту на санітарно-гігієнічний факультет. Протягом всього періоду навчання займався громадською роботою: був старостою групи, бійцем студентського будівельного загону «Дружба» ЧССР, нагороджений значком «За відмінне навчання».

Закінчив ХМІ в 1985 році, отримавши диплом з відзнакою був направлений в НДІ гігієни морського транспорту м. Одеси. Від вересня 1985 року обіймав посаду епідеміолога міської СЕС в місті Стаханові (нині м. Кадіївка) Луганської області. Від 1986 до 1993 року — головний лікар інфекційної лікарні міста Стаханов. Був обраний депутатом міськради. Водночас працював за сумісництвом в медичному училищі.

Підготував кандидатську дисертацію на кафедрі інфекційних хвороб Луганського медичного інституту під керівництвом професора В.М. Фролова. Захист дисертації на тему: «Клініко-імунологічна характеристика ангін у робітників гірничо-вугільної та металургійної промисловості» відбувся в Раді Лугансько-

го медичного інституту в 1993 році. Олександр Володимирович здобув вчений ступінь кандидата медичних наук.

У 1993 р. переїхав до міста Харкова, працював асистентом кафедри інфекційних хвороб Харківського медичного інституту. Протягом двох років, від 1997 до 1999 року обіймав посаду головного інфекціоніста Харківського міськздороввідділу.

Від 1999 до 2003 року за станом здоров'я працював в місті Одеса на посаді старшого викладача кафедри загальної гігієни та організації охорони здоров'я Одеського медичного університету.

У 2003 р. — асистент, згодом старший викладач, від 2014 року — доцент кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету. Член профкому співробітників університету. Є автором понад 120 наукових робіт.

Валентина Геннадіївна Нестеренко
кандидатка медичних наук, доцентка

Нестеренко Валентина Геннадіївна кандидатка медичних наук, доцентка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, заступниця декана V медичного факультету з підготовки іноземних студентів ХНМУ.

Валентина Геннадіївна Нестеренко є випускницею Харківського національного медичного університету за спеціальністю «Гігієна, санітарія, епідеміологія» (2004–2010) та Української інженерно-педагогічної академії

за спеціальністю «Менеджмент» (2019–2020). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює доценткою кафедри з вересня 2020 року. У 2023 році було присвоєне вчене звання доцента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Нестеренко Валентина Геннадіївна народилась 21 жовтня 1986 року. У 2001 р. закінчила гімназію №46 міста Харкова та вступила до 1-го медичного училища м. Харкова. У 2004 році закінчила 1-е медичне училище за спеціальністю «Лабораторна діагностика» з відзнакою. Здобула кваліфікацію фельдшера-лаборанта. В 2004 році вступила до Харківського державного медичного університету на спеціальність «Медико-профілактична справа». Брала активну участь в роботі студентського гуртка на кафедрі гігієни та екології. Була старостою курсу від 2006 до 2010 року.

В 2010 році закінчила медико-профілактичний факультет Харківського національного медичного університету з відзнакою. Здобула кваліфікацію лікаря. Того ж року Валентина Геннадіївна вступила до інтернатури на базі Харківського національного медичного університету та райСЕС Червонозаводського (нині Основ'янського) району м. Харкова, яку закінчила у 2011 році й одержала сертифікат лікаря-спеціаліста зі спеціальності «Загальна гігієна». З 2011 року працювала у Червонозаводській райСЕС у відділенні комунальної гігієни обіймаючи посаду лікаря-стажиста. Основною діяльністю була екологічна.

Від 2012 до 2019 року працювала асистенткою кафедри гігієни та соціальної медицини Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Брала участь в розробці методичних рекомендацій для студентів і викладачів з дисципліни «Соціальна медицина» для 4 і 5 курсу навчання.

У 2014 році пройшла курси підвищення кваліфікації в галузі психології та педагогіки вищої школи.

У 2017 році пройшла стажування з організації охорони здоров'я. «Organization of educational process, training programme, innovative technologies and scientific work».

11 січня 2019 року захистила кандидатську дисертацію на тему: «Вплив медико-соціальних чинників на формування здоров'я ака-

демично здібних дітей середнього шкільного віку» за спеціальністю «Гігієна та професійна патологія» і 23 квітня 2019 року здобула ступінь кандидата медичних наук за спеціальністю 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія».

Має другу вищу освіту за спеціальністю «Управління закладами охорони здоров'я». За спеціальністю «Менеджмент» має кваліфікацію магістра з менеджменту організації й адміністрування.

У вересні 2020 року була переведена асистенткою на кафедру громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету, у 2021 році була обрана на посаду доцента. В лютому 2023 року Валентині Геннадіївні було присвоєне звання доцента.

Має 55 друкованих робіт, в тому числі 12 статей у фахових наукових виданнях, затверджених МОН України (з них — 5 статей надрукованих в журналах, що індексуються у наукометричній базі Scopus), крім того має свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір «Спосіб визначення індексу коморбідності навчального процесу» (№81235 від 05.09.2018), сертифікати на знання англійської мови: B-2 (Upper-Intermediate) certificate N 152/2016. (Language club freeway, 2016); B-2 (Upper-Intermediate) certificate N2018–51. ХНУ імені В.Н. Каразіна. Лінгвістичний центр, 2018 та B-2 №1912123646 від 12.12.2019. (Cambridge Assessment English).

Від 2021 року дотепер працює заступницею декана V медичного факультету з підготовки іноземних студентів Навчально-наукового інституту з підготовки іноземних громадян ХНМУ.

Наукові інтереси Валентини Геннадіївни: public health, громадське здоров'я, соціальна медицина, гігієна та екологія.

Подпрядова Анна Анатоліївна докторка філософії, доцентка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Анна Анатоліївна Подпрядова є випускницею Харківського національного медичного університету за спеціальністю «Гігієна, санітарія, епідеміологія» (2002–2008). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює від жовтня 2009 дотепер, спочатку старшою лаборанткою (2009–2014), згодом асистенткою кафедри від 2014 до 2022 року, з перервою на навчання в аспіран-

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Анна Анатоліївна Подпрядова
докторка філософії, доцентка

турі (2018–2021), у вересні 2022 року була переведена на посаду доцента кафедри.

Подпрядова Анна Анатоліївна народилася 28 лютого 1985 р. в Харкові в родині викладачки вишу. Її мати, Ольга Василівна Помазун була викладачкою кафедри мовної підготовки іноземних студентів у Харківському національному медичному університеті.

Анна, тоді ще Помазун, в 2002 р. закінчила українсько-англійську гімназію №6. Того ж року вступила до Харківського державного медичного університету на медико-профілактичний (IV медичний) факультет, закінчувала вже Харківський національний медичний університет (статус національного ХДМУ здобув у 2007 році) в 2008 р., отримавши спеціальність «Загальна гігієна». Протягом року, до 1 серпня 2009 р. проходила інтернатуру в Харківській обласній санітарно-епідеміологічній станції. Від жовтня 2009 до серпня 2014 року обіймала посаду старшого лаборанта кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я ХНМУ, проводила тестування студентів усіх курсів з соціальної медицини. Від 1 вересня 2014 до вересня 2022 року А.А. Подпрядова працювала асистенткою кафедри, викладала «Історію медицини» та «Соціальну медицину» іноземним студентам англійською мовою. Від жовтня 2022 року обрана на посаду доцента кафедри та викладає курс «Соціальної медицини, громадського здоров'я» англійською мовою і вітчизняним здобувачам вищої освіти.

У 2014 році пройшла підвищення кваліфікації на циклі тематичного удосконалення «До-

казова медицина з основами сучасної епідеміології та біологічної статистики». У 2016 р. пройшла підвищення кваліфікації на циклі «Організація та управління охороною здоров'я».

Від вересня 2018 до серпня 2021 року навчалася в аспірантурі за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізацією «Соціальна медицина».

19 жовтня 2021 року А.А. Подпрядова під керівництвом професора В.А. Огнева, успішно захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора філософії на тему «Медико-соціальне обґрунтування моделі управління якістю життя хворих, які перенесли інфаркт міокарда».

28 квітня 2022 року отримала диплом доктора філософії зі спеціальності 222 «Медицина», галузі знань «Охорона здоров'я».

Має 48 друкованих робіт із соціальної медицини та історії медицини.

Катерина Георгіївна Помогайбо
кандидатка медичних наук, доцентка

Помогайбо Катерина Георгіївна кандидатка медичних наук, доцентка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Катерина Георгіївна Помогайбо є випускницею Харківського державного медичного університету за спеціальністю «Гігієна, санітарія, епідеміологія» (2000–2006). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює від вересня 2007 року дотепер, спочатку обіймала посаду асистента

Доцентка К.Г. Помогайбо проводить заняття з англomовними студентами

кафедри (2007–2015), від 2015 до 2018 року навчалась в аспірантурі, після закінчення якої була переведена на посаду старшого викладача (2019–2020), від вересня 2020 року є доценткою кафедри. У 2021 році їй було присвоєне вчене звання доцента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Помогайбо Катерина Георгіївна народилася 4 лютого 1983 року в місті Оренбург (РРФСР). У 2000 році закінчила середню школу з поглибленим вивченням іноземних мов №162 в місті Харкові. Того ж року, вступила до Харківського державного медичного університету на медико-профілактичний факультет, який закінчила в 2006 році, за спеціальністю «Медико-профілактична справа».

У 2006–2007 рр. працювала в СЕС Жовтневого району міста Харкова (зараз Новобаварський район) обіймаючи посаду лікаря-інтерна.

Від вересня 2007 до грудня 2015 року працювала асистенткою кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету, де раніше доценткою працювала її мати, Людмила Миколаївна Пінчук.

Від 2015 до грудня 2018 року навчалась в аспірантурі, де під керівництвом професора В.А. Огнєва виконала кандидатське дослідження на тему «Медико-соціальне обґрунтування моделі управління якістю життя дітей з ожирінням», захист якого відбувся у травні 2019 року.

Від 2019 до вересня 2020 року обіймала посаду старшого викладача кафедри громадського здоров'я та управління охороною здо-

ров'я. Від вересня 2020 року працює на посаді доцента кафедри.

К.Г. Помогайбо читає лекції і проводить практичні заняття з навчальної дисципліни «Соціальна медицина, громадське здоров'я» з вітчизняними і англomовними іноземними студентами 3, 4 і 6 курсів. Разом з доценткою Л.І. Чумак брала участь у підготовці методичних вказівок для студентів з історії медицини англійською мовою.

Має 96 друкованих робіт в тому числі 16 наукових статей опублікованих в медичних журналах (3 з них у журналах, що увійшли до наукометричної бази Scopus) та 14 науково-методичних посібників.

Катерина Георгіївна добре плаває, на змаганнях з плавання серед викладачів закладів вищої освіти Харкова у 2008 році вона посіла I місце.

Трегуб Павло Олегович, доктор філософії, доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Павло Олегович Трегуб є випускником Харківського державного медичного університету за спеціальністю «Лікувальна справа» (2001–2007). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює від лютого 2009 року дотепер. Починав асистентом кафедри (2009–2016), згодом був аспірантом (2016–2019), після аспірантури певний час до вересня 2021 року, обіймав посаду асистента, у вересні 2021 року був переведений на посаду доцента кафедри. У 2023 році йому було присвоєне вчене звання доцента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Павло Олегович Трегуб
доктор філософії, доцент

Трегуб Павло Олегович народився 12 липня 1983 р. в мальовничому місті Прилуки, що на Чернігівщині. У 1989 році розпочав навчання в Прилуцькій середній школі №2. По закінченні 9 класів вступив до Прилуцького медичного училища на спеціальність «Сестринська справа». Закінчивши медичне училище в 2001 році вступив до Харківського державного медичного університету.

Навчання супроводжувалося активною роботою із студентами, що проживали в гуртожитку №3, де спочатку виконував обов'язки старости 3-го поверху, а згодом очолив студентську раду цього гуртожитку. В 2007 році закінчив лікувальний факультет Харківського державного медичного університету, після чого пройшов інтернатуру по закінченні якої

Павло Олегович здобув кваліфікацію лікаря-спеціаліста за спеціальністю «Судово-медична експертиза».

Від 2 лютого 2009 року обійняв посаду асистента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету. У 2012 році на базі Харківської медичної академії післядипломної освіти пройшов цикл спеціалізації «Організація і управління охороною здоров'я» й отримав посвідчення лікаря-спеціаліста. На кафедрі від 2014 року відповідає за розміщення навчально-методичних видань та наукових праць співробітників кафедри в репозитарії ХНМУ. Від 1 вересня 2016 до 2020 року навчався в аспірантурі, яку успішно закінчив. У 2021 році під керівництвом професора В.А. Огнева захистив дисертацію на тему: «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі реабілітації хворих на хронічний панкреатит» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізацією «Соціальна медицина». Від вересня 2021 року обійняв посаду доцента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я. Звання доцента Павлу Олеговичу було присвоєне в лютому 2023 року. За час науково-практичної діяльності на кафедрі соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я (з вересня 2017 р. громадського здоров'я та управління охороною здоров'я) має понад 80 друкованих наукових та навчально-методичних праць.

Доцент Трегуб Павло Олегович проводить заняття зі студентами 5 курсу медичного факультету

Черненко Інна Іванівна, кандидатка медичних наук, доцентка, лікарка-невропатологиня вищої категорії комунального неприбуткового підприємства Харківської обласної ради «Обласний госпіталь ветеранів війни».

Інна Іванівна Черненко є випускницею Харківського державного медичного університету за спеціальністю «Лікувальна справа» (1996–2002).

Інна Іванівна Черненко
кандидатка медичних наук, доцентка

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює за зовнішнім сумісництвом від травня 2016 року дотепер. Починала асистенткою кафедри (2016–2017), згодом обійняла посаду старшого викладача (2017–2021), від вересня 2021 року — доцентка кафедри. У лютому 2023 року їй було присвоєне вчене звання доцента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Інна Іванівна Черненко народилась 15 червня 1979 року, в м. Красноград Харківської області. Від 1986 до 1996 року навчалась в середній школі №4 міста Краснограда. Після закінчення школи вступила до Харківського державного медичного університету на медичний факультет, здобувши освіту за спеціальністю «Лікарська справа».

Після закінчення медичного університету, від 2002 до 2003 року проходила інтернатуру за спеціальністю «Неврологія» в ХМАПО на базі Харківської міської клінічної лікарні №7.

Від 2003 року і дотепер працює лікаркою-невропатологинею в Обласному госпіталі ветеранів війни (у вересні 2012 року здобула вищу кваліфікаційну категорію). У 2008 році запланувала тему дисертації. Від 2010 до 2012 року проходила клінічну ординатуру в ХМАПО на базі ХМКЛ №7. В липні 2013 року відбувся публічний захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук. Тема роботи «Клініко-інструментальна характеристика та оцінка якості життя у хворих з віддаленими наслідками бойової черепно-мозкової травми» (науковим керівником дисертації була професорка Яворська В.О.).

4 травня 2016 року почала працювати за зовнішнім сумісництвом асистенткою кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету. Від 3 квітня до 7 червня 2017 року пройшла курс спеціалізації «Управління та організація охорони здоров'я» при ХМАПО. Від 1 вересня 2017 року — обійняла посаду старшого викладача, а в серпні 2021 року була переведена на посаду доцента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ.

23 грудня 2021 р. запланувала дисертаційну роботу на базі Державної установи «Інститут неврології, психіатрії та наркології НАМН України» на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук.

Від 2015 року є членкинею правління Київського районного відділення Харківської міської спілки ветеранів Афганістану. Має грамоти від голови ХОСВА-УСВА (2014), голови Харківського міського Союзу ветеранів Афганістану (2014 і 2015), подяки від Української спілки ветеранів Афганістану (дві в 2016 році), голови Чугуївського союзу інвалідів Афганістану (2015), голови Дворічанської районної спілки ветеранів Афганістану (2015 і 2016), почесну грамоту адміністрації Київського району Харківської міської ради (2017), почесну грамоту Дергачівської районної державної адміністрації та Дергачівської районної ради (лютий 2017), грамоту Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції (м. Київ, 2017), грамоту Харківської районної державної адміністрації та Харківської районної ради (2017).

Нагороджена медаллю «За звитягу» (травень 2016), відзнакою президента України —

пам'ятною медаллю «25 років виведення військ з Афганістану» (червень 2017), відзнакою «Українська берегиня» (18 жовтня 2017), пам'ятною медаллю до 65 річниці перемоги у ВВв, пам'ятною медаллю «25 лет вывода войск из Афганистана» (лютий 2014), пам'ятною медаллю «За верность долгу и присяге» (червень 2014).

Займається науковою діяльністю. Бере активну участь у конференціях, конгресах, симпозиумах з міжнародною участю. Має друковані праці (статті, співавторство в монографіях, в патентах на винаходи), доповідала на конференціях (в Україні, Марокко, Франції, Великобританії, Чехії, Німеччині, Австралії та ін.). Має понад 90 друкованих робіт: статті, тези, методичні рекомендації.

Захоплюється подорожами зі своєю родиною, відвідує театри, виставки, музеї.

Любов Ігорівна Чумак
кандидатка медичних наук, доцентка

Чумак Любов Ігорівна, кандидатка медичних наук, доцентка кафедри гістології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Любов Ігорівна Чумак є випускницею Харківського медичного інституту за спеціальністю «Педіатрія» (1983–1988). На кафедрі працювала від 2001 до 2018 року, штатною співробітницею, спочатку старшою лаборанткою, від 2002 року була переведена на посаду асистента, а від 2011 року — на посаду доцента кафедри. У 2013 році їй було присвоєне вчене звання доцента кафедри соціальної меди-

цини, організації та економіки охорони здоров'я. В лютому 2018 р. перейшла на роботу до Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Любов Ігорівна Чумак народилася 21 грудня 1966 р. в місті Харкові.

Закінчила середню школу №83 м. Харкова у 1983 році і того ж року вступила до Харківського медичного інституту на педіатричний факультет, який закінчила у 1989 році за спеціальністю «Педіатрія». Інтернатуру проходила в Комунарській (зараз м. Алчевськ) дитячій лікарні Луганської області. Працювала дільничною педіатричнею у Вовчанській ЦРЛ Харківської області, та в лікарні станції Основа Південної залізниці (1991–1992), згодом лікаркою-терапевткою Харківської обласної клінічної лікарні (1992–1993). Продовжила навчання в клінічній ординатурі на кафедрі клінічної генетики Харківського інституту удосконалення лікарів (1993–1998). Пропрацювавши кілька місяців лікаркою-ендокринологом у Обласній лікарні, вступила до аспірантури на кафедрі клінічної генетики та ультразвукової діагностики Харківського інституту удосконалення лікарів.

У 1999 р. почала працювати в Харківському державному медичному університеті на посаді старшого лаборанта кафедри епідеміології (1999–2001), а згодом — кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я (2001–2003). 2003 року переведена на посаду асистента, а згодом, у 2011 році, доцента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я.

Працюючи асистенткою кафедри, Л.І. Чумак підготувала під керівництвом професора В.А. Огнева кандидатську дисертацію на тему «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи управління якістю медичної допомоги дітям з цукровим діабетом». Захист дисертації відбувся 2010 року у Вченій раді Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика у Києві. В результаті успішного захисту Л.І. Чумак здобула науковий ступінь кандидата медичних наук.

Науково-дослідна робота Л.І. Чумак останнім часом присвячена розробці методики вдосконалення медико-санітарної допомоги дітям з цукровим діабетом. Вона є авторкою 75 друкованих робіт з проблем здоров'я населення, організації та надання медичної допо-

Доцентка Л.І. Чумак перевіряє документи дисертанта (2015)

моги населенню, управління якістю медичної допомоги, аспектам якості життя тощо.

Після захисту дисертації Любов Ігорівна продовжує активну науково-дослідну роботу: за цей період вона опублікувала 28 робіт, виступала з доповідями на конференціях.

Від 2011 до жовтня 2013 року Л.І. Чумак працювала в міжнародному науковому проєкті «Зміни клімату, забруднення навколишнього середовища і репродуктивне здоров'я», який був Грантом від Європейського Союзу.

Від 2011 року доцентка Чумак Л.І. відповідала за наукову роботу кафедри. У 2012 році була одним з відповідальних виконавців науково-дослідної роботи «Медико-соціальні аспекти якості життя студентів медичного вищого навчального закладу», яка проводилась кафедрою.

Від вересня 2013 до 2018 року виконувала обов'язки вченого секретаря спеціалізованої Вченої захисної ради. Рада приймала до захисту дисертаційні роботи за спеціальностями 14.02.03 «Соціальна медицина» і 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія», при Харківському національному медичному університеті.

Л.І. Чумак має першу кваліфікаційну категорію за спеціальністю «Організація та управління охороною здоров'я».

Працюючи на кафедрі, Л.І. Чумак підготувала і читала англійською мовою повний курс лекцій з біостатистики, соціальної медицини та організації охорони здоров'я для іноземних студентів 3–6 курсів. Підготувала і читала англійською мовою лекції з курсу «Історія медицини» для студентів-іноземців

1-го курсу. За цими курсами проводила практичні заняття.

Напружена педагогічна і наукова робота залишала мало часу для хобі, якими Любов Ігорівна захоплюється. Вона вишиває хрестиком, займається печворком (клаптиковою технікою шиття), в'яже на спицях і мріє брати участь у виставках, коли у неї з'явиться більше вільного часу. І ще її життя прикрашають кімнатні квіти, в основному сенполії, красиві, різноманітні, але примхливі, які вимагають постійної турботи. У цьому їй допомагає зібраність, вміння не випускати з поля зору поставлену мету.

Все, за що береться Любов Ігорівна, їй вдається. Їй властиві відповідальність за доручену роботу, професіоналізм, творчий підхід до справи. За це, а також за моральні якості (чуйність, готовність прийти на допомогу, сердечність) Любов Ігорівну поважають і цінують колеги і студенти. Від лютого 2018 року і дотепер вона обіймає посаду доцента кафедри гістології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Чухно Інна Анатоліївна, кандидатка наук з державного управління, доцентка, заступниця директора Навчально-наукового інституту якості освіти ХНМУ, помічниця ректора.

Інна Анатоліївна Чухно є випускницею Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва за спеціальністю «Облік і аудит» (1998–2003), Харківського регіонального інституту державного управління при Президентові України за спеціальністю «Державне управління» (2004–2005) і Харків-

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

ського національного медичного університету за спеціальністю «Освітні, педагогічні науки» (2020–2021).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює від 2015 року дотепер, від вересня 2015 до 2020 року працювала штатною доценткою кафедри, а у вересні 2020 року, у зв'язку з переходом на посаду заступника директора Навчально-наукового інституту якості освіти, згодом помічниці ректора ХНМУ — на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я продовжує працювати доценткою кафедри за внутрішнім сумісництвом.

Інна Анатоліївна Чухно
кандидатка наук з державного управління,
доцентка

Чухно Інна Анатоліївна народилася 30 січня 1980 року в м. Мена Чернігівської області.

Після отримання атестату про неповну середню освіту в 1995 році, вступила до Соницького сільськогосподарського технікуму бухгалтерського обліку, навчання в якому закінчила в 1998 році, одержала диплом бухгалтера з відзнакою.

У 1998 році вступила до Харківського національного аграрного університету імені В.В. Докучаєва, який закінчила в 2003 р., отримавши диплом з відзнакою зі спеціальності «Облік і аудит», за кваліфікацією «Економіст з бухгалтерського обліку та фінансів».

Професійну діяльність розпочала в 2003 р. на посаді головного бухгалтера КП «ОІТЦ» Харківської обласної державної адміністрації,

в 2004–2005 рр. працювала головною спеціалісткою відділу аналізу і стратегії розвитку аграрної економіки Головного управління сільського господарства і продовольства Харківської облдержадміністрації.

У 2005 році закінчила Харківський регіональний інститут Національної академії державного управління при Президентіві України за спеціальністю «Державне управління», здобувши кваліфікацію «Магістр державного управління». Того ж року вступила до очної аспірантури Харківського регіонального інституту Національної академії державного управління при Президентіві України, після закінчення якої в 2010 році захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління (за спеціальністю 25.00.02. «Механізми державного управління») на тему «Механізм державного управління розвитком сільських територій України».

Після навчання в аспірантурі розпочала педагогічну діяльність, працюючи в Національному фармацевтичному університеті: 2008–2011 рр. обіймала посаду асистента кафедри менеджменту та адміністрування; 2011–2015 рр. — працювала на посаді доцента цієї ж кафедри. Від лютого до червня 2015 року виконувала обов'язки завідувача кафедри менеджменту та адміністрування. В 2015 році Інні Анатоліївні було присвоєне вчене звання доцента по кафедрі менеджменту й адміністрування.

Від вересня 2015 року дотепер працює доценткою кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ.

Від 2020 року є заступницею директора Навчально-наукового інституту якості освіти ХНМУ.

У 2021 році здобула ще одну вищу освіту, закінчивши магістратуру Харківського національного медичного університету за спеціальністю «Освітні, педагогічні науки», освітньої програми «Педагогіка вищої школи», отримавши диплом з відзнакою (кваліфікація — викладач закладів вищої освіти).

Від 2022 року — помічниця ректора.

Постійно удосконалює педагогічну майстерність та цифрові компетентності, прагне до підвищення професійних компетенцій. Зокрема, за період від 2018 до 2022 року взяла участь у 50 різноманітних заходах з підви-

щення кваліфікації (курсах, циклах, тренінгах, вебінарах тощо). Серед них тренінги «Криза як можливість. Стратегувати чи латати діри?», «Впровадження проєктів через розуміння людей», онлайн тренінг «Модуль 1. Інтерактивні методи викладання» онлайн тренінгу «Викладацька майстерність в ЗВО. Випуск третій» від україно-швейцарського проєкту «Розвиток медичної освіти», курс «Цифрові інструменти Google для освіти» ТОВ «Академія цифрового розвитку» під егідою МОН України, «Робота з даними та напрацювання стратегій для посилення академічної доброчесності та якості» від проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти (Academic IQ)», «Міжнародний досвід підготовки фахівців в сфері публічного адміністрування» від Малопольської школи публічного адміністрування, Університет економіки м. Кракова, стажування «Public Health» в Medical University of Varna (Болгарія) та інші.

Має широкий досвід участі в міжнародних проєктах. Зокрема, бере активну участь в різноманітних заходах в рамках участі нашого університету в україно-швейцарському проєкті «Розвиток медичної освіти», була одним з координаторів під час участі університету в проєкті «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти (Academic IQ)».

У 2014 та 2015 рр. І.А. Чухно на запрошення організаторів брала участь в Конгресі Ініціатив Східної Європи (Eastern Europe Initiatives Congress) (м. Люблін), який проводиться в рамках діяльності аналітичного Центру східних компетенцій Регіонального бюро Програми розвитку ООН.

Інна Анатоліївна бере активну участь у науково-методичній роботі.

Наукова діяльність І.А. Чухно триває і зараз. Сферою наукових інтересів Інни Анатоліївни є якість освіти, менеджмент якості освіти, соціально-економічний розвиток територій, державне управління територіальним розвитком, механізми державного регулювання інноваційних процесів соціально-економічного розвитку регіону, управління сталим розвитком територій, інновації в управлінні та економіці, громадське здоров'я, управління та фінансування в сфері охорони здоров'я, комунікації в управлінні.

Загальна кількість друкованих робіт — понад 270. Серед них: 2 навчальні посібники,

3 авторських свідоцтва, понад 120 статей і тез доповідей. Серед останніх методичних розробок:

Social Well-Being and Integral Indices of its Evaluation: guidelines for students to the practical lesson for students in the specialties 222 «Medicine» and 228 «Pediatrics» on the course «Social Medicine, Public Health (Public Health)» / V.A. Ohniev, I.A. Chukhno, Y.S. Belevtsova, H.V. Lisova. Kharkiv : KhNMU, 2021. 16 p.

Роль анамнестичних технологій в отриманні первинної інформації в статистичному дослідженні : методичні вказівки до практичного заняття студентів спеціальностей 222 «Медицина», 228 «Педіатрія» з дисципліни «Соціальна медицина, громадське здоров'я» (Громадське здоров'я). Л.І. Чумак, В.А. Огнєв, І.А. Чухно.

Design of Epidemiological Studies : methodical instructions for students to the practical lesson on the course «Social medicine, public health (biostatistics)» for students in the specialty 222 «Medicine», 228 «Pediatrics», 221 «Dentistry». V.A. Ohniev, I.A. Chukhno, Y.S. Belevtsova, H.V. Lisova. Kharkiv : KhNMU, 2019. 32 p.

Серед останніх наукових публікацій:

Chukhno I. Basic approaches to mastering by students of higher medical education soft skills by means of game technologies // Innovations and prospects of world science. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. Vancouver, Canada: Perfect Publishing, 2021. P. 144–151. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiyainnovations-and-prospects-of-world-science-8-10-sentyabrya-2021-goda-vankuverkanada-arhiv/>

Чухно І.А. Теоретичне обґрунтування дидактичних умов формування soft skills у студентів медичного ЗВО засобами ігрових технологій // International scientific innovations in human life. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. Manchester, United Kingdom: Cognum Publishing House, 2021. P. 426–435. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-international-scientific-innovations-in-human-life-28-30-iyulya-2021-goda-manchester-velikobritaniya-arhiv/>

Chernenko I., Chukhno I. The Comparative Characteristic of Quality of Life in Patients with

Distant Consequences of Combat Brain Injury // Current Opinion in Neurology. 2018. Vol. 2. Ins.4. P. 500–505. (SCOPUS)

Огнєв В.А., Чухно І.А. Громадське здоров'я: змістовно-управлінський аспект. Україна. Здоров'я нації. 2018. №3. С. 58–60.

Черненко І.А., Чухно І.А. Медико-соціальні наслідки перенесеної бойової черепно-мозкової травми // International Journal of Innovative Technologies in Social Science. 2018. №1. С. 26–29.

Любить подорожувати, у вільний час відвідує театри, виставки, музеї.

Тарана Джафар кизи Алієва
кандидатка медичних наук, асистентка кафедри

Алієва Тарана Джафар кизи, кандидатка медичних наук, асистентка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Тарана Джафар кизи є випускницею Азербайджанського медичного університету імені Н. Наріманова за спеціальністю «Педіатрія» (1994–2000).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює асистенткою від вересня 2019.

Алієва Тарана Джафар кизи народилася 01 квітня 1974 року в місті Акстафа (Республіка Азербайджан), там і закінчила середню школу №1 в 1991 році. 1994 року вступила до Азербайджанського медичного університету імені Н. Наріманова (Республіка Азербайджан, м. Баку) на педіатричний факультет, який закінчила у 2000 році за спеціальністю «Педіатрія». Інтернатуру проходила в НДІ

педіатрії (Республіка Азербайджан, м. Баку) за спеціальністю «лікар-неонатолог» від 2000 до 2001 року. 2003 року продовжила здобувати освіту в інтернатурі за спеціальністю «лікар-неонатолог» у Харківській медичній академії післядипломної освіти (Україна, м. Харків) на базі міського клінічного пологового будинку з неонатологічним стаціонаром (МКПБ з НС). Від 2004 до 2007 року обіймала посаду лікаря-неонатолога в МКПБ з НС, у відділенні неонатального догляду та лікування недоношених новонароджених. Від 2007 до 2019 року працювала лікаркою-неонатологією та лікаркою ультразвукової діагностики у Харківському спеціалізованому медико-генетичному центрі, у відділеннях Генетичного моніторингу та УЗД. Від 2019 року дотепер обіймає посаду асистента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету. У 2021 році у Вченій раді Харківського національного медичного університету захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.02.03 «Соціальна медицина» на тему «Медико-соціальне обґрунтування оптимізації моделі профілактики генетично обумовлених репродуктивних втрат», яку виконала під керівництвом професорки, докторки медичних наук, завідувачки кафедри медичної генетики Харківського національного медичного університету Гречаніної Ю.Б. Науковий ступінь кандидата медичних наук Алієва Т.Д. здобула 30 листопада 2021 року на підставі рішення атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України. Алієва Т.Д. займається педагогічною і науковою роботою, має більше 30 наукових робіт (статті, тези конференцій, патенти, інформаційний лист Міністерства охорони здоров'я тощо) з питань охорони громадського здоров'я, організації медичної допомоги населенню, управління якістю медичної допомоги, аспектів якості життя. Науково-дослідна робота Алієвої Т.Д. останнім часом присвячена здебільшого удосконаленню медичної допомоги жінкам з репродуктивними втратами в анамнезі, сімейним парам, які планують вагітність та звертаються за консультаціями до клінічних генетиків. Все, за що береться Алієва Т.Д., їй вдається. Їй властиві відповідальність за доручену роботу, професіона-

лізм, творчий підхід до справи. За це, а також за моральні якості (чуйність, готовність прийти на допомогу, сердечність) Алієву Тарану Джафар кизи поважають і цінують колеги і студенти.

Олена Анатоліївна Веретельник
асистентка кафедри

Веретельник Олена Анатоліївна, аналітичка даних Товариства з обмеженою відповідальністю «Мікробілт Україна».

Олена Анатоліївна Веретельник є випускницею Харківського національного економічного університету за спеціальністю «Економічна кібернетика» (2005–2010) та Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» (2014–2016).

На кафедрі соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я (нині кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я) обіймала посаду асистента від грудня 2013 до серпня 2018 року. Викладала дисципліни «Економіка охорони здоров'я», «Менеджмент і маркетинг в медицині», «Основи біостатистики» тощо.

Веретельник Олена Анатоліївна народилася 4 січня 1988 р. в м. Сміла Черкаської області. У 1995 році переїхала до Харкова у зв'язку зі зміною місця роботи батьків. Того ж року пішла до 1 класу загальноосвітньої школи №155. 2005 року закінчила загальноосвітню школу №84 м. Харкова. Оскільки в школі віддавала перевагу точним наукам, паралельно вступала до Харківського національного уні-

верситету імені В.Н. Каразіна на спеціальність «Астрономія» і «Прикладна математика» і до Харківського національного економічного університету на спеціальність «Економічна кібернетика». Процедура вибору спеціальності була вкрай складною, бо кожна спеціальність була цікавою. Нарешті вибір було зроблено на користь Харківського національного економічного університету (ХНЕУ), який у 2010 році вона закінчила отримавши диплом з відзнакою і здобула освітньо-кваліфікаційний рівень магістра за спеціальністю «Економічна кібернетика».

Після закінчення університету кілька місяців обіймала посаду економіста в ЗАТ «Мета». Від листопада 2010 до листопада 2013 року була аспіранткою Харківського національного економічного університету за спеціальністю «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці». Тема дисертаційного дослідження: «Моделі оцінки та аналізу стійкості банківської системи».

2014 року вступила до магістратури Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» за спеціальністю «Педагогіка вищої школи», яку закінчила в 2016 році.

Від грудня 2013 року О.А. Веретельник почала працювати на посаді асистента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету. Проводила практичні заняття з курсів «Економіка охорони здоров'я» для студентів 6-го курсу та «Біостатистика» для студентів 4-го курсу I-VI медичних факультетів, а також лекційні та практичні заняття з курсів «Економіка охорони здоров'я. Маркетинг медичних послуг», «Менеджмент і маркетинг в сестринській справі» для студентів-бакалаврів і магістрів денної та вечірньої форми навчання. Брала участь у створенні навчально-методичної літератури з тем «Економічний аналіз діяльності установ охорони здоров'я» та «Методика визначення медичної, соціальної та економічної ефективності діяльності установ охорони здоров'я» для студентів і викладачів з економіки охорони здоров'я.

Наукові інтереси Олени Анатоліївни різноманітні: використання статистичних методів та математичних моделей для опису різних

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

економічних явищ, в тому числі стійкості розвитку складних систем; використання методів машинного навчання та штучного інтелекту для оцінки платоспроможності клієнтів у фінансовій сфері. На даний момент має 19 друкованих наукових робіт, серед яких 3 статті і 16 тез.

О.А. Веретельник виконувала обов'язки профорга кафедри, відповідала за виховну роботу зі студентами і за електронний облік навчальної діяльності кафедри.

О.А. Веретельник виховує доньку Діану (2012 р. н.) і воліє проводити свій вільний час разом з нею в колі сім'ї.

З дитинства О.А. Веретельник займалася різними видами танців (спочатку — в балетній школі, потім в школі сучасного танцю). Любить читати художню та наукову літературу, полює логічні ігри, вивчає іноземні мови, доглядає за кімнатними рослинами.

Антоніна Сергіївна Галічева
кандидатка медичних наук, асистентка кафедри

Галічева Антоніна Сергіївна, кандидатка медичних наук, асистентка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Антоніна Сергіївна Галічева є випускницею Харківського державного медичного університету за спеціальністю «Лікувальна справа» (1997–2003).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я обіймає посаду асистента від вересня 2010 дотепер.

Галічева Антоніна Сергіївна народилася 8 серпня 1980 року в Харкові. У 1997 році за-

кінчила Харківський державний університетський лицей і вступила до Харківського державного медичного університету, який у 2003 році закінчила з відзнакою, за спеціальністю «Лікувальна справа».

Від 2003 до 2004 року проходила інтернатуру на кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології ХДМУ. У 2004–2006 рр. була клінічною ординаторкою тієї ж кафедри.

Від 2006 до 2008 року обіймала посаду старшого лаборанта, а від 2008 до 2010 р. — асистента кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Харківського національного медичного університету.

У 2005 році почала працювати над дисертаційним дослідженням на тему «Органічні депресивні розлади у жінок, які перенесли нейроінфекційну патологію (клінічна структура, принципи діагностики і корекції)» на кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології ХНМУ під керівництвом професора В.Л. Гавенка, яку захистила в 2010 р. в науковій раді при Державній установі «Інститут неврології, психіатрії та наркології», здобувши ступінь кандидата медичних наук.

Від 2010 року — асистентка кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я ХНМУ. 2013 — пройшла курс спеціалізації «Організація та управління охороною здоров'я». А.С. Галічева бере участь в розробці тестових завдань, методичних рекомендацій для студентів медичних вузів. Має 45 друкованих праць, 6 раціоналізаторських пропозицій, 2 патенти.

Григоров Микола Миколайович, асистент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Микола Миколайович Григоров є випускником Харківського медичного інституту за спеціальністю «Гігієна, санітарія, епідеміологія» (1972–1978).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює асистентом від листопада 2015 року дотепер.

Григоров Микола Миколайович народився 19 квітня 1955 р. в селі Тищенківка Куп'янського району Харківської області в сім'ї службовця. В 1962 році почав навчатися у школі, в 1972 році закінчив десятий клас Куп'янської середньої школи №1.

В 1972 році вступив до Харківського медичного інституту на санітарно-гігієнічний фа-

Микола Миколайович Григоров
асистент кафедри

культет, а в 1978 р. закінчив його, здобувши кваліфікацію лікаря-епідеміолога.

Від серпня 1978 до кінця грудня 2002 року служив в органах внутрішніх справ.

В 2000 році закінчив заочний юридичний факультет Київського інституту туризму, економіки і права, здобувши кваліфікацію юриста.

Від 2 січня 2003 до 29 грудня 2012 року обіймав посаду головного державного санітарного лікаря Жовтневого (нині Новобаварського) району м. Харкова, головного лікаря Жовтневої районної санітарно-епідеміологічної станції м. Харкова.

10 січня 2013 року пройшов за конкурсом на посаду начальника відділу епідеміологічного нагляду управління організації державного санітарно-епідеміологічного нагляду Головного управління Держсанепідслужби у Харківській області. Під час перебування на посаді Миколаю Миколайовичу присвоєно 11 ранг державного службовця.

21 лютого 2013 року після стажування переведений на посаду заступника начальника управління організації державного санітарно-епідеміологічного нагляду Головного управління Держсанепідслужби у Харківській області, зі збереженням 11 рангу державного службовця. За два роки, в січні 2015 року Миколаю Миколайовичу присвоєно черговий 10 ранг державного службовця. 30 вересня 2015 — пішов з займаної посади за власним бажанням.

2 листопада 2015 року обійняв посаду асистента кафедри соціальної медицини,

організації та економіки охорони здоров'я ХНМУ до проведення конкурсу. Наступного року, від 1 вересня 2016 термін роботи на посаді асистента кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я ХНМУ Миколаю Миколайовичу було подовжено, у зв'язку з проходженням за конкурсом та укладенням трудового договору.

Має 62 наукові праці, із яких 42 публікації і дві методичні розробки, виконав за термін роботи на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ.

М.М. Григоров має вищу кваліфікаційну категорію за спеціальністю «Організація та управління охороною здоров'я».

За сумлінну працю, вагомий особистий внесок у розвиток охорони здоров'я та високий професіоналізм Миколай Миколайович нагороджений Почесними Грамотами Міністерства охорони здоров'я України, Харківської обласної державної адміністрації, Обласного комітету Харківської обласної організації профспілки працівників охорони здоров'я. Отримав Лист подяки від Голови Об'єднання профспілок Харківської області.

Олена Володимирівна Гришняєва
асистентка кафедри

Гришняєва Олена Володимирівна, асистентка кафедри травматології та ортопедії, фізичної та реабілітаційної медицини Харківського національного медичного університету

Олена Володимирівна є випускницею Київського національного медичного універси-

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

тету за спеціальністю «Лікувальна справа» (1989–1995), «Психотерапія», «Медична психологія». У 2001 р. здобула другу вищу освіту за спеціальністю «Біологія» та «Дефектологія – логопедія» в Луганському національному педагогічному університеті). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працювала асистенткою кафедри від вересня 2017 до 2019 р., викладаючи англійською мовою студентам. Володіє англійською мовою.

Гришняєва Олена Володимирівна народилася 11 червня 1969 р. в сім'ї держслужбовців в місті Луганськ. Після здобуття вищої освіти 2001–2014 рр. працювала методисткою Луганського медичного училища, і за зовнішнім сумісництвом асистенткою кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Луганського державного медичного університету. У 2014–2015 рр. працювала викладачкою Харківського базового медичного коледжу. У 2014 р. запланувала тему дисертації «Медико-психологічний супровід процесу адаптації молодших медичних спеціалістів вищих медичних навчальних закладів I-III рівнів акредитації до роботи на первинних посадах» на кафедрі психотерапії ХМАПО.

У 2014–2015 рр. навчалася за міжнародною програмою GIZ психо-травмотерапії. Здобуті навички допомагали в роботі на посаді лікаря психотерапевта Обласної психоневрологічної лікарні №3 міста Харкова (2015–2017).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету працювала асистенткою від 2017–2019 рр. У 2017 р. пройшла підвищення кваліфікації на циклі тематичного удосконалення «Доказова медицина з основами сучасної епідеміології та біологічної статистики». В 2018 р. пройшла підвищення кваліфікації на циклі «Організація та управління охороною здоров'я».

Від 2019 і дотепер обіймає посаду асистента кафедри екстреної та невідкладної медичної допомоги, ортопедії та травматології.

За зовнішнім сумісництвом від 2019 до 2023 р. працювала лікаркою психотерапевткою у відділенні реабілітації ХОКЛ та міському поліклінічному відділенні №25.

Наукові інтереси Олени Володимирівни присвячені переважно адаптації та резильєнтності особистості та адиктивній поведінці.

Має 56 друкованих робіт з медичної психології та педагогіки.

Яна Вікторівна Журавель
асистентка кафедри

Журавель Яна Вікторівна, асистентка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Яна Вікторівна Журавель є випускницею Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна за спеціальністю «Біологія» має кваліфікацію «Біолога, викладача біології та хімії» (1998–2004) та Харківського національного медичного університету за спеціальністю «Громадське здоров'я» (2021–2022).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює асистенткою кафедри, як штатна співробітниця від жовтня 2022 року дотепер.

Журавель Яна Вікторівна народилася 9 січня 1973 р. в місті Харкові. В 1990 році закінчила середню школу №59 м. Харкова і того ж року почала працювати на кафедрі епідеміології в Харківському медичному інституті на посаді препаратора. В 1992 році вступила до Харківського медичного училища №1, яке закінчила з відзнакою у 1994 році. З 1995 року переведена на посаду лаборанта з медичною освітою кафедри епідеміології ХДМУ. У 1998 році вступає до Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2004 року отримала диплом спеціаліста зі спеціальності «Біологія» і продовжила працювати старшою лаборанткою кафедри епідеміології Харківського державного ме-

дичного університету (статус національного ХДМУ отримав у 2007 році). В 2021 році вступила до магістратури Харківського національного медичного університету за спеціальністю 229 Громадське здоров'я, яку успішно закінчила та отримала диплом магістра з відзнакою у 2022 році.

Від жовтня 2022 р. була переведена на посаду асистента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету.

Яна Вікторівна любить читати, подорожувати, захоплюється основами йоги.

Роман Володимирович Олентьєв
асистент кафедри

Олентьєв Роман Володимирович, начальник відділу кадрів Харківського національного медичного університету (2013–2022), а від 2022 року — військовослужбовець Збройних Сил України.

Роман Володимирович Олентьєв є випускником Харківського державного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, за спеціальністю «Правознавство» (1996–2001), Харківського національного медичного університету за спеціальністю «Управління у сфері охорони здоров'я» (2016–2017), аспірантури Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за спеціальністю «Механізми державного управління» (2015–2019).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працював асистен-

том за внутрішнім сумісництвом погодинно від вересня 2014 до червня 2022 року, викладаючи дисципліну «Управління трудовими ресурсами».

Олентьєв Роман Володимирович народився 20 серпня 1972 року в місті Каменець Брестської області Республіки Беларусь в родині військовослужбовця.

Від 1991 до 1993 року проходив строкову службу у Збройних Силах України, звільнився зі служби старшим сержантом запасу.

Від 1993 до 2013 року проходив службу в Міністерстві внутрішніх справ України, вийшов у відставку підполковником міліції.

У 2001 році закінчив Харківський державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди за спеціальністю «Правознавство», здобувши кваліфікацію «юриста, викладача правових дисциплін».

Другу вищу освіту здобував в магістратурі Харківського національного медичного університету за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» (2017), яку закінчив з відзнакою.

Професійна діяльність у системі підготовки управлінських кадрів була пов'язана з викладанням навчальної дисципліни «Управління трудовими ресурсами» магістрам. Під час викладання предмету Роман Володимирович вмilo поєднував теоретичні знання з практичним досвідом роботи кадрової служби університету, що завжди викликало справжній інтерес у здобувачів вищої освіти.

Олентьєв Р.В. є автором понад 20 наукових публікацій та навчально-методичних праць.

За час роботи в університеті Роман Володимирович займався активною творчою діяльністю. Є автором художніх творів, які неодноразово публікувалися у літературному Альманасі Харківського національного медичного університету (2014–2020). Є автором збірника оповідань «Антисоветчик», директором кінострічки «Йду, щоб повернутись», присвяченій пам'яті загиблих українців у Другій світовій війні.

За час служби в МВС України був нагороджений відомчими відзнаками та медалями: Нагрудними знаками МВС України «За відзнаку у службі в МВС України» I-го та II-го ступеня, «Знак Пошани ГУМВС України в Харківській області» II-го ступеня, медалями: «10 років сумлінної служби», «15 років сумлінної служби», «20 років сумлінної служби».

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

За час роботи в Харківському національному медичному університеті нагороджений Подякою ректора ХНМУ.

За особисту мужність і героїзм проявлені в ході виконання бойових завдань у захисті України під час збройної агресії російської федерації нагороджений: Почесною грамотою голови Харківської обласної військової адміністрації; медаллю «За оборону міста-героя Харків»; Почесною відзнакою 127 окремої бригади територіальної оборони Збройних Сил України; Почесною відзнакою Головнокомандувача Збройних Сил України «Сталевий хрест».

Олена Володимирівна Семененко
асистентка кафедри

Семененко Олена Володимирівна, зберігачка фондів музею історії Харківського національного медичного університету, аспірантка кафедри історії стародавнього світу та середніх віків Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (від 2020 року дотепер).

Олена Володимирівна Семененко є випускницею Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна за спеціальністю «Історія» (2005–2010) і Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія» за спеціальністю «Філологія», кваліфікація «Перекладач з англійської мови» (2015–2017).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я обіймала посаду асистента за внутрішнім сумісництвом від 2015 до 2021 року. Викладала історію медицини англомовним здобувачам вищої освіти.

Семененко Олена Володимирівна народилася 31 грудня 1987 року у м. Харкові. Середню освіту здобула, закінчивши ЗОШ №60 у 2005 році. Того ж року вступила до Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна на історичний факультет, який з відзнакою закінчила у 2010 р.

Після закінчення університету деякий час працювала за фахом у ЗОШ №125. Наприкінці 2010 року обійняла посаду зберігача фондів музею історії Харківського національного медичного університету. Від 2011 до 2015 року за сумісництвом працювала асистенткою кафедри суспільних наук ХНМУ, викладаючи курси «Історія України» та «Історія української культури».

2015 року перейшла на кафедру громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ, викладати курс «Історія медицини», та поєднуючи працю в музеї і на кафедрі, отримувала другу вищу освіту у Харківському гуманітарному університеті «Народна українська академія» за спеціальністю «Філологія». По закінченні навчання у 2017 році здобула кваліфікацію перекладача з англійської мови.

У 2020 р. вступила до аспірантури кафедри історії стародавнього світу та середніх віків ХНУ імені В.Н. Каразіна, не залишаючи посаду зберігача фондів, та продовжуючи викладацьку діяльність.

У 2021 р., у зв'язку зі змінами у навчальній програмі, залишила посаду асистента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ. У даний час продовжує працювати в музеї історії ХНМУ і навчається в аспірантурі, має понад 70 наукових публікацій (статті, тези, методичні матеріали) за темами «Історія України», «Історія медицини», бібліографічних досліджень та краєзнавства. Є співавторкою низки праць, серед яких: підручник з історії України, науково-популярні книги та збірки, присвячені історії медицини та дослідженню біографій видатних українських вчених.

Захоплюється вивченням іноземних мов, здебільшого художніми перекладами. У 2021 році здобула перемогу в конкурсі творчого перекладу серед студентів немовних факультетів вищих навчальних закладів м. Харкова. Досконало володіє англійською, наразі вивчає французьку. Любить тварин, каву та смаколики.

Михайло Євгенійович Черняк
доктор філософії, асистент кафедри

Черняк Михайло Євгенійович, доктор філософії з публічного управління та адміністрування, директор департаменту інфраструктури Закарпатської обласної військової адміністрації.

Михайло Євгенійович Черняк є випускником Харківської національної академії міського господарства, яку він закінчив у 2008 році, за спеціальністю електротехнічні системи електроспоживання, здобувши кваліфікацію інженера-електрика; п'ять років потому у 2012 закінчив Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», за спеціальністю правознавство, здобувши кваліфікацію юриста; через специфіку роботи вступив до магістратури Харківського національного медичного університету, за спеціальністю громадське здоров'я (2021–2022)

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Михайло Євгенійович працює асистентом від 26 лютого 2020 року дотепер за зовнішнім сумісництвом.

Черняк Михайло Євгенійович народився 24 червня 1975 року в м. Харків.

До державної служби в органах виконавчої влади, М.Є. Черняк працював на підприємствах реального сектору економіки.

Фахово в системі охорони здоров'я розпочав свій шлях в 2011 році, організувавши приватний медичний діагностичний центр в м. Харкові. Це був перший центр у Харкові, обладнаний сучасним високопольним, відкритим, високочутливим магнітно-резонансним томографом 1,5Т, спеціально сконструйованим для отримання зображень кінцівок

(рук, зап'ясть, ліктів, стоп, щиколоток, колін). Цей приватний центр був організований в приміщенні ДУ «Інститут патології хребта та суглобів імені професора М.І. Ситенка НАМН України».

Від 2014 року розпочав роботу в органах влади. Під час роботи в органах державної влади обіймав посаду заступника голови Харківської обласної державної адміністрації (ХОДА) від серпня 2015 року.

У ХОДА було створено робочу групу з питань реформування охорони здоров'я та медичної освіти у Харківській області. М. Черняк був призначений заступником голови цієї робочої групи та постійно координував її подальшу роботу.

Робоча група залучала представників місцевих органів влади, науковців, медичної громадськості, міжнародних експертів, радників Міністра охорони здоров'я України, представників Світового Банку та регіональних бізнес-компаній до розробки проєкту Концепції, а згодом, проєкту Стратегії побудови нової системи охорони здоров'я та медичної освіти у Харківській області на період до 2020 року як складову Стратегії розвитку Харківської області на період до 2020 року. За поданням обласної державної адміністрації Стратегію було затверджено на засіданні позачергової сесії Харківської обласної ради 29 жовтня 2015 року.

Стратегія базувалась на збереженні трирівневої системи організації та надання медичної допомоги населенню області, але передбачала докорінні зміни принципів управління та фінансування галузі охорони здоров'я на всіх рівнях. Важливою складовою реформи була реорганізація медичних закладів усіх рівнів, з перетворенням їх на некомерційні комунальні підприємства охорони здоров'я з метою їх автономізації, із зміною застарілої моделі управління та фінансування медичних установ, а також із створенням єдиного «медичного простору» на регіональному рівні.

Стратегія включала різноманітні завдання, а саме: удосконалення системи медичної освіти, розвиток системи громадського здоров'я, впровадження механізмів управління та контролю забезпечення якості медичної допомоги із наближенням її до європейських стандартів.

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Стратегія фактично стала «дорожньою картою» модернізації системи охорони здоров'я області, що потребувало внесення відповідних змін до Обласної комплексної програми «Здоров'я Слобожанщини» та до Плану розвитку служби екстреної медичної допомоги та медицини катастроф Харківської області.

За керівництва М.Є. Черняка до кінця 2015 року було ініційовано переведення низки стаціонарних закладів області на постійний посилений режим роботи (з урахуванням особливостей логістики та маршрутів доставки поранених і постраждалих із зони АТО/ООС); відновлення у складі ХНМУ кафедри військової медицини; впорядкування та врегулювання цінової політики на регіональному ринку фармацевтичної продукції; моніторингу та аналізу результатів діяльності підприємства ДОРП «Обласний аптечний склад» із підвищенням його ефективності та рентабельності.

Важливим напрямом роботи М.Є. Черняка було формування засад міжнародного партнерства Харківщини у сфері охорони здоров'я та медичної освіти, зокрема, із Представництвом ЄС в Україні та Єврокомісією, зі Світовим Банком і Міжнародним Банком реконструкції та розвитку (МБРР) та Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ), з іншими партнерами із підписанням відповідних меморандумів.

Спільно з експертами було опрацьовано діючу на той період нормативну базу і суттєво спрощено організаційні та економічні механізми співробітництва держави та бізнесу у медичній сфері.

Особливу увагу М.Є. Черняк приділяв вирішенню питань організації та проведення в області багатопрофільної реабілітації учасників з використанням можливостей Науково-дослідного інституту протезування, протезобудування та реабілітації інвалідів Мінсоцполітики України, а також із плануванням створення в області спеціального реабілітаційного центру на базі одного з існуючих медичних закладів, або як самостійного спеціалізованого закладу. Було організовано обласний координаційний Центр допомоги учасникам антитерористичної операції, який забезпечив їх взаємодію з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськістю, службами різних профілів.

Сформовано реєстр демобілізованих військово-вотислужбовців та членів їх родин. Від 2015 року до Дня захисника України за рахунок коштів обласного бюджету розпочато надання одноразової матеріальної допомоги учасникам АТО та членам сімей загиблих учасників АТО. У 2015 році запроваджено проходження учасниками АТО відпочинку та оздоровлення у санаторно-курортних закладах Харківської області; при формуванні проекту обласного бюджету на 2016 рік були вперше заплановані кошти для додаткового забезпечення санаторно-курортним лікуванням осіб з інвалідністю, ветеранів війни та членів сімей загиблих ветеранів війни, що надало можливість в повному обсязі задовольнити потребу в оздоровленні даної категорії громадян.

Враховуючи необхідність формування системи громадського здоров'я, розпочатої в Україні, М.Є. Черняк на регіональному рівні реалізував конкретні організаційні заходи щодо збереження її матеріально-технічної бази та кадрового потенціалу, із подальшим ефективним використанням цих ресурсів.

16 грудня 2015 у Верховній Раді України проводилися парламентські слухання на тему «Про реформу охорони здоров'я України», М.Є. Черняк підготував аналітичні матеріали та сформулював висновки-рекомендації щодо подальшого просування реформи на прикладі та з урахуванням досвіду Харківської області. Представництво області взяло активну участь в ході цього загальнодержавного заходу. Більша частина підготовлених та наданих рекомендацій увійшла до підсумкової резолюції Парламентських слухань.

У січні 2016 року під керівництвом М.Є. Черняка були підготовлені матеріали та конкретні пропозиції прем'єр-міністру України та Голові Верховної Ради України щодо вирішення проблемних питань реформування сфери охорони здоров'я в умовах децентралізації управління та фінансування у державі.

Серед нагальних питань, що потребували вирішення, кричущою була ситуація із забезпеченням інсулінами всіх видів хворих на цукровий діабет та життєво-необхідними лікарськими засобами хворих на орфанні захворювання.

Ця проблема була безпосередньо пов'язана з недосконалою нормативною базою та неналежним ходом виконання державних цен-

тралізованих програм. Надані Харківською областю пропозиції були певною мірою враховані на центральному рівні, що дозволило врегулювати ситуацію.

В ході засідання підсумкової колегії МОЗ України за 2015 рік, яке відбулося у квітні 2016 р., надано високу оцінку стану державного управління у Харківській області та ходу реформування галузі охорони здоров'я. В області функціонувало понад 30 юридично самостійних центрів первинної медико-санітарної допомоги, що організаційно об'єднали 828 закладів та підрозділів первинної ланки і забезпечили розмежування фінансових потоків між рівнями медичної допомоги. Показник охоплення та обслуговування сімейними лікарями мешканців районів області та міст районного значення сягнув 99 %. Показник забезпеченості сімейними лікарями сільського населення склав 4,7 на 10 тисяч мешканців при нормативному показнику МОЗ України, визначеному у 3,3. Всі функціонуючі амбулаторії загальної практики — сімейної медицини та фельдшерсько-акушерські пункти були оснащені обладнанням телемедичного контролю за станом хворих при серцево-судинних захворюваннях у цілодобовому режимі із використанням системи «ТЕЛЕКАРД». За підсумками комплексної рейтингової оцінки профільного Міністерства за 2015 рік Харківщина посіла третє місце серед регіонів України.

Питання реформування національної системи охорони здоров'я розглядалися та викликали чисельні дискусії під час проведення виїзного засідання колегії МОЗ України 20–21 травня 2016 року у м. Тернополі.

Обласною державною адміністрацією були підготовлені конкретні структуровані пропозиції з цих питань до проєкту рішення колегії МОЗ із визначенням конкретних завдань і кроків на різних рівнях державного управління та послідовних етапів їх реалізації. Зокрема, щодо розвитку первинної медико-санітарної допомоги, пропонувалось: визначити на законодавчому рівні порядокта управлінські механізми взаємодії об'єднаних територіальних громад із закладами первинної медико-санітарної допомоги у частині їх інституційної підпорядкованості громадам; нормативно забезпечити розмежування функцій замовника та постачальника медичних послуг; перехід від пасивного бюджетування первинної лан-

ки медичної допомоги до закупівлі органами державного управління медичних послуг для гарантованого забезпечення членів територіальних громад; впровадити нові механізми фінансування первинної медико-санітарної допомоги із розрахунку на одного мешканця громади («капітаційний принцип») з поступовим використанням стимулюючих коефіцієнтів за якісні показники роботи в оплаті праці медичних працівників.

Щодо перетворення вторинної медичної допомоги пропонувалось: розробити та впровадити на регіональному рівні єдину управлінську модель реформування вторинної медичної допомоги із здійсненням конкретного управлінського процесу, об'єктом якого є мережа медичних закладів вторинної та третинної ланки, а суб'єктом — єдиний орган управління регіонального рівня, наділений відповідними повноваженнями на вирішення таких завдань; сформувати на госпітальному рівні медичної допомоги в регіоні єдиний організаційно-функціональний «медичний простір»; створити профільні територіальні медичні об'єднання, що мають медико-соціальну значущість, наприклад, на базі спеціалізованих протитуберкульозних, інфекційних, психіатричних закладів, санаторіїв, будинків дитини та ін.; забезпечити громадський контроль управлінських рішень в діяльності комунальних підприємств охорони здоров'я, належного і справедливого використання публічних фінансів та інших ресурсів шляхом створення наглядових та громадських рад; впровадити перехід на оплату «по факту» за проліковані в стаціонарі випадки на засадах діагностично-споріднених груп, що в подальшому забезпечило би підґрунтя для впровадження страхової медицини та ефективного використання фінансових ресурсів.

За результатами обговорення цих питань керівництво МОЗ України ухвалило рішення ознайомитись з реальним досвідом Харківської області безпосередньо на місці. 16 червня 2016 року у м. Харкові відбулося спільне засідання колегії Департаменту охорони здоров'я Харківської обласної державної адміністрації та медичного активу області за участі в.о. Міністра охорони здоров'я України В.В. Шафранського та М.Є. Черняка. Керівник МОЗ в ході засідання дав високу оцінку наполегливій та цілеспрямованій роботі ХОДА

та Департаменту охорони здоров'я щодо модернізації галузі.

Визнаним у державі пріоритетом в подальшій роки в ході реформування галузі охорони здоров'я став розвиток сільської медицини з реалізацією відповідної державної програми.

З урахуванням прийняття Закону України «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» та відповідної постанови Кабінету Міністрів України, у Харківській області з 2018 року під керівництвом ХОДА розпочато удосконалення надання медичної допомоги первинного рівня, безпосередньо наближеної до мешканців сільської місцевості.

За рахунок коштів цільової субвенції, доведеної Харківській області з державного бюджету 2017–2018 років в загальному обсязі понад 199 млн. грн. та при співфінансуванні з місцевих бюджетів, під керівництвом ХОДА організовано будівництво за сучасними проєктами 30 амбулаторій загальної практики – сімейної медицини з житлом для лікаря, медичним обладнанням та службовим автотранспортом у відповідності до таблицю оснащення, затвердженого наказом МОЗ України. За рахунок коштів субвенції з державного бюджету у сумі 15 млн. грн для всіх амбулаторій придбано 30 сучасних спеціальних службових автомобілів для лікаря, адаптованих до реальних умов експлуатації. Окрім того, за ініціативи ХОДА, в ході реалізації завдань Обласної комплексної програми «Здоров'я Слобожанщини», у 2018 році з обласного бюджету спрямовано майже 5 млн. грн. на оснащення закладів охорони здоров'я первинного рівня та їх підрозділів (амбулаторій) необхідним програмним забезпеченням, підключення до єдиної національної електронної системи «E-health», обміну медичною інформацією та доступом до мережі Інтернет.

В ході створення спроможних громад Харківської області за дорученням М. Черняка Департаментом охорони здоров'я ХОДА спільно з органами місцевого самоврядування розроблено плани оптимізації мережі закладів та підрозділів охорони здоров'я первинної ланки із формуванням спроможної мережі первинної допомоги, які гнучко коригувалися відповідно до ходу децентралізації; організовано розроблення медичних паспортів всіх громад (зміст медичного паспорту вклю-

чав статистичні, демографічні та ресурсні показники, що враховувалися при подальшому формуванні медичної складової кожної територіальної громади).

Водночас при координації М.Є. Черняка було продовжено та посилено роботу щодо покращення матеріально-технічного стану існуючих закладів первинної ланки; впровадження в них сучасних інформаційних та телемедичних технологій; відпрацьовано у межах чинного законодавства принципи взаємодії оптимізованих закладів первинної ланки зі стаціонарними установами другого і третього рівнів та підрозділами екстреної медичної допомоги.

За особистої ініціативи М.Є. Черняка із використанням різних форм відбувалось навчання керівників закладів та структурних підрозділів первинної ланки, економічних і фінансових служб, а також усіх сімейних лікарів області бізнес-плануванню, менеджменту та професійній майстерності в нових умовах.

У березні 2017 року голови Харківської обласної державної адміністрації та голови Харківської обласної ради створюють робочу групу з питань впровадження в області медичної реформи та формування госпітальних округів Харківської області (М.Є. Черняк був призначений співголовою робочої групи). В результаті копіткої роботи цієї групи спільно з фахівцями та експертами було опрацьовано до 10 різних варіантів створення та розташування госпітальних округів на території Харківської області. Керівництвом ХОДА та Харківської обласної ради прийняте відповідальне рішення про доцільність повернення до питання створення на регіональному рівні єдиного «медичного простору» стаціонарної допомоги. Рішенням XVII сесії Харківської обласної ради VII скликання від 30.08.2018 №792-VII «Про внесення змін до проєкту формування госпітальних округів Харківської області, затвердженого рішенням обласної ради від 31 серпня 2017 №515-VII «Про формування госпітальних округів Харківської області» (зі змінами) затверджено створення в Харківській області єдиного госпітального округу.

Кабінет Міністрів України підтримав місцеву ініціативу. Розпорядженням КМУ від 27.12.2018 №1059-р затверджено склад єдиного госпітального округу Харківської області.

Створення єдиного госпітального округу безумовно передбачало високий рівень відповідальності регіональної влади із практичним відпрацюванням дієвого алгоритму та механізмів функціонування госпітального округу; створенням на обласному рівні єдиного регіонального центру інтегрованого прогнозування, планування та управління. Впродовж 2019 року створено єдину Госпітальну раду, при чому внесені пропозиції МОЗ України щодо удосконалення підходів до її складу. Опрацьовано проекти Плану розвитку госпітального округу; інтегрованих маршрутів пацієнтів; Генерального плану розвитку лікарень Харківської області. Розпочато підготовку до включення до Програми соціально-економічного розвитку області та до Обласної комплексної програми «Здоров'я Слобожанщини» питань щодо забезпечення розвитку та функціонування закладів у структурі єдиного госпітального округу. В області було завершено автономізацію усіх закладів вторинної ланки; розпочато і наполегливо проводилось створення на базі майбутніх БЛЛЛ сучасних приймальних відділень та відділень невідкладної екстреної медичної допомоги.

Під час розширеної виїзної наради МОЗ України 15 листопада 2019 року у м. Харкові було схвалено розроблену під керівництвом М.Є. Черняка модель спроможної мережі стаціонарної допомоги Харківської області із визначенням кількості БЛЛЛ та схеми їх розташування із урахуванням маршрутів пацієнтів.

Впродовж 2018–2019 років в Харківській області на виконання завдань органів центральної влади та з метою зміцнення можливостей єдиного госпітального округу розроблялись та реалізовувались заходи з розвитку матеріально-технічної бази найбільш важливих госпітальних закладів вторинного рівня медичної допомоги. За підтримки держави під керівництвом ХОДА та особисто М.Є. Черняка здійснювались заходи з реконструкції приймальних відділень із створенням на їх базі відділень невідкладної екстреної медичної допомоги. В цих закладах встановлено та введено у експлуатацію сучасне високотехнологічне медичне обладнання (комп'ютерні томографи, сучасні цифрові рентген апарати тощо); у більшості закладів з метою забезпечення стабільної роботи цього обладнання

оновлено та посилено систему енергоживлення. Належним чином забезпечувались та контролювались питання доступності в оновлених відділеннях для пацієнтів з особливими потребами.

В 2019 році відбувалось зміцнення матеріальної бази обласних інфекційних лікарень (дорослої та дитячої), часткове оновлення їх медичного обладнання, покращення умов перебування пацієнтів. На базі комунального підприємства охорони здоров'я Обласного госпіталю ветеранів війни продовжувалось створення багатофункціонального реабілітаційного центру з інноваційними технологіями відновного лікування.

З метою розширення можливостей доставки та евакуації поранених, постраждалих та хворих у критичному стані із віддалених районів області до спеціалізованих лікарняних закладів обласного центру, Харківською обласною державною адміністрацією, Обласним центром екстреної медичної допомоги та медицини катастроф, починаючи з 2016 року, підписано Меморандуми про співпрацю з громадським формуванням ГО «Цивільний повітряний патруль» (добровільна некомерційна організація, що об'єднує сертифікованих пілотів повітряних суден, які на безоплатній основі, на волонтерських засадах, з використанням власної техніки — літаків та гелікоптерів, надають допомогу громадянам, які опинилися в загрозливому для життя стані шляхом організації їх якнайшвидшої евакуації для обстеження та лікування в діагностичні та спеціалізовані медичні заклади України). За роки такої взаємодії врятовано 37 людських життів, більшість — діти; проведено 7 місій з пошуку дітей та людей похилого віку.

Від другої половини 2019 р. і впродовж наступних двох років в Україні і в Харківській області здійснювалась протидія поширенню коронавірусної хвороби COVID-19 та її негативних наслідків. Головою ХОДА було створено робочу групу під керівництвом профільного заступника для напрацювання пропозицій щодо вирішення актуальних питань протидії поширенню гострої респіраторної вірусної хвороби COVID-19. З урахуванням закордонного досвіду, вживались конкретні заходи зі всебічної підготовки системи охорони здоров'я області для стабільної роботи в умовах боротьби з епідемічним процесом. Було орга-

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

нізовано щоденний цілодобовий моніторинг, збір інформації та звітність органам державного управління щодо реального стану справ та динаміки показників захворюваності, роботи служби екстреної медичної допомоги, госпіталізації пацієнтів, кількості точок централізованого кисню, охоплення вакцинацією тощо.

За дорученням М.Є. Черняка клініцистами спільно із фахівцями профільних кафедр було розроблено регіональний протокол надання медичної допомоги дорослим та дітям, хворим на коронавірусну хворобу COVID-19, на всіх рівнях та етапах лікування, який неодноразово доповнювався та удосконалювався. Для забезпечення проведення кампанії масової вакцинації в регіоні була створена мережа кабінетів щеплення та центрів вакцинації на базі медичних закладів, аптек, закладів освіти, торгових комплексів та бізнес-центрів, а також з використанням мобільних бригад вакцинації та пересувних кабінетів щеплення.

Під час чергової хвилі коронавірусної хвороби та збільшення кількості кисневозалежних хворих, у стислі терміни при обмеженому фінансуванні та при дефіциті обладнання у всіх закладах госпітальної бази встановлювались кисневі ємності для скрапленого кисню, прокладались кисневі траси, облаштовувались кисневі точки централізованого кисню. Проблему допомогло певним чином вирішити використання кисневих концентраторів і встановлення на території окремих закладів кисневих станцій.

Від 2020 року у м. Харкові успішно функціонує високоспеціалізований заклад охорони здоров'я приватної форми власності — медичний центр ТОВ «Слобожанський центр нефрології». Саме М.Є. Черняк у 2020 році обіймав посаду директора ТОВ «Слобожанський центр нефрології», на початковому етапі роботи центру. Головним завданням цього центру було надання комплексу медичних послуг пацієнтам, що страждають на хронічну ниркову недостатність і за життєвими показаннями потребують проведення кількох процедур гемодіалізу на тиждень, а також супутного спостереження спеціаліста — лікаря-нефролога із додатковим медикаментозним лікуванням для очищення і відновлення складу крові.

Підставою для реалізації цього бізнес-проєкту була нагальна потреба в організації діалітичних місць для існуючого контингенту хворих. Відкриття у Харкові зазначеного медичного центру практично вирішило проблему черги «на очікування» доступу на гемодіаліз серед хворих на хронічну ниркову недостатність і надало їм шанс отримати медичну послугу повністю безоплатно.

Від 2022 року М.Є. Черняк працює в Закарпатській ОДА-ОВА директором департаменту, до обов'язків якого відноситься інфраструктура та розвиток безперебійного підтримання життєдіяльності області та робота із розбудови медичних центрів реабілітації для осіб, постраждалих під час війни.

Валентин Павлович Суворов
кандидат наук з державного управління, асистент

Суворов Валентин Павлович, кандидат наук з державного управління, асистент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Суворов Валентин Павлович, є випускником Національної Юридичної Академії імені Ярослава Мудрого (2004–2011) за спеціальністю «Правознавство», кваліфікація «Юрист» та Національної Академії Державного Управління при Президентові України за спеціальністю «Державне Управління», кваліфікація «Магістр державного управління (2012–2014).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює асистентом кафедри, штатним співробітником від червня 2022 року дотепер.

Валентин Павлович Суворов народився 19 вересня 1984 року. Закінчив середню школу №4 міста Ровеньки Луганської області, де брав участь у міжнародних олімпіадах з правознавства. Школу закінчив із золотою медаллю. Протягом навчання в школі професійно займався спортом та здобув спортивний ступінь кандидата в майстри спорту з плавання.

Впродовж 2001–2007 років навчався на денному відділенні Національної Академії Державного Управління при Президентові України, де здобув кваліфікацію «Управління персоналом та економіка праці», отримавши диплом з відзнакою.

У 2004 році вступив до Національної Юридичної Академії імені Ярослава Мудрого на заочну форму навчання, яку закінчив у 2011 році.

У червні 2007 року за запрошенням юридичної компанії «Лексум» почав працювати юрисконсультантом.

Вступив до Національної Академії Державного Управління при Президентові України на денну форму навчання в травні 2012 року, де здобув кваліфікацію «магістра державного управління».

Від березня 2014 року очолював юридичний відділ Інженерно-Правового Центру «Гранд» його основними напрямками роботи були: геодезія, картографія, розробка генеральних планів та встановлення меж населених пунктів, плани зонувань територій та плани забудов, судова та адміністративна робота.

В серпні 2014 року призначений радником Почесного консула республіки Туреччина у місті Харкові з правових та організаційних питань.

Згодом, у березні 2015 року призначений радником Голови Державної фіскальної служби в Харківській області з правових питань.

У липні 2016 року в Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю «Механізми державного управління» на тему «Механізми державного регулювання земельних відносин в сфері містобудування та архітектури».

Є засновником та керівником Благодійного Фонду «Українська Підтримка». Фонд іс-

нує з 2014 року. Діяльність Фонду спрямована на соціалізацію дітей з інвалідністю через біонічне протезування кінцівок.

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює асистентом від червня 2022 року. Має 14 наукових публікацій та видань. Активно займається науково-педагогічною, благодійною та політичною діяльністю.

Анастасія Олегівна Вашева
аспірантка кафедри

Вашева Анастасія Олегівна, очна аспірантка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (2022–2026).

Анастасія Олегівна Вашева є випускницею Харківського національного медичного університету за спеціальністю «Лікувальна справа» (2012–2018).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює асистенткою від 2020 року дотепер, 2022 року вступила до очної аспірантури, строк закінчення якої припадає на вересень 2026 року.

Вашева Анастасія Олегівна народилася 25 березня 1995 року в місті Харкові.

У 2012 році закінчила з відзнакою середню школу №119 м. Харкова. і того ж року вступила до Харківського національного медичного університету на другий медичний факультет, який закінчила у 2018 р. за спеціальністю «Лікувальна справа». Інтернатуру проходила в міській клінічній лікарні швидкої та невідкладної медичної допомоги імені професора О.І. Мещанінова на базі кафедри терапії,

нефрології та ЗПСМ Харківської медичної академії післядипломної освіти, має спеціалізацію за фахом «Внутрішні хвороби».

У 2020 році почала працювати в Харківському національному медичному університеті обійнявши посаду асистента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я. 2022 року А.О. Вашева спеціалізувалась за фахом «Організація та управління охороною здоров'я».

У вересні 2022 року вступила до очної аспірантури і під керівництвом В.А. Огнєва виконує дисертаційну роботу за темою «Медико-соціальне обґрунтування мультидисциплінарної моделі оптимізації геріатричної допомоги населенню України». Науково-дослідна робота А.О. Вашевої присвячена розробці методики вдосконалення медичної допомоги населенню похилого віку. Вона є авторкою близько 10 друкованих робіт, присвячених проблемам здоров'я населення, організації та надання медичної допомоги населенню, управління якістю медичної допомоги, аспектам якості життя тощо.

А.О. Вашева проводить практичні заняття з біостатистики та соціальної медицини з іноземними студентами 3–4 курсів, які навчаються англійською мовою. Від 2020 року є секретарем екзаменаційної комісії IV медичного факультету.

Анастасії Олегівні властиві такі якості, як відповідальність за доручену роботу, творчий підхід до справи. За це, а також за моральні якості (чуйність, готовність прийти на допомогу, сердечність) Анастасію Олегівну цінують колеги й студенти.

Міщенко Марина Михайлівна, очна аспірантка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (2019–2023).

Марина Михайлівна Міщенко є випускницею Харківського державного медичного університету за спеціальністю «Медико-профілактична справа» (1999–2005), Харківського регіонального інституту державного управління при Президентові України за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» (2018–2019) та Української інженерно-педагогічної академії за спеціальністю «Освітні, педагогічні науки» (2020–2021)

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює від вересня 2006 року дотепер, спочатку працювала стар-

Марина Михайлівна Міщенко
аспірантка кафедри

шою лаборанткою (2006–2016), згодом асистенткою кафедри (2016–2019), а від 2019 до 2023 року здобуває освіту в очній аспірантурі.

Міщенко Марина Михайлівна народилася 19 лютого 1983 року у місті Барвінкове Харківської області в сім'ї лікарів.

Закінчила середню школу №2 м. Барвінкове Харківської області в 1999 р. із золотою медаллю і того ж року вступила до Харківського державного медичного університету на медико-профілактичний факультет, який закінчила в 2005 р. за спеціальністю «Медико-профілактична справа». Від 2005 до 2006 р. навчалася в інтернатурі за спеціальністю «Загальна гігієна» на базі відділення загальної гігієни Харківської обласної санітарно-епідеміологічної станції.

У 2006 році почала працювати в Харківському державному медичному університеті, де від серпня 2006 до вересня 2016 року обіймала посаду старшої лаборантки кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я. У вересні 2016 році переведена на посаду асистента кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету, де і працювала до вересня 2019 р.

У вересні 2019 року вступила до очної аспірантури за спеціальністю «Медицина» на кафедру громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету, де й навчається дотепер, успішно виконуючи дисертаційну

роботу на тему «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі раннього виявлення та первинної профілактики мозкових інсультів серед дорослого населення» під керівництвом доктора медичних наук, професора В.А. Огнева.

В грудні 2019 р. водночас з навчанням в аспірантурі закінчила Харківський регіональний інститут державного управління при Президентові України, здобувши кваліфікацію магістра за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Окрім того, в червні 2021 р., ще навчаючись в аспірантурі закінчила Українську інженерно-педагогічну академію, здобувши кваліфікацію магістра за спеціальністю «Освітні, педагогічні науки» та отримавши диплом з відзнакою.

Науково-дослідна робота Міщенко М.М. присвячена вдосконаленню медико-соціальної допомоги дорослим хворим з мозковими інсультами шляхом розробки та впровадження моделі раннього виявлення та первинної профілактики таких хворих. Вона є авторкою більш ніж 70 друкованих праць з питань організації охорони здоров'я дорослого населення, надання їм медико-соціальної допомоги, проблематиці раннього виявлення, первинної профілактики та реабілітації хворих із мозковими інсультами, визначення питань забезпеченості медико-соціальною допомогою таких хворих, аспектам якості їх життя тощо. Марина Михайлівна бере активну участь в різноманітних симпозиумах, конгресах, наукових семінарах, конференціях, колоквіумах різного рівня.

Окрім наукової діяльності Міщенко М.М. є активною і в організаційній роботі кафедри. Від 2017 до 2019 року виконувала обов'язки профорга кафедри і була відповідальною за виховну роботу зі студентами. Крім того, М.М. Міщенко бере участь і в методичній роботі кафедри.

Міщенко М.М. добре володіє комп'ютерною технікою, вдосконалює рівень знання англійської мови. Постійно підвищує наукову і практичну майстерність, постійно відвідуючи лекції та практичні заняття досвідчених викладачів кафедри, вивчає та переймає їх педагогічний та навчально-методичний і науковий досвід.

Напружена наукова-педагогічна робота залишає досить мало часу для хобі, якими Ма-

рина Михайлівна захоплюється. Вона гарно готує, жодне свято на кафедрі не проходить без її смаколиків.

Все, за що береться Марина Михайлівна їй вдається. Під час роботи свої професійні обов'язки виконує чітко, своєчасно, добросовісно; проявляє себе відповідальною, знаючою та досвідченою фахівчиною. Вона є делікатною, коректною, уважною, чуйною людиною, користується авторитетом в колективі, постійно підвищує свою професійну грамотність. В роботі енергійна, вдумлива, вимоглива до себе. За все це Марину Михайлівну поважають і цінують колеги і студенти.

Роман Олегович Іващенко
аспірант кафедри

Іващенко Роман Олегович, очний аспірант кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (термін аспірантури 2019–2023).

Роман Олегович Іващенко є випускником Харківського національного медичного університету за спеціальністю «Педіатрія» (2011–2017), Харківського регіонального інституту державного управління при Президентові України за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» (2018–2019) та Харківського Національного Економічного Університету імені Семена Кузнеця, за спеціальністю «Економіка підприємства» (2020–2021).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я здобуває освіту в очній аспірантурі від вересня 2019 до вересня 2023 року.

Іващенко Роман Олегович народився 9 квітня 1994 року в м. Люботин Харківської області. Закінчив Люботинську гімназію №1 у 2011 році і того ж року вступив до Харківського національного медичного університету на педіатричний факультет, який закінчив у 2017 році за спеціальністю «Педіатрія». Інтернатуру проходив в Харківській обласній дитячій лікарні.

У 2018 році вступив до Харківського регіонального інституту державного управління при Президентові України, який закінчив з відзнакою у 2019 році за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування». У 2019 році пройшов курс спеціалізації «Організація та управління охороною здоров'я» в Харківській медичній академії післядипломної освіти.

Працює лікарем-методистом у Харківському Обласному Центрі Здоров'я від 2019 року. Вступив до очної аспірантури Харківського національного медичного університету у 2019 році на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я. Під керівництвом професора В.А. Огнєва виконує дисертацію за темою: «Медико-соціальне обґрунтування моделі раннього виявлення та профілактики синдрому вигорання у медичних працівників». Навчаючись в аспірантурі, працює за внутрішнім сумісництвом асистентом кафедри. У 2020 році вступив до Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, за спеціальністю «Економіка підприємства», який закінчив у 2021 році.

Роман Олегович має активну життєву позицію, тому зі студентських років постійно брав участь у громадському житті університету, організовував безліч благодійних, спортивних та розважальних заходів для студентів-медиків, таких як конкурси краси, дні донора, благодійні ярмарки, різноманітні спортивні змагання. Від 2015 року був заступником голови, а згодом, у листопаді 2022 року почав виконувати обов'язки голови первинної профспілкової організації студентів, аспірантів, докторантів та клінічних ординаторів ХНМУ та членом ректорату. Крім того, від 2019 року є членом вченої ради університету. У 2021 і 2022 рр. був членом приймальної комісії.

У 2016 році був помічником депутата Люботинської міської ради. Брав участь у відкритті станції метро «Перемога» у м. Харків та Хар-

ківського Регіонального Центру надання адміністративних послуг. У жовтні 2020 року балотувався у депутати міської ради міста Люботин.

Напружена педагогічна, наукова та громадська робота залишає мало часу для хобі, якими Роман Олегович захоплюється — це інженерія, 3D- моделювання та друк на 3D-принтері, який спроектований та зібраний власноруч у його домашній майстерні. Ці знання та навички дозволили працювати інженером та викладачем у дитячій розвиваючій школі від 2018 до 2020 року, розробляти пристрої та вироби, які діти з викладачами збирали на заняттях пізнаючи механіку, фізику та хімію. Згодом, у співавторстві з директором цієї школи випустив невеличкий підручник з інженерними проєктами для дітей.

Загалом має 10 опублікованих наукових робіт й авторські свідоцтва про право на твір.

До того ж, понад 12 років Роман Олегович захоплюється екстремальним велоспортом. Коли Роман Олегович береться за справу — рано чи пізно досягає наміченої цілі, тому що йому притаманні такі риси характеру як цілеспрямованість, креативність, активність, відповідальність та енергійність. Моральні якості Романа Олеговича дозволяють йому порозумітися з будь-якою людиною та допомогти всім, хто потребує його допомоги. Романа Олеговича поважають і цінують колеги і студенти.

Орел Ольга Володимирівна, очна аспірантка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (термін аспірантури 2020–2024).

Ольга Володимирівна Орел є випускницею Харківського державного медичного університету за спеціальністю «Медико-профілактична справа» (1997–2003).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює від вересня 2018 року дотепер, починала свою викладацьку кар'єру з посади асистента (2018–2020), згодом вступила до очної аспірантури на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (2020–2024).

Орел Ольга Володимирівна народилася 6 вересня 1980 року в м. Харкові. У 1997 році закінчила загальноосвітню школу №129 м. Харкова, та того ж року вступила до Харківського державного медичного університету.

Ольга Володимирівна Орел
аспірантка кафедри

У 2003 році закінчила навчання в університеті за спеціальністю «Медико-профілактична справа» і була направлена до Харківської обласної санітарно-епідеміологічної станції для проходження інтернатури, де і залишилась працювати, обійнявши посаду лікаря-паразитолога паразитологічного відділу.

У грудні 2012 року у зв'язку з ліквідацією Харківської обласної санітарно-епідеміологічної станції була звільнена із займаної посади та переведена на посаду лікаря-паразитолога паразитологічної лабораторії відділу дослідження біологічних факторів ДУ «Харківський обласний лабораторний центр Держсанепідслужби України». У 2015 році була призначена на посаду завідувача вищезазначеної лабораторії, а у 2018 звільнена з займаної посади у зв'язку з реорганізацією установи.

Від вересня 2018 року працює асистенткою кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету.

О.В. Орел проводить практичні заняття для вітчизняних та іноземних англійських студентів 3–4 курсів.

На даний момент Ольга Володимирівна є авторкою 20 наукових публікацій і 4 методичних рекомендацій для студентів українською та англійською мовами.

У 2020 році вступила до очної аспірантури за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізацією «Соціальна медицина» на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною

здоров'я Харківського національного медичного університету, де і навчається дотепер. Під керівництвом професора В.А. Огнєва виконує дисертаційну роботу за темою «Медико-соціальне обґрунтування моделі раннього виявлення та профілактики патологічного перебігу вагітності в акушерській практиці». Захист заплановано на 2024 рік.

Альона Володимирівна Яременко
аспірантка кафедри

Яременко Альона Володимирівна, очна аспірантка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (2020–2024).

Альона Володимирівна Яременко є випускницею Харківського національного медичного університету за спеціальністю «Педіатрія» (2008–2014).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює від вересня 2018 року дотепер, спочатку працювала асистенткою (2018–2020), згодом вступила до очної аспірантури на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (2020–2024).

Яременко Альона Володимирівна народилася 24 березня 1988 року в місті Городище, Черкаської області.

Закінчила загальноосвітню школу I–III ступенів №2 м. Городища в 2005 році і того ж року вступила до Черкаського медичного коледжу, який закінчила 2008, за спеціальністю «Фельдшерсько-акушерська справа».

У 2008 році вступила до Харківського національного медичного університету

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

на педіатричний факультет, який закінчила в 2014 році, здобувши кваліфікацію лікаря-педіатра. Інтернатуру проходила в Національній медичній академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика. Закінчила інтернатуру в 2016 році, де їй було присвоєне звання «Лікаря спеціаліста» за фахом «Педіатрія».

Працювала дільничною педіатрицею у Черкаській міській дитячій поліклініці (2016). Продовжила навчання в клінічній ординатурі на кафедрі дитячих та підліткових захворювань в Національній медичній академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика. Ординатуру закінчила в 2018 році отримавши звання «Лікаря ординатора» за спеціальністю «Педіатрія». Навчаючись в клінічній ординатурі водночас працювала лікаркою-педіатрицею в приватній клініці.

Восени 2018 року Альона Володимирівна почала працювати в Харківському національному медичному університеті, асистенткою кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, де працює дотепер. У 2019 році пройшла цикл спеціалізації «Організація та управління охороною здоров'я» в Харківській медичній академії післядипломної освіти де їй було присвоєне звання «Лікаря спеціаліста».

В 2020 році вступила до очної аспірантури за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізація «Соціальна медицина» на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету, де і навчається донині. Під керівництвом професора В.А. Огнева виконує дисертаційну роботу за темою «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі організації та проведення вакцинопрофілактики серед дитячого населення». Захист заплановано на 2024 рік.

На даний момент Альона Володимирівна є авторкою понад 20 наукових робіт з питань організації та проведення вакцинації серед дитячого населення і 4 навчально-методичних видань українською та англійською мовами.

Яременко А.В. проводить практичні заняття для вітчизняних і для іноземних англомовних здобувачів освіти 3–4 курсів.

Підготувала кілька методичних рекомендацій українською та англійською мовами, силабус з дисципліни та робочу програму. Постійно вдосконалює свої знання, бере

участь в конференціях, семінарах та вебінарах.

Захоплюється читанням історичної літератури, вивченням іноземних мов, спортом та колекціонуванням монет. Долучається до волонтерського руху. У цьому їй допомагає зібраність та вміння планувати свій час.

Бере активну участь у житті кафедри. Коректно, з повагою спілкується з колегами і студентами. Завжди готова прийти на допомогу. В роботі проявляє себе як відповідальна, професійна і працелюбна співробітниця. Колеги і студенти позитивно оцінюють її викладацький хист.

Характерною рисою Альони Володимирівни Яременко є її здатність слухати людей, брати до уваги слушні пропозиції і мати власну думку.

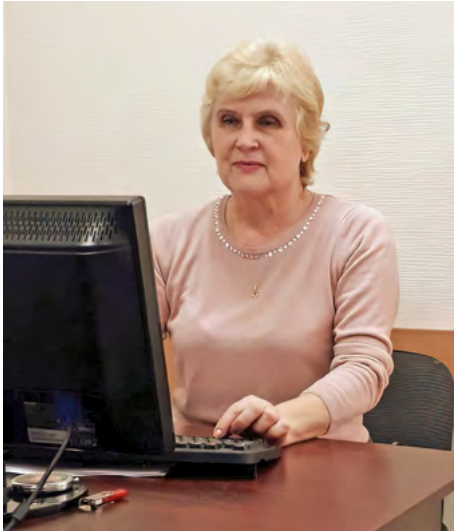
Ольга Василівна Плахтій
старша лаборантка кафедри

Плахтій Ольга Василівна, старша лаборантка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Ольга Василівна Плахтій є випускницею виробничого відділення біологічного факультету, Харківського державного університету імені М. Горького (нині Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює від вересня 1995 року дотепер старшою лаборанткою кафедри.

Плахтій Ольга Василівна народилася 20 травня 1956 року, в селі Покровка Хар-

Ольга Василівна Плахтій
на робочому місці (2021)

ківської області. У 1973 році із золотою медаллю закінчила Шелестівську середню загальноосвітню школу. Того ж року вступила до Харківського державного університету імені М. Горького (нині Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна) на біологічний факультет (виробниче відділення), який успішно закінчила у 1978 році. Свою трудову діяльність розпочала в місті Полтава (де закінчивши вищий технічний навчальний заклад працював чоловік). Обіймала посаду старшої лаборантки кафедри факультетської хірургії Полтавського медичного стоматологічного інституту (нині Полтавський державний медичний університет) до 1995 року.

У 1995 році чоловікові Ольги Василівни запропонували більш перспективну роботу з наданням житла і родина переїхала до Харкова. Від 1995 року дотепер Ольга Василівна працює старшою лаборанткою кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету. Ольга Василівна Плахтій користується повагою співробітників і студентів. Вона є відповідальною співробітницею, завжди приязно і з розумінням ставиться до дорученої справи і завдань.

Астапова Яна Валеріївна є випускницею філософського факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, за спеціальністю «Культурологія» (2007–2012).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює від 2014 року,

починала лаборанткою, а від 2018 року і донині є старшою лаборанткою кафедри.

Астапова Яна Валеріївна народилась 6 грудня 1990 року в м. Харкові.

Здобувала середню освіту в Улянівській загальноосвітній школі Богодухівського району Харківської області. По закінченні школи у 2007 році вступила на філософський факультет Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, за спеціальністю «Культурологія» (2007–2012).

Протягом двох років, від 2012 до 2014 року працювала фахівчиною Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Держинського (нині Шевченківського) району м. Харкова. Коло інтересів Яни Володимирівни — соціалізація дітей з особливими потребами.

У 2012 році навчалась у школі волонтерів Єврейського культурного центру «Бейт Дан». Була в команді організаторів програм змістовного дозвілля для учнівської молоді. Має кваліфікацію «Інструктор дитячого туризму», на волонтерських засадах брала участь в організації та проведенні обласних і Всеукраїнських змагань туристсько-краєзнавчого, національно-патріотичного спрямування.

Від 2014 року працює на кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету. Починала лаборанткою кафедри, а від 2019 року обійняла посаду старшого лаборанта.

Яна Валеріївна з відзнакою закінчила Українську інженерно-педагогічну академію

Яна Валеріївна Астапова
старша лаборантка кафедри

за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» (2017–2018), здобувши другий (магістерський) рівень вищої освіти.

Протягом 2020–2022 рр. навчалась в магістратурі Харківського національного медичного університету за спеціальністю «Громадське здоров'я».

Має 14 друкованих робіт тематика яких присвячена соціальному контексту симуляційних технологій навчання; забезпеченню ефективного функціонування інклюзивного освітнього середовища; партнерству закладів охорони здоров'я, освіти та інклюзивно-ресурсних центрів в процесі соціалізації дітей з особливими освітніми потребами тощо.

Яна Валеріївна бере активну участь у складі волонтерського загону громадської організації «Гірська оперативно-рятувальна служба», де разом з представниками Львівської регіональної організації Товариства Червоного Хреста України та ДСНС надає допомогу вразливим верствам населення, працює в команді над розвитком спроможності суспільства попереджати і долати гуманітарні і соціальні кризи. Протягом 2022 року пройшла курси навчання навичкам надання першої допомоги та забезпечення психосоціальної підтримки постраждалих «Особливості надання домедичної допомоги в умовах воєнного часу», «Психологічна підтримка особистості в умовах війни», «Кризова психологія та психологія воєнного часу».

Рибалко Марина Володимирівна, лаборантка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я.

Марина Володимирівна Рибалко є випускницею Харківського медичного училища №1 за спеціальністю «Лабораторна діагностика» (1998–1992) та Межрегіональної академії управління персоналом за спеціальністю «Медична психологія», рівень бакалавр психології (2001–2004).

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я обіймає посаду лаборанта кафедри від вересня 2014 року дотепер.

Рибалко Марина Володимирівна народилася 21 липня 1974 року в Харкові.

У 1989 році закінчила школу №37 міста Харкова і того ж року вступила до Харківського медичного училища №1 на спеціальність «Лабораторна діагностика», яке закінчила

Марина Володимирівна Рибалко
лаборантка кафедри

у 1992 році, здобувши кваліфікацію «фельдшера-лаборанта».

Від 2001 до 2004 рік навчалася в Межрегіональній академії управління персоналом міста Києва за напрямом «Психологія», спеціалізацією «Медична психологія». Здобула ступінь бакалавра психології. На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює від 2013 року.

Марина Володимирівна завжди відповідально, професійно і творчо ставиться до дорученої справи і завдань. Вона завжди готова прийти на допомогу, за що і цінують її колеги і студенти.

Харченко Еліна Олександрівна, лікарка-інтернка з педіатрії Харківської обласної дитячої клінічної лікарні №1.

Харченко Еліна Олександрівна є випускницею Харківського національного медичного університету за спеціальністю «Педіатрія» (2015–2021). На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я працює за зовнішнім сумісництвом від листопада 2019 року дотепер, починала лаборанткою, а згодом, від 2021 року обійняла посаду старшого лаборанта кафедри.

Харченко Еліна Олександрівна народилася 12 жовтня 1998 року в м. Харкові. Від 2004 до 2015 року здобувала освіту в Харківській спеціалізованій школі №156 міста Харкова. Це була спеціалізована школа з поглибленим вивченням англійської і німецької мов, що дозволило досконало опанувати ці іноземні мови.

Після закінчення школи, від 2015 до 2021 року, продовжила навчання в Харків-

ському національному медичному університеті на медичному факультеті за спеціальністю «Педіатрія».

У 2019 році, ще будучи студенткою 5 курсу почала працювати лаборанткою кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, а від 2021 року — старшою лаборанткою кафедри. Еліна Олександрівна бере активну участь в перекладі навчально-методичних матеріалів з української на англійську мову для іноземних студентів. За її допомоги більшість методичних рекомендацій для здобувачів вищої освіти з організації охорони здоров'я, громадського здоров'я, методичні вказівки за всіма темами економіки охорони здоров'я були перекладені англійською мовою, що дозволило зробити доступними навчально-методичні матеріали для іноземних студентів, а в подальшому — підготувати навчальні посібники з цих дисциплін.

Після закінчення медичного університету, від 2021 року проходить інтернатуру за спеціальністю «Педіатрія» в Харківському національному медичному університеті на базі Харківської обласної дитячої клінічної лікарні №1.

Протягом навчання Еліна Олександрівна брала активну участь у науковій діяльності кафедри, доповідаючи, в тому числі і від кафедри на конференціях національного і міжнародного рівня (в Україні, Португалії, Азербайджані і Білорусі). Має понад 50 друкованих робіт (статті, тези).

Кафедра рекомендувала Еліну Олександрівну на наукову роботу, оскільки у неї

є здібності до цього і можливість вступити до аспірантури.

Харченко Еліна Олександрівна захоплюється читанням історичної літератури, у вільний від роботи час любить подорожувати з друзями та сім'єю і готувати різноманітні десерти.

Ярослав Романович Певний
старший лаборант кафедри

Певний Ярослав Романович, лікар-рентгенолог, діагностичний центр «LifeScan».

Певний Ярослав Романович є випускником Харківського національного медичного університету (2016–2021) за спеціальністю «Лікувальна справа». Працював лаборантом кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я за внутрішнім сумісництвом від 4 вересня 2018 до 30 червня 2021 року, будучи студентом, а від 13 вересня 2021 до 30 червня 2022 року працював за зовнішнім сумісництвом, обіймаючи посаду старшого лаборанта кафедри.

Певний Ярослав Романович народився 16 вересня 1997 року в місті Люботин Харківської області. Від 2003 до 2012 року навчався в загальноосвітній школі №4 міста Люботин. Після закінчення загальноосвітньої школи вступив до комунального закладу охорони здоров'я «Богодухівський медичний коледж» і від 2012 до 2016 здобував освіту там за спеціальністю «Лікувальна справа». Закінчивши його з відзнакою, вступив до Харківського національного медичного університету і від 2016 до 2021 року навчався на 1 медичному факультеті за спеціальністю «Лікувальна

Еліна Олександрівна Харченко
старша лаборантка кафедри

справа». Від серпня 2021 до січня 2023 року проходив інтернатуру за спеціальністю «Радіологія» в ХНМУ на базі ДУ «Інститут медичної радіології та онкології імені С.П. Григор'єва НАМН України». Проїшов цикл спеціалізації «Рентгенологія» при НТУ «Харківський політехнічний інститут», засвоїв сучасні методи діагностики, використовує та впроваджує знання доказової радіології у щоденній практичній діяльності.

Працюючи на кафедрі, Певний Ярослав Романович брав активну участь в оформленні, перекладі і видавництві методичних матеріалів для студентів та викладачів кафедри. Готував навчальні матеріали й оформлював приміщення до захисту магістерських робіт на кафедрі.

Ярослав Романович захоплюється вивченням іноземних мов, досконало знає англійську мову, був активним учасником студентського наукового гуртка кафедри, неодноразово виступав з доповідями за тематикою кафедри на конференціях різного рівня, в тому числі і міжнародних. У 2022 році презентував доповідь «Вивчення ролі променевого дослідження в діагностиці змін легень при коронавірусній хворобі» на фестивалі молодіжної науки «Медицина третього тисячоліття». Брав активну участь у громадському житті університету під час масових заходів «Ніч науки».

Кафедра рекомендувала Ярослава Романовича на наукову роботу в університеті, але його прагнення пізнати клінічну медицину і набути практичного досвіду переважило і він обрав цей шлях реалізації.

Матеріально-технічна база кафедри і викладацький склад

Перша в Україні кафедра соціальної гігієни Харківського медичного інституту була заснована у 1923 році і розташовувалася в хімічному корпусі (так званий «Хемічний» корпус), який згодом було перейменовано на корпус експериментальної медицини (1930) Харківського медичного інституту за адресою: Харків, майдан Ветеринарний (нині м. Свободи). В цьому корпусі кафедра працювала до 1935 року. Цей корпус для медичного факультету побудували ще у 1911–1914 роках (архітектор В.В. Величко), на жаль, під час Другої світової війни у 1943 році будівлю було зруйновано.

Від самого початку на кафедрі працював Мойсей Григорович Гуревич. Він обіймав посаду завідувача кафедри нетривалий час від 1923 до 1925 року. Згодом, кафедрою завідував Сергій Аркадійович Томілін (1925–1932) і Зиновій Анатолійович Гуревич (1932–1974). Асистентами кафедри були: Франц Юзефович (Йосипович) Гросер, Сергій Еммануїлович (Мануїлович) Екель, Зиновій Анатолійович Гуревич, Степан Зиновійович Ткаченко, Йосип Олександрович Арнольд.

Від 1935 до 1941 року кафедра розташовувалась у приміщенні Українського інституту робітничої медицини, який 1928 р. перейменували на Всеукраїнський інститут патології та гігієни праці, а згодом, Український центральний НДІ гігієни праці та профзахворювань (нині Інститут гігієни праці і професій-

Хімічний («Хемічний») корпус ХМІ (арх. В.В. Величко)
в якому розташовувалась кафедра соціальної гігієни (від 1923 до 1935 року)

Всеукраїнський інститут патології та гігієни праці
(1935)

них захворювань ХНМУ) за адресою м. Харків, вул. Трінклера, 6.

Український центральний НДІ гігієни праці та профзахворювань побудований за проєктом архітектора В.А. Естровича у відповідності до потреб закладу. Будівництво було завершене в 1935 р. Це складна за конфігурацією будівля, в архітектурі якої відображене функціональне розмаїття розміщених у ній приміщень медичного призначення.

В цей час кафедрою завідував Зиновій Анатолійович Гуревич, на кафедрі працювали — професори: Ф.Й. Гросер, С.С. Каган; доценти: А.М. Мерков, Л.А. Абрамович, П.Т. Петров, Й.О. Арнольдї, С.М. Екель, І.І. Овсієнко, К.Ф. Дупленко, С.З. Ткаченко; асистент — О.В. Бургсдорф.

У 1941 році, через фашистську навалу і загрозу окупації Харкова — І медичний інститут було евакуйовано до міста Чкалов (нині м. Оренбург).

Після звільнення Харкова від фашистських загарбників було ухвалене рішення про об'єднання І та ІІ медичних інститутів (ІІ медичний інститут на час війни був евакуйований до столиці Киргизської республіки, м. Фрун-

зе (нині Бішкек)). Реевакуація завершилася у 1944 році і від цього року до 1959, кафедра працювала в приміщенні клініки нервових хвороб Харківської обласної клінічної лікарні за адресою проспект Правди, 11, нині проспект Незалежності, 11, яка була побудована у 1911–1912 роках за проєктом В.В. Величка, але відкрита була лише наприкінці 1917 року.

Завідував кафедрою від 1934 року професор Зиновій Анатолійович Гуревич, на кафедрі працювали: професор І.Д. Хорош; доценти: Л.А. Абрамович, І.І. Козін, Г.Ф. Гуренко, П.Т. Петров; асистенти — Т.К. Єгурнова, Д.Ф. Каракаш.

Від 1960 до 1972 року кафедра знаходилась в корпусі ХМІ по вулиці Сумській 1, де займала площу близько 200 м². Це було світле просторе приміщення з великим холлом, 4 учбовими кімнатами, кабінетом завідувача кафедри, асистентською та лаборантською.

Цікаво, що цей корпус ХМІ по вул. Сумська, 1, був будівлею колишнього Північного («Северного») банку, який надав у 1910 році 3 і 4 поверхи для занять курсисток Жіночого медичного інституту (25 кімнат). Проєктували архітектори О.Р. Мунц, А.К. Шпігель, будував архітектор М.Ф. Піскунов в 1908–1910.

Клініки нервових хвороб Харківської обласної клінічної лікарні (1944).

В цей період кафедрою завідував проф. З.А. Гуревич, на кафедрі працювали: доценти: П.Т. Петров, І.І. Козін, Г.Ф. Гуренко, Т.К. Єгурнова, О.А. Кривицький, старша викладачка — З.П.Петрова, асистенти: Н.О. Галічева, В.М. Мезенцев, І.Д. Гапоненко.

Будівля по Сумській, 1 споруджена в стилі модерн за проєктом зодчих О.Р. Мунца і А.К. Шпігеля, акцентує початок Сумської вулиці. Чотириповерхова будівля була вдало надбудована на один поверх у 1925–1926 роках за проєктом архітектора І.Д. Єрмілова. Після злиття медичного факультету університету з Жіночим медичним інститутом у 1920 р., тут був адміністративний корпус Харківської медичної академії (з 1921 р. ХМІ). В цьому корпусі кафедра працювала до 1972 року.

Від 1974 року і дотепер кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я розташована на 3 поверсі корпусу «А» (проспект Науки, 4), займає повний поверх загальною площею 487 м², має в своєму розпорядженні 21 кімнату, які включають: кабінет завідувача, кабінет для професорів, доцентську, 2 асистентські кімнати, конфе-

ренц-зал, навчально-методичний кабінет, клас програмованих форм навчання, кімнату навчально-допоміжного персоналу, кімнату відпочинку викладачів, 9 навчальних кімнат, матеріальну, санітарні кімнати для студентів і викладачів.

Лекційні курси кафедра читає в аудиторіях університету, найчастіше в аудиторії №2 морфокорпусу або в аудиторіях №3 і №4 навчально-лабораторного корпусу з використанням мультимедійного обладнання. Всі навчальні кімнати на кафедрі мають навчальні інтерактивні комплекси, що дозволяє професорсько-викладацькому колективу проводити заняття на сучасному рівні.

Кафедра технічно добре обладнана, на кафедрі є 14 стаціонарних комп'ютерів, 3 ноутбуки, 3 лазерні принтери, 2 масштабованих повноформатних (А3) ксерокси, в тому числі кольоровий багатофункціональний пристрій, друкарський різак, степлер, здатний прошити 200 аркушів паперу, що дає можливість видавати на кафедрі методичні рекомендації та вказівки для викладачів та студентів. На кафедрі є доступ до системи Internet, за допомогою провідної мережі і Wi-Fi.

Від 1974 до 2002 року кафедрою завідувала професорка Н.О. Галічева, а від 2002 року кафедру очолив професор В.А. Огнев. На кафедрі працювали професори: Н.О. Галічева, А.Я. Малоштан; доценти: М.Д. Рубінський, І.І. Рижиков, В.П. Бережний, В.Ф. Кудря, А.Н. Горяїнова, З.П. Петрова, Л.М. Пінчук, О.В. Смиков, С.П. Шкляр, ст. викладачі: Н.С. Чефранова, асистенти: Н.О. Воскобойнікова, В.А. Капустник (нині д.мед.н., професор, ректор університету), В.В. М'ясоєдов (нині д.мед.н., професор, проректор з наукової роботи ХНМУ), В.Ф. Іванісенко, О.В. Дехтярь, А.М. Зінчук (згодом доцент), Л.І. Чумак (згодом доцентка), Н.О. Ткаченко, О.М. Міщенко, І.М. Шинкарьова, І.В. Коваленко, І.В. Яківець, Я.І. Головка, А.А. Громов (доцент), В.І. Кравченко (доцент), О.А. Веретельник, О.В. Гришняєва, та ін.

За сумісництвом працювали: д.мед.н., професор О.А. Короп, д.мед.н., професорка О.М. Ковальова, д.мед.н., професор М.І. Ковтун, д.н. з держ.управл., професор Д.В. Карамішев, д.н. з держ.управл., професор О.І. Крюков, к.н. з держ.управл., доцентка Н.М. Удовичен-

ко, к.мед.н., доцент Д.Ю. Дончак, к.мед.н., доцент В.І. Крупеня, к.мед.н., доцент Н.В. Просолєнко, к.мед.н. асистент В.В. Яворський, асистентка Г.М. Сіроштан, асистентка О.В. Семеновенко, асистент Р.В. Олентьєв.

У 2023 році на кафедрі працюють штатні співробітники — професори: В.А. Огнев (завідувач кафедри), К.М. Сокол, О.А. Мельниченко, Т.В. Пересипкіна, О.В. Піонтковська, доценти: к.мед.н., С.Г. Усенко, доктор філософії П.О. Трегуб, к.мед.н. В.Г. Нестеренко, к.мед.н. К.Г. Помогайбо, к.іст.н. Н.М. Мартиненко, к.е.н. Е.О. Гапонова, докторка філософії А.А. Подпрядова, к.мед.н. О.В. М'якина, асистенти: к.мед.н. А.С. Галічева, к.мед.н. Т.Д. кизи Алієва, докторка філософії М.М. Міщенко, к. н. з держ. управл. В.П. Суворов, Я.В. Журавель та М.М. Григоров.

За внутрішнім сумісництвом працюють: к. н. з держ. управл., доцентка Я.С. Белєвцова та к.н. з держ.управл., доцентка І.А. Чухно.

За зовнішнім сумісництвом на кафедрі працюють: к.мед.н., доцент О.Є. Вашев, к.мед.н., доцентка Г.В. Лісова, к.мед.н., доцентка

Корпус Харківського медичного інституту по вул. Сумська 1 (1960).

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Завідувач кафедри професор В.А. Огнєв в робочому кабінеті (2021)

І.І. Черненко, доктор філософії, асистент М.Є. Черняк. В аспірантурі кафедри навча-

ються: А.О. Вашева, Р.О. Іващенко, О.В. Орел, А.В. Яременко.

Навчально-лабораторний корпус «А» Харківського національного медичного університету (2023)

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ КАФЕДРИ, ЇЇ МЕТОДИЧНЕ І МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Загальна характеристика навчальної роботи кафедри

Основною метою і напрямом діяльності кафедри є забезпечення навчального процесу. Отже, кафедра прагне створити комфортні умови для навчання студентів і роботи викладачів, забезпечити їх всіма необхідними навчально-методичними матеріалами та обладнанням, шукає шляхи удосконалення навчального процесу та підвищення якості підготовки здобувачів освіти.

Виконання цих завдань є нелегкою справою, адже викладачі кафедри пропонують понад 96 самостійних дисциплін для здобувачів освіти. Навчальні дисципліни мають схожі базові навчальні блоки, проте кожна з них адаптована для певної освітньо-професійної програми і має особливості.

Згідно вимог Європейської кредитно-трансферної системи з використанням сучасних технічних засобів, у тому числі інтерактивного обладнання кафедра готує студентів за спеціальностями «Лікувальна справа», «Медицина», «Педіатрія», «Громадське здоров'я», «Публічне управління та адміністрування», «Медсестринство», «Технології медичної діагностики та лікування», «Соціальна робота», «Фізична терапія, ергометрична терапія». Кафедра є випусковою для таких базових спеціальностей як «Медицина», «Педіатрія», а також для 2-х нових сучасних спеціальностей за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістр — «Громадське здоров'я» і «Публічне управління та адміністрування».

Отже, для кожного освітньо-кваліфікаційного рівня кафедра пропонує цілу низку дисциплін.

1. При підготовці здобувачів освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» за спеціальністю «Медицина» та «Педіатрія» кафедра пропонує загалом 10 дисциплін (по 5 дисциплін залежно від спеціальності): «Соціальна медицина, громадське здоров'я та наукові методи дослідження в медицині» («Біологічна статистика» — на 3 курсі, «Громадське здоров'я» — на 4-му); «Соціальна ме-

дицина, громадське здоров'я та наукові методи дослідження в медицині» («Організація та економіка охорони здоров'я» — на 6 курсі); «Історія медицини» (на 1 курсі); «Методологія доказової медицини»; «Загальна епідеміологія з основами доказової медицини»; «Доказова медицина з основами сучасної епідеміології» (на 4 та 6 курсах).

2. При підготовці здобувачів освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» за спеціальністю «Стоматологія» (7 дисциплін): «Історія медицини»; «Методологія доказової медицини»; «Біостатистика та клінічна епідеміологія»; «Соціальна медицина, громадське здоров'я та основи доказової медицини»; «Менеджмент і маркетинг в стоматології»; «Соціальна медицина, громадське здоров'я»; «Економіка охорони здоров'я».

3. При підготовці магістрів за спеціальністю «Громадське здоров'я» ОКР «Магістр» заочної форми навчання (14 дисциплін): «Основи громадського здоров'я»; «Організація медико-соціального наукового дослідження»; «Міжнародні організації в забезпеченні охорони здоров'я»; «Доказова медицина з основами сучасної епідеміології та біологічної статистики»; «Комунікація та промоція у сфері громадського здоров'я»; «Організація охорони здоров'я та якість медичного забезпечення населення»; «Проектний менеджмент»; «Економіка і фінансування охорони здоров'я»; «Політика у сфері охорони здоров'я»; Практична підготовка; «Інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація) і соціальна мобілізація в інтересах здоров'я»; «Найважливіші соціально-значимі неінфекційні хвороби»; «Формування здорового способу життя населення»; «Стреси та конфліктологія у сфері громадського здоров'я».

4. При підготовці магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» ОКР «Магістр» заочної форми навчання (21 дисципліна): «Публічна політика та врядування»; «Управління публічними фінансами»;

«Інституціональне забезпечення публічного управління»; «Технології прийняття управлінських рішень»; «Стратегічне управління та управління змінами»; «Комунікація в публічній сфері»; «Публічна служба»; «Публічне управління у сфері охорони здоров'я»; «Практична підготовка»; «Історія публічного управління та розвитку сфери охорони здоров'я»; «Соціальний менеджмент»; «Менеджмент підприємств сфери охорони здоров'я»; «Підприємство в сфері охорони здоров'я»; «Публічне управління у соціально-гуманітарній сфері»; «Методологія наукових досліджень»; «Макроекономічна політика та економіка сфери охорони здоров'я»; «Антикризовий менеджмент»; «Операційний менеджмент»; «Проектний менеджмент»; «Державна політика щодо охорони громадського здоров'я»; «Публічні закупівлі».

5. При підготовці здобувачів освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» за спеціальністю «Сестринська справа» (7 дисциплін): «Доказова медицина та стандарти медичної діагностики»; «Методологія наукової роботи»; «Основи громадського здоров'я»; «Медична статистика»; «Маркетинг медичних послуг»; «Управління персоналом в медсестринстві»; «Економіка охорони здоров'я».

6. При підготовці за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» за спеціальністю «Фізична терапія» (4 дисципліни): «Економіка охорони здоров'я»; «Основи менеджменту»; «Проектний та ресурсний менеджмент»; «Методологія наукової діяльності».

7. При підготовці магістрів за спеціальністю «Фізична терапія, ерготерапія» ОКР «Магістр» заочної форми навчання (4 дисципліни): «Економіка охорони здоров'я»; «Основи менеджменту»; «Проектний та ресурсний менеджмент»; «Методологія наукової діяльності».

8. При підготовці магістрів за спеціальністю «Педагогіка вищої школи» ОКР «Магістр» заочної форми навчання (2 дисципліни): «Методологія наукових досліджень»; «Основи менеджменту, маркетингу в сфері освіти».

9. При підготовці за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Магістр» за спеціальністю «Лабораторна діагностика» (2 дисципліни): «Соціальна медицина»; «Методологія наукової роботи».

10. При підготовці бакалаврів за спеціальністю «Соціальна робота» ОКР «Магістр» заочної та очної форми навчання (14 дисциплін): «Соціальна і демографічна статистика»; «Соціальна і демографічна статистика» (заочна); «Ведення професійних документів»; «Ведення професійних документів» (заочна); «Менеджмент соціальної роботи»; «Менеджмент соціальної роботи» (заочна); «Системи організації соціальних служб»; «Системи організації соціальних служб» (заочна); «Медичне страхування»; «Медичне страхування» (заочна); «Основи наукових досліджень»; «Основи наукових досліджень» (заочна); «Медико-соціальні основи здоров'я»; «Медико-соціальні основи здоров'я» (заочна).

11. При підготовці за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» за спеціальністю «Сестринська справа» (7 дисциплін): «Методологія науково-дослідної роботи»; «Історія медицини та медсестринства»; «Громадське здоров'я і громадське медсестринство»; «Соціальна медицина»; «Економіка охорони здоров'я. Маркетинг медичних послуг» 1 р.н.; «Економіка охорони здоров'я. Маркетинг медичних послуг» 1 р. н. (заочна); «Економіка охорони здоров'я. Маркетинг медичних послуг» 2 р.н.; «Економіка охорони здоров'я. Маркетинг медичних послуг» 2 р. н. (заочна).

12. При підготовці за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» за спеціальністю «Лабораторна діагностика» (3 дисципліни): «Історія медицини»; «Соціальна медицина»; «Методологія науково-дослідної роботи».

13. При підготовці за освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр» за спеціальністю «Фізична терапія, ерготерапія» (1 дисципліна): «Основи менеджменту, маркетингу та адміністрування у фізичній реабілітації».

14. При підготовці докторів філософії з галузі знань «Охорона здоров'я» (Медицина, Педіатрія, Стоматологія, Технології медичної діагностики та лікування (2 дисципліни): «Біостатистика»; «Сучасні тренди у медицині в профілактичній, соціальній медицині та профпатології».

Окрім того, кафедра проводить два цикли тематичного удосконалення: «Доказова медицина з основами сучасної епідеміології та біологічної статистики», «Громадське здоров'я: сучасні проблеми та перспективи».

Зазначимо, що у зв'язку з розширенням переліку ліцензованих в університеті спеціальностей за якими здійснюється підготовка, важливістю блоку дисциплін, що викладаються на кафедрі для підготовки висококваліфікованих фахівців у сфері охорони здоров'я в умовах сучасного ринку праці та у зв'язку з іншими причинами навчальне навантаження викладачів кафедри поступово зростає і є досить значним. Зокрема, від 2018/2019 до 2021/2022 навчального року воно становило від 16 до 17 тис. годин і більше, а кількість ставок професорсько-викладацького складу сягала 32–34 одиниць. На жаль, у 2022/2023 навчальному році, у зв'язку з воєнними діями на території України, відбулося скорочення набору здобувачів вищої освіти, в основному за рахунок іноземних студентів. Навантаження в поточному навчальному році склало близько 10 тис. годин, відповідно відбулося скорочення професорсько-викладацьких ставок до 17 і кафедра змушена була відмовити більшості сумісників-практиків з охорони здоров'я та з інших закладів вищої освіти.

Значна кількість дисциплін, обсяги навчального навантаження, прагнення забезпечити максимальну якість освітньої діяльності на кафедрі вимагають високих стандартів щодо організації навчального процесу та його забезпечення.

Основними складовими цього процесу є: покращення кадрового забезпечення освітнього процесу на кафедрі; забезпечення методичним матеріалом викладачів та здобувачів вищої освіти; створення відповідних умов для забезпечення навчального процесу; впровадження нових методів, форм та технологій педагогічної діяльності; здійснення контролю за навчальною роботою; організація та проведення навчально-виховної роботи; належна організація та ведення документації кафедри.

Щодо кадрового забезпечення освітнього процесу на кафедрі зазначимо, наступне: у 2018/2019 він забезпечувався 32 викладачами. Стосовно якісного складу: в штаті викладачів кафедри ми мали одного завідувача кафедри, 5 — професорів, 11 — доцентів, 3 — докторів медичних наук, 3 — докторів наук з державного управління, 12 — кандидатів медичних наук, 3 — кандидатів наук з державного управління, 1 — кандидата економічних

наук, 1 — кандидата історичних наук, 9 — викладачів та асистентів без наукового ступеня. Частка викладачів, що мали науковий ступінь складала 72%.

На жаль, у 2022/2023 навчальному році кількість фізичних співробітників скоротилась переважно за рахунок сумісників, до 24 осіб. Навчальний процес наразі забезпечують: 5 професорів (д.мед.н. В.А. Огнев, д.мед.н. Т.В. Пересипкіна, д.мед.н. О.В. Піонтовська, д.наук з держ. управл. О.А. Мельниченко, к.мед.н. К.М. Сокол); 13 доцентів (к.мед.н. С.Г. Усенко, к.екон.н. Е.О. Гапонова, к.іст.н. Н.М. Мартиненко, к.мед.н. О.В. М'якина, к.мед.н. В.Г. Нестеренко, д-р філософії А.А. Подпрядова, к.мед.н. К.Г. Помогайбо, д-р філософії П.О. Трегуб, к.мед.н. к.н.держ.управл. Я.С. Белєвцова, к.мед.н. О.Є. Вашев, к.мед.н. Г.В. Лісова, к.мед.н. І.І. Черненко, к.н.держ. управл. І.А. Чухно); 6 асистентів (к.мед.н. Т.Д. кизи Алієва, к.м.н. А.С. Галічева, к.н.держ. управл. В.П. Суворов, д-р філософії М.Є. Черняк, а також, М.М. Григоров, Я.В. Журавель). З 24 осіб професорсько-викладацького складу, 22 — мають науковий ступінь доктора або кандидата наук, 2 викладача без наукового ступеня, загальна кількість викладачів з науковим ступенем складає 92%, крім того на кафедрі продовжують навчання в очній аспірантурі 5 аспірантів (А.О. Вашева, Р.О. Іващенко, М.М. Міщенко, О.В. Орел, А.В. Яременко).

Навчально-допоміжна робота на кафедрі протягом цього періоду забезпечувався 5 співробітниками (ст. лаборанткою О.В. Плахтій, ст. лаборанткою Я.В. Астаповою, ст. лаборанткою Е.О. Харченко, ст. лаборантом Я.Р. Певним та лаборанткою М.В. Рибалко).

Кафедра проводить активний пошук і підготовку молодих науково-педагогічних кадрів шляхом роботи зі здобувачами вищої освіти, залучає їх до наукової діяльності, запрошує кращих до роботи на кафедрі. На постійній основі на кафедрі працює аспірантура, в якій навчаються співробітники кафедри для здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, а від 2014 року — кафедра почала готувати і докторів філософії для продовження подальшої педагогічної та наукової діяльності на більш високому рівні.

Протягом тривалого часу кадровий потенціал кафедри завжди посилювався за рахунок залучення до роботи досвідчених та успіш-

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

них фахівців з практичної охорони здоров'я, які мали досвід в організації охорони здоров'я та соціальної медицині й прагнули поділитися ним зі студентами та викладачами кафедри. В такий спосіб вони посилювали практичну складову підготовки майбутніх фахівців (проф. д.мед.н. Піонтковська О.В., проф. д.мед.н., Пересипкіна Т.В., проф., к. мед. н. Сокол К.М., д. мед. н. Ковтун М.І., доц., к. держ. упр. Удовиченко Н.М., к. мед. н. Черненко І.І., Григоров М.М., доцент, к.мед.н. Дончак Д.Ю., Орел О.В.). Розширенню знань студентів та обміну досвідом між викладачами також сприяє запрошення до співробітництва на умовах сумісництва науково-педагогічних представників з інших університетів (проф., д. мед. н. Коропа О.А., доц., к. мед. н. Вашева О.Є., доц., к. мед. н. Крупені В.І. та ін.), а посиленню теоретичного та практичного базису викладання, якісному викладанню спеціальних управлінських, економічних та історичних дисциплін сприяла робота на кафедрі у штаті та за сумісництвом фахівців з них (проф., д. держ. упр. Карамішева Д.В., проф., д. держ. упр. О.І. Крюкова, проф., д. держ. упр. Мельниченка О.А., доц., к. держ. упр. Бєлєвцової Я.С., доц., к. і. н. Мартиненко Н.М., доц., к. держ. упр. Чухно І.А.).

Створення умов для підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників є одним з важливих напрямів діяльності кафедри.

На сьогодні 12 співробітників кафедри мають другу вищу освіту (професори: Огнєв В.А., Піонтковська О.В.; доценти: Бєлєвцова Я.С., Гапонова Е.О., Лісова Г.В., Нестеренко В.Г., Чухно І.А.; асистенти: Григоров М.М., Журавель Я.В., Черняк М.Є.; аспіранти: Іващенко Р.О., Міщенко М.М., ст. лаборантка Астапова Я.В.).

Співробітники з періодичністю не менш ніж раз на 3 роки проходять курси підвищення кваліфікації або тематичного удосконалення, беручи участь у різноманітних тренінгах, семінарах, проходять стажування тощо. Щорічно, підвищення кваліфікації проходить не менше чверті науково-педагогічних працівників кафедри, деякі з них по кілька різних форм.

На кафедрі організована і працює дієва система обміну досвідом між викладачами. Контроль за якістю та ефективністю педагогічної діяльності реалізується шляхом проведення та обговорення відкритих занять, взаємовідвідувань занять співробітниками кафедри та контрольних відвідувань. Впроваджено інститут наставництва для молодих викладачів. Проводяться методичні семінари та внутрішньокафедральні форми підвищення кваліфікації. Керівництво кафедри прагне створити сприятливий морально-психологічний клімат та умови для підтримки і взаємодопомоги співробітників кафедри.

У зв'язку з необхідністю забезпечення якісної роботи кафедри з іноземними здобува-

Розподіл кафедрального навантаження між навчальними дисциплінами у 2022–2023 навчальному році

№ з/п	Навчальна дисципліна	Курс навчання	Навчальні години
1.	Соціальна медицина, громадське здоров'я, з них:	3,4,6	7207 (80,3%)
	– Біологічна статистика	3	1598 (22,2%)
	– Громадське здоров'я	4	2787 (38,7%)
	– Організація охорони здоров'я	6	1479 (20,5%)
	– Економіка охорони здоров'я	6	1343 (18,6%)
2.	Навчальна дисципліна «Історія медицини»	1	143 (1,6%)
3.	Навчальні дисципліни «Менеджмент», «Маркетинг» тощо, з них:	1,2	952 (10,6%)
	– Аудиторні години	1,2	352 (37,0%)
	– Керівництво магістерськими роботами	1,2	600 (63,0%)
4.	Інші навчальні дисципліни	1–6	680 (7,5%)
Всього			8982

чами освіти і постійним зростанням потреби у викладачах, які викладають англійською мовою молоді співробітники кафедри щорічно проходять навчання на курсах англійської мови, що проводяться в університеті кафедри іноземних мов. Окрім того, на кафедрі створюються умови та заохочується постійне самостійне підвищення мовної компетентності викладачів, які працюють з іноземним контингентом здобувачів освіти.

Надзвичайно важливу роль в організації навчальної роботи на кафедрі та досягненні її ефективності відіграє забезпечення викладачів і здобувачів освіти методичними матеріалами до проведення і підготовки до занять, що, зважаючи на кількість навчальних дисциплін кафедри, є досить складним процесом. Щорічно кафедра виконує значний обсяг робіт з підготовки програм нових навчальних дисциплін за різними спеціальностями. Оновлює існуючі освітньо-професійні програми підготовки відповідних фахівців відповідно до стандартів і вимог, що змінюються у сфері охорони здоров'я та громадському здоров'ї, враховуючи сучасні досягнення науки і практики та вимог ринку праці. Формуються і систематично оновлюються навчально-методичні комплекси дисциплін. Розроблено силабуси та програми навчальних дисциплін. Для якісного методичного забезпечення навчального процесу на кафедрі створено і діє методичний кабінет, проводиться постійна робота з підготовки та видання методичних матеріалів. Зважаючи на значущість цього напрямку діяльності кафедри йому присвячено окремий розділ монографії.

Від 2018 року Харківський національний медичний університет вперше почав здійснювати підготовку фахівців за заочною формою навчання і кафедра бере в цьому процесі активну участь, організувавши розробку методичних комплексів та здійснюючи викладання навчальних дисциплін для студентів заочної форми спеціальностей «Громадське здоров'я» (від 2020 року), «Публічне управління та адміністрування», «Освітні, педагогічні науки», «Медсестринство», «Соціальна робота».

Організація навчального процесу та його ефективність значною мірою залежать від умов, в яких вони здійснюються. Кафедра забезпечує комфортні умови для навчання здо-

бувачів освіти і роботи викладачів, робить все можливе для доступності методичних матеріалів і технічних засобів навчання. В цьому можна переконаватися, прочитавши розділ монографії, присвячений матеріально-технічному забезпеченню кафедри, або завітавши на кафедру, тут створено максимально комфортні умови для продуктивної роботи здобувачів освіти та викладачів. Всі навчальні кімнати відремонтовано з урахуванням санітарно-гігієнічних норм та нормативів і за всіма параметрами, навіть за кольоровою гамою, сприяють забезпеченню ефективного навчального процесу. Усі навчальні кімнати для проведення практичних занять мають інтерактивне обладнання, яке використовується викладачами для проведення усіх видів занять. Крім того, на кафедрі облаштовано сучасний конференційний зал для організації та проведення конференцій, студентських олімпіад та інших заходів.

Практичні і семінарські заняття забезпечені методичними рекомендаціями і вказівками; матеріалами до виконання самостійної позааудиторної роботи; тестами в друкованому та електронному вигляді; презентаційними матеріалами. Для оптимізації навчального процесу на кафедрі створено студентську бібліотеку, яка дає можливість поглиблювати знання здобувачам вищої освіти та викладачам і в якій можна взяти для підготовки необхідні методичні матеріали або ж замовити їх відправку на електронну пошту. Окрім того, всі методичні розробки кафедри розміщено в репозитарії університету.

В освітній сфері усього світу відбуваються істотні зміни. В сучасних умовах швидко розвиваються інформаційні та комунікаційні технології. Здобувачам освіти доступні величезні масиви інформації. Психологія навчання має орієнтуватись на психологічні особливості нових поколінь студентів. Викладацький склад кафедри, прагнучи забезпечити максимальну ефективність навчального процесу в сучасних умовах протягом останніх років веде активний пошук варіантів застосування та впровадження в навчальний процес сучасних інноваційних технологій та засобів навчання, що відповідають потребам сучасного студентства. Ця діяльність сприяє максимальному залученню здобувачів освіти до навчального процесу, стимулює їх пізна-

вальну активність, орієнтується на індивідуальність студента і досягнення прогнозованих результатів навчання.

Керівництво кафедри прагне створити для здобувачів освіти умови для розвитку їхнього потенціалу та стимулювання пізнавальної активності на основі студентоцентризму, водночас приділяє значну увагу питанням дотримання дисципліни, як навчальної так і робочої. Базуючись на нормативних документах, що регулюють сферу освіти усієї країни, а також, в межах розпорядчої діяльності університету, на кафедрі створено дієву систему організації навчального процесу, що сприяє формуванню комфортних умов для роботи науково-педагогічних працівників та якісного й ефективного навчання студентів на принципах відкритості, прозорості, рівності та справедливості.

Керівництво і викладачі кафедри добре розуміють, що завдання педагога вищої школи в сучасних умовах полягає не стільки в наданні здобувачам освіти певного об'єму необхідної інформації для підготовки їх до майбутньої професійної діяльності і контролі набутих знань. Важливою складовою цього процесу є формування професійних та загальних компетентностей майбутнього фахівця, здатного успішно реалізувати себе у своїй професії. Заохочувати майбутніх медичних працівників зробити власний внесок у розвиток охорони здоров'я та громадське здоров'я, сприяти покращенню здоров'я населення, працюючи на різноманітних посадах, в різних секторах цієї сфери. Досягнення цих завдань потребує не лише забезпечення якісного та ефективного засвоєння знань з навчальних дисциплін, а й формування у здобувачів освіти якостей, необхідних для набуття таких компетенцій. Зокрема це загальнолюдські і морально-етичні якості, патріотизм та прагнення допомогати людям, здатність до навчання, критичне та раціональне мислення, прагнення до самовдосконалення та підвищення своєї професійної компетентності, комунікаційні навички та навички соціальної адаптивності тощо. Ці якості, їх комплекс, формують особистість майбутнього фахівця сфери охорони здоров'я — лікаря, медичної сестри, фахівця у сфері громадського здоров'я, управлінця в охороні здоров'я, фізіотерапевта чи фахівчині з соціальної роботи. І кафедра в ці-

лому, і кожен викладач розуміють свою роль у вихованні особистості і прагнуть позитивно впливати на неї у своїй повсякденній роботі.

Одним з елементів навчально-виховної роботи кафедри є участь здобувачів вищої освіти медичних факультетів у II етапі Всеукраїнської олімпіади студентів вищих закладів медичної освіти з навчальної дисципліни «Соціальна медицина та організація охорони здоров'я».

У квітні 2007 року згідно Наказу Міністерства освіти і науки України №896 від 29.12.2006 року на базі Національного медичного університету імені О.О. Богомольця на кафедрі соціальної медицини та організації охорони здоров'я почали проводити II етап Всеукраїнської олімпіади студентів вищих медичних навчальних закладів з навчальної дисципліни «Соціальна медицина та організація охорони здоров'я». Олімпіада проходила під патронатом ректора Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, завідувача кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я, члена-кореспондента АМН України, професора В.Ф. Москаленка.

А від 2017 року II етап Всеукраїнської олімпіади студентів вищих медичних навчальних закладів з навчальної дисципліни «Соціальна медицина та організація охорони здоров'я» почали проводити на базі Сумського державного університету.

За весь період проведення олімпіади студентів закладів вищої медичної освіти наша кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, згодом громадського здоров'я та управління охороною здоров'я постійно готувала студентів до участі у цьому заході. 28 здобувачів вищої освіти були нагороджені дипломами різного ступеня. На жаль, від 2019 року ці олімпіади не проводились.

Вивчаючи матеріал навчальних дисциплін, викладачі кафедри, зазвичай, починають з історії. Цей підхід є важливим виховним моментом. Звертаючись до витоків формування певної медичної науки треба подати інформацію так, щоб студенти відчули повагу до відомих вчених, які зробили істотний внесок у розвиток науки і пишалися медичними школами та їх представниками, які сформувались в ХНМУ. На постійній основі для ознайомлення з історією розвитку медичної статистики,

на кафедрі діють два музеї: музей обчислювальної техніки і музей друкарської техніки, екскурсії до яких проводяться на вступному

занятті для студентів 3-го курсу стоматологічного факультету і 4-го курсу лікувальних факультетів.

**Список
здобувачів вищої освіти, нагороджених дипломами II етапу Всеукраїнської
студентської олімпіади закладів вищої медичної освіти з навчальної дисципліни
«Соціальна медицина та організація охорони здоров'я» (2007–2018)**

№ зп	Рік	П.І.Б.	Курс, факультет	Відзнака
1.	2007	Бойко Артем Володимирович	5 курс, I медичний	Диплом учасника (10)
2.	2007	Кулікова Дар'я Олександрівна	5 курс, III медичний	Диплом Учасника (8)
3.	2008	Заїка Тетяна Сергіївна	5 курс, II медичний	Диплом учасника (7)
4.	2008	Кулікова Дар'я Олександрівна	6 курс, III медичний	Диплом 3 ступеня
5.	2009	Попова Віталіна Євгенівна	6 курс, III медичний	Заохочувальний диплом
6.	2009	Кравець Олексій Анатолійович	5 курс, III медичний	Заохочувальний диплом
7.	2009	Лопін Дмитро Олександрович	6 курс, I медичний	Диплом учасника (8)
8.	2010	Кравець Олексій Анатолійович	6 курс, III медичний	Заохочувальний диплом
9.	2010	Мітцель Олександр Олександрович	5 курс, I медичний	Диплом учасника (9)
10.	2010	Повалій Сергій Євгенович	6 курс, I медичний	Диплом учасника (11)
11.	2011	Бойко Євген Павлович	5 курс, I медичний	Диплом учасника (10)
12.	2011	Пода Сергій Болеславович	5 курс, III медичний	Диплом учасника (4)
13.	2011	Мітцель Олександр Олександрович	6 курс, I медичний	Заохочувальний диплом
14.	2013	Руденко Марина Ігорівна	5 курс, II медичний	Заохочувальний диплом
15.	2013	Шапоренко Олександр Володимирович	5 курс, II медичний	Диплом учасника (9)
16.	2014	Володькова Єлизавета Юріївна	5 курс, III медичний	Диплом учасника (6)
17.	2014	Баранова Ганна Володимирівна	6 курс, I медичний	Заохочувальний диплом

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

18.	2015	Левашова Альона Ігорівна	6 курс, II медичний	Диплом учасника
19.	2015	Кузнецова Дар'я Олексіївна	5 курс, III медичний	Диплом 3 ступеня
20.	2016	Макашутіна Ольга Олегівна	5 курс, I медичний	Заохочувальний диплом
21.	2016	Лаврова Аліна Володимирівна	5 курс, III медичний	Заохочувальний диплом
22.	2016	Алексеева Тетяна Михайлівна	5 курс, I медичний	Диплом учасника (9)
23.	2017	Тригуб Юлія Вікторівна	5 курс, II медичний	Диплом 3 ступеня
24.	2017	Чудінович Ірина Олександрівна	5 курс, II медичний	Диплом учасника (10)
25.	2017	Попенко Сергій Анатолійович	5 курс, II медичний	Диплом учасника (7)
26.	2018	Івахненко Дарина Андріївна	5 курс, I медичний	Грамота за оригінальний та нестандартний розв'язок завдань
27.	2018	Шебетенко Віта Олексіївна	5 курс, II медичний	Диплом учасника (11)
28.	2018	Іпполітов Даніїл Олександрович	5 курс, II медичний	Заохочувальний диплом, грамота за оригінальний та нестандартний розв'язок завдань

Навчальна робота є одним з основних пріоритетів діяльності кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я. Керівництво кафедри, науково-педагогічні працівники і допоміжний персонал докладають максимум зусиль для забезпечення високої якості освітнього процесу.

Забезпеченість кафедри навчальними кімнатами для проведення семінарських і практичних занять

Кафедра має у своєму розпорядженні 9 навчальних кімнат (станом на 2023 рік), в яких і забезпечується навчальний процес. Навчальні кімнати мають різну площу, з них 3 кімнати великі (по 30,5 м²) і 5 кімнат по 18,5 м², що зручно для навчального процесу, бо студенти 1-х курсів, які вивчають дисципліну «Історія медицини», займаються по 2 групи разом (так визначене навантаження викладача — 2 групи як одна), а студенти

старших курсів, які вивчають такі дисципліни як «Соціальна медицина та організація охорони здоров'я», «Економіка охорони здоров'я» займаються в малих групах.

При підготовці до ремонту навчальних кімнат виникло питання, якими вони мають бути для найбільш ефективного забезпечення навчального процесу. Розглянувши досвід інших кафедр, переваги і недоліки існуючих навчальних кімнат, було вирішено самостійно створити проєкт навчальної кімнати, яка б відповідала всім сучасним вимогам. Керівництво медичного університету усвідомлювало нагальну потребу в широкому впровадженні інтерактивного і мультимедійного обладнання в навчальний процес. Цілком ймовірно, що ректорат розглядав різні кафедри як можливих «піонерів» переобладнання навчального процесу і їх можливості. А кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я вже була готова до запровадження в навчальний процес нових технічних засобів, інноваційних педагогічних методів і при-

Доцентка Світлана Георгіївна
Усенко проводить заняття
зі студентами 4 курсу
медичного факультету (2015)

йомів, нових форм контролю знань студентів. Ректорат запропонував нашій кафедрі розпочати цей процес, нам були надані матеріальні можливості для його реалізації. Над проектом працював увесь колектив під керівництвом завідувача кафедри, була вивчена доступна вітчизняна і зарубіжна література, одночасно обговорювалося кілька альтернативних проєктів. Головні завдання, які кафедра ставила перед собою полягали в тому, щоб зробити навчальні кімнати світлими, комфортними і водночас зручними для підтримки санітарно-гігієнічного режиму, технічно обладнаними відповідно до сучасних вимог вищої школи, щоб сприяти створенню позитивного середовища для ефективної роботи викладачів і студентів у навчальному процесі. При цьому необхідно було також врахувати подальший розвиток і вдосконалення оснащення цих кімнат. Підготовлені проєкти узгоджувалися з навчальним відділом і адміністративно-господарською частиною. Необхідно зазначити, що всі ініціативи та пропозиції кафедри були підтримані ректоратом, навчальним відділом і адміністративно-господарською службою.

Було вирішено в усіх 9 навчальних кімнатах виконати такі роботи: заміну електропроводки з прокладанням нових трас, нову стяжку з обробкою підлоги плиткою світлого тону розміром 60x60 см, стіни запланували виконати з гіпсокартону з подальшим оздобленням світлими шпалерами, стелю зробили підвісною з достатнім освітленням, встановили інтерактивне устаткування з виводом пульту управління на робочий стіл виклада-

ча, у кімнатах збільшили кількість розеток для підключення в подальшому кондиціонерів, по периметру кімнат повинна була бути захисна дошка (для того щоб не оббивалися стіни стільцями і столами), а також обладнання кожної кімнати жалюзі, настінним годинником і термометром. Всі роботи були виконані згідно плану.

За кожною кімнатою був закріплений викладач, що дозволяло кафедрі забезпечити необхідний технічний стан і порядок в навчальних кімнатах в довгостроковій перспективі. За кімнатою №1 була закріплена к.мед.н., доцентка С.Г. Усенко, за 2-ю кімнатою — к.наук з держ.управл., д.н.з держ.упр., проф. О.А. Мельниченко, к.е.н., доцентка Е.О. Гапонова, за кімнатою №3 — асистент М.М. Григоров, за кімнатою №4 — доктор філософії, доцент П.О. Трегуб, за кімнатою №6 к.мед.н., доцент О.В. М'якина і к.і.н., доцентка Н.М. Мартиненко, за кімнатою №15 — професор К.М. Сокол та професорка Т.В. Пересипкіна, за кімнатою №18 — докторка філософії, доцентка А.А. Подпрядова, за кімнатою №19 — к.мед.н., доцентка К.Г. Помогайбо, за кімнатою №20 — к.мед.н., доцентка В.Г. Нестеренко.

Надалі досвід кафедри був використаний кафедрою внутрішніх і професійних захворювань, кафедрою загальної гігієни та екології №1, кафедрою гістології та багатьма іншими.

Таким чином, на кафедрі створені умови для навчання студентів і роботи викладачів, було забезпечено належний навчально-методичний супровід, в зимовий час в кімнатах завжди підтримується комфортна темпера-

тура, при цьому викладачі стали відзначати більш старанне ставлення студентів до предмету викладання, здобувачі освіти почали приходити на заняття без верхнього одягу, все це безпосередньо вплинуло на якість вивчення дисциплін.

Клас програмованих форм навчання та контролю знань студентів

На кафедрі громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету вже багато років успішно функціонує клас програмованих форм навчання і контролю знань студентів, який використовується для контролю знань студентів 3, 4, 5 і 6-х курсів, що навчаються на кафедрі.

Інформаційно-освітня спрямованість класу програмованих форм навчання і контролю знань студентів дозволяє забезпечити гнучкість навчального процесу, створити необхідні умови для істотного розширення і побудови нових ефективних форм навчання, індивідуалізацію освітнього процесу при необхідній економічній ефективності.

Ідея створення класу програмованих форм навчання і контролю знань студентів належала професору В.А. Огнєву. На той час він був ще доцентом кафедри. Після проходження стажування на базі кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця у д.мед.н., професора Ю.В. Вороненка де широко використовувались тестові технології на паперових носіях. В цей час програмовані форми навчання почали впроваджуватися в навчальний процес, передбачалося, що тестові технології є майбутнім освітньої системи, наводилися приклади американської і європейської освіти. Згодом думка змінилася, програмовані форми навчання вирішують багато питань, але ці методики можуть використовуватись тільки як додаткові форми навчання і контролю знань, першочергове значення все ж таки має співбесіда зі студентом, як найбільш об'єктивна і повноцінна форма навчального процесу.

Для відкриття класу програмованих форм навчання необхідно було вирішити цілу низку організаційних питань: виділення приміщен-

ня, придбання меблів, комп'ютерної техніки, розробка програмного продукту, підготовка тестових завдань. На це необхідно було мати час, можливості університету були обмежені, у зв'язку з чим співробітниками кафедри проводились різні роботи протягом тривалого часу. Завдання були розподілені: одна група займалась ремонтом кімнати, інша підшукувала необхідні компактні меблі, щоб розмістити 11 комп'ютерів в кімнаті площею 18 м², третя — намагалась за допомогою програмістів створювати програмний продукт, і, нарешті, увесь колектив розробляв тестові завдання. На все це пішло 2–3 роки. Клас почав працювати у 2001 році. Це був один з перших комп'ютерних класів в університеті. До цього часу були придбані перші три комп'ютери, здійснено оснащення класу меблями. На жаль, спочатку було важко розробити дизайн меблів, який би дозволив вмістити більше шести комп'ютерів, але в подальшому був розроблений вдалий проєкт класу, який дозволив облаштувати 11 робочих місць сучасними комп'ютерами, що і було успішно здійснено.

В процесі функціонування класу накопичувався досвід, купувалася сучасна додаткова техніка, яка дозволила виконувати і інші види робіт: принтери, сканери, плотери тощо.

Для ефективного функціонування класу необхідно було придбати добротне програмне забезпечення, у зв'язку з чим В.А. Огнєв уклав договір з тестовим центром Харківського національного університету радіоелектроніки (ХНУРЕ) про постачання тестової програми (оболонки) OpenTEST. Впроваджена на кафедрі тестова програма OpenTEST спочатку була розроблена спеціально для вступної кампанії в інституті радіоелектроніки, але з часом знайшла своє широке застосування в забезпеченні навчального процесу. В результаті програма тестування OpenTEST була протягом кількох років впроваджена не тільки в навчальний процес кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, але і на багатьох інших кафедрах медичного університету, а також в інших закладах вищої освіти України з метою полегшення засвоєння студентами матеріалу і для контролю якості засвоєння дисциплін. За цей час система OpenTEST дала позитивні результати в ході проведення підсумкових тестувань.

**Завідувачка класу
програмованих форм
навчання М.М. Міщенко
проводить заняття
зі студентами**

В цілому OpenTEST — це комп'ютерна система тестування знань, створена для очного підсумкового контролю якості засвоєння теоретичного матеріалу, набутих знань і практичних навичок студентів. Основною особливістю системи OpenTEST є її спрямованість на забезпечення тестування здобувачів освіти з максимально суворою звітністю. Обсяг застосування даної програми дуже широкий: від різноманітних підсумкових тестувань до проведення заліків, іспитів, кваліфікаційних тестів тощо, в яких головну роль відіграє максимально об'єктивна оцінка знань. Кафедра соціальної медицини та організації охорони здоров'я мала хороші результати при підготовці здобувачів освіти до ліцензованого іспиту КРОК-2. Особливістю комп'ютерної системи тестування OpenTEST є низькі вимоги до апаратних і програмних ресурсів, високий рівень підходу до проблем безпеки при проведенні тестувань.

Крім впровадження даної програми, протягом кількох років вона наповнювалася сучасною базою актуальних питань з дисципліни і на даний момент дозволяє проводити адекватну оцінку знань студентів усіх факультетів університету. Сьогодні за допомогою комп'ютерного класу проходить оцінювання знань студентів 3-х курсів стоматологічного факультету (вітчизняних та іноземних), 4-х, 5-х і 6-х курсів лікувального, педіатричного та медико-профілактичного факультетів (вітчизняних та іноземних). Крім цього, за допомогою класу програ-

мованих форм навчання і контролю знань студентів, на кафедрі проходить ефективна підготовка студентів-випускників 5-го курсу стоматологічного факультету та 6-х курсів лікувального, педіатричного та медико-профілактичного факультетів до здачі ліцензійного іспиту «Крок-2». Напрацьована повна база даних з дисципліни згідно зі всіма питаннями ліцензійного іспиту «Крок-2». База даних щороку оновлюється відповідно до сучасних вимог центру тестування, завдяки чому студенти мають можливість в повному обсязі перевірити свої знання і бути готовими до успішної здачі іспиту «Крок-2».

Слід відзначити велику роботу співробітників кафедри, які забезпечували роботу класу, продовжували напрацьовувати досвід, розвивати функціонування комп'ютерного класу; багато хто з них на даний момент стали асистентами і доцентами кафедри: від 2001 року успішну роботу класу програмованих форм навчання забезпечувала к.мед.н., доцентка Чумак Любов Ігорівна, від 2003 — к.мед.н., асистентка Ткаченко Наталія Олександрівна; від 2006 — асистентка Міщенко Марина Михайлівна; з 2009 — асистентка Подпрядова Анна Анатоліївна; від 2011 — асистентка Яківець Ірина Володимирівна; і знов від 2014 до 2016 року в цьому класі працювала асистентка Міщенко Марина Михайлівна, від 2016 до 2017 року відповідальним за клас був к.мед.н., доцент Зінчук Андрій Миколайович; а від 2017 і дотепер — доктор філософії, доцент Трегуб Павло Олегович.

Організація роботи методичного кабінету кафедри

Кафедра приділяє значну увагу методичному забезпеченню навчального процесу, відповідності його змісту умовам середовища, що змінюється, і сучасним тенденціям розвитку педагогіки вищої школи.

Ідея відкриття методичного кабінету на кафедрі визрівала протягом тривалого часу. Певною проблемою на шляху її здійснення була відсутність необхідного приміщення. Але від 2015 року, після того, як в усі етапи навчального процесу було впроваджено використання мультимедійного обладнання, комп'ютерної техніки і, відповідно, електронних презентаційних матеріалів, на кафедрі звільнилася кімната, в якій зберігалися паперове наочне приладдя для лекцій і практичних занять. Кімната невелика (всього 11,5 м²), але для методичного кабінету цілком достатня. Після узгодження і схвалення кафедральної ініціативи, ректоратом було надано відповідні розпорядження господарській службі, і розпочато ремонт майбутнього спеціалізованого методичного кабінету. Незважаючи на певні труднощі університет придбав необхідні специфічні меблі для розміщення навчально-методичної літератури. Окрім того, вдалося обладнати на цій площі і робоче місце для завідувача кабінетом. Необхідно відзначити розуміння значущості даного кабінету для забезпечення навчального процесу з боку проректора Б.А. Залевського. Саме Борис Антонович всіляко сприяв якнайш-

видшому відкриттю цього кабінету, враховував дизайнерські і функціональні побажання кафедри. За розробленим співробітниками кафедри ескізом, були проведені ремонтні роботи і для цієї кімнати були виготовлені необхідні сучасні і функціональні меблі.

Обов'язки завідувача методичним кабінетом почала виконувати доцентка кафедри з навчальної роботи канд. наук з держ. управління І.А. Чухно. За час роботи І.А. Чухно в методичному кабінеті від 2015 до 2020 року кабінет було укомплектовано необхідною навчально-методичною літературою, активно почали розроблятися методичні рекомендації для викладачів до проведення практичних занять, і методичні вказівки для здобувачів освіти для підготовки до занять за темами навчальних дисциплін, що викладаються кафедрою. Було організовано видавництво методичних матеріалів на кафедрі.

Проведена робота з покращення доступу студентів до навчально-методичної літератури мала сенс, оскільки здобувачі вищої освіти почали активніше використовувати навчальні видання для підготовки до занять. Проведена робота з широким використанням різноманітних спектрів можливостей була результативною.

Навчальну методичну літературу було розміщено в усіх бібліотеках університету, в бібліотеках гуртожитків, здобувачі вищої освіти могли отримати її за студентським квитком на кафедрі. Електронні варіанти розміщено в репозитарії, на платформі Moodle, викладачі широко використовують практику розсил-

Завідувачка методичним кабінетом доц. І.А. Чухно проводить нараду зі співробітниками кафедри

ки навчальної літератури студентам на електронні скриньки, що надало можливість молоді, що навчається, мати повний доступ до навчальної літератури.

Кафедра завжди прагнула пошуку і реалізації нових підходів у забезпеченні студентів методичною літературою, використання сучасних технологій організації навчального процесу та впровадження інноваційних педагогічних технологій, підвищення педагогічної майстерності співробітників.

Від вересня 2020 року і дотепер методичним кабінетом кафедри завідує доктор філософії, доцент П.О. Трегуб. За цей період доцент П.О. Трегуб сформував електронну базу обліку і систематизації методичного матеріалу, що дозволило кафедрі більш ефективно і раціонально використовувати навчально-методичну літературу. Добре організована методична робота дозволила кафедрі вчасно оновлювати та розробляти нові програми навчальних дисциплін та силабуси, широко використовувати сучасні методи навчання, формувати у здобувачів освіти уміння та навички.

Наразі в методичному кабінеті сконцентрована вся навчальна документація та методичні розробки кафедри. Зокрема, тут знаходяться навчальні плани підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів за різними спеціальностями, типові та робочі навчальні програми дисциплін, тематичні та календарні плани, графіки роботи, консультацій і чергувань, екзаменаційні білети та інші документи, передбачені номенклатурою справ, правилами діловодства в університеті і виробничою необхідністю організації навчального процесу на кафедрі.

Методичне забезпечення дисциплін, що викладаються на кафедрі займає особливе місце в кабінеті. Так, в приміщенні методичного кабінету зібрані всі теки з методичним забезпеченням дисциплін (згідно навчально-методичного комплексу), тут є невелика кафедральна бібліотека з основними методичними матеріалами підручниками і посібниками, необхідними для вивчення дисциплін, а також, методичні розробки для викладачів і методичні вказівки для студентів з усіх тем дисциплін, підготовлені співробітниками кафедри. Саме вони є частиною великого проєкту кафедри з оновлення і видання в одному форматі всього комплексу

методичного забезпечення дисциплін, розпочато в 2015 році.

Кількість найменувань підготовлених і виданих за цей період робіт становить вже понад 250 одиниць і реалізація проєкту ще триває.

Для забезпечення даного процесу при методичному кабінеті працює мінідрукарня, у складі якої кафедра має масштабований повноформатний ксерокс, різак для паперу на 30 аркушів, степлер, що дозволяє зшивати видання на 200 аркушів, комп'ютер, 2 принтери, один з них кольоровий, необхідне програмне забезпечення, все це обслуговується лаборантами кафедри, які мають необхідні навички використання цього обладнання. Це дозволяє швидко видавати необхідну навчально-методичну літературу. У зв'язку з тим, що мінідрукарня кафедри не має офіційного статусу, вихідні дані для видаваної навчальної літератури кафедра отримує у видавничому відділі університету.

Кафедра стала піонером серед аналогічних кафедр інших навчальних закладів України в розробці та виданні робочих зошитів для забезпечення самостійної роботи студентів і виконання ними практичних завдань. Ці розробки отримали схвальні відгуки і були взяті на озброєння, впроваджені в навчальний процес інших закладів вищої освіти.

В методичному кабінеті проводяться методичні наради науково-педагогічного персоналу, концентрується і обробляється інформація про застосування певних педагогічних технологій та інструментів у навчальному процесі, відбувається обмін досвідом тощо.

В цілому, робота методичного кабінету дозволила удосконалити й упорядкувати навчально-методичну документацію кафедри, активізувати і скоординувати процеси розвитку. Сприяла вдосконаленню педагогічних навичок співробітників і впровадженню нових педагогічних технологій в навчальний процес. Викладачі кафедри розширили діапазон використання таких форм проведення практичного заняття як теоретична або проблемна дискусія, дебатний метод, робота в групах, ситуаційні завдання, ділові ігри, кейси та інші, що значно підвищило якість викладання предметів і зацікавленість студентів у їх вивченні. Серед контролюючих заходів стали широко застосовувати: програмова-

ні й усні форми контролю, бліц-контрольні, завдання з визначення термінології, письмовий контроль з подальшим розбором відповідей та інші.

Післядипломна освіта

Післядипломна освіта медичних працівників є структурним елементом підвищення якості забезпечення населення медичною допомогою. Ще у 1840 році професори медичного факультету Харківського університету організували Інститут підвищення кваліфікації лікарів.

Майже півтора століття потому, у 1996 році, вже в медичному університеті було створено факультет післядипломної освіти, а в 2011 році його реорганізували в навчально-науковий інститут післядипломної освіти ХНМУ. Відкриття ННІ ПО мало важливе значення для сфери охорони здоров'я нашого регіону, оскільки університет розпочав підготовку лікарів-інтернів, а також проводив підвищення кваліфікації і спеціалізацію лікарів за акредитованими спеціальностями. Директором Навчально-наукового інституту післядипломної освіти ХНМУ від дня його заснування працює д.мед.н., професор В.В. В'юн.

У 2022 році, у зв'язку із приєднанням до складу ХНМУ Харківської медичної академії післядипломної освіти ННІ ПО отримав додаткові структурні підрозділи і розширив свої функціональні обов'язки.

Кафедри університету взяли активну участь в організації післядипломної освіти, в тому числі і кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я (згодом, кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я). Реалізуючи ініціативу ректора університету, члена-кореспондента НАМН України, заслуженого лікаря України, професора В.М. Лісового, кафедра однією з перших взяла активну участь в проходженні акредитації та ліцензування спеціальності освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» (Адміністративний менеджмент) у 2014 році, а згодом і спеціальності «Публічне управління та адміністрування» два роки потому. Саме 2016 року була затверджена освітньо-професійна програма (ОПП) «Управління у сфері охорони здоров'я» другого (магістерського)

рівня вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», галузі знань 28 «Публічне управління й адміністрування».

У 2020 році була затверджена нова ОПП «Громадське здоров'я» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 229 «Громадське здоров'я», галузі знань 22 «Охорона здоров'я», з присвоєнням кваліфікації магістр громадського здоров'я.

Важливим є той факт, що спеціальність «Громадське здоров'я» в Харківському національному медичному університеті першою в Україні пройшла акредитацію, яку проводило Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО). У складі акредитаційної комісії було три поважні представниці: Т.П. Юрочко к.н. з держ.управл., доцентка, керівниця Школи охорони здоров'я Національного університету «Києво-Могилянська академія», Л.В. Крячкова д.мед.н., професорка, завідувачка кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету та Дудаш Габрієлла Василівна, здобувачка вищої освіти за спеціальністю «Громадське здоров'я» Ужгородського національного університету.

Новостворена структура НАЗЯВО почала працювати в ХНМУ, акредитувати спеціальності було складно, через те, що НАЗЯВО почала використовувати технології ліцензування та акредитації міжнародного рівня, в університетах запроваджувалась нова термінологія. Значна кількість вимог і підходів були новими для українських зво, попри все університет і кафедра успішно пройшли процес акредитації з доволі високою оцінкою підготовки магістрів громадського здоров'я.

Магістратура

Відповідно до основних принципів і напрямів реформування системи освіти України, підготовка студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем — «Магістр», який відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій, затвердженої в 2011 р., є одним з важливих завдань системи вищої освіти України.

Згідно Національної рамки кваліфікацій випускники з даним освітньо-кваліфікацій-

ним рівнем мусять бути здатними вирішувати складні завдання і проблеми в певній галузі професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій навіть за невизначених умов і вимог.

Кафедра бере участь в підготовці здобувачів вищої освіти на післядипломному рівні за освітньо-кваліфікаційним рівнем — «Магістр» по такими спеціальностями: «Громадське здоров'я» (Гарант ОПП д.мед.н., проф. В.А. Огнєв), «Публічне управління та адміністрування» (Гарант ОПП від 2014 до 2019 року д.мед.н., проф. В.А. Огнєв, від 2019 дотепер д.н.держ.управл., проф. О.А. Мельниченко) та «Педагогіка вищої школи» (Гарантка ОПП к.пед.н., проф. Л.В. Фоміна, завідувачка кафедри української мови, основ психології та педагогіки). Основними для кафедри є спеціальності «Громадське здоров'я» та «Публічне управління та адміністрування» (до 2016 року — «Адміністративний менеджмент»). Кафедра є випусковою для зазначених спеціальностей, а гаранти ОПП є професорами кафедри.

На спеціальності «Громадське здоров'я» кафедра забезпечує навчальний процес з 14 навчальних дисциплін (з 43 предметів), на спеціальності «Публічне управління та адміністрування» (Адміністративний менеджмент) по 21 дисципліне (із 30 дисциплін) відповідно до навчального плану.

Кафедральними дисциплінами на спеціальності «Громадське здоров'я» є 9 обов'язкових дисциплін («Організація медико-соціального наукового дослідження», «Основи громадського здоров'я», «Доказова медицина з основами сучасної епідеміології та біологічної статистики», «Комунікація та промоція в сфері громадського здоров'я», «Організація охорони здоров'я та якість медичного забезпечення населення», «Проектний менеджмент», «Економіка і фінансування охорони здоров'я», «Політика в галузі охорони здоров'я», «Практична підготовка» і 5 вибірко-вих («Міжнародні організації в забезпеченні охорони здоров'я», «Інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація) і соціальна мобілізація в інтересах здоров'я», «Найважливіші соціально-значимі неінфекційні хвороби», «Формування здорового способу життя населення», «Стреси та конфліктологія у сфері громадського здоров'я»).

Підготовка магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» (Адміністративний менеджмент) охоплює блоки найнеобхідніших майбутньому управлінцю напрямків: з основ теорії управління та економіки, правових аспектів здійснення управлінської діяльності, психології управління та конфліктології.

Протягом навчання здобувачі освіти вивчають 10 обов'язкових дисциплін: «Методологія наукових досліджень»; «Публічна політика та врядування», «Конституційне забезпечення публічного управління», «Технології прийняття управлінських рішень», «Комунікація в публічній сфері», «Публічна служба», «Стратегічне управління та управління змінами», «Управління публічними фінансами», «Публічне управління у сфері охорони здоров'я», «Практична підготовка» та 11 вибірко-вих — «Історія публічного управління та розвитку сфери охорони здоров'я», «Соціальний менеджмент», «Публічне управління у соціально-гуманітарній сфері», «Операційний менеджмент», «Державна політика щодо охорони громадського здоров'я», «Менеджмент підприємств сфери охорони здоров'я», «Підприємництво в сфері охорони здоров'я», «Макроекономічна політика та економіка сфери охорони здоров'я», «Антикризовий менеджмент», «Проектний менеджмент», «Публічні закупівлі»).

В сучасних умовах поступового переходу всіх сфер господарської діяльності та суспільного життя до функціонування в умовах ринкової економіки, важливість підготовки сучасних кваліфікованих управлінських кадрів для охорони здоров'я важко переоцінити. Підготовка таких управлінських кадрів в ХНМУ, одному з провідних вищих медичних навчальних закладів України, є важливим кроком до посилення кадрового потенціалу сфери охорони здоров'я та її ефективної роботи в нових умовах.

У підготовці магістрів «Громадського здоров'я» на кафедрі брали і беруть участь висококваліфіковані фахівці в сфері організації охорони здоров'я, практичні управлінці (професор, д.мед.н. Огнєв В.А., професор, д.н.держ.упр. Карамішев Д.В., професор, д.мед.н. професор Ковтун М.І., д.мед.н. професорка Пересипкіна Т.В., д.мед.н. професорка Піонтовська О.В., к.мед.н., доцент Дончак Д.Ю.,

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

доцентка, к.н.держ.упр. Удовиченко Н.М., к.мед.н., доцентка Усенко С.Г., к.мед.н., доцентка Нестеренко В.Г. та інші.

Навчальний процес на спеціальності «Публічне управління та адміністрування» забезпечують висококваліфіковані фахівці в сфері державного управління та менеджменту, економіки, практичні спеціалісти в галузі управління (професор, д.мед.н. Огнєв В.А., професор, д.н.держ.упр. Мельниченко О.А., професор, д.н.держ.упр. Карамишев Д.В., д.н.держ.упр. Крюков О.І., доцентка, к.н.держ.упр. Удовиченко Н.М., доцентка, к.н.держ.упр. Чухно І.А., доцентка, к.н.держ.упр. Белєвцова Я.С., доцентка, к.е.н. Гапонова Е.О., доктор філософії, асистент Черняк М.Є., к.н.держ.упр. Суворов В.П., к.н.держ.упр. асистентка Лермонтова Ю.О. та інші.

Необхідно відзначити велику консультативну, практичну і теоретичну допомогу в проходженні акредитації і ліцензування спеціальності «Публічне управління й адміністрування» професора, д.н. з держ. управл. Д.В. Карамишева, першого заступника ректора Національної академії державного управління при Президентові України «Харківський регіональний інститут державного управління». Спільно з завідувачем кафедри проф. Д.В. Карамишев розробив навчальний план, робочі програми, тематичні плани, за якими вивчалися предмети в галузі адміністративного управління.

Кандидатка наук з державного управління, асистентка Ю.О. Лермонтова була першою фахівчицею в галузі державного управління, прийнятою до штату кафедри, як штат-

на співробітниця у зв'язку з відкриттям спеціальності «Адміністративний менеджмент» в Харківському національному медичному університеті.

Ю.О. Лермонтова активно включилася в роботу, під час літньої відпустки нею була створена навчально-методична база для забезпечення навчального процесу зі спеціальності «Адміністративний менеджмент», що дозволило з 1 вересня 2014 року розпочати проведення навчальних занять з даної спеціальності.

Слухачі під час навчання згідно навчального плану виконують магістерські дослідження і захищають випускні кваліфікаційні роботи різної тематики з громадського здоров'я та публічного управління у сфері охорони здоров'я.

Згідно змін, які відбуваються у зв'язку з реформуванням освітньої сфери в Україні, від 2016 року в ХНМУ замість магістрів за спеціальністю «Адміністративний менеджмент» здійснюється підготовка магістрів за новою спеціальністю, «Публічне управління та адміністрування».

За вісім років було підготовлено 84 магістри за спеціальністю «Адміністративний менеджмент» і «Публічне управління та адміністрування», і за три роки – 14 магістрів з «Громадського здоров'я».

Тематичне удосконалення

Від 2013 року кафедра починає проводити тематичне удосконалення на тему «Осно-

Директор інституту післядипломної освіти проф. В.В. В'юн та проф. В.А. Огнєв вручають сертифікати по закінченні курсів тематичного удосконалення для лікарів

Випуск курсантів тематичного удосконалення для лікарів на тему: «Доказова медицина з основами сучасної епідеміології та біологічної статистики» (2017)

ви сучасної епідеміології і доказової медицини», від 2015 року — запропонувала курс «Доказової медицини з основами сучасної епідеміології та біологічної статистики», а у 2018 році — додатково було затверджене тематичне удосконалення за темою «Громадське здоров'я: сучасні проблеми та перспективи», що дозволяє постійно проводити тематичне вдосконалення не тільки лікарям і професорсько-викладацькому складу Харківського регіону, а й іншим регіонам України.

Тематичне удосконалення за даними теми проводиться протягом двох тижнів, перший цикл в листопаді, другий — у квітні. Кожен цикл розрахований на 78 годин, з них 16 годин лекцій, 20 годин семінарських і 40 годин практичних занять, а також по 2 години виділяються для проведення заліку. У тематичному удосконаленні з циклу доказової медицини беруть активну участь проф. В.А. Огнев, проф. К.М. Сокол, проф. Т.В. Пересипкіна, проф. О.В. Піонтковська, доц. І.А. Чухно, доц. С.Г. Усенко, доц. Л.І. Чумак, доц. В.Г. Нестеренко та інші. Тематичний план з циклу «Доказова медицина з основами сучасної епідеміології та біологічної статистики» та «Громадське здоров'я» включає такі теми: історія виникнення та розвитку доказової медицини; доказова медицина, як новий стиль діяльності в системі медичного забезпечення пацієнтів; коханівське співробітництво; сучасна епідеміологія та біологічна статистика як інструмент доказової

медицини.; методика проведення епідеміологічних досліджень (емпіричні та експериментальні дослідження); клінічна епідеміологія як наука та ідеологія доказової медицини; статистичні показники в епідеміологічних дослідженнях; скринінг — джерело інформації про стан здоров'я населення в епідеміологічних дослідженнях; анамнестичні дослідження, їх види; методика проведення опитувальних досліджень; особливості анкетного збору статистичного матеріалу; відеоопитування та його результати; основи біологічної статистики (статистична сукупність, одиниці спостереження, ознаки, що враховуються, шкала вимірювання); відносні та середні величини, методика їх обчислення; варіаційні ознаки; оцінка достовірності отриманих статистичних результатів; основні технологічні етапи доказової медицини: 1-й етап — формування клінічного питання в доказовій медицині для вирішення проблеми в галузі охорони здоров'я населення; 2-й етап — виявлення обґрунтованих доказів для вирішення питання з позиції доказової медицини; 3-й етап — електронні бібліотечні бази даних медичної літератури, що пройшли експертну оцінку, їх мета; бази даних неопублікованих досліджень; критична оцінка знайдених доказів (літературних даних), їх достовірність і корисність; систематичні огляди та огляди з метааналізом, їх підготовка і використання; 4-й етап — впровадження результатів цієї оцінки в клінічну

практику (розробка клінічних настанов, стандартів, методичних рекомендацій, клінічних протоколів тощо); 5-й етап — оцінка результатів виконаної роботи (соціальної, медичної та економічної ефективності).

План тематичного удосконалення з циклу «Громадське здоров'я: сучасні проблеми та перспективи» включає теми, що забезпечують формування фахівця у сфері громадського здоров'я, а саме: основи громадського здоров'я; міжнародні організації в забезпеченні охорони здоров'я; глобалізація в громадському здоров'ї; медико-соціальні проблеми здоров'я населення та методи його вивчення; основні показники громадського здоров'я; вплив різних детермінант на здоров'я населення та їх в забезпеченні громадському здоров'ї; поняття «якості життя» і «соціального благополуччя» та їх значення у сфері громадського здоров'я; формування

здорового способу життя: міжнародна та вітчизняна практика; комунікація та адвокація в сфері громадського здоров'я; сучасні проблеми організації охорони здоров'я в Україні; менеджмент охорони громадського здоров'я; надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я; стратегії, політика та інтервенції у сфері громадського здоров'я; методологія досліджень у сфері громадського здоров'я; основи доказової медицини, її значення в формуванні громадського здоров'я; біостатистика як інструментарій епідеміологічних досліджень та розробка і обґрунтування програм в громадському здоров'ї; сучасна епідеміологія: її особливості та застосування в громадському здоров'ї; проекти надання послуг з громадського здоров'я та профілактика захворювань, промоція здоров'я.

Щороку 12 лікарів по 6 курсантів з кожної спеціалізації проходять тематичне удосконалення.

РОЗДІЛ 3

НАУКОВА РОБОТА КАФЕДРИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я

Загальна характеристика наукової роботи кафедри

Протягом вікової історії кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ змінювались назви, завідувачі, професорсько-викладацький склад. Проте, поряд з якісним забезпеченням навчального процесу, незмінною була і є активна і плідна участь кафедри у науковому житті нашого університету, його зосередженість на покращанні наукового забезпечення розвитку вітчизняної медицини.

Наукова робота кафедри є багатогранною і має різні прояви: проведення власних медико-соціальних досліджень, оприлюднення їх результатів на наукових комунікативних заходах, публікація наукових статей та монографій, підготовка науково-педагогічних кадрів, отримання прав на об'єкти інтелектуальної власності, тощо. Важливо, що означені наукові надбання активно впроваджуються не лише в діяльність закладів практичної охорони здоров'я, а й використовуються в навчальному процесі. Ба більше, здобувачі вищої освіти постійно залучаються до проведення наукових досліджень та оприлюднення їх результатів.

Про основні наукові надбання кафедри можна дізнатися з відповідних джерел: дисертацій, наукових видань тощо. Незважаючи на те, що нині лише частина їх є доступною і цієї інформації достатньо для розуміння значності внеску колективу кафедри у розвиток вітчизняної медичної науки.

З історії відомо, що вчені звання і наукові ступені були скасовані радянською владою у 1918 році Декретом Ради народних комісарів РРФСР від 1 жовтня 1918 р. Право працювати на кафедрах мали особи, «відомі своїми працями або науково-педагогічною діяльністю», у зв'язку з чим, ми не мали в своєму розпорядженні даних щодо кваліфікаційних характеристик працівників того часу. Відомо, що в цей період, окрім навчальних кафедр,

були створені науково-дослідні кафедри соціальної гігієни, які формували із співробітників відповідних навчальних кафедр, а також з працюючих у Харкові науковців. Вчені звання і наукові ступені в СРСР були запроваджені постановою Раднаркому тільки в 1934 році.

До 1925–1926 років на території України було організовано одинадцять кафедр соціальної гігієни, шість з яких у місті Харкові. Науково-дослідні кафедри соціальної гігієни припинили своє існування у 1930 році, у зв'язку з припиненням їх фінансування.

Від 1923 до 1925 року кафедру очолював Мойсей Григорович Гуревич наукова діяльність кафедри ще тільки формувалася, публікувалися окремі праці, цілком ймовірно, що в цей період проводилася значна організаційна робота зі створення кафедри та забезпечення навчального процесу. У цей період необхідно було розробити навчальні програми, тематичні плани, забезпечити навчальний процес методичними матеріалами.

Від 1925 до 1932 року кафедрою завідував професор Сергій Аркадійович Томілін. Сергій Аркадійович одночасно керував і навчальною і науково-дослідною кафедрою або секцією соціальної гігієни. У цей період було сформовано новий напрям наукової діяльності секції соціальної гігієни — обстеження типів житлового будівництва та вивчення санітарного побуту робітничого населення, що з'явився у 1926 році. У зв'язку з цим, С.А. Томілін звернувся до Українського головного управління науковими установами при Народному комісаріаті освіти УСРР з проханням відряджати співробітників кафедри до столичних медичних навчальних і наукових установ для підвищення кваліфікації в галузі житлової гігієни.

Одним з питань, якими займалися кафедри (секції) соціальної гігієни, було вивчення біологічних чинників дитячої (малюкової) смертності. Вдалося віднайти фактори,

що впливали на дитячу смертність: вік матері, кількість пологів, інтервал між пологами. Виявилось, що найвищою дитяча смертність була серед дітей, народжених молодими жінками (до 19 років). У первістків смертність була також дуже високою, мінімальна відзначалася у народжених другими, а потім знову зростала. Істотне підвищення рівня смертності спостерігалось у дітей першого року життя, які народилися в проміжку одного року після попередніх пологів. Ці дані були проаналізовані С.А. Томіліним у монографії «Соціально-гігієнічна оцінка дитячої смертності» («Социально-гигиеническая оценка детской смертности»).

До завдань кафедри входили не тільки наукові дослідження в галузі громадського здоров'я, а також комплексне поєднання соціально-гігієнічних робіт з клінічними дисциплінами, а також підготовка викладачів за різними напрямками гігієни для медичних вишів, інститутів народної освіти, народного господарства, технічних вишів тощо.

У цей період були певні труднощі у виконанні науково-дослідних робіт, про які дізнаємося з доповідної записки (1925 р.) завідувач науково-дослідної соціальної гігієни та профпатології Е.М. Каган (завідувач секції соціальної гігієни С.А. Томілін) до президії Укрнауки «Про організацію та план найближчої діяльності науково-дослідної кафедри соціальної гігієни» («Об организации и плане ближайшей деятельности научно-исследовательской кафедры социальной гигиены»). Труднощі були пов'язані з тим, що соціальна гігієна поєднувала елементи багатьох наук, у зв'язку з чим, науковий співробітник повинен був володіти різноманітними методами роботи (експериментальними, інструментального спостереження, статистичними, клінічними, зокрема патолого-анатомічним та антропометричним); у соціальній гігієні в 1920-х роках ще були недостатньо розроблені методологічні питання. Була проблема з кваліфікованими науковими кадрами, з обладнанням та фінансуванням. Сергій Аркадійович Томілін у цей період видав кілька монографій, які були піонерськими роботами на території України, вони висвітлювали цілу низку соціально-гігієнічних республіканських проблем. До цих монографій належать: «Вчення про органічний капітал, як основу світосприй-

няття» («Учение об органическом капитале, как основа медицинского мировоззрения») (1919); «Матеріали про соціально-гігієнічний стан українського села» («Материалы о социально-гигиеническом состоянии украинской деревни») (1924); «L'hygiene publique dans la population rurale de l'Ukraine» (1925); «Проблема статі» («Проблема пола») (1926); «Спроба санітарного опису України» (1928); «Венеричні захворювання у великих містах України в 1927 р. Досвід соціально-гігієнічного аналізу міського венеризму» («Венерические болезни в окружных городах Украины в 1927 г. Опыт социально-гигиенического анализа городского венеризма») (1928); «Матеріали про діяльність установ охорони здоров'я та епідемічний стан Республіки за 1925–26 рік» (1927); «Матеріали про діяльність установ охорони здоров'я та епідемічний стан Республіки за 1926–27 рік» (1928); «Матеріали про діяльність установ охорони здоров'я і про епідемічний стан України за 1927–28 рік» (1929); «La statistique de morbidite. Son organization dans L'Union Sovetique et ses effets principaux» (вид. Ліги націй, вихідні дані невідомі); «Соціально-гігієнічна оцінка дитячої смертності» («Социально-гигиеническая оценка детской смертности») (1930); «Аборти на Україні» (1930); «Соціально-медична профілактика (Теоретичне обґрунтування та практична постановка)» («Социально-медицинская профилактика (Теоретическое обоснование и практическая постановка)») (1931).

Сергій Аркадійович Томілін створював необхідні творчі умови для розвитку і формування наукових співробітників, у цей період виходять друком інші монографії співробітників кафедри: Арнольдї І.А. Туберкульоза і боротьба з нею на Заході і в СРСР / За ред. З.А. Гуревича. Харків, 1930; Арнольдї І.А. Праця селянина / За ред. З.А. Гуревича. Харків, 1930; Арнольдї І.А. Експедиція на рудник «Ветка». Досвід колективного соціально-гігієнічного та патологічного дослідження на Донбасі. (Експедиція на рудник «Ветка». Опыт коллективного социально-гигиенического и патологического исследования в Донбассе). Харьков-Киев: Госмедиздат УССР, 1931. 82 с.; Кольнер Р.Ю., Хоменко А.П. Сучасна смертність немовлят в УСРР. Харків, 1930; Мерков А.М. Коротка методологія статистичного дослідження раку. (Краткая методология статистического

изучения рака). Харьков: Госмедиздат УССР, 1931. 70 с.

У цей період активно почав публікувати свої монографії Зиновій Анатолійович Гуревич, майбутній завідувач кафедри соціальної гігієни: Гуревич З.А., Залевский А.З. Алкоголизм. Харьков: Госиздат Украины, 1930. 213 с.; Гуревич З.А., Гроссер Ф.И. Проблемы половой жизни. Харьков: Госиздат Украины, 1930. 256 с.; Гуревич З.А., Ворожбит А.И. Статеве життя селянки. Харків: ДВУ, 1931; Гуревич З.А. Соціальні недуги та боротьба проти них. Харків: Держмедвидав, 1931.

Загалом, за перші 10 років роботи кафедри, кафедральним колективом було опубліковано 22 монографії, що було суттєвим внеском у розвиток і формування соціальної гігієни як науки і предмету викладання.

Період роботи завідувача кафедри проф. Зиновія Анатолійовича Гуревича (1932–1974), був зумовлений тим, що в 1934 р. ЦВК визнав за доцільне відновлення вчених ступенів кандидата і доктора наук (постанова Ради народних комісарів СРСР №79 «Про вчені ступені і звання» від 13 січня 1934 р.). Для цього були сформовані кваліфікаційні комісії наркоматів, які могли присуджувати вчені ступені за 8-ма науковими дисциплінами, за рештою дисциплін наукові ступені присуджувалися Вищою атестаційною комісією (ВАК). На території СРСР, за наявними даними, за 1934–1936 рр. науковий ступінь доктора наук здобули 345 осіб, з них після захисту лише 67 осіб, але кількість захищених робіт із кожним роком зростала, і 1937 року з 460 осіб, яким присудили науковий ступінь доктора наук, 270 здобули звання після захисту докторської дисертації. Найбільше число кандидатів і докторів наук було у технічних, медичних і фізико-математичних науках. У 1937 році було визначено перелік галузей наук, за якими мав проводитись захист дисертацій. У 1941 р. ВАК конкретизувала поняття дисертації, як кваліфікаційної роботи, «...в якій присутні теоретичні знання і здатність до самостійного наукового дослідження».

За період роботи завідувачем кафедри (1932–1974) проф. З.А. Гуревич підготував 5 докторів та 28 кандидатів медичних наук. Для присвоєння наукового ступеня доктора медичних наук були виконані такі дисертаційні роботи: Гуревич З.А. Про роль спадковості

та середовища в етіології пізнього нейросифілісу (1936); Мац Д.І. Захворюваність на рак в Україні (1956); Хорош І.Д. Основні етапи та перспективи розвитку сільської охорони здоров'я в УРСР (1965); Шмегевский С.А. Стан здоров'я, соціально-гігієнічні умови праці та подальші шляхи покращення здоров'я працюючих у марганцевій промисловості УРСР (1970); Корнілова А.І. Материнська смертність та боротьба з нею в Україні (1971).

Кандидатські дисертаційні роботи виконали: Абрамович Л.А. Житло та побут робочих радгоспів та МТС УРСР (1936); Бургдорф О.В. Захворюваність та летальність серед різних груп серцево-судинних хворих. (1936); Бургдорф М.В. Матеріали до характеристики перебігу та прогнозу при різних формах захворювань серцево-судинної системи (клініко-статистичне дослідження) (1936); Камінський М.І. Ревматизм у промислових робітників в Україні за 1926–35 рр. (1940); Петров П.Т. Досвід вивчення зрушень здоров'я у 2000 робітничих сімей у Харкові (1935–1938) (1945); Козін І.І. Про диспансеризацію хворих на гіпертонічну хворобу (1953); Єгурнова Т.К. З досвіду роботи органів прокуратури та установ охорони здоров'я боротьби з дизентерією (1955); Гарний І.Д. Основні етапи розвитку охорони здоров'я на Полтавщині (1955); Мар'єнко Ф.С. Досвід роботи та завдання організації невідкладної та швидкої медичної допомоги у сільському районі (1956); Санік В.І. До особливостей грипу в Харкові в останні роки (1956); Гуренко Г.Ф. До особливостей захворюваності на дизентерію та організація заходів щодо боротьби з нею на селі (1958); Івахно Г.І. До статистики ЛОР захворюваності та організації ЛОР допомоги у м. Києві (1961); Лазарєв І.Р. Злоякісні новоутворення та організація заходів щодо боротьби з ними у Луганській області (1962); Захарченко М.Л. Серцево-судинна захворюваність та організація заходів щодо боротьби з нею у Полтавській області (1963); Кривицький О.А. З досвіду диспансеризації хворих на виразкову хворобу (1964); Галічева Н.О. Матеріали соціально-гігієнічного дослідження інфаркту міокарда у м. Харкові (1965); Мезенцев В.М. Матеріали соціально-гігієнічного («епідеміологічного») дослідження раку легень (1965); Гапоненко І.Д. Матеріали соціально-гігієнічного дослідження серцево-судинної захво-

руваності у працюючих на заводах машинобудування м. Харкова (1966); Торський Г.Є. Досвід боротьби за зниження захворюваності у працюючих на Харківських машинобудівних заводах (1965); Палфій М.Ю. Досвід роботи великої центральної районної лікарні та керівництва охороною здоров'я у сільському районі (1967); Кириченко П.Л. Лікарські кадри в УРСР (досвід вивчення із застосуванням електронно-обчислювальної техніки) (1970); Тулепбаєв М.Ж. Диспансеризація хворих на ревматизм (1971); Малоштан О.Я. Диспансеризація дорослих хворих на ревматизм на селі (соціально-гігієнічне дослідження) (1972); Жердєв Є.С. Матеріали соціально-гігієнічного дослідження холециститу (1973); Криштопа Б.П. Здоров'я населення та охорона здоров'я Сумської області (соціально-гігієнічне дослідження) (1973); Сірак Д.Л. Хронічний гепатит та цироз печінки після хвороби Боткіна (соціально-гігієнічне дослідження) (1973); Петрова З.П. З історії соціальної гігієни в Україні (1861–1932 рр.) (1975).

Від 1948 до 1958 року у Харківському медичному інституті існувала самостійна кафедра «Історії медицини», якою завідував к.м.н. доцент Петро Тимофійович Петров, але згодом її було ліквідовано, а історію медицини почали викладати, як і раніше, на кафедрі організації охорони здоров'я (соціальної гігієни). Доцентом П.Т. Петровим за час завідування було підготовлено 2 кандидати медичних наук: Скалозуб В.П. Матеріали до історії кафедри нормальної фізіології Харківського державного медичного інституту (1957) та Веприк В.П. Нарис історії кафедри акушерства та гінекології лікувального факультету Харківського державного медичного інституту (1961).

Професоркою Галічевою Н.О. були підготовлені кандидати і доктори медичних наук:

1. Драч В.Д. Цукровий діабет серед міського населення (соціально-гігієнічне дослідження). Канд. дис., 1977.

2. Турецький Я.Ф. Про диспансеризацію хворих на цукровий діабет (соціально-гігієнічне дослідження). Канд. дис., 1974.

3. Капустник В.А. Соціально-трудова та клінічні аспекти реабілітації хворих, які перенесли інфаркт міокарда у працездатному віці. Канд. дис., 1989.

4. Огнєв В.А. Епідеміологія, фактори ризику та прогнозування алергічних захворювань у дітей в умовах великого міста. Канд. дис., 1993.

Сьогодні (у 2023 році) кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я докладає чимало зусиль не лише для збереження традицій, а і для покращання іміджу. Запорукою цього є колектив професіоналів, з яких 5 (20,8%) докторів наук та 17 (70,9%) — кандидатів наук, без наукового ступеня 2 (8,3%) співробітника, які забезпечують якісне викладання навчальних дисциплін та проведення наукових досліджень. В аспірантурі проходять навчання 5 асистентів кафедри.

На кафедрі значну увагу приділяють підготовці наукових кадрів, а тому найобдарованіші лікарі мають можливість виконати дисертаційні дослідження. Результатом плідної співпраці аспірантів/докторантів та їх керівників/консультантів є підготовані та успішно захищені дисертаційні роботи на здобуття наукового ступеня доктора/кандидата медичних наук (відповідно, 8 та 38). При цьому простежується певна спадковість проблематики, що є предметом медико-соціальних досліджень: розвиток сфери охорони здоров'я (Хорош І.Д., 1936; Єгурнова Т.К., Хорош І.Д., 1955; Мар'єнко Ф.С., 1956; Гуренко Г.Ф., 1958; Палфій М.Ю., 1967; Кириченко П.Л., 1970; Криштопа Б.П., 1973; Міщенко О.М., 2009; Чумак Л.І., 2010; Ковтун М.І., 2019); захворювання серцево-судинної системи (Бургдорф О.В., 1936; Козін І.І., 1953; Захарченко Н.Л., 1963; Галічева Н.О., 1965, 1986; Гапоненко І.Д., 1966; Капустник В.А., 1989; алергійні захворювання (Огнєв В.А., 1993, 2004;), онкологічні захворювання (Мац Д.І., 1956; Лазарєв І.Р., 1962; Мезенцев В.Н., 1965; Зінчук А.М., 2016); ЛОР (Санік В.І., 1956; Івахно Г.І., 1961); та інші захворювання (Кривицький А.А., 1964; Тулепбаєв М.Ж., 1971; Малоштан А.Я., 1972; Жердєв Є.С., Сірак Д.Л., 1973; Турецький Я.Ф., 1974; Драч В.Д., 1977; Ткаченко Н.О., 2010; Помогайбо К.Г., 2019); смертність (Бургдорф О.В., 1936; Корнілова А.І., 1971); умов життєдіяльності населення (Гуревич З.А., Абрамович Л.А., 1936; Камінський М.І., 1940; Петров П.Т., 1945; Торський Г.Є., 1965; Шмегевський С.А., 1970); історії медицини (Скалозуб В.П., 1957; Веприк В.П., 1961; Петрова З.П., 1975).

**Теми
наукових робіт кафедри за період від 1970 до 2023 року**

Тема, науковий керівник, роки виконання	Проблематика ХНМУ
Артеріальна гіпертензія, атеросклероз, ішемічна (коронарна) хвороба серця (д.мед.н. проф. Гуревич З.А., 1970)	Допомога хворим на серцеві хвороби
Смертність та летальність серед сільського населення Харківської області (д.мед.н. проф. Гуревич З.А., 1972–1974)	Допомога хворим на інфаркт міокарда ас. Мезенцев В.Н.
Про роль факторів ризику у виникненні та розповсюдженні інфаркту міокарда (д.мед.н. проф. Гуревич З.А., 1973)	Артеріальна гіпертензія, атеросклероз, ішемічна (коронарна) хвороба серця д.м.н. проф. Гуревич З.А. №72028507
Захворюваність працюючих на підприємствах хіміко-фармацевтичної промисловості населення, що проживають в районі їх розташування (к.мед.н., доц. Галічева Н.О., 1974–1978)	Гігієнічне обґрунтування для винесення за межі житлової забудови хіміко-фармацевтичного заводу «Червона зірка» ас. Мезенцев В.М.
Система надання медичної допомоги хворим на інфаркт міокарда в м. Харків у 1977 році (к.мед.н., доц. Галічева Н.О., 1974–1978)	Допомога хворим на інфаркт міокарда ас. Мезенцев В.Н.
Вивчення впливу реабілітації на прогноз при інфаркті міокарда (к.мед.н., доц. Галічева Н.О., 1976–1980)	Артеріальна гіпертензія, атеросклероз, ішемічна (коронарна) хвороба серця к.мед.н., доц. Горяїнова А.Н.
Інвалідність від ішемічної хвороби серця серед працездатного населення м. Харкова та Харківської області у 1980–1982 рр. та (соціально-гігієнічне дослідження) (к.м.н., доц. Галічева Н.О., 1980–1984)	Артеріальна гіпертензія, атеросклероз, ішемічна (коронарна) хвороба серця к.мед.н., доц. Горяїнова А.Н.
Щорічна диспансеризація населення та її соціально-гігієнічне значення (за матеріалами одного із сільських районів Харківської області) (к.мед.н., доц. Галічева Н.О., 1985–1987)	Наукові основи гігієни праці та професійної патології
Соціально-гігієнічне вивчення артеріальної гіпертензії у дітей та підлітків в умовах великого міста (д.мед.н., проф. Галічева Н.О., 1988–1990)	Наукові основи гігієни праці та професійної патології
Соціально-гігієнічне вивчення артеріальної гіпертензії у підлітків-школярів, учнів технікумів та професійно-технічних училищ (д.мед.н., проф. Галічева Н.О., 1991–1993)	Розробка заходів профілактики артеріальної гіпертензії у підлітків на базі вивчення її поширеності, факторів ризику при цьому стані та організації медичного обслуговування підлітків к.мед.н., доц. Кудря В.Ф.
Поширеність алергічних захворювань у дітей великого промислового міста в залежності від району їх проживання (д.мед.н., проф. Галічева Н.О., 1994–1998)	Зниження кількості алергічних захворювань у дітей великого промислового міста к.м.н. Огнев В.А.

Соціально-гігієнічний аналіз способу життя та стану здоров'я учнів Банківського коледжу (д.мед.н., проф. Галічева Н.О., 1999–2002)	Покращання якості життя студентів
Медико-соціальні аспекти здоров'я учнів при нових формах навчання (д.мед.н., проф. Огнєв В.А., 2003–2007)	Покращання якості життя студентів к.мед.н. М'якина О.В
Медико-соціальні аспекти здорового способу життя студентів (д.мед.н., проф. Огнєв В.А., 2007–2011)	Розробка та наукове обґрунтування концептуальної моделі здорового способу життя студентів к.мед.н. М'якина О.В №0107U001392
Медико-соціальні аспекти якості життя студентів медичного вищого навчального закладу (д.мед.н., проф. Огнєв В.А., 2012–2014)	Покращання якості життя студентів к.мед.н.доц. Чумак Л.І. №0112U001821
Медико-соціальні аспекти моніторингу стану здоров'я студентів медичного вищого навчального закладу (д.мед.н., проф. Огнєв В.А., 2015–2017)	Покращання якості життя студентів к.мед.н., доц. Чумак Л.І. №0115U000239
Стан автономної регуляції у студентів в процесі адаптації до соціальних, темпоральних і природних факторів (д.мед.н., проф. Огнєв В.А., 2018–2020)	Покращання якості життя студентів д.держ.упр., проф. Мельниченко О.А. №0118U000947
Медико-соціальні аспекти якості життя осіб молодого віку з надлишковою вагою та ожирінням (д.мед.н., проф. Огнєв В.А., 2021–2023)	Покращання якості життя студентів к.мед.н., доц. Нестеренко В.Г. №0121U112044

Проблематика дисертаційних досліджень значною мірою кореспондувалась з тематикою ініціативних науково-дослідних тем, серед яких слід виділити такі: «Медико-соціальні аспекти якості життя студентів медичного вищого навчального закладу» (2012–2014), «Медико-соціальні аспекти моніторингу стану здоров'я студентів медичного вищого навчального закладу» (2015–2017), «Стан автономної регуляції у студентів в процесі адаптації до соціальних, темпоральних і природних факторів» (2018–2020).

Провідні науковці кафедри: Томілін С.А., Гуревич З.А., Галічева Н.О., Огнєв В.А. та ін. створили власні численні наукові школи які надалі продовжують успішно готувати наукові кадри. Кафедра постійно формує замовлення на місця для навчання в докторантурі та аспірантурі, де нині плідно працюють над власними дисертаційними дослідженнями: Міщенко М.М., Іващенко Р.О., Орел О.В., Яременко А.В., Вашева А.О. Проте ця робота не обмежується лише кафедрою, оскільки її представники (Карамишев Д.В., Ковальова О.М., Короп О.А., Крюков О.І., Мельниченко О.А., Огнєв В.А., Сокол К.М.) виступають офіційними

опонентами під час захисту дисертацій та рецензентами на етапі їх попереднього розгляду, а також готують відгуки на автореферати дисертацій.

Кафедра стала базою для Спеціалізованої вченої ради Д 64.600.06 у ХНМУ, де ключові позиції обіймають фахівці кафедри: голова (2012–2019), головної комісії з попереднього розгляду дисертаційних робіт (від 2019 до тепер) — Огнєв В.А., секретар — Чумак Л.І., Зінчук А.М. До складу спецради також входили Галічева Н.О., Ковальова О.М., Короп О.А., Ковтун М.І. Завдячуючи професіоналізму та толерантності членів Спецради, упродовж 2016–2019 рр. тут успішно захищено 34 дисертації на здобуття наукового ступеня доктора/кандидата медичних наук за спеціальностями 14.02.03 «Соціальна медицина» та 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія», у т.ч. і співробітниками кафедри (Зінчук А.М., Ковтун М.І., Помогайбо К.Г.). Окрім того, Карамишев Д.В., Крюков О.І., Мельниченко О.А. входять до складу Спеціалізованих вчених рад, де здійснюється захист дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора/кандидата наук з державного управління за спе-

Проф. Н.О. Галічева,
проф. В.А. Огнєв
і доц. Л.І. Чумак обговорюють
наукову роботу кафедри
(2014)

ціальністю 25.00.02 «Механізми державного управління».

Значущі результати наукових досліджень співробітники кафедри оприлюднили у вигляді публікацій. Найбільшого визнання набули монографії, де авторами/співавторами були Арнольд І.А., Гуревич З.А., Огнєв В.А., Петрова З.П., Томілін С.А. Заслужують на увагу численні публікації науковців Огнєва В.А., Ковальової О.М., Ковтуна М.І., Мельниченка О.А., Пересипкіної Т.В., Піонтковської О.В., Усенко С.Г., Лісової Г.В., Нестеренко В.Г., Помогайбо К.Г., Подпрядової А.А., Зінчука А.М., Трегуба П.О., Черненко І.І., Чухно І.А. та інших у виданнях, що індексуються наукометричними базами Scopus та Web of Science.

Свідченням визнання наукового потенціалу співробітників кафедри Огнєва В.А., Карамішева Д.В., Ковальової О.М., Мельниченка О.А., Крюкова О.І. є їхня участь в роботі редакційних колегій видань, включених Міністерством освіти і науки України до переліку фахових.

Відображенням статусу наукових розробок і запорукою захисту авторських прав на них є відповідні документи. Так, зокрема, співробітники кафедри є власниками/співвласниками 8 патентів (Огнєв В.А., Чумак Л.І. та ін.), 6 методичних рекомендацій Міністерства охорони здоров'я України (Огнєв В.А., Галічева Н.О., Ковтун М.І., та ін.), 19 інформаційних листів Міністерства охорони здоров'я України (Огнєв В.А., Галічева Н.О., Зінчук А.М., Міщенко О.М., Ткаченко Н.О., Чумак Л.І. та ін.), 14 свідоцтв про реєстрацію авторського права на науковий твір (Огнєв В.А., Мельниченко О.А., Подпрядова А.А., Помогайбо Є.Г.,

Трегуб П.О. Зінчук А.М., та ін.) та 24 галузевих нововведень (Огнєв В.А., Галічева Н., Чумак Л.І., Бережний В.П., Кудря В.Ф., Міщенко О.М., Ткаченко Н.О. та інші).

Усвідомлення значущості оприлюднення результатів власних наукових досліджень, необхідності обміну надбаннями сучасної медицини та прагнення розширити професійні контакти стали запорукою того, що співробітники кафедри є постійними учасниками наукових комунікативних заходів, що проходять не лише у різних містах України, а й за кордоном (в Грузії, Італії, Казахстані, Німеччині, ОАЕ, Польщі, Румунії, США, Узбекистані, Франції, Чехії, Чорногорії та ін.). Ба більше, починаючи від 2013 р. кафедра щорічно проводить наукові комунікативні заходи, а саме: «Здоров'я населення, актуальні проблеми та перспективи розвитку системи охорони здоров'я (до 90-річчя від дня заснування кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я)» (31 жовтня – 01 листопада 2013); «Актуальні питання соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я в Україні (до 125-річчя від дня народження М.Г. Гуревича, наркома охорони здоров'я України (1920–1925), першого завідувача кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту (1923–1925)» (16 березня 2016); «Історичні та медико-соціальні аспекти охорони здоров'я в Україні: (до 120-річчя з дня народження П.Т. Петрова, зав. кафедри історії медицини (1948–1957) Харківського медичного інституту» (23 листопада 2016); «Актуальні проблеми впровадження медичного страхування в Україні» (25 квітня 2017); «Історична

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

спадщина та сучасні аспекти забезпечення громадського здоров'я в Україні (з нагоди 140-річчя від дня народження С.А. Томіліна (1877–1952), видатного соціал-гігієніста та демографа, завідувача кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту)» (25 жовтня 2017); «Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення (до 95-річного ювілею від дня заснування кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету)» (24 жовтня 2018); «Надбання сучасної епідеміології та біостатистики як запорука покращання громадського здоров'я в Україні (з нагоди 120-річчя від дня народження З.А. Гуревича, видатного соціал-гігієніста й завідувача кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я ХНМУ)» (18 квітня 2019); III науково-практична конференція з міжнародною участю на тему «Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення» (5 листопада 2020); IV науково-практична конференція з міжнародною участю на тему «Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення», присвячена 90-й річниці від дня народження професора Н.О. Галічевої (1931–2017) (27 жовтня 2021); V науково-практична конференція з міжнародною участю «Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення» на вшанування пам'яті М.Г. Гуревича (1891–1937), засновника та керівника першої в Україні кафедри соціальної гігієни при Харківському медичному інституті (28 жовтня 2022).

Співробітники кафедри також активно залучають до наукової роботи студентів ХНМУ, які оприлюднюють результати своїх напрацювань не лише під час роботи наукового гуртка, а й на науково-практичних конференціях. Останнє традиційно вважається на кафедрі запорукою формування резерву власного кадрового потенціалу.

Наукові розробки співробітників мають і практичну цінність, про що наочно свідчать численні (упродовж лише 2018 р. — 253) акти про впровадження результатів наукових досліджень. Це стало можливим завдяки тісній співпраці з іншими інституціями: нині кафедра активно співпрацює з 55 закладами практичної охорони здоров'я та 25 представниками інших сфер національної економіки, які є базою для проведення медико-соціальних досліджень.

З 1997 р. і дотепер кафедра є національним координаційним центром міжнародної медичної програми «ISAAC» (The International Study of Asthma and Allergies in Childhood) з вивчення астми та алергії у дітей на теренах України. Координатором програми був затверджений Огнев В.А., за активної участі якого Україна отримала максимальну можливість використовувати епідеміологічний метод дослідження цієї патології у дітей на основі стандартної методики, що дало можливість проведення міжнародного порівняльного аналізу розповсюдження астми та алергійних захворювань як вихідної бази для розробки практичних рекомендацій щодо боротьби з цим недугом. Упродовж 2002–2005 рр. кафедра брала участь в міжнародному грантовому проєкті «Intas», зокрема, Огнев В.А. — виконував фрагмент теми «Епідеміологічне вивчення репродуктивної функції населення України, яке знаходиться під впливом біологічно стійких хлорорганічних сполук (діоксинів) навколишнього середовища». Упродовж 2011–2013 рр. Огнев В.А. був керівником фрагменту в міжнародному грантовому проєкті ЄС «Зміни клімату, забруднення навколишнього середовища та репродуктивне здоров'я». Мельниченко О.А. був співвиконавцем держбюджетної НДР «Наукове обґрунтування медико-соціальної клінічної концепції з охорони громадського здоров'я населення індустріального мегаполісу від екологічної патології хімічної генези» (2018–2020), що виконувалася в ХНМУ на замовлення Міністерства охорони здоров'я України.

Кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ має славетну історію, а її колектив — значний потенціал, який активно використовується для розвитку вітчизняної медичної науки.

Міжнародна діяльність кафедри

Міжнародна діяльність університетів і кафедр значною мірою збагачує наукову і навчальну активність професорсько-викладацького складу. Кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я бере активну участь у міжнародних проєктах, грантах, організовує семінари, круглі столи та прес-конференції за участю Всесвітньої організації

охорони здоров'я та інших міжнародних організацій. Кафедральні заходи були присвячені актуальним проблемам здоров'я населення, в них брали участь представники і представниці органів влади і наукових установ, зокрема: представниця Харківської міської ради, професорка Горбунова-Рубан Світлана Олександрівна, заступниця міського голови з питань охорони здоров'я та соціального захисту населення, членкиня виконавчого комітету Харківської міської ради; від ректорату Харківського національного медичного університету — доктор медичних наук, професор І.В. Завгородній, помічник проректора з міжнародних зв'язків; від Харківської академії післядипломної освіти Олександр Іванович Сердюк, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в системі охорони здоров'я ХМАПО, головний лікар санаторію «Березівські мінеральні води»; співробітники інших кафедр ХНМУ, серед них Володимир Олексійович Коробчанський, доктор медичних наук, професор, директор НДІ гігієни праці та професійних захворювань, завідувач кафедри гігієни та екології №1 ХНМУ, Оксана Володимирівна Самолисова, викладачка кафедри української мови, основ психології та педагогіки ХНМУ, Михайло Петрович Кириченко, кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної реабілітації та спортивної медицини з курсом фізичного виховання та здоров'я ХНМУ, від кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ Андрій Миколайович Зінчук, кандидат медичних наук, доцент. Організаторами заходів були докторка Наталія Король, національна фахівчиня з питань неінфекційних захворювань Бюро ВООЗ в Україні та Віктор Андрійович Огнєв, доктор медичних наук, професор, завідувач тоді ще кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я ХНМУ (нині кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я).

Участь кафедри в міжнародних програмах і грантах

Серед заходів, що проводяться на кафедрі, важливе місце займають міжнародні програми і гранти, в яких брав активну участь Огнєв В.А.

У 1997 році, в Харкові, на базі кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету В.А. Огнєвим був організований Національний центр міжнародної медичної програми з вивчення астми та алергії у дітей «ISAAC» (International Study of Asthma and Allergies in Childhood), він же був затверджений національним координатором даної програми. Медична програма «ISAAC» була створена за рекомендацією ВООЗ і об'єднала 105 країн світу і більш ніж 200 дослідницьких центрів. Національним координатором якої був призначений завідувач кафедри проф. В.А. Огнєв.

Основною метою цієї програми було максимальне використання епідеміологічного методу дослідження цієї патології у дітей на основі стандартизованої методики, що надавало можливість проведення міжнародного порівняльного аналізу поширеності астми та алергічних захворювань. При національному центрі була організована робота двох регіональних центрів, крім того центр забезпечував керівництво кількома регіональними дослідницькими центрами. Консультантами центру були професорка Н.О. Галічева, професор М.П. Воронцов, професор Ю.В. Одинець, професор А.І. Кожем'яка.

Відповідно до програми, з метою встановлення реальної поширеності алергічних захворювань серед дитячого населення, було проведено дослідження за уніфікованою методикою, яке передбачало виявлення симптоматичних проявів алергопатології у дітей з наступною верифікацією їх діагнозів. У дослідженні було надано популяційну оцінку поєднаних варіантів алергопатології як найбільш несприятливого перебігу патології, показано зв'язок алергічних захворювань із забрудненням навколишнього середовища.

Координаційний комітет програми знаходився в Новій Зеландії. Зарубіжними партнерами були: Бенгт Бьоркстен (Bengt Björkstén), професор педіатрії та профілактики алергії, Директор Центру алергологічних досліджень Каролінського Інституту, Стокгольм, Швеція та ад'юнкт-професор Тартуського університету, Естонія. Професорка Моніка Іннес Ашер (Monica Innes Asher) завідувачка відділення педіатрії в Університеті Окленда та консультантка педіатриня дитячої лікарні Starship,

Окленд, директорка ISAAC International Data, Національна координаторка Центру для Нової Зеландії і Філіппа Еллвуд (Philippa Ellwood), професорка факультету педіатрії Університету медичних та медичних наук Окленда. Вона була старшою менеджеркою проєкту у Міжнародному центрі даних ISAAC та відповідала за міжнародну і національну координацію першої та третьої фаз дослідження.

Підсумком даної роботи стали кандидатська та докторська дисертації В.А. Огнева, 8 патентів України на винаходи, 7 методичних рекомендацій під грифом МОЗ України, 19 інформаційних листів МОЗ України, 24 нововведень у галузі, 6 свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір, монографія і понад 300 наукових праць.

Від 01.07.2002 до 31.06.2005 р. кафедра брала участь в міжнародному грантовому проєкті «Intas», виконуючи фрагмент теми «Епідеміологічне вивчення репродуктивної функції населення України, що знаходиться під впливом біологічно стійких хлорорганічних з'єднань (діоксинів) навколишнього середовища». Науковим керівником проєкту був професор В.М. Лісовий, керівником фрагменту — к.м.н., доц. В.А. Огнев.

Від 2011 до жовтня 2013 р. проф. В.А. Огнев був керівником фрагменту в міжнародному науковому грантовому проєкті Європейського Союзу «Зміни клімату, забруднення навколишнього середовища та репродуктивне здоров'я». Науковим керівником проєкту був професор В.М. Лісовий.

Участь кафедри в міжнародних семінарах, круглих столах і прес-конференціях

Упродовж 2010–2018 років кафедра брала активну участь у різних міжнародних проєктах, реалізованих в Україні Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Загалом за цей період, в рамках співробітництва з ВООЗ, кафедра провела або взяла участь в 6 міжнародних семінарах, 4 круглих столах і 1 прес-конференції.

Серед проведених семінарів найбільш значущими були семінари, організовані в рамках інформаційної компанії ВООЗ з підготовки до проведення чемпіонату Європи з футболу

Сердюк Олександр Іванович
доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я ХМАПО

«Євро–2012». Співробітники кафедри (проф. В.А. Огнев, доц. А.М. Зінчук) взяли участь в семінарах, які проводилися в містах, що приймали «Євро–2012», серед них: м. Київ (16 червня 2010 р. в тренінговому центрі «ТАК»), м. Львів (16 вересня 2010 р. в готелі «Reikartz») за адресою: вул. Городоцька, 107), і м. Харків (22 березня 2011 р. і 29 березня 2012 р.). У Харкові семінари проводилися у конференційній залі Харківського національного медичного університету. Співробітники кафедри брали участь у розробці програм семінару, підготовці презентаційних матеріалів і виступали з доповідями. Темі семінарів — «Законодавчі ініціативи та реалізація законодавства України в сфері протидії тютюнопалінню, реалізація положення «Україна вільна від тютюну». До участі у семінарі запрошували керівників об'єктів, які забезпечували проведення чемпіонату Європи з футболу «Євро–2012» (стадіонів, готелів, аеропорту, транспорту тощо): департаменту міської ради з питань підготовки до «Євро–2012», управління освіти та науки, охорони здоров'я, бюджету та фінансів, міжнародного співробітництва, соціального захисту населення, органів правопорядку, громадських організацій, засобів масової інформації та ін. На семінарах, які проводилися в Харкові, з вітальним словом до учасників семінару виступили заступниця міського голови з питань охорони здоров'я та соціального захисту населення, членкиня виконавчого комітету Харківської міської ради Світлана

Олександрівна Горбунова-Рубан і національна фахівчиня з питань неінфекційних захворювань Бюро ВООЗ в Україні докторка Наталія Король.

15–16 травня 2014 р. в Києві проф. В.А. Огнев взяв участь в дводенному семінарі «Інклюзивна освіта та універсальний дизайн», який провів досвідчений тренер з Канади. Семінар проводився спільно з Міністерством освіти і науки України в рамках комунальної Програми «Сприяння інтеграційній політиці та послуги для людей з інвалідністю в Україні». Спільна Програма «Сприяння інтеграційній політиці та послуги для людей з інвалідністю в Україні» реалізувалася Міністерством соціальної політики України, Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй, Дитячим Фондом ООН, Всесвітньою Організацією Охорони Здоров'я, Міжнародною Організацією Праці та Національною Асамблеєю інвалідів України. Мета Програми — впровадження стандартів доступності та універсального дизайну як таких, що забезпечать залучення і долю людей з інвалідністю у суспільному житті. Учасниками семінару були представник Міністерства освіти та науки України, викладачі та керівництво закладів вищої освіти України, спеціалісти, що займаються організацією навчального процесу ЗВО.

26 листопада 2014 р. на кафедрі соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я було проведено семінар для профільних фахівців на тему: «Універсальний дизайн та медичні послуги».

Метою семінару було обговорення проєкту «Сприяння інтеграційній політиці та послуги

для людей з інвалідністю в Україні», що реалізується в рамках партнерства ООН. Семінар відкрив помічник ректора ХНМУ з міжнародних зв'язків професор І.В. Завгородній, який зупинився на проблемі ставлення суспільства до інвалідів, яке певною мірою є ознакою його благополуччя.

В семінарі брала участь національна спеціалістка ВООЗ з питань неінфекційних захворювань Наталія Король. Концепція проєкту була детально презентована в доповіді «Інвалідність та порядок її встановлення в Україні». Доповідачка докладно аналізувала основні положення Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»; дала визначення терміну «дискримінація» за ознакою інвалідності; «універсальний дизайн» та «розумне пристосування». У рамках семінару виступив завідувач кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я професор Віктор Огнев. Його доповідь була присвячена дослідженням якості життя людей з інвалідністю та сучасним аспектам проблеми, досвіду реабілітації інвалідів у країнах Європи. Тематично спорідненим був виступ завідувача кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в системі охорони здоров'я ХМАПО, головного лікаря санаторію «Березівські мінеральні води», професора Олександра Сердюка про досвід розробки та впровадження програм медичної реабілітації осіб з обмеженими можливостями в умовах клінічного санаторію-курорту «Березівські мінеральні води». Психогігієнічний аспект зазначеної проблеми розглянув у своїй доповіді директор НДІ гігієни праці та професійних захворювань профе-

Учасники семінару ВООЗ для профільних фахівців на тему: «Універсальний дизайн та медичні послуги» (2014)
Зліва направо:
доц. Кириченко М.П.,
проф. Коробчанський В.О.,
проф. Огнев В.А,
д-р Король Н.О. (головна спеціалістка ВООЗ),
проф. Завгородній І.В.,
проф. Сердюк А.І.,
ас. Самолисова О.В.

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

сор Володимир Коробчанський. З презентацією на тему «Психолого-педагогічні аспекти спілкування медичного персоналу з особами, що мають обмежені можливості» виступила викладачка кафедри української мови, основ психології та педагогіки Оксана Самолисова; вона звернула особливу увагу на психотип осіб з інвалідністю, методику спілкування, манеру поведінки та правила поводження з кожним із них. Розгляд проблеми реабілітації осіб з обмеженими можливостями поєднаної патології надав у своїй доповіді доцент кафедри фізичної реабілітації та спортивної медицини з курсом фізичного виховання та здоров'я Михайло Кириченко. Асистент кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Андрій Зінчук у своїй презентації розглянув проблеми медико-соціальної адаптації осіб з обмеженими можливостями в сучасних умовах. Учасники семінару намітили шляхи подальшого співробітництва в межах спільної Програми «Сприяння інтеграційній політиці та послуги для людей з інвалідністю в Україні».

Метою програми було сприяння запровадженню стандартів доступності та універсального дизайну як таких, що забезпечать залучення і участь в соціальному житті людей з інвалідністю, а саме — сприяти подоланню існуючих бар'єрів, які заважають або обмежують рівний доступ до послуг і об'єктів, призначених для широкої громадськості.

Програма мала реалізовуватись на регіональному (Харківська область) та національному рівнях і сприяти всебічному розвитку потенціалу та підвищенню обізнаності населення щодо її положень.

В рамках продовження співпраці Харківського національного медичного університету з Всесвітньою Організацією Охорони Здоров'я 2–3 лютого 2017 р. на базі кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я ХНМУ було проведено семінар за участю провідних фахівців ВООЗ на тему: «Особливості ведення пацієнтів старших вікових груп з неепідемічними захворюваннями у первинній ланці охорони здоров'я». До участі в заході було залучено молодих фахівців за спеціальністю «Сімейна медицина».

Семінар передбачав широке обговорення особливостей надання первинної медичної допомоги людям похилого віку, якості їхнього життя, психологічних особливостей спілкування з пацієнтами похилого віку, універсального дизайну, а також навичок самопомоги для члена сім'ї літнього віку з різними неінфекційними захворюваннями або іншою віковою патологією.

Під час семінару було проведено пілотне тестування розроблених Бюро ВООЗ в Україні освітніх заходів з удосконалення первинної ланки щодо профілактики неінфекційних захворювань серед людей похилого віку.

Вступне слово було надане фахівчині з неінфекційних захворювань українського Бюро ВООЗ Наталії Король, яка розповіла про актуальність, мету та завдання запропонованого лекційного курсу, а також про цільову аудиторію.

Навчальні матеріали презентували Тетяна Грузева, професорка, завідувачка кафедри соціальної медицини та охорони здоров'я Національного медичного університету іме-

Проф. В.А. Огнев
відкриває круглий стіл
на тему «Актуальні
проблеми неінфекційної
захворюваності в Україні»
(2012)

Зліва направо:
проф. Огнев В.А,
д-р Король Н.О. (головна
спеціалістка ВООЗ),
проф. Завгородний І.В.

Доц. М.П. Кириченко (зліва)
і проф. В.О. Коробчанський
під час засідання круглого
стола на тему
«Дослідження поширеності
несприятливих подій
дитинства в Україні» (2017)

ні академіка О.О. Богомольця; Віктор Огнев, професор, завідувач кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я; Оксана Самолисова, викладачка кафедри української мови, основ психології та педагогіки; Андрій Зінчук, старший викладач кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я та інші.

Крім того, учасники семінару обговорили перспективи подальшої співпраці в галузі надання первинної медико-санітарної допомоги на регіональному рівні та висловили побажання щодо проведення таких освітніх програм для лікарів.

31 жовтня 2012 року кафедра організувала круглий стіл на тему «Актуальні проблеми неінфекційної захворюваності в Україні». Його проводили в рамках заходів бюро ВООЗ в Україні для профільних фахівців. Метою цього заходу було обговорення національного плану дій стосовно неінфекційних захворювань для Національної програми «Здоров'я 2020: Український вимір (2013–2020)» і круглий стіл проведений Бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) спільно з кафедрою 15 серпня 2013 р., також для профільних фахівців на тему «Застосування стандартів доступності та універсального дизайну в Україні». Метою заходу було обговорення спільної програми «Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні», яка реалізувалася в рамках партнерства Організації Об'єднаних Націй з дотримання прав людей з інвалідністю.

З метою обговорення ситуації в Україні з наявними послугами в рамках реалізації проєк-

ту відмови від куріння (у тому числі, надання послуг на первинному рівні) Бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я в Україні, Міністерство охорони здоров'я України, ГО «Центр громадянського представництва «Життя» 18 липня 2016 р. в Києві було проведено круглий стіл «Стратегія відмови від куріння для України: підходи та перспективи», в якій взяв участь доцент кафедри А.М. Зінчук.

В даному заході взяли участь представники Бюро ВООЗ в Україні та Міністерства охорони здоров'я України, професійних медичних асоціацій, НМУ імені О.О. Богомольця, НМАПО імені П.Л. Шупика, міжнародні експерти (ВООЗ), представники громадськості.

13 грудня 2017 р. кафедра проводила круглий стіл на тему «Дослідження поширеності несприятливих подій дитинства в Україні». Метою політичного діалогу в рамках дворічної угоди про співпрацю між Міністерством охорони здоров'я України та ВООЗ була презентація результатів дослідження про несприятливі події дитинства серед студентів в Україні; обговорення зв'язку між НПД та поведінкою, що шкодить здоров'ю; обговорення результатів у контексті Європейського плану дій стосовно запобігання жорстокості у поводженні з дітьми; планування профілактичних заходів, які відповідали б національному контексту, з огляду на ці результати; обговорення шляхів вдосконалення політик та програм (наприклад, через національний план дій щодо запобігання жорстокості у поводженні з дітьми), щоб впоратися з цією провідною причиною тягаря дитинства.

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Докторка Н.О. Король
(головна спеціалістка ВООЗ), вітає учасників семінару ВООЗ за участю провідних фахівців ВООЗ на тему «Особливості ведення пацієнтів старших вікових груп з неепідемічними захворюваннями у первинній ланці охорони здоров'я» (2017)

Семінар був організований Європейським регіональним бюро ВООЗ, Бюро ВООЗ в Україні та Міністерством охорони здоров'я України. У ньому взяли участь провідні посадовці з різних галузей, фахівці охорони здоров'я, експерт з питань охорони здоров'я дітей, лікарі, представники міжнародних і громад-

ських організацій та муніципалітетів. Серед них — Міністерство охорони здоров'я, Міністерство освіти і науки, Міністерство молоді та спорту, Центр громадського здоров'я, Український науково-методичний центр практичної психології та соціальної роботи; експерти з психології та соціології з різних дослідницьких установ; ВООЗ; медичні університети Харкова, Львова, м. Дніпро, Києва, та Івано-Франківська; офісу уповноваженого з прав людини; представники ООН (ЮНІСЕФ, ООН-жінки, ПРООН, МОП).

Окрім того, в рамках підготовки до проведення «Євро-2012» в Харкові (8 грудня 2011 р. в конференц-залі Харківського національного медичного університету) Європейське бюро ВООЗ спільно з кафедрою соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я провела прес-конференцію «Цінова та акцизна політика як ефективний метод зменшення вживання тютюнових виробів та оздоровлення нації». Цей захід був проведений у рамках національної інформаційної кампанії стосовно виконання ратифікованої Україною в 2006 р. Рамкової Конвенції ВООЗ з боротьби проти тютюну. Кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я забезпечувала організаційні та методичні заходи в м. Харкові.

У 2019 році кафедра брала активну участь в науково-практичних конференціях, що проводило МОЗ України і Національна служба охорони здоров'я. Ці конференції проводились за підтримки USAID (США), UKAID (Великобританія).

Участь експертів в практичній конференції «Лікар 2020: кращі практики» за підтримки проекту USAID «Підтримка реформи охорони здоров'я» (20-21 листопада 2019)
Зліва направо професори: В.А. Огнев, О.З. Децик, Т.С. Грузєва, З.В. Лашкул, Г.О. Слабкий

Засідання спеціалізованої
вченої ради.

Зліва направо: доц. Л.І. Чумак,
проф. В.А. Огнєв,
проф. В.О. Коробчанський

**Спеціалізована вчена рада Д 64.600.06
за спеціальностями 14.02.03 «Соціальна
медицина» медичні науки; 14.02.01
«Гігієна і професійна патологія»
медичні науки**

Спеціалізована вчена рада за спеціальностями 14.02.03 «Соціальна медицина» медичні науки; 14.02.01 «Гігієна і професійна патологія» медичні науки; була створена в ХНМУ відповідно до наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №1049 від 26.09.2012 року. Рада була створена з ініціативи та особистої участі в її організації ректора університету, доктора медичних наук, професора В.М. Лісового. У формуванні вченої ради брали активну участь проф. В.А. Капустник — перший проректор університету і проф. В.В. М'ясоєдов — проректор з наукової роботи. Створення першої захисної ради за спеціаль-

ністю «Соціальна медицина» в нестоличному місті мало важливе наукове, кадрове та педагогічне значення, в цьому і полягала організаційна складність відкриття ради в м. Харкові.

Створенню ради передувала значна підготовча робота, Харківський національний медичний університет неодноразово ставив питання про створення цієї ради, але марно. Неофіційно вважалося, що з огляду на вагомість і специфічність ради із соціальної медицини, такі ради можуть бути організовані тільки в столичних інститутах та університетах. За радянських часів центрами спеціалізованих рад були московські і київські заклади вищої освіти, в роки незалежності України ради залишилися тільки у місті Києві. Наразі в Україні традиційно працюють 4 ради, в яких розглядаються дисертаційні роботи з соціальної медицини: перша рада в Національному медичному університеті імені О.О. Богомоль-

Засідання спеціалізованої
вченої ради (2016)

Зліва направо:
проф. М.П. Воронцов,
доц. Л.І. Чумак (секретар
ради), проф. В.А. Огнєв
(голова ради),
проф. В.О. Коробчанський
(заступник ради),
проф. М.І. Берізка

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

ця (голова ради професор О.П. Яворовський, заступник професор В.П. Широбоков), дві ради в Національній академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, одна з них з шифром для «закритих тем» (голова ради професор Ю.В. Вороненко, заступниця голови, професорка Н.В. Медведовська), третя рада — при Ужгородському національному університеті (голова ради професор М.М. Орос, заступник — професор Г.О. Слабкий) та четверта рада при Харківському національному медичному університеті (голова ради професор В.А. Огнев, заступник — професор В.О. Коробчанський — від 2012–2019 рр., вчена секретар к.мед.н., доцентка Л.І. Чумак, а від 2018 року к.мед.н., доцент А.М. Зінчук).

Створена в Харківському національному медичному університеті спеціалізована вчена рада мала право приймати до розгляду та проведення захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора медичних наук за спеціальностями «Гігієна та профпатологія» і «Соціальна медицина».

Початковий склад Харківської ради мав 14 осіб, а саме: Огнев Віктор Андрійович (голова ради) д.мед.н., професор, завідувач кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я (Харківський національний медичний університет, шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина); Коробчанський Володимир Олексійович (заступник голови ради) д.мед.н., професор, директор Харківського науково-дослідного інституту гігієни праці та професійних захворювань, професор кафедри гігієни та екології №2 (Харківський національний медичний

університет, шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія); Чумак Любов Ігорівна (вчена секретар ради) к.мед.н., доцентка кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я (Харківський національний медичний університет, шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина); Берізка Микола Іванович д.мед.н., професор, завідувач кафедри екстреної та невідкладної медичної допомоги, ортопедії і травматології (Харківський національний медичний університет, шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина); Богатирьова Раїса Василівна д.мед.н., професорка, член-кореспондентка НАМН України, (міністерка охорони здоров'я України, шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина); Васильєв Костянтин Костянтинович д.мед.н., професор, завідувач кафедри соціальної медицини та медичного менеджменту (Одеський національний медичний університет, шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина); Воронцов Михайло Петрович д.мед.н., професор кафедри гігієни та екології №1 (Харківський національний медичний університет, шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія); Галічева Ніна Олександрівна д.мед.н., професорка кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я (Харківський національний медичний університет, шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина); Даниленко Георгій Миколайович д.мед.н., професор, завідувач відділом гігієни дітей шкільного віку і підлітків (ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України» МОЗ України, шифр 14.02.01 — гігієна та професійна пато-

Засідання спеціалізованої вченої ради
Зліва направо:
проф. Г.М. Даниленко,
проф. Н.О. Галічева,
проф. В.М. Лехан

Засідання спеціалізованої
вченої ради.

Зліва направо:

проф. М.І. Берізка,

проф. М.Г. Щербань,

проф. К.К. Васильєв

логія); Жуков Віктор Іванович д.мед.н., професор, завідувач кафедри біологічної хімії (Харківський національний медичний університет, шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія); Завгородній Ігор Володимирович д.мед.н., професор, завідувач кафедри гігієни та екології №2 (Харківський національний медичний університет, шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія); Капустник Валерій Андрійович д.мед.н., професор, перший проректор з науково-педагогічної роботи, завідувач кафедри внутрішніх та професійних хвороб (Харківський національний медичний університет, шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія); Короп Андрій Федосійович д.мед.н., професор, завідувач кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я (Харківська медична академія післядипломної освіти, шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина); Костюк Інна Федорівна д.мед.н., професорка кафедри внутрішніх та професійних хвороб (Харківський національний медичний університет, шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія); Подрігайло Леонід Володимирович д.мед.н., професор, завідувач кафедри гігієни та фізіології людини (Харківська державна академія фізичної культури, шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія); Щербань Микола Гаврилович д.мед.н., професор, головний науковий співробітник центральної науково-дослідної лабораторії (Харківський національний медичний університет, шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія).

У період від 2012 до грудня 2014 року в складі Спеціалізованої ради відбувалися зміни:

у зв'язку зі смертю професора Коропа Андрія Федосійовича завідувача кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я Харківської медичної академії післядипломної освіти, до ради була запрошена Лехан Валерія Микитівна д.мед.н., професорка, завідувачка кафедри соціальної медицини, організації та управління охороною здоров'я, головна позаштатна спеціалістка МОЗ України (Державна установа «Дніпропетровська медична академія», шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина).

У грудні 2014 р. спеціалізована вчена рада пройшла планову перереєстрацію (Наказ МОН України №1528) з термінами її повноваження до 29 грудня 2016 року. Під час перереєстрації кількість членів спеціалізованої ради була збільшена до 18 осіб, при цьому вибули зі складу ради професорка Богатирьова Раїса Василівна і професор Подрігайло Леонід Володимирович, натомість були включені професори: Рудень Василь Володимирович д.мед.н., професор, завідувач кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я (Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина); Івахно Олександра Петрівна д.мед.н., професорка кафедри гігієни харчування і гігієни дітей та підлітків (Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія); Ковальова Олена Михайлівна д.мед.н., професорка кафедри педіатрії №1 пропедевтики і неонатології (Українська стоматологічна академія, шифр спеціаль-

ності 14.02.03 — соціальна медицина); Грузева Тетяна Степанівна д.мед.н., професорка, завідувачка кафедри соціальної медицини та охорони здоров'я (Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина).

При перереєстрації в лютому 2017 р. (Наказ МОН №374, від 28.02.2017 року) також відбулися зміни, вибули з ради професорка Костюк Інна Федорівна і професор Рудень Василь Володимирович за станом здоров'я, до ради були запрошені Короп Олег Андрійович д.мед.н., доцент кафедри соціальної медицини, управління та бізнесу в охороні здоров'я Харківської медичної академії післядипломної освіти МОЗ України (шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина) і Резуненко Юрій Костянтинович д.мед.н., доцент кафедри гігієни та екології №1, проректор з науково-педагогічної роботи Харківського національного медичного університету МОЗ України (шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія).

При раді на постійній основі працюють 2 комісії попереднього розгляду дисертаційних робіт, які очолюють найбільш кваліфіковані фахівці: за спеціальністю 14.02.03 — соціальна медицина — професорка Лехан Валерія Микитівна, 14.02.01 — гігієна та професійна патологія — професор Коробчанський Володимир Олексійович. У комісіях з попереднього розгляду ретельно вивчаються всі дисертаційні роботи, особливу увагу приділяють відповідності дисертації профілю ради та паспорту спеціальності, науковій новизні роботи, повноті і якості публікацій за результатами дослідження, в окремих випадках проводиться заслуховування здобувача на засіданні вченої ради. Результативність та ефективність роботи комісій підтверджує відсутність будь-яких зауважень з боку МОН України, всі дисертаційні роботи затверджувалися без зауважень. Загалом за період від 2012 до 2019 року у раді захищено 58 дисертаційних робіт, з них на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук — 17, кандидата медичних наук — 41. Відхилених робіт не було (Список дисертаційних робіт наведено у додатку).

За всіма дисертаційними роботами наукові результати дослідження були впроваджені в практику закладів охорони здоров'я різних областей України, що підтверджується актами

впровадження, яких було за кандидатськими дисертаціями від 6 до 16.

Після 2019 року у зв'язку з реформуванням системи атестації науково-педагогічних кадрів в Україні була ухвалена Постанова КМУ від 06.03.2019 року №167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», згідно якої передбачалося створення Міністерством освіти та науки України спеціалізованих вчених рад у складі голови та чотирьох членів ради — двох рецензентів і двох опонентів (5 осіб загалом) з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації особи, яка здобуває ступінь доктора філософії, з метою присудження їй зазначеного ступеня. Здобувачі, яким присуджено ступінь доктора філософії відповідно до Порядку, мають одержати дипломи доктора філософії державного зразка. Від того часу аспіранти кафедри почали здобувати освіту за програмою «Philosophy Doctor» з 4-річним періодом навчання і, відповідно, захистом дисертації на здобуття наукового ступеня PhD.

Головою такої спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти має бути штатний науково-педагогічний (науковий) працівник ЗВО (наукової установи), де створюється рада, який має науковий ступінь доктора наук. Опонентами призначаються компетентні вчені з науковим ступенем за напрямом дотичним до тематики дисертаційної роботи здобувача, які не є штатними працівниками закладу вищої освіти (наукової установи), в якій створено раду. Рецензентами мають бути штатні працівники закладу вищої освіти (наукової установи), де утворюється рада.

Компетентність вчених підтверджується присудженням йому науковим ступенем з відповідної галузі знань (науки) та/або спеціальності або присвоєним йому вченим званням за відповідною кафедрою (спеціальністю) та/або науковими публікаціями з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача.

Є сенс пояснити походження терміну «доктор філософії». Тут мається на увазі сукупність наук, а не спеціальність «Філософія».

Серед перших аспірантів, які захистилися в межах даного експерименту були аспіранти П.О. Трегуб (2021) і А.А. Подпрядова (2022).

Водночас, раніше затверджені спеціалізовані вчені ради продовжують працювати

Спеціалізована вчена рада Д 64.600.06

Перший ряд, зліва направо: проф. М.П. Воронцов, проф. Н.О. Галічева, проф. В.М. Лехан, проф. В.А. Огнев, проф. В.О. Коробчанський, проф. О.М. Ковальова

Другий ряд: проф. О.А. Короп, доц. Л.І. Чумак, проф. Г.М. Даниленко, проф. М.І. Берізка, проф. М.Г. Щербань, проф. К.К. Васильєв, проф. Г.О. Слабкий (запрошений)

і надавати можливість захищатися тим, хто був запланований раніше, але через якісь обставини не зміг вчасно захиститися і здобути науковий ступінь кандидата або доктора медичних наук. Відповідно, кількість таких дисертаційних робіт істотно скоротилась. Спеціалізована вчена рада Д 64.600.06 продовжила свою роботу. Від 2019 року її очолив доктор медичних наук, професор Ігор Володимирович Завгородній, професор кафедри біонеорганічної, фізико-колоїдної та біоорганічної хімії, нині директор Навчально-наукового інституту якості освіти ХНМУ, шифр спеціальності 14.02.01 — гігієна та професійна патологія, заступником був затверджений д.мед.н., професор Микола Іванович Берізка, завідувач кафедри екстреної та невідкладної медичної допомоги, ортопедії та травматології ХНМУ (шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина), обов'язки вченого секретаря виконує к.мед.н., доцентка кафедри гігієни та екології №1 ХНМУ Олена Валерікіївна Григорян (шифр спеціальності 14.02.01 — гігієна та професійна патологія).

Крім голови, заступника та секретаря спеціалізованої вченої ради до складу ради було включено 15 докторів медичних наук, професорів: д.мед.н., професор Васильєв Костянтин Костянтинович, професор кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та медичного права Одеського НМУ (шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія), д.мед.н., професор Воронцов Михайло Петрович, професор кафедри гігієни та екології №1 ХНМУ (шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина), д.мед.н., професор Грузєва Тетяна Степанівна, завідувачка кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я НМУ імені О.О. Богомольця (шифр спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина), д.мед.н., професор Даниленко Георгій Миколайович, директор державної установи «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України» (шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія), д.мед.н., професор Жуков Віктор Іванович професор кафедри біологічної хімії ХНМУ (шифр 14.02.01 — гігієна та професійна патологія), д.мед.н., професорка Івахно

Становлення та історична спадщина кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (1923–2023)

Олександра Петрівна, професорка кафедри громадського здоров'я НМАПО імені П.Л. Шупика (шифр 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія»), д.мед.н., професор Капустник Валерій Андрійович, ректор ХНМУ, професор кафедри внутрішніх та професійних хвороб ХНМУ (шифр 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія»), д.мед.н., професорка Ковальова Олена Михайлівна, начальниця відділу клінічної та наукової експертизи Національної служби здоров'я України (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»), д.мед.н., професор Ковтун Михайло Іванович, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»), д.мед.н., професор Коробчанський Володимир Олексійович, директор НДІ гігієни праці та професійних захворювань, ХНМУ, професор кафедри гігієни та екології №1 ХНМУ (шифр 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія»), д.мед.н., професор Корот Олег Андрійович, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»), д.мед.н., професорка Лехан Валерія Микитівна, завідувачка кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровської медичної академії (ДМА) (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»), д.мед.н., професор Огнев Віктор Андрійович, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»), д.мед.н., професор Резуненко Юрій Костянтинівич, проректор з науково-педагогічної роботи, професор кафедри гігієни та екології №1 ХНМУ (шифр 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія»), д.мед.н., професор Щербань Микола Гаврилович, головний науковий співробітник ЦНДЛ ХНМУ шифр 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія»).

При проходженні перереєстрації в лютому 2023 р. (Наказ МОН №185, від 20.02.2023 р.) склад спеціалізованої вченої ради Д 64.600.06 скоротився до 15 осіб, зі складу вибули професор Васильєв Костянтин Костянтинівич, професор кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та медичного права ОНМУ (шифр 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія»), д.мед.н., професор Воронцов Михайло Петрович, професор кафедри гігієни та еко-

логії №1 ХНМУ (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»), д.мед.н., професор Жуков Віктор Іванович професор кафедри біологічної хімії ХНМУ, (шифр 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія»), д.мед.н., професорка Ковальова Олена Михайлівна, начальниця відділу клінічної та наукової експертизи Національної служби здоров'я України (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»), д.мед.н., професор Ковтун Михайло Іванович, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»), професор Корот Олег Андрійович, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»), д.мед.н., професор Щербань Микола Гаврилович, головний науковий співробітник ЦНДЛ ХНМУ шифр 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія»). Водночас до складу спеціалізованої вченої ради увійшли д.мед.н., професор Бондаренко Андрій Володимирович, професор кафедри інфекційних хвороб ХНМУ (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»), д.мед.н., професорка Пересипкіна Тетяна Валентинівна, професорка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»), д.мед.н., професорка Ріга Олена Олександрівна, професорка кафедри педіатрії №1 та неонатології ХНМУ (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»), д.мед.н., професорка Чумаченко Тетяна Олександрівна, завідувачка кафедри епідеміології ХНМУ (шифр спеціальності 14.02.03 «Соціальна медицина»).

Від 2019 року дотепер комісії попереднього розгляду дисертаційних робіт очолюють за фахом 14.02.03 «Соціальна медицина» — професор Огнев Віктор Андрійович, за фахом 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» — професор Коробчанський Володимир Олексійович.

Від 2022 року донині професор Огнев В.А. є членом експертної ради МОН України з питань атестації наукових кадрів з теоретичної і профілактичної медицини та фармації.

У своїй роботі спеціалізована вчена ради керувалася наказами та іншими нормативними документами Міністерства освіти і науки України.

Розгляд дисертаційних робіт завжди проходить в доброзичливих для здобувача умовах з урахуванням принципів наукової етики та об'єктивності. Саме цим можна пояснити досить велику кількість претендентів з різних регіонів України, які висловили і реалізували своє бажання офіційно захищатися в харківській раді.

Захищені дисертаційні роботи, як правило, були виконані в рамках Державних програм, відповідно до планів науково-дослідних робіт тих установ, де вони виконувалися.

Серед захищених у спеціалізованій раді робіт: 24 були виконані в м. Харків (16 в Харківському національному медичному університеті, 2 — в Харківській академії післядипломної освіти, 4 — в Інституті охорони здоров'я дітей і підлітків НАМН України), 11 робіт в Українському інституті стратегічних досліджень МОЗ України, 8 робіт — у Дніпропетровській ме-

дичній академії, 4 — в Запорізькому державному медичному університеті, по 3 роботи у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького, в Одеському національному медичному університеті та в Полтавській стоматологічній академії, по 2 роботи — у Вінницькому національному медичному університеті і в Донецькому національному медичному університеті імені М. Горького, в Українському науково-практичному центрі екстреної медицини та в Ужгородському національному університеті, по 1 роботі — в Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського і Луганському державному медичному університеті, по 1 роботі в ДУ «Український науково-дослідний інститут промислової медицини» МОЗ України, м. Кривий Ріг та ДУ «Інститут медицини праці імені Ю.І. Кундієва НАМН України», м. Київ.

Розподіл захищених дисертаційних робіт за спеціальністю та вченим ступенем

Рік	14.02.03 соціальна медицина		14.02.01 гігієна і професійна патологія		Всього
	д.мед.н.	к.мед.н.	д.мед.н.	к.мед.н.	
2012	0	0	0	0	0
2013	0	4	0	2	6
2014	1	4	2	3	10
2015	5	4	0	0	9
2016	3	8	1	6	18
2017	1	1	0	0	2
2018	3	3	0	3	9
2019	1	1	0	2	4
2020	0	0	0	0	0
2021	4	1	2	2	9
2022	0	0	0	0	0
2023	0	0	0	0	0
Загалом	18	26	5	18	67

Наведені дані дозволяють зробити висновок, що спеціалізована вчена рада користується авторитетом не тільки в Харкові, але й в інших університетах України. Тематика дисертаційних робіт, які пройшли захист у вченій раді 14.02.01 — гігієна та професійна патологія, охоплювала особливості вивчення стану здоров'я студентів медичного ВНЗ, учнів профтехучилищ і дітей, висвітлювала питання гігієнічної оцінки впливу різних компонентів забрудненості зовнішнього середовища, а саме, водних джерел, на виникнення і розвиток патології людини.

Щодо спеціальності 14.02.03 — соціальна медицина, слід зазначити, що всі роботи були присвячені найактуальнішим проблемам громадського здоров'я, здобувачі працювали над розробкою систем або моделей оптимізації медико-санітарної допомоги населенню в сучасних умовах реформування охорони здоров'я.

Науково-навчальна бібліотека кафедри

В Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» бібліотеку визначено так: це «інформаційний, культурний, освітній структурний підрозділ, який має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки».

Кафедра формувала власну бібліотечну базу, враховуючи потреби викладачів і сту-

дентів для засвоєння спеціальності та підготовки фахівців в університеті. Кафедральна бібліотека почала формуватися ще в 1930-х роках, і вже тоді включала близько трьох тисяч примірників. Але з плином часу кожен викладач почав створювати власні бібліотечки, що призвело до того, що загальна бібліотека почала втрачати своє значення і бібліотечний фонд став поступово розходитися серед співробітників. У 1980-х роках в загальній бібліотеці залишалася невелика кількість видань, але зберігся каталог, який свідчить про наявність достатньої кількості літератури в минулому. У зв'язку з цим в 2003 році завідувач спільно з колективом почав відновлювати бібліотечний фонд. Нині в кафедральній бібліотеці зберігається понад 3650 тисяч примірників видань. Гордістю бібліотеки є розділ рідкісної книги, у фонді якого є багато унікальних видань: книги початку XIX століття і першої половини XX століття, видання з дарчими написами, автографами авторів підручників, вчених-медиків, загалом більше 500 видань.

Для бібліотеки виділили невелику кімнату. На спеціально замовлених полицях бібліотечні видання зберігаються в один ряд, для зручності пошуку потрібного видання. Велику частину примірників складають книги, привезені завідувачем кафедри проф. В.А. Огнєвим з наукових і службових відряджень. Це новітні підручники та монографії, якими викладачі кафедри користуються при оновленні лекційного матеріалу і методичних вказівок.

До фонду бібліотеки долучили книги, передані доц. З.П. Петровою як з власної бібліотеки, так і з книг її батька, доцента П.Т. Петрова.

Доцентка З.П. Петрова проводить екскурсію виставкою літератури і рідкісних книг з соціальної медицини (2008)

Учасники конференції присвяченої 85-річчю кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я на виставці кафедральної літератури та рідкісної книги

Особливо цінними є підручники, які перетворилися на бібліографічний раритет, підготовлені вченими нашої кафедри ще у довоєнний період (у 1920–1930-ті рр.). Серед них «Нариси з теорії соціальної гігієни. Підручник для студентів та лікарів» С.С. Кагана, що вийшов друком у 1932 році, коли Соломон Соломонович завідував кафедрою соціальної гігієни в Харківському соціально-гігієнічному інституті. Велике зацікавлення викликають 8 випусків лекцій з соціальної гігієни, які підготували С.А. Томілін і А.М. Мерков для Всеукраїнського заочного стоматологічного інституту в Харкові, опубліковані в 1933 році. До них увійшли такі теми: «Соціальна гігієна», «Основна метода соціальної гігієни — санітарна статистика», «Основи демографії», «Соціальна гігієна праці», «Соціальна гігієна харчування», «Соціальна патологія (загальна частина)», «Соціальна патологія туберкульозу». У бібліотеці є також «Практикум по санітарній статистике», що вийшов друком у 1940 році; його авторами були Л.А. Абрамович, і ас. П.Т. Петров, які працювали в той час на кафедрі, а також М.І. Камінський, який готував на кафедрі кандидатську дисертацію.

У кафедральній бібліотеці зберігається рідкісне видання «Матеріали про діяльність

установ охорони здоров'я та епідемічний стан Республіки за 1926–27 рік» (1928). Такі матеріали, єдині в Союзі на той час, готувалися протягом трьох років (1927–1929) публікувалися статистичним відділом Наркомату охорони здоров'я України, за керівництва С.А. Томіліна, який завідував статистичним відділом НКОЗ від серпня 1922 до 1933 року.

Викликають зацікавлення «Санитарно-статистическія таблицы. Сборникъ диаграммъ съ объяснительнымъ текстомъ». (Цей збірник виданий «Обществом российских врачей въ память Н.И. Пирогова», його комісією з розповсюдження гігієнічних знань (1910).

В кафедральній бібліотеці є прижиттєві видання монографій професора С.А. Томіліна: «Учение об органическом капитале, как основа медицинского мировоззрения» (1919), «Материалы о социально-гигиеническом состоянии украинской деревни» (1924), «Проблема пола» (1926), «Венерические болезни в окрестных городах Украины в 1927 г. (Опыт социально-гигиенического анализа городского венеризма)» (1928), «Аборты на Україні» двох авторів С.А. Томіліна та М.К. Шрейдера (1930), «L'Hygiene publique dans la population rurale de L'Ukraine» (par le docteur S.A. Tomiline).

Вибрані твори «Демография и социальная гигиена» С.А. Томіліна були надруковані у Москві у видавництві «Статистика» (1973), але вони містять не повний текст, а вийшли з купюрами. Крім того, прижиттєві видання

Проф.В.А.Огнев з аспірантом П.О. Трегубом в кафедральній бібліотеці (2016)

тим і цінні, що сам автор брав участь у підготовці їх публікації, читав коректуру, вносив доповнення й уточнення.

Унікальність й особливу цінність надає цим книгам те, що вони були передані П.Т. Петрову Оленою Михайлівною, дружиною Сергія Аркадійовича Томіліна. Справа в тому, що після тривалого замовчування робіт і самого імені С.А. Томіліна, першим, хто повернув в історію науки ім'я цього вченого, чий ідеї не втратили своєї актуальності і зараз, був його аспірант П.Т. Петров. Тому О.М. Томіліна, яка багато зробила для того, щоб не пішла в забуття наукова спадщина її чоловіка, передала його учневі П.Т. Петрову добірку основних робіт. І тепер вони дбайливо зберігаються в бібліотеці кафедри, якою завідував професор С.А. Томілін від 1925 до 1932 року.

Нещодавно зібрання наукових робіт С.А. Томіліна поповнилося ще одним цінним екземпляром — монографією «Спроба санітарного опису України» (1928). Унікальна ця книга тому, що має автограф Сергія Аркадійовича — дарчий напис: «Глибокоуважаемому и дорогому Авксентию Васильевичу Корчак-Чепурковскому от С.А. Томилина. 12.III.28». Авторіві особливо цікавою була думка Овксентія Васильовича про книгу, тому що однією з важливих проблем соціальної гігієни, які вивчав академік О.В. Корчак-Чепурківський, був санітарний стан населення. Вручення саме цього примірника книги з якоїсь причини не відбулося. І тепер ця книга значної музейної цінності є перлиною бібліотеки кафедри.

Цікавим є видання. «Рѣчь доктора Э.Ф. Беллина «Объ условіяхъ дѣятельности практи-

ческаго врача, врачебной этикъ и коллегіальныхъ принципахъ», произнесенная 16 декабря 1897 года на юбилей «торжества практическаго врача» въ честь исполнившагося двадцатипятилѣтія врачебно-практической дѣятельности доктора Василя Александровича Рубинскаго». Велику цінність представляє «Обязательная для врачей всѣхъ вѣдомствъ номенклатура болѣзни», передана кафедрі з автографом професора В.В. Бобіна, завідувача кафедри анатомії ХНМУ, яка була опублікована «15 января 1902 г. в №38 Журнала Медицинскаго Совѣта «О проектѣ новой номенклатуры болѣзней», посвященій М.И. Пирогову (1900).

Зал засідань кафедри (конференц-зал)

Конференц-зал кафедри є одним з кращих залів засідань в Харківському національному медичному університеті. Він був відкритий в жовтні 2013 року, до святкування 90-річчя кафедри. Хоча перша ідея про його створення зародилася у завідувача кафедри ще в 2008 році, коли він запропонував об'єднати невеликі кімнати, які раніше займали кімната цивільної оборони, ротаторна, кабінет кафедри гігієни харчування, а також додати до цієї площі невеликий хол коридору. Загалом об'єднана площа мала скласти близько 60 м².

Після цього старшим викладачем кафедри к.мед.н. О.М. Міщенком була створена робоча група з числа студентів 6 курсу, які зруйнували перегородки кімнат і винесли з кафедри будівельне сміття. Того ж 2008 року, було

Загальний вид конференційного залу кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я

Проф. В.А. Огнів і дизайнерка Дедусенко Алла Олександрівна підбивають підсумки реалізації проєкту конференційного залу

вивішено табличку «Конференц-зал», хоча до відкриття було ще довгих 5 років. Очищене приміщення було нестандартним, брудним, з поганими вікнами і дверима, зліва і справа височіли 2 несучі будівельні колони. На тому етапі важко було уявити конференц-зал з сучасним обладнанням, ще не був розроблений дизайн його оформлення.

У завідувача кафедри була ще ідея створити на кафедрі 2 музеї «Музей друкарських машинок» і «Музей обчислювальної техніки», для яких не було приміщень. Було подано рапорт на ім'я ректора професора В.М. Лісового з обґрунтуванням необхідності створення конференц-залу на кафедрі. Ректор схвалив ідею і запропонував об'єднати в одному приміщенні конференц-зал і новостворювані музеї. Після цього було видано розпорядження адміністративно-господарській службі і в 2011 році почався ремонт. Були замінені старі дерев'яні вікна на металопластикові.

Дипломована архітекторка-дизайнерка Дедусенко Алла Олександрівна, на прохання завідувача кафедри, створила проєкт майбутнього конференц-залу, з деталізацією освітлення, звуку, установки мультимедій-

ного обладнання, були спроектовані меблі та запропоновано використати вбудовані ніші для музеїв. Це в подальшому і стало основою створюваного залу засідань. Ремонтні роботи тривали протягом 2-х років, завідувач постійно консультував будівельників рухаючись задуманим шляхом реалізації проєкту і в більшості випадків знаходив розуміння і підтримку. Колектив кафедри брав активну участь в підготовці залу до відкриття: асистент П.О. Трегуб спільно з завідувачем займався меблями, асистентка Ю.А. Лермонтова організувала пошиття штор, ст. викладач О.М. Міщенко оформлював музеї кафедри тощо. Нарешті, в жовтні 2013 року конференц-зал був відкритий. Нині в конференц-залі на постійній основі проходять засідання: захисної спеціалізованої вченої ради за спеціальностями «Соціальна медицина», «Гігієна та профпатологія», вчених рад 3 і 4-го медичних факультетів, науково-практичні конференції студентів та співробітників, наради кафедри, іноді засідання спеціалізованих рад за іншими спеціальностями, багато кафедр (гігієни та екології, інфекційних хвороб, епідеміології та інші) часто проводять конференції та круглі столи.

Бібліографічний список захищених на кафедрі дисертацій

Докторські дисертації

1. Гуревич З.А. О роли наследственности и среды в этиологии позднего нейросифилиса. Доктор. дисс., 1936.
2. МацД.И. Заболеваемость раком на Украине. Доктор. дисс. 1956.
3. Хорош И.Д. Основные этапы и перспективы развития сельского здравоохранения в УССР. Доктор. дисс., 1965.
4. Шмегевский С.А. Состояние здоровья, социально-гигиенические условия труда и дальнейшие пути улучшения здоровья работающих в марганцевой промышленности УССР. Доктор. дисс., 1970.
5. Корнилова А.И. Материнская смертность и борьба с нею на Украине. Доктор. дисс., 1971.
6. Галичева Н.А. Инфаркт миокарда и его профилактика как социально-гигиеническая проблема. Доктор. дисс., 1986.
7. Огнев В.А. Медико-соціальні проблеми алергійних захворювань у дітей. Доктор. дис., 2004.
8. Ковтун М.І. Медико-соціальне обґрунтування оптимізації функціонально-організаційної системи офтальмологічної допомоги хворим на катаракту в умовах реформування охорони здоров'я України. Доктор. дис., 2019.

Кандидатські дисертації

1. Абрамович Л.А. Жилище и быт рабочих совхозов и МТС УССР. Канд. дисс., 1936.
2. Бургдорф Е.В. Заболеваемость и летальность среди различных групп сердечно-сосудистых больных. Канд. дисс., 1936.
3. Бургдорф М.В. Материалы к характеристике течения и прогноза при различных формах заболеваний сердечно-сосудистой системы (клинико-статистическое исследование). Канд. дисс., 1936.
4. Каминский М.И. Ревматизм у промышленных рабочих на Украине за 1926–35 гг. Канд. дисс., 1940.
5. Петров П.Т. Опыт изучения сдвигов здоровья в 2000 рабочих семей в Харькова (1935–1938 гг.). Канд. дисс., 1945.
6. Козин И.И. О диспансеризации больных гипертонической болезнью. Канд. дисс., 1953.
7. Егурнова Т.К. Из опыта работы органов и учреждений здравоохранения по борьбе с дизентерией. Канд. дисс., 1955.
8. Хорош И.Д. Основные этапы развития здравоохранения на Полтавщине. Канд. дисс., 1955.

9. Марьенко Ф.С. Опыт работы и задачи организации неотложной и скорой медицинской помощи в сельском районе. Канд. дисс., 1956.
10. Саник В.И. К особенностям гриппа в г. Харькове в последние годы. Канд. дисс., 1956.
11. Гуренко А.Ф. К особенностям заболеваемости дизентерией и организация мероприятий по борьбе с нею на селе. Канд. дисс., 1958.
12. Ивахно Г.И. К статистике ЛОР заболеваемости и организации ЛОР помощи в г. Киеве. Канд. дисс., 1961.
13. Лазарев И.Р. Злокачественные новообразования и организация мероприятий по борьбе с ними в Луганской области. Канд. дисс., 1962.
14. Захарченко Н.Л. Сердечно-сосудистая заболеваемость и организация мероприятий по борьбе с нею в Полтавской области. Канд. дисс., 1963.
15. Кривицкий А.А. Из опыта диспансеризации больных язвенной болезнью. Канд. дисс., 1964.
16. Галичева Н.А. Материалы социально-гигиенического исследования инфаркта миокарда в г. Харькове. Канд. дисс., 1965.
17. Мезенцев В.Н. Материалы социально-гигиенического («эпидемиологического») исследования рака легких. Канд. дисс., 1965.
18. Гапоненко И.Д. Материалы социально-гигиенического исследования сердечно-сосудистой заболеваемости у работающих на заводах машиностроения г. Харькова. Канд. дисс., 1966.
19. Торский Г.Е. Опыт борьбы за снижение заболеваемости у работающих на Харьковских машиностроительных заводах. Канд. дисс., 1965.
20. Палфий М.Ю. Опыт работы крупной центральной районной больницы и руководства здравоохранением в сельском районе. Канд. дисс., 1967.
21. Кириченко П.Л. Врачебные кадры в УССР (опыт изучения с применением электронно-вычислительной техники). Канд. дисс., 1970.
22. Тулепбаев М.Ж. Диспансеризация больных ревматизмом. Канд. дисс., 1971.
23. Малоштан А.Я. Диспансеризация взрослых больных ревматизмом на селе (социально-гигиеническое исследование). Канд. дисс., 1972.
24. Скалзуб В.П. Материалы к истории кафедры нормальной физиологии Харьковского государственного медицинского института. Канд. дисс., 1957.
25. Веприк В.П. Очерк истории кафедры акушерства и гинекологии лечебного факультета

Харьковского государственного медицинского института. Канд. дисс., 1961.

26. Жердев Е.С. Материалы социально-гигиенического исследования холецистита. Канд. дисс., 1973.

27. Крыштопа Б.П. Здоровье населения и здравоохранение Сумской области (социально-гигиеническое исследование). Канд. дисс., 1973.

28. Сирак Д.Л. Хронический гепатит и цирроз печени после болезни Боткина (социально-гигиеническое исследование). Канд. дисс., 1973.

29. Турецкий Я.Ф. О диспансеризации больных сахарным диабетом (социально-гигиенические исследования). Канд. дисс., 1974.

30. Петрова З.П. Из истории социальной гигиены на Украине (1861–1932 гг.). Канд. дисс. 1975.

31. Драч В.Д. Сахарный диабет среди городского населения (социально-гигиеническое исследование). Канд. дисс., 1977.

32. Капустник В.А. Социально-трудоу и клинические аспекты реабилитации больных, перенесших инфаркт миокарда в трудоспособном возрасте. Канд. дисс., 1989.

33. Огнев В.А. Епідеміологія, фактори ризику та прогнозування алергічних захворювань у дітей в умовах великого міста. Канд. дис., 1993.

34. Міщенко О.М. Наукове обґрунтування та розробка концептуальної системи надання медико-соціальної допомоги дітям-інвалідам. Канд. дис., 2009.

35. Чумак Л.І. Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи управління якістю медичної допомоги дітям з цукровим діабетом. Канд. дис., 2010.

36. Ткаченко Н.О. Обґрунтування моделі медико-соціального моніторингу у дітей з гастродуоденальною патологією. Канд. дис., 2010.

37. Зінчук А.М. Медико-соціальне обґрунтування оптимізації моделі раннього виявлення раку легень серед населення. Канд. дис., 2016.

38. Помогайбо Е.Г. Медико-соціальне обґрунтування моделі управління якістю життя дітей з ожирінням. Канд. дис., 2019.

39. Трегуб П.О. Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі реабілітації хворих на хронічний панкреатит. Доктор філософії за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізація «Соціальна медицина», 2021.

40. Подпрядова А.А. Медико-соціальне обґрунтування моделі управління якістю життя хворих, які перенесли інфаркт міокарда. Доктор філософії за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізація «Соціальна медицина», 2022.

41. Міщенко М.М. Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі раннього виявлення та первинної профілактики мозкових інсультів серед дорослого населення. Доктор філософії за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізація «Соціальна медицина», 2023.

Монографії вчених кафедри

1. Томилин С.А. Учение об органическом капитале, как основа медицинского мировоззрения. Киев: изд. Наркомздрава УССР, 1919. 23 с.

2. Томилин С.А. Материалы о социально-гигиеническом состоянии украинской деревни. Харьков, 1924. 68 с.

3. Томилин С.А. Проблема пола. Харьков: Научная мысль, 1926. 42 с.

4. Томілін С.А. Спроба санітарного опису України. Харків: вид. ЦСУ УСРР, 1928. 67 с.

5. Томилин С.А. Венерические болезни в окружных городах Украины в 1927 г. Опыт социально-гигиенического анализа городского венеризма. Харьков: изд. ЦСУ УССР. 1928. 76 с.

6. Томілін С.А. Венеричні хвороби по округових містах України в 1927 р. Спроба соціально-гігієнічного аналізу міського венеризму. Харків: вид. ЦСУ УСРР, 1928. 76 с.

7. Томілін С.А. Матеріали про діяльність установ охорони здоров'я та епідемічний стан Республіки за 1925–26 рік. Харків: Видання бюро медичної статистики НКОЗ, 1927.

8. Томілін С.А. Матеріали про діяльність установ охорони здоров'я та епідемічний стан Республіки за 1926–27 рік. Харків: «Наукова думка» НКОЗ УСРР, 1928.

9. Томілін С.А. Матеріали про діяльність установ охорони здоров'я і про епідемічний стан України за 1927–28 рік. Харків: «Наукова думка» НКОЗ УСРР, 1929.

10. Tomilin S.A. L'hygiene publique dans la population rurale de l'Ukraine. Geneve, Societe des nation, 1925.

11. Tomilin S.A. La statistique de morbidite. Son organization dans L'Union Sovetique et ses effets principaux (вид-во Ліги націй, вихідні дані невідомі).

12. Томилин С.А. Социально-гигиеническая оценка детской смертности. Харьков: Научная мысль, 1930. 77 с.

14. Томілін С.А., Шрейдер М.К. Аборти на Україні. Харків: Держстатвидав, 1930. 46 с.

15. Гуревич З.А., Залевский А.З. Алкоголизм. Харьков: Госиздат Украины, 1930. 213 с.

16. Гуревич З.А., Гроссер Ф.И. Проблемы по-

ловой жизни. Харьков: Госиздат Украины, 1930. 256 с.

17. Гуревич З.А., Ворожбит А.І. Статеве життя селянки. Харків: ДБУ, 1931.

18. Гуревич З.А. Соціальні недуги та боротьба проти них. Харків: Держмедвидав, 1931.

19. Гуревич З.А. Карл Маркс про медицину та гігієну. ДВОУ: Медвидав, 1933. 198 с.

20. Арнольдї І.А. Туберкульоза і боротьба з нею на Заході і в СРСР / За ред. З.А. Гуревича. Харків, 1930.

21. Арнольдї І.А. Праця селянина / За ред. З.А. Гуревича. Харків, 1930.

22. Кольнер Р.Ю., Хоменко А.П. Сучасна смертність немовлят в УСРР. Харків, 1930.

23. Томилин С.А. Социально-медицинская профилактика (Теоретическое обоснование и практическая постановка). Харьков: Госмедиздат УССР, 1931. 209 с.

24. Мерков А.М. Краткая методология статистического изучения рака. Харьков: Госмедиздат УССР, 1931. 70 с.

25. Арнольди И.А. Экспедиция на рудник «Ветка». Опыт коллективного социально-гигиенического и патологического исследования в Донбассе. Харьков–Киев: Госмедиздат УССР, 1931. 82 с.

26. Абрамович Л.А. Санітарне впорядкування колгоспного села. Харків, 1934.

27. Хорош И.Д. Успехи здравоохранения в Харькове за 40 лет. Харьков, 1958.

28. Гуревич З.А., Кононенко И.Ф. Полиомиелит и его клиническая характеристика в 1955–1956 гг. : сб. научн. работ по полиомиелиту. Труды ХМИ. Вып. 48. Харьков, 1959. С. 5–86.

29. Гуревич З.А. Коронарная болезнь. Київ: Здоров'я, 1963. 186 с.

30. Петров П.Т. К истории Харьковского медицинского общества. (1861–1961) // 100-летие Харьковского научного медицинского общества. Київ: Здоров'я, 1965. С. 5–133.

31. Гуревич З.А. Коронарная болезнь. 2-е изд. Москва: Медицина, 1967. 223 с.

32. Гуревич З.А., Почепцов В.Г., Дубинский А.А., Галичева Н.А. Инфаркт миокарда. Научные труды ХМИ. Вып.112. Харьков, 1972. 175 с.

33. Циганенко А.Я., Кравчун П.Г., Петрова З.П., Перцева Ж.М. Історія Харківського державного медичного університету та розвиток навчально-виховної роботи // Навчально-виховна робота в Харківському державному медичному університеті. Харків: Форсинг, 2002. С. 7–72.

34. Субота Н.П., Петрова З.П. Історія розвитку медичних наукових шкіл Харкова. Харків: ХДПУ ім. Г.С. Сковороди, 2003. 96 с.

35. Циганенко А.Я., Кравчун П.Г., Петрова З.П., Перцева Ж.М. Історія Харківського державного медичного університету // Історія Харківського державного медичного університету. 200 років. Харків: ВПЦ Контраст, 2005. С. 13–177.

36. Огнев В.А. Эпидемиология астмы и аллергии у детей. По материалам международной программы по изучению астмы и аллергии у детей — International Study of Asthma and Allergies in Childhood («ISAAC») : монографія. Х.: Щедра садиба плюс, 2015. 336 с.

37. Лісовий В.М., Капустник В.А., Летік І.В., М'ясоєдов В.В., Петрова З.П., Перцева Ж.М. Скарбниця харківської медицини. Постаті. Харків: ХНМУ, 2015. 128 с.

38. Циганенко А.Я., Петрова З.П., Мінухін В.В. Сторінки історії санітарно-гігієнічного факультету ХДМУ (до 75-річного ювілею санітарно-гігієнічного (медико-профілактичного) факультету Харківського державного медичного університету: Історичний нарис та каталог наукових праць. Харків: Радуга, 2005. 132 с.

39. Щербань М.Г., М'ясоєдов В.В., Огнев В.А. та ін. Охорона здоров'я населення індустріального мегаполісу в умовах впливу шкідливих хімічних чинників. Монографія / за заг. ред. М.Г. Щербаня, В.В. М'ясоєдова. Харків: Вид-во ХНМУ, 2019. 120 с.

Підручники і навчальні посібники

1. Каган С.С. Нариси з теорії соціальної гігієни: підручник для студентів та лікарів. Ч. 1. Харків: ДВОУ, 1932. 384 с.

2. Мерков А.М. Загальна теорія санітарної статистики: учбовий посібник. Харків: Держмедвидав УРСР, 1935.

3. Томілін С.А., Мерков А.М. Соціальна гігієна (лекції 1–8) : курс лекцій, виданий заочним стоматологічним інститутом Всеукраїнського інституту заочної медичної освіти НКОЗ УРСР. Харків, 1932–1933.

4. Абрамович Л.А., Каминский М.И., Петров П.Т. Практикум по санитарной статистике / Под ред. З.А. Гуревича. Харьков: 1-й Харьковский медицинский институт, 1940. 104 с.

5. Огнев В.А., Шкляр С.П. Прогностика. (Термінологічний словник) П'ятимовний термінологічний словник тлумаченнями українською ХДМУ, Укр.-Деп. в Укр ІНТЕІ. Київ, 1997. 60 с.

6. Тестові завдання з соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я та біостатистики: навч. посібник для студентів

медичного факультету / За ред. В.А. Огнєва. Харків, 2005. 263 с.

7. Москаленко В.Ф., Гульчий О.П., Голубчиков М.В., Ледощук Б.О., Лехан В.М., Огнєв В.А., Литвинова Л.О., Максименко О.П., Тонковид О.Б. Біостатистика. / За заг. ред. чл.-кор. АМН України, проф. В.Ф. Москаленка / К., Книга плюс, 2009. 184 с.

8. Garon V., Ognev V., Znamenska [et al.] Let's Teach Medicine in English : manual. Kharkiv. Kharkivformvydav, 2011. 127 p.

9. Біостатистика : підручник / Грузєва Т.С., Лехан В.М., Огнєв В.А. та ін; за заг. ред Грузєвої Т.С. Вінниця : Нова Книга, 2020. 384 с.

10. Соціальна медицина, громадське здоров'я: Навчальний посібник: у 4 т. том 1. Біологічна статистика / [Огнєв В.А., Помогайбо К.Г., Трегуб П.О. та ін.] за заг. ред. Огнєва В.А. / Харків: ХНМУ, 2023. 463 с.

11. Соціальна медицина, громадське здоров'я: Навчальний посібник: у 4 т., том 2. Громадське здоров'я / [Огнєв В.А., Подпрядова А.А., Усенко С.Г. та ін.] за заг. ред. Огнєва В.А. / Харків: ХНМУ, 2023. 360 с.

12. Соціальна медицина, громадське здоров'я: Навчальний посібник: у 4 т., том 3. Організація охорони здоров'я / [Огнєв В.А., Пересипкіна Т.В., Сокол К.М. та ін.] за заг. ред. Огнєва В.А. / Харків: ХНМУ, 2023. 340 с.

13. Соціальна медицина, громадське здоров'я: Навчальний посібник: у 4 т., том 4. Економіка охорони здоров'я / [Огнєв В.А., Гапонова Е.О., Мельниченко О.А. та ін.] за заг. ред. Огнєва В.А. / Харків: ХНМУ, 2023. 355 с.

Збірники наукових праць

1. Здоров'я населення, актуальні проблеми та перспективи розвитку системи охорони здоров'я (до 90-річчя з дня заснування кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я): матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 31 жовтня — 1 листопада 2013). Харків, 2013. 166 с.

2. Актуальні питання соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я в Україні (до 125-річчя від дня народження М.Г. Гуревича, наркома охорони здоров'я України (1920–1925), першого завідувача кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту (1923–1925): матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 березня 2016). Харків, 2016. 156 с.

3. Історичні та медико-соціальні аспекти охорони здоров'я в Україні: матеріали наук.-практ. конф., присвяченої 120-річчю від дня

народження П.Т. Петрова, зав. кафедри історії медицини (1948–1957) Харківського медичного інституту (м. Харків, 23 листопада 2016). Харків, 2016. 148 с.

4. Історична спадщина та сучасні аспекти забезпечення громадського здоров'я в Україні: матеріали наук.-практ. конф. з нагоди 140-річчя від дня народження С.А. Томіліна (1877–1952), видатного соціал-гігієніста та демографа, завідувача кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту (м. Харків, 25 жовтня 2017). Харків, 2017. 160 с.

5. Громадське здоров'я в Україні: Проблеми та способи їх вирішення: матеріали наук.-практ. конф. з міжнародною участю (до 95-річного ювілею від дня заснування кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету (м. Харків, 24 жовтня 2018). Харків, 2018. 144 с.

6. Надбання сучасної епідеміології та біостатистики як запорука покращення громадського здоров'я в Україні: матеріали наук.-практ. конф. (з нагоди 120-річчя від дня народження З.А. Гуревича, видатного соціал-гігієніста, завідувача кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я ХМІ (м. Харків, 18 квітня 2019). Харків, 2019. 127 с.

7. Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення: матеріали III наук.-практ. конф. з міжнар. уч., 05 листопада 2020 р. Харків, 2020. 122 с.

8. Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення: матеріали IV науково-практичної конференції з міжнародною участю з нагоди 90-річчя від дня народження Н.О. Галічевої (1931–2017), видатного соціал-гігієніста, завідувача кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського державного медичного університету. Харків, 27 жовтня 2021 р. / Харк. нац. мед. ун-т. Харків, 2021. 234 с.

9. Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення: матеріали V науково-практичної конференції з міжнародною участю на вшанування пам'яті М.Г. Гуревича (1891–1937), засновника та керівника першої в Україні кафедри соціальної медицини при Харківському медичному інституті, Харків, 28 жовтня 2022 р. / Харк. нац. мед. ун-т. Харків, 2022. 224 с.

Патенти

1. Огнєв В.А. Спосіб визначення важкості та частоти астми у дітей: пат. 34862А, UA, А61В10/00, ХДМУ, №99074022 заявл. 13.07.1999, опубл. 15.03.2001. Бюл. №2.

2. Огнєв В.А. Спосіб оцінки гармонійності взаємовідносин дитини з оточуючими: пат. 34861А, UA, А61В10/00, ХДМУ, №99074021 заявл. 13.07.1999, опубл. 15.03.2001. Бюл. №2.

3. Огнєв В.А., Чеверда В.М., Чумак Л.І. та ін. Спосіб визначення важкості та поширеності екземи у дітей: пат. 43508А, UA, А61В 10/00, ХДМУ, №2000116837 заявл. 30.11.2000, опубл. 17.12.2001. Бюл. №11.

4. Огнєв В.А., Шкляр С.П. Спосіб визначення рівня якості здоров'я дітей та підлітків: пат. 34851А, UA, А61В10/00, ХДМУ, №99074001 заявл. 13.07.1999, опубл. 15.03.2001. Бюл. №2.

5. Огнєв В.А., Шкляр С.П., Чеверда В.М., Чумак Л.І. та ін. Спосіб визначення рівня якості життя дітей з екземою: пат. 43982А, UA, А61В10/00, ХДМУ, №20000116838 заявл. 30.11.2000, опубл. 15.01.02. Бюл. №1.

6. Огнєв В.А., Шкляр С.П., Чеверда В.М. та інші. Спосіб визначення якості життя дітей з алергічним ринокон'юнктивітом: пат. 43983А, UA, А61В10/00, ХДМУ, №20000116839 заявл. 30.11.2000, опубл. 15.01.02. Бюл. №1.

7. Огнєв В.А., Шкляр С.П. Спосіб визначення якості життя дітей, хворих на астму: пат. 34835А, UA, А61В10/00, ХДМУ, №20000116840 заявл. 30.11.2000, опубл. 15.01.02. Бюл. №1.

8. Огнєв В.А., Чумак Л.І., Чеверда В.М та інші. Спосіб визначення важкості та частоти алергічного ринокон'юнктивіту у дітей: пат. 43984А, UA, А61В10/00, ХДМУ, №2000116840 заявл. 30.11.2000, опубл. 15.01.2002. Бюл. №1.

Методичні рекомендації МОЗ України

1. Огнєв В.А., Шкляр С.П., Данкович А.М. Індивідуальний прогноз і формування груп динамічного спостереження по комплексу ризик факторів у дітей, підлітків та осіб молодого віку : методичні рекомендації затв. республ. проб. ком. пр.5 від 28.04.93 р. Київ. 20 с.

2. Огнєв В.А. Методика раннього активного виявлення бронхіальної астми у дітей : метод. рекомендації МОЗ України. Київ, 2001. 24 с.

3. Огнєв В.А., Галічева Н.О., Воронцов М.П., Одинець Ю.В. Оцінка якості життя в системі моніторингу здоров'я дітей, хворих на бронхіальну астму : метод. рекомендації МОЗ, України. Київ, 2000. 16 с.

4. Огнєв В.А., Галічева Н.О., Воронцов М.П. та ін. Програма медико-соціального моніторингу алергічних захворювань у дітей : метод. рекомендації МОЗ України. Київ, 2003. 91 с.

5. Огнєв В.А., Міщенко О.М. Удосконалення системи надання медико-соціальної допомоги дітям-інвалідам : метод. рекомендації МОЗ України. Київ, 2008. 21 с.

6. Огнєв В.А., Ковтун М.І. Медико-соціальне обґрунтування системи надання офтальмологічної допомоги населенню : метод. рекомендації МОЗ України. Київ, 2018. 40 с.

Інформаційні листи МОЗ України

1. Огнєв В.А., Галічева Н.А. Организация и оценка медико-санитарного обслуживания детей, больных респираторными аллергиями, в условиях поликлиники : информ. письмо. Киев, 1991. Выпуск №1 по проблеме социальная гигиена и организация здравоохранения.

2. Галічева Н.А., Кожемяка А.И., Огнєв В.А., Шкляр С.П. Прогнозирование индивидуального риска развития респираторных аллергозов у детей в период новорожденности : информ. письмо. Киев, 1992. Выпуск №3 по проблеме социальная гигиена и организация здравоохранения.

3. Огнєв В.А., Шкляр С.П., Данкович А.М. Визначення високого ризику хронічних неспецифічних захворювань легенів та формування групи діагностичної активності : інформ. лист. Київ, 1993. Выпуск №8. Соціальна гігієна и організація охорони здоров'я.

4. Огнєв В.А., Міщенко О.М. Методика оцінки якості життя дітей-інвалідів : інформ. лист №174. Київ, 2005. Выпуск №7. Соціальна гігієна, протокол №8 від 20.10.2005 р.

5. Огнєв В.А., Ткаченко Н.О. Методика проведення профільного скринінгу та вивчення поширеності захворювань верхнього відділу шлунково-кишкового тракту у дітей : інформ. лист №173. Київ, 2005. Выпуск №5. Соціальна гігієна, протокол №8 від 20.10.2005 р.

6. Огнєв В.А., Чумак Л.І. Методика оцінки якості життя при диспансерному нагляді дітей, хворих на цукровий діабет : інформ. лист №172. Київ, 2005. Выпуск №6. Соціальна гігієна, протокол №8 від 20.10.2005 р.

7. Огнєв В.А., Ткаченко Н.О. Методика оцінки якості життя дітей з гастродуоденальними захворюваннями. Выпуск 1 з проблеми «Соціальної гігієни». Протокол №2 від 12.01.2007 : інформ.

лист про нововведення в системі охорони здоров'я №4. 2007.

8. Огнєв В.А., Міщенко О.М. Концептуальна модель медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів : інформ. лист про нововведення в системі охорони здоров'я. К.: Укрмедпатентінформ, 2007. Випуск 2. №5. 8 с.

9. Огнєв В.А., Зінчук А.М., Зінчук О.Г. Шляхи оптимізації раннього виявлення раку легень серед дорослого населення : інформ. лист про нововведення в системі охорони здоров'я. К.: Укрмедпатентінформ МОЗ України, 2015. Випуск 6. №6/2015 від 24.09.2015. 4 с.

Галузеві нововведення

1. Огнєв В.А. Спосіб оцінки якості життя дітей, хворих на бронхіальну астму. Реєстр галузевих нововведень. Випуск реєстру 14–15. №154/15/01. Київ. 2001. С. 78–79.

2. Огнєв В.А. Спосіб популяційної оцінки важкості та поширеності алергічних захворювань серед дітей регіону. Реєстр галузевих нововведень. Випуск реєстру 14–15. №153/15/01. Київ. 2001. С. 78.

3. Огнєв В.А. Нова методика оцінки якості життя дітей, хворих алергічним ринітом. Реєстр галузевих нововведень. Випуск реєстру 16–17. №79/16/02. Київ. 2002. С. 46–47.

4. Галічева Н.О., Огнєв В.А. Методика медико-соціальної оцінки якості життя дітей, хворих екземою. Реєстр галузевих нововведень. Випуск реєстру 16–17. №80/16/02. Київ. 2002. С. 47.

5. Галічева Н.О., Огнєв В.А. Технологія вивчення поширеності та важкості алергічного риніту серед дітей регіону. Реєстр галузевих нововведень. Випуск реєстру 16–17. №78/16/02. Київ. 2002. С. 45.

6. Огнєв В.А. Методика вивчення поширеності та важкості екземи серед дітей. Реєстр галузевих нововведень. Випуск реєстру 16–17. №81/16/02. Київ. 2002. С. 47–48.

7. Галічева Н.О., Огнєв В.А. Програма управління алергічними захворюваннями у дітей в умовах великого промислового регіону України. Реєстр галузевих нововведень. Випуск реєстру 16–17. №77/16/02. Київ. 2002. С. 45–46.

8. Галічева Н.О., Воронцов М.П., Огнєв В.А. Програма регіонального медико-соціального моніторингу алергічних захворювань у дітей. Реєстр галузевих нововведень. Випуск реєстру 18–19. №126/19/03. Київ. 2003. С. 86–87.

9. Галічева Н.О., Огнєв В.А. Методика оцінки соціально-психологічних особливостей ді-

тей з алергічними захворюваннями. Реєстр галузевих нововведень. Випуск реєстру 18–19. №127/19/03. Київ. 2003. С. 87–88.

10. Огнєв В.А., Галічева Н.О., Бережний В.П., Кудря В.Ф., та інші. Методика оцінки якості життя учнів банківського коледжу. Реєстр галузевих нововведень. Випуск реєстру 18–19. №128/19/03. Київ. 2003. С. 88.

11. Огнєв В.А., Ткаченко Н.О. Метод вивчення поширеності та тяжкості захворювань органів травлення серед дітей регіону. Реєстр галузевих нововведень. Київ. 2005. Випуск 22–23. Реєстр №146/23/05. С. 97.

12. Огнєв В.А., Чумак Л.І. Методика оцінки якості життя дітей, хворих на цукровий діабет. Реєстр галузевих нововведень. Київ. 2005. Випуск 22–23. Реєстр №145/23/05. С. 96–97.

13. Огнєв В.А., Міщенко О.М. Методика оцінки якості медико-соціальної реабілітації дітей-інвалідів. Реєстр галузевих нововведень. К.: Укрмедпатентінформ, 2005. Вип. 22/23. №139/23/05. С. 93.

14. Огнєв В.А., Ткаченко Н.О. Метод оцінки якості життя дітей з захворюваннями органів травлення. Реєстр галузевих нововведень. Київ. 2006. Випуск 24–25. Реєстр №156/25/06. С.110–111.

15. Огнєв В.А., Чумак Л.І. Визначення груп динамічного нагляду за дітьми, що мають ризик виникнення цукрового діабету. Реєстр галузевих нововведень. Київ. 2006. Випуск 24–25. Реєстр №157/25/06. С. 111–112.

16. Огнєв В.А., Міщенко О.М. Метод оцінки надання медико-соціальної допомоги дітям-інвалідам. Реєстр галузевих нововведень. К.: Укрмедпатентінформ, 2006. Вип. 24/25. №155/25/06. С. 110.

17. Огнєв В.А., Ткаченко Н.О. Модель регіонального медико-соціального моніторингу захворювань органів травлення у дітей. Реєстр галузевих нововведень. Київ. 2007. Випуск 26–27. Реєстр №122/26/07. С. 78.

18. Огнєв В.А., Чумак Л.І. Методика використання показника якості життя для визначення напрямків в реабілітаційній роботі з дітьми, хворими на цукровий діабет. Реєстр галузевих нововведень. Київ. 2007. Випуск 26–27. Реєстр №121/26/07. С. 77–78.

19. Огнєв В.А., Міщенко О.М. Спосіб визначення потреб дітей-інвалідів у медико-соціальній допомозі. Реєстр галузевих нововведень. Київ. 2007. Випуск 26–27. Реєстр №123/26/07. С. 78.

20. Огнєв В.А., Зінчук А.М. Перелік наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сфе-

ру охорони здоров'я. Київ. 2016. Випуск 2. Реєстр галузевих нововведень. С. 299–300.

21. Огнєв В.А., Ковтун М.І. Пропозиції змін до положень спеціалізованих закладів охорони здоров'я, що забезпечують медичне обслуговування хворих на катаракту / Перелік наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я. Київ. 2016. Випуск 2. Реєстр №374/2/15. С. 300–301.

22. Огнєв В.А., Подпрядова А.А. Модель управління якістю життя хворих, які перенесли інфаркт міокарда / Перелік наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я. Київ. 2018. Випуск 4. Реєстр №597/4/17. С. 532.

23. Огнєв В.А., Помогайбо К.Г. Модель управління якістю життя дітей та підлітків з ожирінням / Перелік наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я. Київ. 2018. Випуск 4. Реєстр №598/4/17. С. 532–533.

24. Огнєв В.А., Трегуб П.О. Оптимізована модель медико-соціальної реабілітації хворих на хронічний панкреатит / Перелік наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я. Київ. 2018. Випуск 4. Реєстр №599/4/17. С. 533–534.

Свідоцтва про реєстрацію авторського права на науковий твір

1. Огнєв В.А., Зінчук А.М., Зінчук О.Г. Науковий твір «Анкета-оцінка якості життя пацієнта, який хворіє на рак легень» / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №56605 від 23.09.2014 р. Державна служба інтелектуальної власності України.

2. Макеєва Н.І., Одинець Ю.В., Піддубна І.М., Огнєв В.А. Науковий твір «Анкета-опросник для родителів дітей в віці 2–5 років, страждущих острым лейкозом» / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №66942 від 02.08.2016 р. Державна служба інтелектуальної власності України

3. Огнєв В.А., Помогайбо К.Г. Науковий твір «Анкета-опитувальник: Для підлітків віком 12–18 років, у яких діагностовано ожиріння або надмірна вага (додаток до медичної карти стаціонарного хворого або історії розвитку дитини)» / Свідоцтво про реєстрацію авторського

права на твір №70730 від 27.02.2017 р. Державна служба інтелектуальної власності України.

4. Огнєв В.А., Трегуб П.О. Науковий твір «Анкета-опитувальник: Для оцінки якості життя хворих на хронічний панкреатит (додаток до історії хвороби)» / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №72898 від 17.07.2017 р. Державна служба інтелектуальної власності України.

5. Огнєв В.А., Подпрядова А.А. Науковий твір «Анкета-опитувальник: Для оцінки якості життя хворих, які перенесли інфаркт міокарда (додаток до історії хвороби)» / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №72731 від 07.07.2017 р. Державна служба інтелектуальної власності України.

6. Щербань М.Г., Огнєв В.А., Мельниченко О.А. та ін. Науковий твір «Опитувальник для дорослого населення щодо дослідження впливу шкідливих хімічних факторів на стан здоров'я» / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №84071 від 02.01.2019 р. Державна служба інтелектуальної власності України.

7. Маракушин Д.І., Огнєв В.А., Мельниченко О.А. та ін. Науковий твір «Опитувальник дослідження впливу соціальних, економічних, темпоральних і природних факторів на здоров'я українських студентів у вітчизняних закладах вищої освіти» / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №93548 від 29.10.2019 р. Державна служба інтелектуальної власності України.

8. Маракушин Д.І., Огнєв В.А., Мельниченко О.А. та ін. Науковий твір «Опросник исследования влияния социальных, экономических, темпоральных и природных факторов на здоровье иностранных (русскоговорящих) студентов в украинских университетах» / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №93547 від 29.10.2019 р. Державна служба інтелектуальної власності України.

9. Маракушин Д.І., Огнєв В.А., Мельниченко О.А. та ін. Науковий твір «The questionnaire research on the impact of social, economic, temporal and natural factors on the health of foreign (English-speaking) students in Ukrainian universities» / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №93546 від 29.10.2019 р. Державна служба інтелектуальної власності України.

10. Маракушин Д.І., Огнєв В.А., Мельниченко О.А. та ін. Науковий твір «Практичні рекомендації щодо покращення адаптації студентів до мультинаціонального середовища університету» / Свідоцтво про реєстрацію авторського

права на твір №98573 від 10.07.2020 р. Державна служба інтелектуальної власності України.

11. Огнєв В.А., Міщенко М.М. Літературний письмовий твір «Анкета-опитувальник для встановлення та оцінки факторів ризику виникнення інсульту» / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №107369 від 16 серпня 2021 р. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності».

12. Огнєв В.А., Міщенко М.М. Літературний письмовий твір «Анкета-опитувальник для встановлення та оцінки забезпеченості медико-соціальною допомогою інсультних хворих» / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №107373 від 16 серпня 2021 р. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності».

13. Огнєв В.А., Сокол К.М., Усенко С.Г., Григоров М.М. Літературний письмовий твір «Силабус навчальної дисципліни «Соціальна медицина, громадське здоров'я» / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №112206 від 04 березня 2022 р. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності».

14. Огнєв В.А., Іващенко Р.О. Анкета виявлення емоційного вигорання у медичних працівників / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №111411 від 28 січня 2022 р. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності».

15. Огнєв В.А., Помогайбо К.Г., Нестеренко В.Г. Карта з вивчення якості життя здобувача освіти, що страждає від надлишкової маси тіла та ожиріння / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №119562 від 05 червня 2023 р. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності».

16. Огнєв В.А., Помогайбо К.Г., Нестеренко В.Г. Карта опитування здобувача освіти «Якість життя осіб молодого віку», що страждає від надлишкової маси тіла та ожиріння / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №119207 від 23 травня 2023 р. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності».

17. Огнєв В.А., Помогайбо К.Г., Нестеренко В.Г. Карта опитування здобувача освіти «Особливості харчування осіб молодого віку», що страждає від надлишкової маси тіла та ожиріння / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №119210 від 23 травня 2023 р. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності».

18. Огнєв В.А., Помогайбо К.Г., Нестеренко В.Г. Карта опитування здобувача освіти «Со-

ціально-економічні аспекти якості життя осіб молодого віку», що страждає від надлишкової маси тіла та ожиріння / Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №119211 від 23 травня 2023 р. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності».

Міжнародні програми і гранти

1. Міжнародна медична програма з вивчення астми та алергії у дітей «ISAAC» (International Study of Asthma and Allergies in Childhood). Національний координатор програми проф. Огнєв В.А. (1997–2018)

2. Міжнародний грантовий проєкт Європейського Союзу «Intas» на тему «Епідеміологічне вивчення репродуктивної функції населення України, що знаходиться під впливом біологічно стійких хлороорганічних з'єднань (діоксинів) навколишнього середовища». Кафедра виконувала фрагмент грантового дослідження від 01.07.2002 до 31.06.2005. (Науковий керівник проєкту професор В.М. Лісовий, керівник фрагменту, доц. В.А. Огнєв).

3. Міжнародний грантовий проєкт Європейського Союзу «Зміни клімату, забруднення навколишнього середовища та репродуктивне здоров'я». Кафедра виконувала фрагмент грантового дослідження від 2011 до 2013 року. (Науковий керівник проєкту професор В.М. Лісовий, керівник фрагменту проф. В.А. Огнєв).

Семінари, що проводились на кафедрі

1. «Законодавчі ініціативи та реалізація законодавства України в сфері протидії тютюнопалінню, реалізація положень «Україна вільна від тютюну». В рамках підготовки до чемпіонату Європи з футболу «Євро 2012» разом з Бюро ВООЗ в Україні / Харківський національний медичний університет, кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, конференційна зала, 22 березня 2011 року.

2. «Законодавчі ініціативи та реалізація законодавства України в сфері протидії тютюнопалінню, реалізація положень «Україна вільна від тютюну». В рамках підготовки до чемпіонату Європи з футболу «Євро 2012» разом з Бюро ВООЗ в Україні / Харківський національний медичний університет, кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, конференційна зала, 29 березня 2012 року.

3. «Універсальний дизайн та медичні послуги». В рамках проєкту «Сприяння інтеграцій-

ній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні», разом з Бюро ВООЗ в Україні / Харківський національний медичний університет, кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, конференційна зала, 26 листопада 2014 року.

4. «Особливості ведення пацієнтів старших вікових груп з неепідемічними захворюваннями у первинній ланці охорони здоров'я» разом з Бюро ВООЗ в Україні. До участі в заході було залучено молодих фахівців за спеціальністю «Сімейна медицина» / Харківський національний медичний університет, кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, конференційна зала, 2 та 3 лютого 2017 року.

Круглі столи

1. «Актуальні проблеми неінфекційної захворюваності в Україні». Круглий стіл проведено в рамках заходів бюро ВООЗ в Україні для профільних фахівців. Метою даного заходу було обговорення Національного плану дій щодо неінфекційних захворювань для Національної програми «Здоров'я 2020: Український вимір (2013–2020)» / Харківський національний медичний університет, кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, конференційна зала, 31 жовтня 2012 року).

2. «Застосування стандартів доступності та універсального дизайну в Україні». Круглий стіл проведений Бюро ВООЗ разом з кафедрою для профільних фахівців в рамках спільної про-

грами «Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні» / Харківський національний медичний університет, кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, конференційна зала, 15 серпня 2013 року).

3. «Актуальні проблеми впровадження медичного страхування в Україні» / Харківський національний медичний університет, кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, конференційна зала, 25 квітня 2017 року.

4. «Зміцнення розвитку законодавства в сфері контролю за НІЗ на регіональному рівні» за участі національного бюро ВООЗ / Харківський національний медичний університет, кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, конференційна зала кафедри, 16 квітня 2019 року.

Прес-конференції

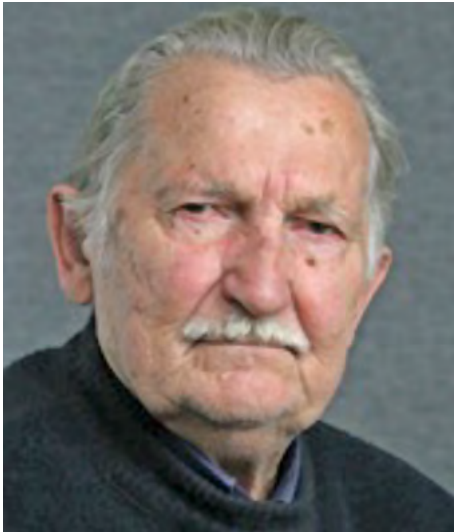
«Цінова та акцизна політика як ефективний метод зменшення вживання тютюнових виробів та оздоровлення нації». Вищезазначений захід було проведено Бюро ВООЗ разом з кафедрою у рамках національної інформаційної кампанії щодо виконання ратифікованої Україною в 2006 році Рамкової Конвенції ВООЗ боротьби проти тютюну / Харківський національний медичний університет, кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я, конференційна зала, 8 грудня 2011 року.

РОЗДІЛ 4

ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ КАФЕДРИ

Створення пам'ятного знака кафедри «Бюст Мойсея Григоровича Гуревича»

Юрченко Петро Павлович
скульптор пам'ятного знака

Пам'ятний знак наркому охорони здоров'я України, першому завідувачу кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Мойсеєві Григоровичу Гуревичу був встановлений на кафедрі в 2005 році. Цьому передувала певна робота. Спочатку обговорювалися 2 кандидати — нарком охорони здоров'я Мойсей Григорович Гуревич і його заступник Сергій Аркадійович Томілін, дискусія полягала в тому, хто був ініціатором створення кафедр на території України. З'ясувалося, що ініціатором створення кафедри все-таки був Сергій Аркадійович Томілін, цю ідею Мойсей Григорович Гуревич підтримав і 27 жовтня 1923 року підписав наказ про створення кафедри в Харківському медичному інституті. Мойсей Григорович Гуревич був обраний першим завідувачем кафедри. Після обговорення цього питання колектив кафедри ухвалив рішення встановити бюст першому завідувачу, наркому охорони здоров'я України Мойсеєві Григоровичу Гуревичу. Друга проблема полягала в тому, що необхідно було вибрати якісні світлини, бажано у кількох ракурсах, оскільки це мало важливе

значення для виготовлення бюсту М.Г. Гуревича, але фотографій не було. М.Г. Гуревич, за безпідставним звинуваченням у 1937 році був розстріляний, отже, всі його фотографічні зображення були знищені, доходило до того, що вони вирізалися з альбомів, закреслювались в журналах, газетах, книгах. Випадково збереглася одна світлина у доцента П.Т. Петрова, яку і було передано на кафедру його дочкою доценткою З.П. Петровою. Згодом, ще одну фотографію було знайдено в «розстрільній» справі М.Г. Гуревича.

Для виготовлення бюсту М.Г. Гуревича і підготовки ескізу пам'ятного знака був запрошений, за рекомендацією завідувача кафедри гістології, патології та ембріології професора С.Ю. Масловського, відомий харківський скульптор, викладач Харківської державної академії дизайну і мистецтв Петро Павлович Юрченко, з яким В.А. Огнев почав обговорювати форму, матеріали, місце розміщення пам'ятного знака. Бюст був виготовлений у 2004 році. В по-

Пам'ятний знак кафедри
«Бюст Мойсея Григоровича Гуревича»

дальшому за розробленим ескізом майстри, яких В.А. Огнєв залучав до роботи (найчастіше це були його знайомі), виготовили елементи пам'ятного знака. Наприклад, постамент для бюсту був виготовлений в Інституті низьких температур (Ю.Я. Пушкар), облицювальні роботи виконав Н.В. Малєєв. Велику допомогу в плануванні, виконанні робіт на всіх етапах надавав доцент кафедри О.В. М'якіна. Відкриття пам'ятного знака відбулося у жовтні 2005 року.

На нашу думку, пам'ятний знак присвячений засновнику кафедри М.Г. Гуревичу виконує важливу виховну функцію — здобувачі вищої освіти залюбки фотографуються біля нього.

Музей обчислювальної техніки

На кафедрі працюють два пізнавальні музеї: «Музей обчислювальної техніки» (2008) і «Музей друкарських машинок» (2013). Ініціював їх створення завідувач кафедри, професор В.А. Огнєв.

Ідея створення музею обчислювальної техніки з'явилася у зв'язку з тим, що кафедра соціальної медицини протягом тривалого часу читає студентам курс медичної (біологічної) статистики, і музей допомагає побачити якою була еволюція обчислювальних машин, за допомогою яких оброблялися статистичні дані, що використовуються в межах вивчення дисциплін «Соціальна медицина», «Біостатистика», «Громадське здоров'я».

Від 1990 року обчислювальна техніка в університеті почала активно впроваджуватись і в навчальний процес, темпи були такі, що за 2–3 роки перші персональні машини застарівали і могли бути цікавими тільки з історичної точки зору, і тоді було запропоновано створити музей обчислювальної техніки. Для цього було розіслано лист, в якому ректорат рекомендував стару обчислювальну техніку передати на кафедру соціальної медицини, на цю відозву відгукнулося багато кафедр. Кафедра урології (завідувач кафедри проф. В.М. Лісовий) передала до музею Діалоговий обчислювальний комплекс (ДОК), який був в першій партії персональних комп'ютерів придбаних Харківським медичним інститутом у 1986 році.

Діалоговий обчислювальний комплекс (ДОК) є представником сімейства вітчизняних

ЕОМ середини 1980-х — початку 1990-х років. ДОК був розроблений в НДІ точної технології (НДІТТ) НВО «Науковий Центр», в місті Зеленоград. Перша модель ДОК-1 розроблена в 1981 році, почала випускатися з 1983 року. Архітектурно ДОК повторюють міні-ЕОМ фірми DEC PDC-11 і PDP-11, але на більш сучасній елементній базі, зокрема з використанням однокристальних мікропроцесорів. ДОК призначалися для використання в якості інструментальних ЕОМ для розробки і налагодження програм вбудованих мікро-ЕОМ, а також як термінальні пристрої в обчислювальних мережах, системах збору та обробки даних та інформаційних системах. ДОК були розроблені як автономні, замкнені системи, призначені для використання в якості робочого місця програміста. Наявність в ПЗУ моделі ДОК-1 інтерпретатора мови Бейсік дозволяло використовувати її для вирішення інженерних завдань, які потребують отримання роздруківки результатів. Всі комп'ютери сімейства ДОК програмно і апаратно були сумісні з серією керуючих мікро-ЕОМ Електроніка-60, МС 1212 і СМ-1425. Випускалися на Зеленоградському заводі «Квант». У 1990 році випуск всіх моделей ДОК склав 200 тис. машин. На ДОК, будучи ще асистентом кафедри урології, майбутній ректор університету доктор медичних наук, професор В.М. Лісовий виконав кандидатську дисертацію. Збереглася фотографія на якій він за допомогою ДОК проводить статистичну обробку дисертаційного матеріалу.

Діалоговий обчислювальний комплекс (ДОК) кафедри урології (1983)

Один из перших персональних комп'ютерів ЄС ПЕОМ ЄС-1841 науково-дослідної лабораторії університету

Центральна наукова лабораторія університету також передала до музею один з перших персональних комп'ютерів вітчизняного виробництва ЄС ПЕОМ ЄС-1841, 1990 року випуску. Персональний комп'ютер ЄС ПЕОМ (Єдина система персональних електронних обчислювальних машин) є одним з серії комп'ютерів ЄС-1841 розроблених у 1987 році. Випускало їх МВО ОТ (Мінське виробниче об'єднання обчислювальної техніки) від 1987 до 1995 року. За цей час було випущено 83937 машин.

У 1990 році кафедра соціальної медицини організації та економіки охорони здоров'я придбала ПЕОМ «Іскра 1030 М». Персональний комп'ютер «Іскра», програмно і апаратно (але не конструктивно) був сумісний з міжнародним стандартом «IBM PC/XT». Розробили його фахівці Ленінградського НВО «Електронмаш». Спочатку його випускали (орієнтовно від 1987 року) під назвою «Іскра-1030.11», а у 1989 році після модернізації, в ньому почали використовувати мікросхеми більш високого ступеня інтеграції, зменшилися габарити системного блоку і споживана потужність. Нова модель отримала назву «Іскра-1030М». Її випускали заводи Рязані, Ленінграда (нині Санкт-Петербург), Смоленська і Курська.

В.А. Огнев, будучи асистентом, почав освоювати ПЕОМ «Іскра 1030М». Істотно допомогли в цьому процесі співробітники Харківського інституту радіоелектроніки (нині ХНУРЕ), зокрема проф. С.Ю. Пидін і асистент В.В. Камінський. В.А. Огнев засвоїв методи формування електронних баз даних, навчився працювати у текстовому редакторі «Лексикон». Лексикон був першим російськомовним редактором з WYSIWYG інтерфейсом, орієнтованим

на користувача, з простою і зрозумілою системою команд. Існували версії, що дозволяли використовувати мови народів Росії (наприклад, якутську мову). Редактор був створений наприкінці 1980-х років в Обчислювальному центрі Академії наук СРСР Є.М. Веселовим). ChiWriter (текстовий редактор для середовища MS-DOS, був призначений для набору наукових текстів був написаний Каєм Хорстманом у 1986 році. Цей текстовий редактор надавав можливість набору математичних і хімічних формул, і навіть шахових діаграм за допомогою спеціальних шрифтів). У цей час кафедра в університеті перетворилася на свого роду клуб з вивчення програмованих методів і засобів. Завідувачем кафедри прикладної математики Харківського інституту радіоелектроніки (від 13 серпня 1993 року цей виш було перейменовано на Харківський Технічний університет Радіоелектроніки (ХТУРЕ)) проф. Андрієм Дмитровичем Тевяшевим спільно з Сергієм Юрійовичем Пидіним, Володимиром Вікторовичем Камінським, В.А. Огневим була розроблена авторська програма з обробки статистичного матеріалу «MEDPR» під завдання, які були визначені у кандидатській дисертації Віктора Андрійовича (1990 рік). Основу розробленої програми складав пакет прикладних програм «IMSL»¹. Програма набула популярності в медичному інституті (згодом — ХДМУ): багато дисертаційних робіт теоретичного і клінічного профілю були статистично оброблені за її допомогою. Надалі «наукові співробітники» стали змінювати назву програми, видавати її за свою, оскільки вона ще мала певний комерційний успіх. Незважаючи на «вік» програмного продукту, програма як і раніше залишається актуальною дотепер і допомагає пошукувачам у науковій роботі. Програма дозволяє провести описову та аналітичну статистичну обробку даних, з докладним виведенням результатів статистики. Зручним було те, що при введенні первинного матеріалу програма проводила аналіз обсягу статистичного матеріалу: видавалися введені абсолютні дані, екстенсивні показники (структура первинного матеріалу,

1 Огнев В.А. Застосування пакета прикладних програм «IMSL» в соціально-гігієнічних дослідженнях // Актуальні проблеми гігієни дітей та підлітків: матеріали респуб. наук.-практ. конф. НДІ охорони материнства і дитинства: тези конференції. Харків. 24-25 трав. 1995. С. 103-104.

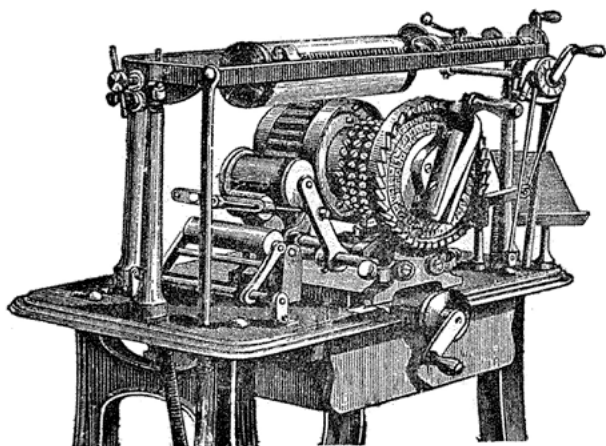
визначалися помилки репрезентативності. Розраховувалися коефіцієнти правдоподібності, прогностичні коефіцієнти, коефіцієнти інформативності (як для кожного дістрактора, так і в цілому за фактором ризику). Потім проводився аналіз достовірності різниці результатів параметричними методами за критерієм Ст'юдента (t) і критерієм Фішера — дисперсійний аналіз (f), з перекладом критеріїв у відсоток їх рівня достовірності відмінностей й обчисленням їх помилок, крім цього паралельно проводився аналіз достовірності різниці за допомогою непараметричних критеріїв (метод Вільсона), якщо в будь-якому конкретному випадку певний показник не підлягав застосуванню, програма попереджала про це дослідника. Окрім цього, програма визначала силу впливу фактору ризику і проводила оцінку достовірності сили впливу. За необхідності отриману інформацію можна було зберегти в електронному вигляді або вивести на друк. Вищезазначені статистичні можливості і зробили цей продукт-продукт загальноновизнаним.

Ось ці три перші радянські комп'ютери «ДВК», «Іскра 1030М» і «ЄС-1841» стали першими експонатами музею. Надалі професор В.А. Огнєв почав купувати, обмінювати і виписувати різну обчислювальну техніку: арифмометри, рахункові машини, рахунки, логарифмічні лінійки і т.ін. До 2003 р. вже було зібрано значну колекцію. При оформленні музею проф. В.А. Огнєв доручив своєму учневі к.м.н. О.М. Міщенко описати хронологію розвитку обчислювальної техніки, а техніку, якої бракує фізично в кафедральному фонді, запропонував включити до експозиції у вигляді фотографій. Так і сформувався сучасний вигляд музею обчислювальної техніки.

Наразі діяльність музею набуває все більшого навчального і виховного значення у зв'язку із запровадженням у навчальний процес самостійної дисципліни «Біостатистика», яку викладають на кафедрі соціальної медицини (нині громадського здоров'я та управління охороною здоров'я).

Музей друкарських машинок

Друкарська машинка це механічний, електромеханічний або електронно-механічний прилад, який широко використовувався

Машина Алісова

в XIX–XX століттях. Нині друкарські машинки здебільшого вийшли з ужитку.

Водночас з музеєм обчислювальної техніки, на кафедрі був створений музей друкарських машинок, оскільки впроваджувана обчислювальна техніка почала інтенсивно витіснити друкарські машинки, які були основними друкуючими пристроями на кафедрах і у підрозділах університету. Кожен професор, як правило, мав персональну друкарську машинку. Престижно було мати машинки зарубіжного виробництва, їх професори привозили із зарубіжних відряджень, як правило, з країн соціалістичної співдружності. Багато співробітників намагалися купувати портативні друкарські машинки, щоб можна було їх перевозити. Це було обумовлено тим, що машинка завжди була «супутницею» наукового і педагогічного працівника. Виконання дисертаційних робіт, підготовка статей, діловодство — ось неповний перелік робіт, що виконувались за допомогою друкарської машинки. Друкарські машинки були дуже затребувані, у зв'язку з чим в університетах створювалися машинописні бюро з відповідним штатом. Перші машинки були, як правило, іноземного виробництва, після Другої світової війни їх було багато привезено на територію України як «трофейні», при цьому іноземні шрифти замінювали на російські та українські. У зв'язку зі створенням музею друкарських машинок, багато кафедр, професори, викладачі, родичі і знайомі почали передавати В.А. Огнєву свої машинки, для поповнення музею, але

основу його все ж склали машинки, придбані В.А. Огнєвим під час роботи на кафедрі.

Історія створення друкарських машинок досить цікава. Розробка механізму друкарської машинки була результатом зусиль не однієї людини. Безліч людей спільно або незалежно один від одного виношували ідею швидкого друку текстів. Перший патент на машину такого роду був виданий англійською королевою Анною винахіднику Генрі Міллю (англ. Henry Mill) ще у 1714 р. Винахідник патентував не тільки машину, але й спосіб послідовного друку символів на папері. На жаль, будь-якої докладної інформації про його винахід не збереглося. Також не збереглося і відомостей про реальне створення і застосування описаної машини.

Тільки майже 100 років потому, винахідники знов зацікавилися можливістю виконання швидкого друку. Приблизно в 1808 р. Пеллегріно Туррі (Pellegrino Turri), відомий як винахідник копіювального паперу, створює власну друкарську машину. Подобиці про його винахід сьогодні невідомі, проте до нашого часу збереглися тексти, надруковані на цьому пристрої.

У 1870 р. винахідник Михайло Іванович Алісов (навчався у Харківському імператорському університеті)² винайшов набірно-друкарську машинку, відому як «Скоропечатник» або «скорописець», з метою заміни каліграфічного переписування паперів і рукописів; машинка була призначена для перенесення текстів на літографський камінь. Скородрукар

2 Торопчинова К. Л. Алісов, Михайло Іванович // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Алісов, Михайло Іванович> (дата звернення: 21.05.2023)

отримав медалі та схвальні відгуки на трьох всесвітніх виставках у Відні (1873), Філадельфії (1876) і Парижі (1878). Російське імператорське технічне товариство присудило йому медаль. Зовнішньо і за конструкцією вона значно відрізнялася від більшості відомих на той час друкарських машин, текст пробивався на восковому папері, і потім розмножувався на ротаторі. Популярною машинка так і не стала через високу вартість друку. Коли в 1877 році була отримана перша серійна партія машин, виготовлених в Англії, їх прирівняли до друкарських машин, і все що на них друкувалося, обов'язково проходило цензуру. Пов'язано це було з тим, що машина давала відбитки чудової якості, абсолютно схожі з друкарськими. Внаслідок обов'язкового цензурування ніхто не захотів купувати ці друкарські машини, і винахідник відкрив свій заклад для друкування лекцій, який проіснував нетривалий час.

23 червня 1868 року Крістофер Летем Шоулз з Вісконсіна запатентував свою друкарську машинку. Зазнавши значних змін і вдосконалень, шість років потому ця машинка з'явилася під назвою «Ремінгтон №1».

У Російській імперії друкарські машинки не вироблялися, тому їх завозили з-за кордону. Перша друкарська машинка на території СРСР була виготовлена в 1928 р. в Казані, іменувалася вона «Яналіф». Пізніше найпоширенішими вітчизняними марками друкарських машинок стали «Україна» (канцелярська), «Москва» (портативна), «Любава» (портативна) і «Ятрань» (канцелярська). Із зарубіжних — друкарські машинки марок «Оптима» і «Роботрон» (з Німецької Демократичної Республіки (НДР), канцелярські, різних модифікацій), «Еріка» (Німецька Демократична Республіка (НДР), портативна), «UNIS tbn de luxe» (Соціалістична Федеративна Республіка Югославії (СФРЮ), портативна за ліцензією «Олімпії» Федеративна Республіка Німеччини (ФРН)) і «Консул» (Чехословацької Соціалістичної республіки (ЧССР), портативна).

Першою популярною машинкою з фронтальним розташуванням важеля літерного кошика стала друкарська машина «Ундервуд» (англ. Underwood), що вироблялася від 1896 року.

Таким чином, в середині ХХ століття неможливо було собі уявити організацію або фірму

без друкарської машинки. Але до початку ХХІ століття лише невелика кількість традиційних компаній-виробників, таких як Сміт-Корона, Olivetti, Адлер-Рояль, Олімпія, Brother, Накадзіма та ін., які продовжували випускати такі пристрої, причому більшість цих компаній вже почала виробництво електронних моделей друкарських машин.

У квітні 2011 р. завод з виробництва друкарських машинок в Мумбаї, що належав індійській компанії Godrej and Boyce був закритий, внаслідок чого ЗМІ повідомили про закриття «останнього заводу друкарських машинок». Але незабаром вони були спростовані.

У листопаді 2012 р. фабрика Brother випустила друкарську машину, названу «остан-

ньою, виробленою у Великобританії»; яку подарували лондонському Музею науки.

Наша кафедра пишається унікальною колекцією друкарських машинок, які використовувалися професорсько-викладацьким складом різних кафедр медичного університету, в тому числі кафедрами анатомії, мікробіології, соціальної медицини та організації охорони здоров'я при виконанні науково-дослідних робіт. Експозиція музею включає понад 100 експонатів, які демонструють розвиток цих пристроїв від журналістських до стаціонарних, від механічних до електронних, які широко використовувалися у ХХ столітті в Харківському медичному інституті (нині Харківський національний медичний університет).

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Архівні джерела

1. Наказ №116 по Харківському медичному інституту за 6.10.1931 р. // Накази по ХМІ. Архів ХНМУ, 1931.
2. Приказ по Харківському санітарно-гігієнічному інституту за 10.05.1932 г. // Прикази по ХСГІ. Архів ХНМУ, 1932.
3. Приказ по Харківському санітарно-гігієнічному інституту за 05.09.1932 г. // Прикази по ХСГІ. Архів ХНМУ, 1932.
4. Петрова З.П. История кафедры социальной гигиены и организации здравоохранения Харьковского медицинского института: ответ на вопросник по заданию Минздрава УССР. 1981. Архів кафедри.
5. Арнольди Йосиф Александрович. Учетная карточка члена ВКП(б). 1926. Державний архів Донецької області. Архів Музею історії ХНМУ.
6. Гуревич Зиновий Анатольевич. Личное дело. Архів ХНМУ, 1974.
7. Гуренко Анна Федоровна. Личное дело. Архів ХНМУ, 1978.
8. Егурнова Тамара Константиновна. Личное дело. Архів ХНМУ, 1973.
9. Кривицкий Александр Андреевич. Личное дело. Архів ХНМУ, 1965.
10. Малоштан Анатолий Яковлевич. Личное дело. Архів Харківської обласної клінічної лікарні, 1990.
11. Петров Петр Тимофеевич. Личное дело. Архів ХНМУ, 1966.
12. Пинчук Людмила Николаевна. Личное дело. Архів ХНМУ, 2006.
13. Ткаченко Степан Зиновьевич. Ксерокопии документов из личного дела. Архів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 1970. Архів Музею історії ХНМУ.
14. Хорош Иван Дмитриевич. Личное дело. Архів ХНМУ, 1961.
15. Матеріали домашнього архіву Ю.І. Козіна.
16. Матеріали сімейного архіву А.Я. Малоштанна.
17. Матеріали домашнього архіву З.П. Петрової.
18. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), ф. 166, оп. 3, спр. 405, арк. 9.

19. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 3, спр. 405, арк. 66.
20. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 3, спр. 405, арк. 140.
21. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 3, спр. 456, арк. 155.
22. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 4, спр. 296, арк. 11–12.
23. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 6, спр. 5476, арк. 7–9.
24. ЦДАВО України, ф. 166, оп. 6, спр. 5476, арк. 134.
25. ЦДАВО України, ф. 342, оп. 2, спр. 2149, арк. 1–2.
26. ЦДАВО України, ф. 342, оп. 2, спр. 21150, арк. 2,5.

Загальний список літератури

1. Абрамович Л.А., Камінський М.І., Петров П.Т. Практикум з санітарної статистики. Харків: Видавництво 1-го Харківського медичного інституту, 1940. 104 с. [Абрамович Л.А., Каминский М.И., Петров П.Т. Практикум по санитарной статистике. Харьков: Издание 1-го Харьковского медицинского института, 1940. 104 с.]
2. Арнольді Йосип Олександрович / З.П. Петрова. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-43290>
3. Бардов В.Г., Омельчук С.Т., Гринзовський А.М. Кафедра гігієни та екології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (етапи розвитку, науково-педагогічна діяльність). Довкілля та здоров'я. 2015. №5 (76). С. 32–39.
4. Баткіс Г.А. Соціальна гігієна, шляхи і перспективи її розвитку: доповідь на Пленумі правління Всесоюзного гігієнічного товариства. Москва. Травень 1957 р. Окремий відбиток ротапринта. С. 1–17. [Баткіс Г.А. Социальная гигиена, пути и перспективы ее развития: доклад на Пленуме правления Всесоюзного гигиенического общества. Москва. Май 1957 г. Отдельный ротапринтный оттиск. С. 1–17.]
5. Богатирьова Р.В., Лісовий В.М., Петрова З.П., Огнєв В.А. До 90-річчя кафедр со-

- ціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я. Медицина сьогодні і завтра. 2013. №4. С. 9–21. [Богатырева Р.В., Лесовой В.Н., Петрова З.П., Огнев В.А. К 90-летию кафедр социальной медицины, организации и экономики здравоохранения. Медицина сегодня и завтра. 2013. №4. С. 9–21.]
- 6 Віленський Ю. Борис Павлович Криштопа: вертикаль покликань. Мистецтво лікування. 2014. №7–8.
- 7 Возіанов С.О., Сайдакова Н.О., Старцева Л.М. Ресурси та основні показники діяльності урологічної служби в Україні за 50 років. Урологія. 2015. ТОМ 19. №2 (73). С. 9–19.
- 8 Галічева Н.О., Петрова З.П. Гуревич З.А. — видатний радянський соціал-гігієніст. Рад. охорона здоров'я. 1989. №6. С. 68–69. [Галічева Н.А., Петрова З.П. Гуревич З.А. — видний советский социал-гигиенист. Советское здравоохранение. 1989. №6. С. 68–69.]
- 9 Галічева Н.О., Петрова З.П., Огнев В.А. Видатний соціал-гігієніст З.А. Гуревич. Медицина сьогодні і завтра. 2013. №4. С. 38–42. [Галічева Н.А., Петрова З.П., Огнев В.А. Видний социал-гигиенист З.А. Гуревич. Медицина сегодня и завтра. 2013. №4. С. 38–42.]
- 10 Галічева Н.О., Петрова З.П. Гуревич Зиновій Анатолійович. Вчені Харківського державного медичного університету. Харків, 2003. С. 134–135.
- 11 Галічева Н.О., Петрова З.П. Кафедра соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я. Історія Харківського державного медичного університету. 200 років. Харків: ВПЦ «Контраст», 2005. С. 341–350.
- 12 Галічева Ніна Олександрівна / В.В. Бойко. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-28427>
- 13 Галічева Ніна Олександрівна. Національний медико-географічний довідник «Медична еліта України». Київ: Книжкова Палата України, 1999. С. 46.
- 14 Гаркавий С.І., Коршун М.М., Ткаченко І.І. та ін. Кафедра комунальної гігієни та екології людини Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця: люди, події, здобутки. Довкілля та здоров'я. 2015. №5 (76). С. 17–27.
- 15 Гойда Ніна Григорівна / Р.О. Моїсеєнко. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-25186>
- 16 Гротьян А. Соціальна патологія. Вип. 1. / ред. С.І. Каплун. М.: Мосздороввідділ, 1925. 228 с. [Гротьян А. Социальная патология. Вып.1. / ред. С.И. Каплун. М.: Мосздравотдел, 1925. 228 с.]
- 17 Гротьян А. Соціальна патологія. Вип. 2. / ред. С.І. Каплун. М.: Мосздороввідділ, 1926. 472 с. [Гротьян А. Социальная патология. Вып.2. / ред. С.И. Каплун. М.: Мосздравотдел, 1926. 472 с.]
- 18 Гуревич З.А. Дві галузі наукових досліджень. Комуніст. 1964. С. 124. [Гуревич З.А. Две отрасли научных исследований. Коммунист. 1964. С. 124.]
- 19 Гуревич З.А. Коронарна хвороба. К.: Здоров'я, 1963. 183 с. [Гуревич З.А. Коронарная болезнь. К.: Здоров'я, 1963. 183 с.]
- 20 Гуревич З.А. Коронарна хвороба. 2-е вид. Москва, 1967. 223 с. [Гуревич З.А. Коронарная болезнь. 2-е изд. Москва, 1967. 223 с.]
- 21 Гуревич З.А. Професійна праця і захворюваність. Харків, 1927. 32 с. [Гуревич З.А. Профессиональный труд и заболеваемость. Харьков, 1927. 32 с.]
- 22 Гуревич З.А., Гроссер Ф.Й. Сучасне статеве життя. Харків: Держвидав України, 1928. 142 с.
- 23 Гуревич З.А., Залевський А.З. Алкоголізм. Харків: Держвидав України, 1930. 213 с. [Гуревич З.А., Залевский А.З. Алкоголизм. Харьков: Госиздат Украины, 1930. 213 с.]
- 24 Гуревич З.А., Петров П.Т. Зсуви в здоров'ї робітничої родини. Лікарська справа. 1938. №9. С. 691–698. [Гуревич З.А., Петров П.Т. Сдвиги в здоровье рабочей семьи. Врачебное дело. 1938. №9. С. 691–698.]
- 25 Гуревич З.А., Петров П.Т. Зсуви в здоров'ї робітничої родини. Лікарська справа.

- ва. 1938. №11–12. С. 987–992. [Гуревич З.А., Петров П.Т. Сдвиги в здоровье рабочей семьи. Врачебное дело. 1938. №11–12. С. 987–992.]
- 26 Гуревич З.А., Петров П.Т. [Кафедра] соціальної гігієни і організації охорони здоров'я. Нариси історії Харківського медичного інституту. Харків, 1969. С. 220–222. [Гуревич З.А., Петров П.Т. [Кафедра] соціальної гігієни и организации здравоохранения. Очерки истории Харьковского медицинского института. Харьков, 1969. С. 220–222.]
- 27 Гуревич З.А., Почепцов В.Г., Дубинський А.А., Галичева Н.О. Інфаркт міокарда. Наук. праці ХМІ (112). Харків, 1972. 175 с. [Гуревич З.А., Почепцов В.Г., Дубинський А.А., Галичева Н.А. Инфаркт миокарда. Науч. труды ХМІ (112). Харьков, 1972. 175 с.]
- 28 Гуревич З.А., Гросер Ф.Й. Проблеми статевого життя. Харків: Держвидав України, 1930. 256 с. [Гуревич З.А., Гроссер Ф.И. Проблемы половой жизни. Харьков: Госиздат Украины, 1930. 256 с.]
- 29 Гуревич Залман Нафтолійович / З.П. Петрова. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-24776>
- 30 Гуревич Зиновій Анатолійович Велика Медична Енциклопедія. 2-е вид. Т. 36. Москва, 1964. С. 360. [Гуревич Зиновий Анатольевич Большая Медицинская Энциклопедия. 2-е изд. Т. 36. Москва, 1964. С. 360.]
- 31 Гуревич М.Г. Підсумки та перспективи. Профілактична медицина. 1922. №2–3. С. 72–97. [Гуревич М.Г. Итоги и перспективы. Профилактическая медицина. 1922. №2–3. С. 72–97.]
- 32 Гуревич М.Г. До постановки питання про боротьбу з соціальними хворобами. Профілактична медицина. 1923. №3–4. С. 124–137. [Гуревич М.Г. К постановке вопроса о борьбе с социальными болезнями. Профилактическая медицина. 1923. №3–4. С. 124–137.]
- 33 Гуревич М.Г. Про реформу медичної освіти. Профілактична медицина. 1923. №1–2. С. 111–119. [Гуревич М.Г. О реформе медицин-
- цинского образования. Профилактическая медицина. 1923. №1–2. С. 111–119.]
- 34 Гуревич Мусій (Мойсей) Григорович / Ж.М. Перцева. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-24782>
- 35 Гуревич Мусій (Мойсей) Григорович. Навчально-виховна робота в Харківському державному медичному університеті. Харків: Торсінг, 2002. С. 90–91.
- 36 До 80-річчя від дня народження Олександри Іванівни Корнілової. Педіатрія, акушерство та гінекологія. 1997. №3. С. 55–56.
- 37 Завгородній І.В., Сидоренко М.О., Літовченко О.Л., Чеховська І.М. Історія профільних гігієнічних кафедр Харківського національного медичного університету. Довкілля та здоров'я. 2015. №5 (76). С. 51–55.
- 38 Зайцев В.Т., Гуревич З.А., Почепцов В.Г. Жовчнокам'яна хвороба. Харків: Вища школа, 1979. 168 с. [Зайцев В.Т., Гуревич З.А., Почепцов В.Г. Желчнокаменная болезнь. Харьков: Вища школа, 1979. 168 с.]
- 39 Здоров'я населення, актуальні проблеми та перспективи розвитку системи охорони здоров'я (до 90-річного ювілею від дня заснування кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського національного медичного університету): матеріали наук.-практ. конф. (31 жовт.–1 лист. 2013 р.). Харків, 2013. 168 с.
- 40 Каган С.С. Видатний санітарний діяч України — академік АН УРСР О.В. Корчак-Чепурківський. Київ, 1965. 76 с.
- 41 Каган С.С. Нариси з теорії соціальної гігієни: підручник для студентів та лікарів, ч. 1. Харків: ДВОУ, 1932. 384 с.
- 42 Капустник В.А., Лісовий В.М., Огнев В.А. Професор, який перемиг час. Пам'яті М.Г. Гуревича — видатного організатора охорони здоров'я. Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення: матеріали V наук.-практ. конф. з міжнар. участю на вшанування пам'яті М.Г. Гуревича (1891–1937), засновника та керівника першої в Україні кафе-

- дри соціальної гігієни при Харківському медичному інституті, Харків, 28 жовтня 2022 р. Харків: ХНМУ, 2022. С. 9–13.
- 44 Капустник В.А., Лісовий В.М., Огнев В.А. Формування та розвиток громадського здоров'я в контексті ідей професорки Н.О. Галічевої. Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення: матеріали IV наук.-практ. конф. з міжнар. участю з нагоди 90-річчя від дня народження Н.О. Галічевої (1931–2017), видатного соціал-гігієніста, завідувача кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського державного медичного університету, Харків, 27 жовтня 2021 р. / Ред. кол. В. В. М'ясоєдов, В.А. Огнев, К.М. Сокол та ін. Харків, 2021. С. 3–6.
- 45 Кафедра управління охороною здоров'я. Національній медичній академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика — 90 років (1918–2008). Київ, 2008. С. 91–96.
- 46 Кольцова Наталія Іллівна / О.Л. Самотовка. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-4222>
- 47 Корнацький Василь Михайлович / В.М. Коваленко. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-3707>
- 48 Коробчанський В.О., Воронцов М.П., Герасименко О.І., Дяченко І.О. Історичні аспекти формування базової професійної підготовки лікарів у галузі гігієни та профілактичної медицини. Довкілля та здоров'я. 2015. С. 47–51.
- 49 Кривонос Михайло Володимирович / П.Г. Кравчун. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-340>
- 50 Криштопа Борис Павлович. Національній медичній академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика — 90 років (1918–2008). Київ, 2008. С. 315–316.
- 51 Лекарев Л.Г. Професор С.С. Каган (до 70-річчя від дня народження). Рад. охорона здоров'я. 1964. №7. С. 90. [Лекарев Л.Г. Професор С.С. Каган (к 70-летию со дня рождения). Сов. здравоохранение. 1964. №7. С. 90.]
- 52 Лісовий В.М., Петрова З.П., Огнев В.А. Петро Тимофійович Петров — перший завідувач кафедри історії медицини в Харківському медичному інституті // Історичні та медико-соціальні аспекти охорони здоров'я в Україні: матеріали наук.-практ. конф., присвяченої 120-річчю від дня народження П.Т. Петрова, завідувача кафедри історії медицини (1948–1957 рр.) Харківського медичного інституту. Харків, 2016. С. 5–14.
- 53 Лісовий В.М., Петрова З.П., Огнев В.А. М.Г. Гуревич — творець і керівник кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту // Актуальні питання соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я в Україні (до 125-річчя від дня народження М.Г. Гуревича, наркома охорони здоров'я України (1920–1925 рр.), першого завідувача кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту (1923–1925 рр.): матеріали наук.-практ. конф. Харків, 2016. С. 5–8.
- 54 Лісовий В.М., Петрова З.П., Огнев В.А. Зинівій Анатолійович Гуревич — соціал-гігієніст, завідувач кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я Харківського національного медичного університету // Надбання сучасної епідеміології та біостатистики як запорука покращення громадського здоров'я в Україні: матеріали наук.-практ. конф. (з нагоди 120-річчя від дня народження З.А. Гуревича, видатного соціал-гігієніста, завідувача кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я ХМІ (18 квітня 2019 року, м. Харків).
- 55 Лісовий В.М., Петрова З.П., Огнев В.А. Наукова спадщина та життєвий шлях видатного українського соціал-гігієніста і демографа С.А. Томіліна // Історична спадщина та сучасні аспекти забезпечення громадського здоров'я в Україні: матеріали на-

- ук.-практ. конф. з нагоди 140-річчя від дня народження С.А. Томіліна (1877–1952), видатного соціал-гігієніста та демографа, завідувача кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту. м. Харків, 25 жовтня 2017 р. Харків, 2017. С. 5–16.
- 56 Лисенко О.А., Замяткина А.Ю., Капер З.Г. Професор С.А. Томілін — видатний соціальний гігієніст та історик медицини. В кн.: Актуальні питання історії медицини в УРСР. К., 1978. С. 178–183. [Лысенко Е.А., Замяткина А.Е., Капер З.Г. Профессор С.А. Томилин — выдающийся социальный гигиенист и историк медицины // В кн.: Актуальные вопросы истории медицины в УССР. К, 1978. С. 178–183.]
- 57 Медчук І.К. Видатний соціал-гігієніст С.А. Томілін. Рад. охорона здоров'я. 1989. №7. С. 64–66. [Медчук И.К. Выдающийся социал-гигиенист С.А. Томилин. Сов. здравоохранение. 1989. №7. С. 64–66.]
- 58 Мерков А.М. Здоров'я населення і методи його вивчення (вибрані твори) / за ред. проф. М.С. Бєдного. Москва: Статистика, 1979. 232 с. [Мерков А.М. Здоровье населения и методы его изучения (избранные произведения) / под ред. проф. М.С. Бедного. Москва: Статистика, 1979. 232 с.]
- 59 Мерков А.М. Злоякісні новоутворення в Україні (поширеність, соціально-патологічне значення). Харків, 1940. 150 с. [Мерков А.М. Злокачественные новообразования на Украине (распространенность, социально-патологическое значение). Харьков, 1940. 150 с.]
- 60 Мерков А.М. Підсумки розвитку санітарної статистики в Україні. Лікарська справа. 1932. №21–22. С. 981–989. [Мерков А.М. Итоги развития санитарной статистики на Украине. Врачебное дело. 1932. №21–22. С. 981–989.]
- 61 Мерков А.М. Коротка методологія статистичного вивчення раку. Харків: Держмедвидав УРСР, 1931. 70 с. [Мерков А.М. Краткая методология статистического изучения рака. Харьков: Госмедиздат УССР, 1931. 70 с.]
- 62 Мерков А.М. Матеріали з характеристики санітарно-демографічного стану Волинського села влітку 1924 р. Профілактична медицина. 1925. №12. С. 126–142. [Мерков А.М. Материалы по характеристике санитарно-демографического состояния Волинского села летом 1924 г. Профилактическая медицина. 1925. №12. С. 126–142.]
- 63 Мерков А.М. Нарис санітарного стану сучасного Поділля. Вінниця, 1929. 46 с.
- 64 Москаленко В.Ф., Яворовський О.П., Гаркавий С.І., Бардов В.Г. Життя та діяльність академіка Євгена Гнатовича Гончарука (до 80 річчя від дня народження). Науковий вісник Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця. 2010. 27 (спецвипуск). С.31–40.
- 65 Нагорна А.М., Степаненко А.В., Бліхар В.Є. Проблема якості в охороні здоров'я. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2002. 384 с.
- 66 Наркомздоров'я відзначив десятиріччя першої на Україні кафедри соціальної гігієни. Профілактична медицина. 1934. №5. С. 64.
- 67 Нестеров В.А., Бєдний М.С. Аркадій Михайлович Мерков (до 70-річчя від дня народження). Рад. охорона здоров'я. 1969. №1. С. 92–93. [Нестеров В.А., Бедный М.С. Аркадий Михайлович Мерков (К 70-летию со дня рождения). Сов. здравоохранение. 1969. №1. С. 92–93.]
- 68 Ніколенко М. Закоханість у справу. За радянського лікаря. 1981. 20 січня (№4). С. 2.
- 69 Овсієнко Іван Іванович. Навчально-виховна робота в Харківському державному медичному університеті. Харків: Торсінг, 2002. С. 96–97.
- 70 Огнев В.А. Епідеміологія астми й алергії у дітей. Х.: Щедра садиба плюс, 2015. 336 с. [Огнев В.А. Эпидемиология астмы и аллергии у детей. Х.: Щедра садиба плюс, 2015. 336 с.]
- 71 Огнев В.А. Астма й алергія у дітей: практична реалізація епідеміологічного підходу до вивчення у двох центрах «ISAAC» в Україні. Медицина сьогодні і завтра. 1999. №1. С. 97–99. [Огнев В.А. Астма и аллергия у детей: практическая реализация эпидемиологического подхода к изучению в двух сотрудничающих с «ISAAC» центрах Украины. Медицина сегодня и завтра. 1999. №1. С. 97–99.]
- 72 Огнев В.А., Петрова З.П. Відомий український історик медицини П.Т. Петров // Здоров'я населення, актуальні проблеми та перспективи розвитку системи охоро-

- ни здоров'я (до 90-річчя від дня заснування кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я): матеріали наук.-практ. конф. Харків. 2013. С. 61–66.
- 73 Огнев В.А. Історія становлення і розвитку біостатистики. Біостатистика : підручник / під заг. ред. чл.-кор. АМН України, проф. В.Ф. Москаленка. К.: Книга плюс, 2009. С. 12–30.
- 74 Огнев В.А., Галічева Н.О., Кудря В.Ф. та ін. Тестові завдання з соціальної медицини, організації охорони здоров'я та біостатистики : навч. посібник для студентів медичних факультетів / за ред. В.А. Огнева. Харків: Майдан, 2005. 304 с.
- 75 Олександра Іванівна Корнілова [Некролог]. Педіатрія, акушерство та гінекологія. 2007. №4. С. 57–58.
- 76 Омельчук С.Т., Кузьмінська О.В., Гринзовський А.М. та ін. Науково-педагогічна діяльність кафедри гігієни харчування Національного медичного університету імені О.О. Богомольця як складова національної системи харчової безпеки. Довкілля та здоров'я. 2015. №5 (76). С. 27–32.
- 77 Очередыко Олександр Миколайович / Л.В. Мороз. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-77357>
- 78 Павлов О.В. С.А. Томілін — видатний вчений. Лікарська справа. 1997. №8. С. 146–149. [Павлов А.В. С.А. Томилин — выдающийся ученый. Врачебное дело. 1997. №8. С. 146–149.]
- 79 Пам'яті С.А. Томіліна. Лікарська справа. 1952. №9. Стб. 961–962. [Памяти С.А. Томилина. Врачебное дело. 1952. №9. Стб. 961–962.]
- 80 Пам'яті С.А. Томіліна. Мед. працівник. 1952. 19 серпня. С. 4. [Памяти С.А. Томилина. Мед. работник. 1952. 19 августа. С. 4.]
- 81 Парій В.Д. Вітчизняний досвід: лікарняні каси як прообраз добровільного медичного страхування. Health — ua. Com TOB Видавничий дім «Здоров'я України, Медичні видання». 2015. №5 березень — загальнотерапевтичний номер URL: https://health-ua.com/newspaper/med_gaz_zu/archive/28837
- 82 Перцева Ж.М. Творчість — це світло сонця. Медичний університет. 2007. 17 квітня (№6). С. 2. [Перцева Ж.Н. Творчество — это свет солнца. Медичний університет. 2007. 17 квітня (№6). С. 2.]
- 83 Петров П.Т. До історії Харківського наукового медичного товариства (1861–1961). 100-річчя Харківського наукового медичного товариства. Київ: Здоров'я, 1965. С. 5–133. [Петров П.Т. К истории Харьковского научного медицинского общества (1861–1961). 100-летие Харьковского научного медицинского общества. Київ: Здоров'я, 1965. С. 5–133.]
- 84 Петров П.Т. С.А. Томілін (до 10-річчя від дня смерті). Рад. охорона здоров'я. 1963. №7. С. 52–53. [Петров П.Т. С.А. Томилин (к 10-летию со дня смерти). Советское здравоохранение. 1963. №7. С. 52–53.]
- 85 Петров П.Т. С.А. Томілін — видатний гігієніст і історик медицини. Лікарська справа. 1958. №11–12. С. 1215–1216. [Петров П.Т. С.А. Томилин — выдающийся гигиенист и историк медицины. Врачебное дело. 1958. №11–12. С. 1215–1216.]
- 86 Петров П.Т. Старе й нове в селянському харчуванні. Проблеми харчування. 1932. №7. С. 25–37.
- 87 Петров П. Томілін Сергій Аркадійович (1877–1952). Велика Медична Енциклопедія, 2-е вид. Т. 32. Москва, 1963. С. 382–383. [Петров П. Томилин Сергей Аркадьевич (1877–1952). Большая Медицинская Энциклопедия, 2-е изд. Т. 32. Москва, 1963. С. 382–383.]
- 88 Петров П.Т. С.А. Томілін — видатний санітарний лікар і соціальний гігієніст : матеріали наук. конф. сан.-гіг. ф-та, присвяч. 40-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції. Харків, 1958. [Петров П.Т. С.А. Томилин — выдающийся санитарный врач и социальный гигиенист. Материалы научной конференции санитарно-гигиенического факультета, посвященной 40-летию Великой Октябрьской социалистической революции. Харьков, 1958.]
- 89 Петрова З.П. З історії соціальної гігієни в Україні (1861– 1932) : дис. канд. біол. наук : Харківський медичний інститут. Харків, 1975.

- 90 Петрова З.П. До історії виникнення кафедр соціальної гігієни в Україні. Рад. охорона здоров'я. 1974. №4. С. 53–56. [Петрова З.П. К истории возникновения кафедр социальной гигиены на Украине. Сов. здравоохранение. 1974. №4. С. 53–56.]
- 91 Петрова З.П. До історії вищої жіночої медичної освіти в Харкові: жінки-медикині. Час Інституту Здоров'я. 2013. №4. [Петрова З.П. К истории высшего женского медицинского образования в Харькове: женщины-медики. Время Института Здоровья. 2013. №4. 6-я полоса.]
- 92 Петрова З.П. Корнілова Олександра Іванівна. Видатні вихованці Харківської вищої медичної школи. Х.: ХНМУ, 2010. С.102–103.
- 93 Петрова З.П. Корнілова Олександра Іванівна. Вчені Харківського державного медичного університету. Харків, 2003. С. 432–434.
- 94 Петрова З.П. Про діяльність кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту за 50 років. Рад. охорона здоров'я. 1973. №6. С. 62–65. [Петрова З.П. О деятельности кафедры социальной гигиены Харьковского медицинского института за 50 лет. Сов. здравоохранение. 1973. №6. С. 62–65.]
- 95 Петрова З.П. Перші завідувачі кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту. Медицина сьогодні і завтра. 2003. №3. С. 13–23. [Петрова З.П. Первые заведующие кафедрой социальной гигиены Харьковского медицинского института. Медицина сегодня и завтра. 2003. №3. С. 13–23.]
- 96 Петрова З.П. Петров Петро Тимофійович. Вчені Харківського державного медичного університету. Харків: Легат, 2003. С. 200–201.
- 97 Петрова З.П. Розвиток проблеми співвідношення соціального і біологічного в радянській соціальній гігієні в Україні. Мікробіологія, епідеміологія і клініка інфекційних хвороб : зб. наук. праць ХМІ (113). Харків, 1975. С. 83–86. [Петрова З.П. Развитие проблемы соотношения социального и биологического в советской социальной гигиене на Украине. Микробиология, эпидемиология и клиника инфекционных болезней : сб. научн. трудов ХМИ (113). Харьков, 1975. С. 83–86.]
- 98 Петрова З.П. Товариство істориків медицини. 140-річчя Харківського медичного товариства 1861–2001. Харків, 2002. С. 166–176.
- 99 Петрова З.П. Український історик медицини П.Т. Петров. Викладання історії медицини у вищій школі: історія і сучасний стан : матеріали міжнар. наук. конф. Суми: Вид-во СумГУ, 2007. С. 74–76. [Петрова З.П. Украинский историк медицины П.Т. Петров. Преподавание истории медицины в высшей школе: история и современное состояние : материалы междунар. научн. конф. Сумы: Изд-во СумГУ, 2007. С. 74–76.]
- 100 Петрова З.П., Галічева Н.О., Огнєв В.А. Видатний соціал-гігієніст З.А. Гуревич. Здоров'я населення, актуальні проблеми та перспективи розвитку системи охорони здоров'я. Харків, 2013. С. 53–61.
- 101 Петрова З.П., Огнєв В.А. Видатний український соціал-гігієніст і демограф С.А. Томілін. Медицина сьогодні і завтра. 2013. №4. С. 28–37.
- 102 Петрова З.П., Огнєв В.А. Видатний український соціал-гігієніст і демограф С.А. Томілін // Здоров'я населення, актуальні проблеми та перспективи розвитку системи охорони здоров'я (до 90-річчя з дня заснування кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я): матеріали наук.-практ. конф. Харків, 2013. С. 38–53.
- 103 Петрова З.П., Огнєв В.А. Відомий український історик медицини П.Т. Петров. Медицина сьогодні і завтра. 2013. №4. С. 43–46.
- 104 Петрова З.П., Огнєв В.А. Перший завідувач кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту М.Г. Гуревич. Медицина сьогодні і завтра. 2013. №4. С. 22–27.
- 105 Петрова З.П., Огнєв В.А. О.І. Корнілова — директор Харківського інституту охорони здоров'я дітей і підлітків. Медицина сьогодні і завтра. 2013. №4. С. 52–55.
- 106 Петрова З.П. Галічева Ніна Олександрівна. Вчені Харківського державного медичного університету. Харків: Легат. лтд., 2003. С. 311.
- 107 Петрова З.П. Огнєв Віктор Андрійович. Вчені Харківського державного медичного університету. Харків: Легат. лтд., 2003. С. 377.

- 108 Петрова З.П. Петров Петро Тимофійович. Вчені Харківського державного медичного університету. Харків: Легат. лтд., 2003. С. 200–201.
- 109 Петрова З.П. Томілін Сергій Аркадійович. Вчені Харківського державного медичного університету. Харків: Легат. лтд, 2003. С. 237–239.
- 110 Петрова З.П., Наконечна М.О. Аналіз причин зниження народжуваності як відбиття проблеми материнства в роботах професора С.А. Томіліна. Експериментальна і клінічна медицина. 2005. №2. С. 161–164.
- 111 Петрова З.П., Огнев В. А О.І. Корнілова — директор Харківського інституту охорони здоров'я дітей і підлітків. Здоров'я населення, актуальні проблеми та перспективи розвитку системи охорони здоров'я (до 90-річчя з дня заснування кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я): матеріали наук.-практ. конф. Харків, 2013. С. 73–78.
- 112 Петрова З.П., Огнев В.А. Перший завідувач кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту М.Г. Гуревич. Здоров'я населення, актуальні проблеми та перспективи розвитку системи охорони здоров'я (до 90-річчя з дня заснування кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я): матеріали наук.-практ. конф. Харків. 2013. С. 29–38.
- 113 Петрова З.П., Огнев В.А. Харківський історик медицини П.Т. Петров (до 120-річчя від дня народження). Міжнародний медичний журнал. 2016. №4. С. 94–96.
- 114 Петрова Зоя Петрівна: біобібліографічний покажчик / упор. І.В. Киричок, О.М. Шуліка, С.А. Кравченко. Наук. бібл. ХНМУ. Харків: ХНМУ, 2014. 93 с. [Петрова Зоя Петровна: биобиблиографический указатель / сост.: И.В. Киричок, О.Н. Шулика, С.А. Кравченко. Науч. библ. ХНМУ. Харьков: ХНМУ, 2014. 93 с.]
- 115 Піскунов В.П., Стешенко В.С. Про життя і наукову діяльність С.А. Томіліна (короткий нарис). В кн.: С.А. Томілін Демографія і соціальна гігієна. М.: Статистика, 1973. С. 5–20. [Пискунов В.П., Стешенко В.С. О жизни и научной деятельности С.А. Томилина (краткий очерк) // В кн.: С.А. Томилин. Демография и социальная гигиена. М.: Статистика, 1973. С. 5–20.]
- 116 Публікація МОЗ України у зв'язку зі смертю Криштопи Бориса Павловича. Прес-служба МОЗ України. 2014.
- 117 Сергета І.В. Вінницька гігієнічна школа. Основні віхи історії. Довкілля та здоров'я. 2015. №5 (76). С. 65–71.
- 118 Сердюк О.І., Рогожин Б.А. та ін. Курорт Березівські мінеральні води. Харків: Золоті сторінки, 2012. С. 121. [Сердюк А.И., Рогожин Б.А. и др. Курорт Березовские минеральные воды. Харьков: Золотые страницы, 2012. С. 121.]
- 119 Сокол К.М., Криштопа Б.П., Огнев В.А. Вчений педагог і організатор охорони здоров'я професор Малоштан Анатолій Якович (1931–2008). Медицина сьогодні і завтра. 2013. №4. С. 64–68. [Сокол К.М., Крыштопа Б.П., Огнев В.А. Ученый педагог и организатор здравоохранения профессор Малоштан Анатолий Яковлевич (1931–2008). Медицина сегодня и завтра. 2013. №4. С. 64–68.]
- 120 Сокол Костянтин Михайлович 500 впливових особистостей : до 350-річчя міста Харкова. Харків, 2004. С. 456. [Сокол Константин Михайлович 500 влиятельных личностей : К 350-летию города Харькова. Харьков, 2004. С. 456.]
- 121 Сокол Костянтин Михайлович. Україна медична: хто є хто : довідково-біографічне видання. Київ, 2006. Випуск третій. С. 164.
- 122 Субота Н.П., Петрова З.П. Історія розвитку медичних наукових шкіл Харкова. Харків, 2003. 93 с.
- 123 Томілін С.А. Венеричні хвороби в окружних містах України в 1927 р. Харків: ЦСУ УРСР, 1928. 76 с. [Томилин С.А. Венерические болезни в окружных городах Украины в 1927 г. Харьков: ЦСУ УССР, 1928. 76 с.]
- 124 Томілін С.А. Демографія і соціальна гігієна. Москва: Статистика, 1973. 312 с. [Томилин С.А. Демография и социальная гигиена. Москва: Статистика, 1973. 312 с.]
- 125 Томілін С.А. Матеріали про соціально-гігієнічний стан українського села. Харків, 1924. 68 с. [Томилин С.А. Материалы о социально-гигиеническом состоянии украинской деревни. Харьков, 1924. 68 с.]
- 126 Томілін С.А. Соціальна гігієна та її місце в системі медичного знання. Профілактична медицина. 1925. №9–10. С. 49–50. [Томилин С.А. Социальная гигиена и ее место

- в системі медичного знання. Профілактическая медицина. 1925. №9–10. С. 49–50.]
- 127 Томілін С.А. Соціально-медична профілактика (Теоретичне обґрунтування і практична постановка). Харків: Держмедвидав УРСР, 1931. 208 с. [Томилин С.А. Социально-медицинская профилактика (Теоретическое обоснование и практическая постановка). Харьков: Госмедиздат УССР, 1931. 208 с.]
- 128 Томілін С.А. Вчення про органічний капітал як підґрунтя медичного світогляду. Київ: вид. Наркомздоров'я УРСР, 1919. 23 с. [Томилин С.А. Учение об органическом капитале как основа медицинского мировоззрения. Киев: изд. Наркомздрава УССР, 1919. 23 с.]
- 129 Томілін С.А. Соціально-гігієнічна оцінка дитячої смертності. Харків: Наукова думка, 1930. 77 с. [Томилин С.А. Социально-гигиеническая оценка детской смертности. Харьков: Научная мысль, 1930. 77 с.]
- 130 Томілін Сергій Аркадійович (1877–1952). В кн.: Керівні ЦСУ і статистичні управління союзних республік, наукові і відомі практичні працівники радянської статистики (1918–1959): довідник. М.: Вид-во ЦСУ СРСР, 1959. [Томилин Сергей Аркадьевич (1877–1952). В кн.: Справочник о руководящих кадрах ЦСУ и статистических управлений союзных республик, научных и известных практических работниках советской статистики (1918–1959). М.: Изд-во ЦСУ СССР, 1959.]
- 131 Томілін С.А. Лікарські рослини в терапевтичній практиці. Київ: Держмедвидав УРСР, 1959. 228 с.
- 132 Томілін С.А. Спроба санітарного опису України. Харків: ЦСУ УРСР, 1928. 67 с.
- 133 Томілін С.А., Шрейдер М.К. Аборти на Україні. Харків: Держстатвидав, 1930. 46 с.
- 134 Томілін Сергій Аркадійович (19/X 1877–19/VII 1952). Українська Радянська Енциклопедія. 1-е вид. К, 1963. Т. 14. С. 467.
- 135 Трегуб П.О., Дончак Д.Ю., Галічева Н.О., Огнєва Л.Г. Видатний організатор охорони здоров'я професор Іван Іванович Овсієнко (1901–1971). Здоров'я населення, актуальні проблеми та перспективи розвитку системи охорони здоров'я (до 90-річчя від дня заснування кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я): матеріали наук.-практ. конф. Харків, 2013. С. 78–83.
- 136 Уваренко Анатолій Родіонович (до 75-річчя від дня народження). Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я. 2010. №1. С. 91–92.
- 137 Уваренко А.Р., Ледошук Б.О., Митник З.М. Доказова медицина у спектрі наукової медичної інформації, галузевої інноваційної політики та якості медичного забезпечення: монографія. А.Р. Уваренко, Б.О. Ледошук, З.М. Митник. Київ, 2009. 175 с.
- 138 Україна медична: хто є хто: довідково-біографічне видання. Київ, 2006. Випуск третій. С. 164.
- 139 Усенко С.Г., Галічева Н.О., Огнєва Л.Г. Життя та діяльність професора С.С. Кагана у Харкові. Здоров'я населення, актуальні проблеми та перспективи розвитку системи охорони здоров'я (до 90-річчя від дня заснування кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я): матеріали наук.-практ. конф. Харків, 2013. С. 83–88.
- 140 Фішер А. Основи соціальної гігієни / ред. З.П. Соловйов. М.: Держ. мед. видав., 1929. 568 с. [Фишер А. Основы социальной гигиены / ред. З.П. Соловьев. М.: Государственное медицинское издательство, 1929. 568 с.]
- 141 Фішер А. Основний план соціальної гігієни: для лікарів, національних економістів, адміністративних чиновників і соціальних реформаторів. Нарис соціальної гігієни / А. Фішер. Berlin: Verlag von Julius Springer, 1913. VIII, 448 с. [Fischer A. Grundriß der sozialen Hygiene: für Mediziner, Nationalökonomien, Verwaltungsbeamte und Sozialreformer. Grundriß der sozialen Hygiene / A. Fischer. Berlin: Verlag von Julius Springer, 1913. VIII, 448 b.]
- 142 Хайєс Б. Короткий курс соціальної гігієни / переклад з нім. Летавет А.А. за заг. ред. і з доп. Каплуна С.І. Москва–Петроград: Держвидав, 1923, 298 с. [Хайес Б. Краткий курс социальной гигиены / перевод с нем. д-ра Летавет А.А. под общей ред. и с доп. Каплуна С.И. Москва–Петроград. Гос. изд-во. 1923. 298 с.]
- 143 Харківська медична академія післядипломної освіти: до 80-річчя заснування /

- редкол. М.І. Хвисьюк (голова) та ін. Х.: Фо-ліо, 2003. С. 34–37.
- 144 Хорош І.Д. Перші роки розвитку радянської охорони здоров'я в Україні (1918–1920). Київ: Держмедвидав УРСР, 1963. 208 с. [Хорош І.Д. Первые годы развития советского здравоохранения на Украине (1918–1920 гг.). Киев: Госмедиздат УССР, 1963. 208 с.]
- 145 Циганенко А.Я. Гуревич Мусій (Мойсей) Григорович. Вчені Харківського державного медичного університету. Х., 2003. С. 135.
- 146 Циганенко А.Я. Овсієнко Іван Іванович. Вчені Харківського державного медичного університету. Х.: Легат. лтд., 2003. С. 188–189.
- 147 Циганенко А.Я., Кравчун П.Г., Петрова З.П., Перцева Ж.М. Історія Харківського державного медичного університету та розвиток навчально-виховної роботи. Історія Харківського державного медичного університету. 200 років. Харків: ВПЦ Контраст, 2005. С. 13–177.
- 148 Циганенко А.Я., Кравчун П.Г., Петрова З.П., Перцева Ж.М. Історія Харківського державного медичного університету та розвиток навчально-виховної роботи. Навчально-виховна робота в Харківському державному медичному університеті. Харків: Торсінг, 2002. С. 7–72.
- 149 Циганенко А.Я., Петрова З.П., Галічева Н.О. Історія кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я Харківського державного медичного університету (до 80-річчя від дня заснування). Медицина сьогодні і завтра. 2003. №3. С. 6–12.
- 150 Циганенко А.Я. Гуревич Мусій (Мойсей) Григорович. В кн.: Вчені Харківського державного медичного університету. — Харків: Легат. лтд, 2003. С. 135.
- 151 Циганенко А.Я., Петрова З.П., Мінухін В.В. Сторінки історії санітарно-гігієнічного факультету ХДМУ (до 75-річного ювілею санітарно-гігієнічного (медико-профілактичного) факультету Харківського державного медичного університету): Історичний нарис та каталог наукових праць. Харків: Радуга, 2005. 132 с.
- 152 Циганенко А.Я., Петрова З.П., Мінухін В.В. Огнєв Віктор Андрійович. Сторінки історії санітарно-гігієнічного факультету ХДМУ (1930–2005). Харків, 2005. С.57–58.
- 153 Чумак Л.І. Професор А.М. Мерков і його внесок у розвиток вітчизняної соціальної медицини. Медицина сьогодні і завтра. 2013. №4. С. 47–51.
- 154 Шатило В.Й., Толстанов О.К., Хададова М.В. Від школи фельдшерів до інституту медсестринства 1875–2010 : монографія. Житомир: Полісся, 2010. 232 с.
- 155 Ширококов В.П., Бардов В.Г., Яворовський О.П., Омельчук С.Т., Гаркавий С.І., та ін. Історичні аспекти діяльності профільних кафедр медико-профілактичного факультету Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Довкілля та здоров'я. №5 (76). 2015. С. 5–13.
- 156 Штрихи до портрета ученого. Агапіт. 1996–1997. №5–6. С. 58–62.]
- 157 Щербо О.П. Захарій Григорович Френкель. Нарис неабиякого життя. СПб.: Вид-во СпбМІАПО, 2008. 48 с. [Щербо А.П. Захарий Григорьевич Френкель. Очерк незаурядной жизни. СПб.: Издательство СпбМИАПО, 2008. 48 с.]
- 158 Екель С.М. Інфекційні захворювання в Україні. Харків: Наукова думка, 1927. 41 с. [Эккель С.М. Инфекционные заболевания на Украине. Харьков: Научная мысль, 1927. 41с.]

Додаток 1

Наркомздоров'я відзначив десятиріччя першої на Україні кафедри соціальної гігієни

«Профілактична медицина».
1934. №5. С. 64. (Копія)

Наркомздоров'я тов. Канторович С.І. видав розпорядження з приводу десятиріччя, що минуло з дня заснування першої на Україні кафедри соціальної гігієни.

Кафедри соціальної гігієни в медичних інститутах являють безпосереднє завоювання Жовтневої Революції, так само, як і вся соціальна гігієна, як теорія охорони і зміцнення здоров'я трудящих. Ці заходи радянської охорони здоров'я є реалізація програми ВКП(б), ухваленої на VIII з'їзді партії, де зазначено, що партія в основу своєї діяльності в галузі охорони здоров'я поклала передусім запровадження широких оздоровчих і санітарних заходів.

У капіталістичних країнах соціальна гігієна, як теорія і предмет викладання дедалі більше деградує, а у фашистській Німеччині її тепер заміняє расова «гігієна». У СРСР соцігігієна надзвичайно розвинулася. Її викладають тепер у 19 медичних ВИШ'ах та 5 інститутах удосконалення лікарів, 73 медичних технікумах, 29 педагогічних ВИШах.

Відділи соціальної гігієни існують тепер майже в усіх науково-дослідних інститутах Наркомздоров'я УСРР. Багато єдиних диспансерів мають власні бюро соціальної гігієни.

Протягом цих 10 років кафедри соціальної гігієни відіграли дуже велику роль у вихованні тисяч нових кадрів пролетарських лікарів, даючи їм знання у галузі будівництва соціалістичної охорони здоров'я.

Відзначаючи цей знаменний ювілей десятиріччя існування першої організованої на Україні кафедри соціальної гігієни при Харківському медичному інституті та існування кафедр соцігігієни при інших медінститутах УСРР, НКОЗ УСРР ухвалив таке:

1. Відзначити видатну роль колишнього наркома охорони здоров'я УСРР тов. Гуревича М.Г., як першого організатора та керівника кафедри соціальної гігієни при Харківському медінституті, чим він поклав основу для дальшого розвитку соцігігієни, як науки та об'єкта викладання на Україні. Від імені НКОЗ УСРР тов. Гуревичу М.Г. висловлено подяку та утворено дві особисті стипендії його імені при ХМІ.

2. За велику роботу коло зміцнення та дальшого розвитку кафедри соціальної гігієни при ХМІ нинішньому її керівникові проф. Гуревичеві З.А. висловити подяку НКОЗ УСРР та преміювати його цінним подарунком.

3. Оголосити подяку та преміювати цінним подарунком проф. Лівшиця Я.І., що поклав основу викладанню соцігігієни в Харківському інституті удосконалення лікарів та утворив першу кафедру соцігігієни лінією удосконалення лікарів.

4. Оголосити подяку та преміювати цінним подарунком проф. Кагана С.С., одного з найстаріших керівників кафедри соцігігієни та нинішнього керівника цієї кафедри в Харківському сангігієнічному інституті.

5. Оголосити подяку та преміювати почесними грамотами НКОЗ керівників кафедр соцігігієни т.т. Радченка, Дайліса та Лядського.

Тим самим розпорядження Нарком тов.

Канторович відзначив активних працівників у галузі соцігігієни тт. Гросера, Меркова, Лібермана, Кушніра та Морозовського.

Директорам інститутів запропоновано відзначити та преміювати найкращих викладачів соцігігієни в окремих інститутах.

Додаток 2

Розпорядження 3/3 від 14/II — 34 р.*

(Копія)

27/II — 34 р. кафедра соціальної гігієни Харківського медичного інституту святкує 10-річчя свого існування. За ці 10 років з маленької кафедри вона перетворилась в міцну авторитетну по інституту катедру, на якій проводиться не тільки педагогічний процес, а й ведеться велика наукова робота по підготовці кадрів. Особливо велике зрушення по всіх видах роботи має кафедра за останні 1 ½ роки.

Це пояснюється тим, що керівник кафедри проф. Гуревич З.А. (кафедра лікпрофу) провів величезну роботу по налагодженню кафедри.

Відмічаючи велику роль, яку кафедра відіграла з часу свого існування і особливо в останні часи — вітаю весь колектив кафедри соціальної гігієни з нагоди 10-річчя та оголошую йому від імені ХМІ щире подяку. Відмічаючи особливо велику роль проф. Гуревича З.А. оголошую йому особисту велику подяку і преміюю його місячним утриманням. Тов. Гуревичу З.А. подати прізвища осіб — робітників кафедри, яких кафедра вважає за потрібне відмітити.

Директор ХМІ Ловля

*Примітка: в розпорядженні збережена орфографія оригіналу того часу (кафедра написана через букву «т» — кафедра).

Додаток 3

**Перелік
захищених дисертаційних робіт
в спеціалізованій вченій раді Д 64.600.06
за період від 26.09.2012 до 01.09.2023 року
спеціальність 14.02.03 «Соціальна
медицина»
Докторські дисертації**

1. Гудзь Андрій Степанович — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького. — Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи надання офтальмоонкологічної допомоги населенню України.
2. Черемухіна Ольга Миколаївна — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України. — Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої системи профілактики хвороб ока та його придатків у сільських мешканців.
3. Крячкова Лілія Вікторівна — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Дніпропетровська державна медична академія. — Медико-соціальне обґрунтування системи забезпечення чутливості охорони здоров'я до очікувань населення.
4. Короп Олег Андрійович — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Харківська медична академія післядипломної освіти. — Медико-соціальне обґрунтування системи організації позалікарняної хірургічної допомоги в умовах реформування галузі охорони здоров'я.
5. Сміянов Владислав Анатолійович — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України. — Медико-соціальне обґрунтування моделі управління якістю медичної допомоги на основі внутрішнього аудиту на рівні закладу охорони здоров'я.
6. Гінзбург Валентина Григорівна — д.мед.н. 14.02.03 — соціальна медицина Дніпропетровська державна медична академія. — Медико-соціальне обґрунтування інтегрованої системи організації перинатальної допомоги в умовах модернізації системи охорони здоров'я.
7. Лашкул Зінаїда Василівна — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України. — Медико-соціальне обґрунтування мультиmodalної системи профілактики артеріальної гіпертензії на основі концепції персоналізованої медицини у дорослого населення на регіональному рівні.
8. Миرونюк Іван Святославович — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України. — Медико-соціальне обґрунтування міжсекторальної системи організації протидії розвитку епідемії ВІЛ-інфекції серед трудових мігрантів (на прикладі Закарпатської області).
9. Шевченко Марина Вікторівна — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України. — Медико-соціальне обґрунтування нової системи фінансування охорони здоров'я в Україні.
10. Теренда Наталія Олександрівна — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України» — Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи надання медичної допомоги хворим на інфаркт міокарда
11. Белорус Андрій Іванович — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Українська медична стоматологічна академія МОЗ України — Медико-соціальне обґрунтування моделі детекції та попередження виникнення несприятливих подій у перинатальній практиці.
12. Федосюк Роман Миколайович — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет» — Медико-соціальне обґрунтування системи періопераційної безпеки пацієнтів в анестезіології та інтенсивній терапії.
13. Качур Олександр Юрійович — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», Медико-соціальне обґрунтування сучасної системи променевої діагностики на регіональному рівні.
14. Ковтун Михайло Іванович — д.мед.н. 14.02.03 — соціальна медицина 14.01.18 — офтальмологія — Харківський національний медичний університет МОЗ України

- ни — Медико-соціальне обґрунтування оптимізації функціонально-організаційної системи офтальмологічної допомоги хворим на катаракту в умовах реформування охорони здоров'я України
15. Прокопів Марія Мирославівна Юрійович — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України», м. Київ — Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої системи профілактики та медичної допомоги населенню з цереброваскулярними хворобами на рівні мегаполісу в умовах реформування галузі охорони здоров'я.
 16. Дудник Світлана Валеріївна — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України», м. Київ — Обґрунтування інноваційної системи медико-соціальної допомоги дітям до 5 років в Україні.
 17. Щербінська Олена Станіславівна — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України», м. Київ — Обґрунтування функціонально-організаційної моделі інтеграції акушерсько-гінекологічних послуг в систему первинної медичної допомоги.
 18. Пересипкіна Тетяна Валентинівна — д.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків Національної академії медичних наук України», м. Харків — Медико-соціальне обґрунтування мультимодальної системи профілактики неінфекційних захворювань учнів закладів загальної середньої освіти на основі концепції персоналізованої медицини.
 2. Діхтяр Альона Юріївна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Запорізький державний медичний університет. — Медико-соціальне обґрунтування оптимізації психіатричної допомоги населенню похилого та старечого віку в умовах реформування загальної системи охорони здоров'я.
 3. Венгрин Надія Олексіївна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Дніпропетровська державна медична академія. — Наукове обґрунтування модернізації підготовки молодших спеціалістів з вищою медичною освітою (на прикладі фельдшерів та акушерів).
 4. Дудник Світлана Валеріївна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Луганський державний медичний університет. — Наукове обґрунтування медико-соціальної профілактики смертності чоловіків працездатного віку у великому промисловому регіоні.
 5. Поцелуєв Володимир Іванович — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Харківська медична академія післядипломної освіти. — Обґрунтування системи моніторингу якості та доступності медичної допомоги в закладах сімейної медицини (на прикладі сільського населення Сумської області).
 6. Андрейчин Лілія Володимирівна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Донецький національний медичний університет ім. М. Горького. — Медико-соціальне обґрунтування функціонально-організаційної моделі профілактики очної патології у дітей з різним соціально-економічним статусом.
 7. Павленко Максим Віталійович — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Дніпропетровська державна медична академія. — Обґрунтування системи підвищення ефективності використання ресурсів стаціонарів.
 8. Дуб Юлія Миколаївна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України. — Медико-соціальне обґрунтування моделі профілактики віл-інфікування жінок в умовах реформування системи медичної допомоги населенню.
 9. Коваленко Андрій Вячеславович — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Запорізький державний медичний університет. —

**Спеціальність 14.02.03 —
«Соціальна медицина»
Кандидатські дисертації**

1. Мозговий Володимир Васильович — к.мед.н. 14.02.03 — соціальна медицина Донецький національний медичний університет ім. М. Горького. — Вдосконалення керованості системи медичної допомоги пацієнтам з мультирезистентною формою туберкульозу шляхом впровадження електронного менеджменту в охорону здоров'я.

- Медико-соціальне обґрунтування моделі інформаційно-освітнього забезпечення профілактики хвороб системи кровообігу.
10. Бондарчук Геннадій Вадимович — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український науково-практичний центр екстреної медичної допомоги і медицини катастроф МОЗ України. — Медико-соціальне обґрунтування оптимізації моделі надання медичної допомоги постраждалим з полісистемними пошкодженнями в умовах міської лікарні.
 11. Повч Зореслава Василівна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України. — Медико-соціальні детермінанти розвитку глаукоми та обґрунтування оптимізованої моделі її первинної профілактики в практиці сімейного лікаря.
 12. Благуляк Тетяна Валеріївна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України. — Медико-соціальне обґрунтування оптимізації системи комплексної профілактики раку шийки матки.
 13. Кривенко Євгеній Миколайович — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України. — Медико-соціальне обґрунтування моделі управлінської діяльності охорони здоров'я регіонального рівня на основі її інформатизації.
 14. Синенко Олена Анатоліївна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Українська медична стоматологічна академія МОЗ України. — Обґрунтування медико-організаційної моделі охорони та підтримки грудного вигодовування в закладах первинної допомоги сільської місцевості.
 15. Москвяк-Лесняк Дзвенислава Євгенівна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького. — Медико-соціальне обґрунтування ризик-орієнтованої моделі медичної профілактики раку молочної залози серед осіб жіночої статі України на первинному рівні медичного обслуговування.
 16. Шевченко Радій Анатолійович — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український науково-практичний центр екстреної медичної допомоги і медицини катастроф МОЗ України. — Медико-соціальне обґрунтування технології організації функціонування територіальної ланки державної служби медицини катастроф України в умовах промислового регіону.
 17. Крисько Марина Олександрівна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України. — Медико-соціальне обґрунтування функціонально-організаційної моделі медичної допомоги віл-інфікованим та хворим на СНІД на первинному рівні.
 18. Смірнова Ірина Віталіївна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Запорізький державний медичний університет. — Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі профілактики поширених хвороб порожнини рота населення працездатного віку.
 19. Зінчук Андрій Миколайович — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Харківський національний медичний університет. — Медико-соціальне обґрунтування оптимізації моделі раннього виявлення раку легень серед населення.
 20. Безугла Ольга Родіонівна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова. — Медико-соціальне обґрунтування удосконаленої моделі медичного обслуговування працівників залізничного транспорту.
 21. Яремина Ірина Василівна — к.мед.н. — 14.02.03 «Соціальна медицина» Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова — Медико-соціальне обґрунтування економічних механізмів оптимізації госпітальної медичної допомоги вторинного рівня (на прикладі стаціонарних відділень м. Вінниці).
 22. Комар Володимир Степанович — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького — Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі відновного лікування населення з хворобами шкіри та підшкірної клітковини.
 23. Хорош Максим Вікторович — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія» — Медико-соціальне обґрунтування моделі раннього виявлення та пер-

винної профілактики хвороб системи кровообігу як складової надання медичної допомоги на первинному рівні.

24. Русняк Вікторія Анатоліївна — к.мед.н. 4.02.03 «Соціальна медицина» ВДНЗ «Ужгородський національний університет» — Медико-соціальне обґрунтування функціонально-організаційної моделі наукового забезпечення реформи охорони здоров'я в Україні.
25. Помогайбо Катерина Георгіївна — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» Харківський національний медичний університет — Медико-соціальне обґрунтування моделі управління якістю життя дітей з ожирінням.
26. Алієва Тарана Джафар кизи — к.мед.н. 14.02.03 «Соціальна медицина» «Харківський національний медичний університет» — Медико-соціальне обґрунтування оптимізації моделі профілактики генетично обумовлених репродуктивних втрат.

Додаток 4

Перелік захищених дисертаційних робіт в спеціалізованих вчених радах створених відповідно Постанови КМУ від 06.03.2019 р. №167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» Згідно програми Philosophy Doctor (PhD)

1. Трегуб Павло Олегович — Тема дисертації «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі реабілітації хворих на хронічний панкреатит» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізація «Соціальна медицина» (2020).
2. Подпрядова Анна Анатоліївна — Тема дисертації «Медико-соціальне обґрунтування моделі управління якістю життя хворих, які перенесли інфаркт міокарда» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізація «Соціальна медицина» (2021).
3. Міщенко Марина Михайлівна — Тема дисертації «Медико-соціальне обґрунтування оптимізованої моделі раннього вияв-

лення та первинної профілактики мозкових інсультів серед дорослого населення» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина», спеціалізація «Соціальна медицина» (2023).

Додаток 5

Спеціальність 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія»

Докторські дисертації

1. Бабієнко Володимир Володимирович — д.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Одеський національний медичний університет. — Роль прекурсорів оксиду азоту у виникненні патології людини: екологічний та гігієнічний аспекти.
2. Резуненко Юрій Костянтинович — д.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Харківський національний медичний університет. — Гігієнічне обґрунтування прогнозу потенційної небезпеки поліолів на основі гліцеролу, ксиліту, етилені пропіленгліколю у зв'язку з проблемою санітарної охорони водних джерел.
3. Ковальчук Ліна Йосипівна — д.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Одеський національний медичний університет. — Гігієнічне обґрунтування системи медико-біологічної безпеки гирлової зони Українського Придунав'я.
4. Андрущенко Тетяна Анатоліївна — д.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» ДУ «Інститут медицини праці імені Ю.І. Кундієва НАМН України», м. Київ — Генетичні маркери, що визначають ефективність репарації ДНК при дії професійних факторів.
5. Сотнікова-Мелешкіна Жанна Владиславівна д.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків Національної академії медичних наук України», м. Харків — Обґрунтування концептуальної моделі гігієнічного моніторингу групового здоров'я школярів в умовах інтенсифікації навчального процесу.

Додаток 6

Спеціальність 14.02.01 — гігієна та професійна патологія

Кандидатські дисертації

1. Резніченко Олександр Георгійович — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Харківський національний медичний університет. — Гігієнічна оцінка впливу характеру та умов навчання на функціональний стан та здоров'я студентів-медиків.
2. Мельник Олег Григорович — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Харківський національний медичний університет. — Обґрунтування методичних підходів до діагностики та профілактики професійної пилової патології бронхолегеневої системи у працівників ливарного виробництва.
3. Коробчанський Павло Олександрович — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Харківський національний медичний університет. — Гігієнічні аспекти впливу фізичної підготовки на формування здоров'я і професійної успішності студентів-медиків.
4. Голодько Катерина Анатоліївна — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Харківський національний медичний університет. — Гігієнічне обґрунтування підходів до експертизи електронних навчальних продуктів для дітей.
5. Межибецька Інна Володимирівна — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Інститут охорони здоров'я дітей і підлітків НАМН України. — Гігієнічні основи збереження здоров'я учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери послуг.
6. Михайленко Володимир Леонідович — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Одеський національний медичний університет. — Гігієнічна оцінка впливу екологічних факторів довкілля на здоров'я дітей сільської місцевості півдня України.
7. Світличний В'ячеслав Юрійович — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Харківський національний медичний університет. — Психогігієна професійно-технічного навчання підлітків із зниженим рівнем соціальної адаптації.
8. Федорченко Руслана Анатоліївна — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Запорізький державний медичний університет. — Гігієнічна оцінка та профілактика впливу атмосферних забруднень на населення у мегаполісі металургійної галузі.
9. Кривонос Кристина Анатоліївна — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Харківський національний медичний університет. — Обґрунтування регіональної концепції з охорони здоров'я населення та довкілля від впливу відходів.
10. Литвиненко Микола Ігоревич — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Харківський національний медичний університет. — Еколого-гігієнічне обґрунтування оптимізації регіональної системи рекреаційного використання водойм.
11. Семенова Наталія Василівна — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Харківський національний медичний університет. — Гігієнічна оцінка впливу стану середовища неонатальних відділень на розвиток недоношених новонароджених.
12. Нестеренко Валентина Геннадіївна — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Харківський національний медичний університет. — Вплив медико-соціальних чинників на формування здоров'я академічно здібних дітей середнього шкільного віку.
13. Лалименко Ольга Сергіївна — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Харківський національний медичний університет. — Наукове обґрунтування критеріїв біологічного моніторингу антидіабетичного засобу — похідного янтарної кислоти (експериментальне дослідження).
14. Салієв Андрій Юрійович — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» Українська військово-медична академія МО України — Вікові особливості трансформації функціонального стану осіб командного складу з проявами гіпертонічної хвороби першої стадії.
15. Коваль Вадим Васильович — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» ДЗ «Дніпропетровська медична академія» — Гігієнічна оцінка доочищеної пит-

ної води, яка споживається населенням індустріального міста.

16. Григорян Олена Валеріківна — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» НДІ гігієни праці та професійних захворювань Харківського національного медичного університету МОЗ України — Обґрунтування методичних підходів до психофізіологічного відбору працівників промисловості на роботи з підвищеною небезпекою.
17. Гринюк Сергій Володимирович — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» ДУ «Український науково-дослідний інститут промислової медицини» МОЗ України, м. Кривий Ріг — Наукове обґрунтування прогностичної моделі розвитку та перебігу цереброваскулярних захворювань у хворих на вібраційну хворобу від загальної вібрації».
18. Швець Аліни Миколаївни — к.мед.н. 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія» ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків Національної академії медичних наук України», м. Харків — Гігієнічне обґрунтування заходів із профілактики захворювань підлітків за їх професійного самовизначення.

Додаток 7

Освітньо-кваліфікаційний рівень співробітників кафедри

Професори

Огнев Віктор Андрійович — Харківський медичний інститут, 1983 р. Диплом ІВ-1 №159047, спеціальність «Гігієна, санітарія, епідеміологія», кваліфікація «Лікар-гігієніст», 30 червня 1983 реєстраційний номер №520; Українська інженерно-педагогічна академія, 2010 р. Диплом магістра з відзнакою ХА №38569597, спеціальність «Управління навчальним закладом», кваліфікація «Керівник підприємства, установи та організації (у сфері освіти та виробничого навчання), м. Харків.

Сокол Костянтин Михайлович — Харківський медичний інститут, 1978 р. Диплом з відзнакою В-1 №534429, спеціальність «Лікувальна справа», кваліфікація «Лікар», реєстраційний №255, м. Харків.

Мельниченко Олександр Анатолійович — Харківський державний аграрний університет

ім. В.В. Докучаєва, 1994 р. Диплом спеціаліста з відзнакою КД №901253, спеціальність «Економіка і управління в галузях АПК», кваліфікація «Економіст організатор», реєстраційний №169, м. Харків.

Пересипкіна Тетяна Валентинівна — Харківський державний медичний університет, 2005 р. Диплом ХА №28080491, спеціальність «Медико-профілактична справа», кваліфікація «Лікар», м. Харків.

Піонтковська Оксана Володимирівна — Харківський державний медичний університет, 1995 р. Диплом ЛО №009296, спеціальність «Лікувальна справа», кваліфікація «Лікар», реєстраційний номер №77 м. Харків; Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, 2009 р. Диплом магістра ХА №35577415, спеціальність «Державне управління», кваліфікація магістр державного управління; Харківська медична академія післядипломної освіти, 2011 р. Диплом про перепідготовку 12 ДСК №219309, факультет менеджменту в охороні здоров'я, спеціалізація — менеджмент організацій охорони здоров'я, кваліфікація «Менеджер охорони здоров'я», реєстраційний №241, м. Харків.

Доценти

Усенко Світлана Георгіївна — Харківський медичний інститут, 1990 рік. Диплом ТВ-1 №189487, спеціальність «Гігієна, санітарія, епідеміологія», кваліфікація «Лікар-гігієніст, епідеміологія», реєстраційний номер №63.

Белєвцова Яна Сергіївна — Харківський державний технічний університет сільського господарства, 2001 р. Диплом спеціаліста, спеціальність «Обладнання переробних і харчових виробництв», кваліфікація «Інженер-механік»; Інженерно-педагогічна академія, 2010 р. Диплом магістра з відзнакою, спеціальність «Педагогіка вищої школи», кваліфікація «Викладач університетів та вищих навчальних закладів»; Харківський національний медичний університет, 2021 р. Диплом магістра, спеціальність «Громадське здоров'я», галузь знань «Охорона здоров'я», м. Харків.

Вашев Олег Єгорович — Харківський медичний інститут, 1982 р. Диплом з відзнакою В-1 №539998, спеціальність «Лікувальна справа», кваліфікація «Лікар», реєстраційний №36, м. Харків.

Гапонова Еліна Олександрівна — Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2010 р. Диплом магістра ХА №38337452, спеціальність «Економічна теорія»; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2021 р. Диплом магістра М21 №103109, спеціальність «Публічне управління та адміністрування», м. Харків.

Лісова Ганна Володимирівна — Харківський державний медичний університет, 2007 р. Диплом з відзнакою ХА №32825460, спеціальність «Медицина», кваліфікація «Лікар»; Інженерно-педагогічна академія, 2010 р. Диплом магістра з відзнакою ХА №38569497, спеціальність «Педагогіка вищої школи», кваліфікація «Викладач університетів та вищих навчальних закладів»; Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, 2012 р. Диплом магістра ХА №41951706, спеціальність «Державне управління», кваліфікація «Магістр державного управління», м. Харків.

Мартиненко Наталія Миколаївна — Харківський державний університет імені О.М. Горького, 1987 р., Диплом з відзнакою ИВ-І №206577, спеціальність «Історія», кваліфікація «Викладач історії і суспільствознавства», реєстраційний №412, м. Харків.

М'якіна Олександр Володимирович — Лисичанське медичне училище, 1975 р. Диплом фельдшера Щ-1 308953, спеціальність «Фельдшер»; Харківський медичний інститут 1985 р. Диплом з відзнакою КВ №801916, спеціальність «Гігієна, санітарія, епідеміологія», кваліфікація «Лікар-гігієніст», реєстраційний №689, м. Харків.

Нестеренко Валентина Геннадіївна — Харківське базове медичне училище №1, 2004 р. Диплом ХА 325702295, спеціальність «Лабораторна діагностика», кваліфікація «Фельдшер-лаборант»; Харківський національний медичний університет, 2011 р. Диплом ХА №39596870, спеціальність «Медико-профілактична справа», кваліфікація «Лікар»; Українська інженерно-педагогічна академія, 2020 р. Диплом магістра М20 №109535, спеціальність «Менеджмент», кваліфікація «Магістр з менеджменту організації і адміністрування», м. Харків.

Подпрядова Анна Анатоліївна — Харківський національний медичний університет,

2008 р. Диплом з відзнакою ХА №35222583, спеціальність «Медико-профілактична справа», кваліфікація «Лікар», реєстраційний №209923, м. Харків.

Помогайбо Катерина Георгіївна — Харківський державний медичний університет, 2006 р. Диплом з відзнакою ХА №3048388, спеціальність «Медико-профілактична справа», кваліфікація «Лікар», реєстраційний №141262, м. Харків.

Трегуб Павло Олегович — Харківський державний медичний університет, 2007 р. Диплом ХА №32470175, спеціальність «Лікувальна справа», кваліфікація «Лікар», м. Харків.

Черненко Інна Іванівна — Харківський державний медичний університет, 2003 р. Диплом лікаря ХА №21045928, спеціальність «Лікувальна справа», кваліфікація «Лікар-невропатолог», реєстраційний №882, м. Харків.

Чухно Інна Анатоліївна — Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва, 2003 р. Диплом спеціаліста з відзнакою ХА №23355666, спеціальність «Облік і аудит», кваліфікація «Економіст з бухгалтерського обліку і фінансів»; Харківський регіональний інститут державного управління при Президентові України, 2005 р. Диплом магістра ХА №25984592, спеціальність «Державне управління», кваліфікація «Магістр державного управління»; Харківський національний медичний університет, 2021 р. Диплом магістра М21 №003028, спеціальність «Освітні, педагогічні науки», освітня програма «Педагогіка вищої школи», кваліфікація «Викладач закладів вищої освіти», м. Харків.

Асистенти

Алієва Тарана Джафар кизи — Азербайджанський національний медичний університет імені Нарімана Наріманова, 2000 р. Диплом АВ-І №080860, спеціальність «Педіатрія», кваліфікація «Лікар-педіатр», м. Баку.

Галічева Антоніна Сергіївна — Харківський державний медичний університет, 2003 р. Диплом ХА №23411440, спеціальність «Лікувальна справа», кваліфікація «Лікар», м. Харків.

Григоров Микола Миколайович — Харківський медичний інститут, 1978 р. Диплом В-1 №592353, спеціальність «Гігієна, санітарія, епідеміологія», кваліфікація «Лікар-епідеміолог», реєстраційний №485 м. Харків; Київський інститут туризму, економіки і права,

2000 р. Диплом спеціаліста МБ Н Х №015794, спеціальність «Правознавство», кваліфікація «Юрист», реєстраційний №177, м. Київ.

Журавель Яна Вікторівна — Харківське медичне училище №1, 1994 рік. Диплом з відзнакою ІЖ №002236, спеціальність «Сестринська справа», кваліфікація «Медична сестра»; Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, 2004 р. Диплом спеціаліста ХА №25806502, спеціальність «Біологія», кваліфікація «Біолог, викладач біології та хімії», реєстраційний №86001, м. Харків; Харківський національний медичний університет, 2022 р. Диплом магістра з відзнакою М22 №043979 Спеціальність «Громадське здоров'я», м. Харків.

Черняк Михайло Євгенійович — Харківська національна академія міського господарства, 2008 р. Диплом ХА №35346721, спеціальність «Електротехнічні системи електроспоживання», кваліфікація «Інженер-електрик»; Національний університет «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого», 2012 р. Диплом ХА №43933100, спеціальність «Правознавство», кваліфікація «Юрист»; Харківський національний медичний університет, 2022 р. Диплом магістра М22 №043979, спеціальність «Громадське здоров'я», м. Харків.

Вашева Анастасія Олегівна — Харківський національний медичний університет, 2018 р. Диплом спеціаліста С18 №022530, спеціальність «Лікувальна справа», кваліфікація «Лікар», м. Харків

Іващенко Роман Олегович — Харківський національний медичний університет, 2017 р. Диплом спеціаліста С17 №023304, ступінь «Спеціаліст», спеціальність «Педіатрія», кваліфікація «Лікар», реєстраційний №381/2017; Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, 2019 р. Диплом магістра з відзнакою М19 №167331, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»; Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2021 р. Диплом магістра М21 №101448, освітня програма «Економіка підприємства», галузь знань «Соціальні та поведінкові науки», спеціальність «Економіка», м. Харків.

Мищенко Марина Михайлівна — Харківський державний медичний університет, 2005 р. Ди-

плом спеціаліста ХА №27760545, спеціальність «Медико-профілактична справа», кваліфікація «Лікар», м. Харків; Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, 2019 р. Диплом магістра М19 №158029, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»; Українська інженерно-педагогічна академія, 2021 р. Диплом магістра М21 №042369, спеціальність «Освітні, педагогічні науки», м. Харків.

Орел Ольга Володимирівна — Харківський державний медичний університет 2003 р. Диплом спеціаліста ХА №21691334, спеціальність «Медико-профілактична справа», кваліфікація «Лікар», реєстраційний №698443, м. Харків.

Яременко Альона Володимирівна — Харківський національний медичний університет 2014 р. Диплом спеціаліста ХА №47082624, спеціальність «Педіатрія», Кваліфікація «Лікар», реєстраційний №1919487, м. Харків.

Лаборанти

Плахтій Ольга Василівна — Харківський державний університет імені О.М. Горького 1978 р., Диплом А-II №128211, спеціальність «Біологія», кваліфікація «Біолог», реєстраційний №237, м. Харків.

Астапова Яна Валеріївна — Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2011 р. Диплом бакалавра ХА №41738248, за напрямом підготовки «Культурологія», кваліфікація бакалавра культуролога, викладача культурологічних дисциплін реєстраційний Е №837799, м. Харків; Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2012 р. Диплом магістра ХА №43693557, спеціальність «Культурологія», кваліфікація «Культуролог, викладач культурологічних дисциплін» реєстраційний А №2571581, м. Харків; Українська інженерно-педагогічна академія, 2018 р. Диплом магістра з відзнакою М18 №003402, спеціальність «Науки про освіту», кваліфікація «педагогічний та науково-педагогічний працівник закладів освіти», м. Харків; Харківський національний медичний університет, 2022 р. Диплом магістра М22 №043981, галузь знань «Охорона здоров'я», спеціальність «Громадське здоров'я», м. Харків.

Рибалко Марина Володимирівна — Харківське медичне училище №1 1992 р. Диплом

РТ №920853, спеціальність «Лабораторна діагностика», кваліфікація «Фельдшер-лаборант», реєстраційний №19606, м. Харків; Міжрегіональна Академія управління персоналом 2004 р. Диплом KB №25859854, напрям підготовки «Психологія», кваліфікація «Бакалавр психології».

Додаток 8

**Випускники-магістри
другого (магістерського) рівня вищої
освіти Освітньо-професійна програма:
«Громадське здоров'я» Галузь знань:
22 «Охорона здоров'я»
Спеціальність: 229 «Громадське
здоров'я» Кваліфікація: Магістр
громадського здоров'я**

2021 рік

1. Александренко Глеб Дмитрович — фахівець з інформаційних систем в громадському здоров'ї Центру громадського здоров'я МОЗ України, тема магістерського дослідження «Медико-соціальне обґрунтування моделі корпоративного здоров'я для фахівців ІТ». Науковий керівник: д.мед.н. проф. Огнєв В.А.
2. Белєвцова Яна Сергіївна — помічник ректора ХНМУ, тема магістерського дослідження «Медико-соціальне обґрунтування заходів щодо зниження рівня ожиріння серед молоді шкільного віку на регіональному рівні». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
3. Краснікова Світлана Олександрівна — деканка 5 медичного факультету по роботі з іноземними студентами ХНМУ, тема магістерського дослідження «Медико-соціальні особливості навчання обдарованих дітей у загальноосвітніх школах». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
4. Кривицький Олександр Константинович — завідувач сектору з надзвичайних ситуацій, медицини катастроф та цивільного захисту апарату Департаменту охорони здоров'я Харківської міської ради, тема магістерського дослідження «Медико-соціальні проблеми мотивації здорового способу життя та стратегії країн Східної Європи». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.

2022 рік

1. Абдулсатар Шахін — лікар-офтальмолог Мерефянської центральної районної лікарні Харківської області, тема магістерського дослідження «Медико-соціальні особливості формування здорового способу життя серед осіб молодого віку». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
2. Астапова Яна Валеріївна — старша лаборантка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ХНМУ, тема магістерського дослідження «Медико-соціальні особливості забезпечення громадського здоров'я в умовах інклюзивної освіти». Науковий керівник: к.мед.н., проф. Сокол К.М.
3. Журавель Яна Вікторівна — старша лаборантка кафедри епідеміології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Медико-соціальні особливості реформування системи охорони здоров'я на регіональному рівні». Науковий керівник: к.мед.н., проф. Сокол К.М.
4. Черняк Михайло Євгенійович — заступник голови Харківської обласної державної адміністрації, тема магістерського дослідження «Медико-соціальні особливості управління забезпеченням населення якісною медичною допомогою на регіональному рівні». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.

2023 рік

1. Голубнича Галина Ігорівна — старша наукова співробітниця відділення наукової організації медичної допомоги школярам і підліткам ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України», тема магістерського дослідження «Наукове обґрунтування здоров'язберезувальних заходів для дітей шкільного віку м. Харкова». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Пересипкіна Т.В.
2. Лантух Ігор Валерійович — професор кафедри соціально-гуманітарних та біомедичних дисциплін ПЄВО Харківського інституту медицини та біомедичних наук, тема магістерського дослідження «Медико-економічні аспекти забезпечення громадського здоров'я в Україні в умовах інтеграції до Європейського Союзу». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.

3. Байдак Лілія Юріївна — приватна підприємця тема магістерського дослідження «Медико-соціальне обґрунтування заходів первинної профілактики серцево-судинних захворювань в системі громадського здоров'я». Науковий керівник: к.мед.н., проф. Сокол К.М.
4. Малюкін Ігор Григорович — тимчасово безробітний, тема магістерського дослідження «Медико-соціальні особливості якості життя мешканців Харківського регіону в умовах військового стану». Науковий керівник: к.мед.н., доц. Усенко С.Г.
5. Мороховец Руслан Сергійович — провідний фахівець Красноградського районного управління Головного управління Держпродспоживслужби в Харківській області, тема магістерського дослідження «Інтегральна оцінка здоров'я сільського населення та вдосконалення системи первинної профілактики». Науковий керівник: к.мед.н., доц. Нестеренко В.Г.
6. Суховірська Людмила Павлівна — деканка медичного факультету №2 Донецького національного медичного університету, тема магістерського дослідження «Медико-соціальні аспекти радіаційного фону та стан онкологічної захворюваності в м. Кропивницький». Науковий керівник: к.мед.н., доц. Помогайбо К.Г.
- дослідження «Державна політика в сфері фінансового забезпечення охорони здоров'я України». Науковий керівник: к.н.держ.управл., Лермонтова Ю.О.
4. Ібрагімова Ольга Михайлівна — лікарка-стоматологиня, тема магістерського дослідження «Обґрунтування напрямів удосконалення діяльності стоматологічної служби на територіальному рівні». Науковий керівник: к.н.держ.управл., Лермонтова Ю.О.
5. Івенський Дмитро Ігорович — лікар-хірург, тема магістерського дослідження «Формування і використання ресурсного потенціалу охорони здоров'я на регіональному рівні». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнев В.А.
6. Кириєнко Денис Олександрович — лікар-хірург, тема магістерського дослідження «Механізми державного управління розвитком первинної медико-санітарної допомоги». Науковий керівник: к.н.держ.управл., Лермонтова Ю.О.
7. Кульчицька Яна Іванівна — лікарка-стоматологиня, КЗОЗ «Міська стоматологічна поліклініка №7» ХМР; тема магістерського дослідження «Напрями удосконалення механізмів державного регулювання стоматологічної допомоги населенню». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Кармишев Д.В.

Додаток 9

ВИПУСКНИКИ-МАГІСТРИ Спеціальність 8.18010018

«Адміністративний менеджмент» галузь знань 1801 «Специфічні категорії»

2015 рік

1. Безугла Катерина Володимирівна — лікарка, тема магістерського дослідження «Управління якістю медичної допомоги в Україні в умовах євроінтеграції». Науковий керівник: к.н.держ.управл., Лермонтова Ю.О.
2. Веснін Володимир Вікторович — лікар-ортотопед-травматолог, тема магістерського дослідження «Організаційні засади і механізм фінансування добровільного медичного страхування в Україні». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Кармишев Д.В.
3. Водолажська Яна Олександрівна — лікарка-стоматологиня, тема магістерського дослідження «Державне регулювання розвитку системи медичного страхування України». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Кармишев Д.В.
9. Курочка Сергій Вікторович — лікар-стоматолог, КЗОЗ «Міська стоматологічна поліклініка №7» ХМР; «Механізми державного регулювання системи стоматологічної допомоги населенню України». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнев В.А.
10. Меліхова Тетяна Володимирівна — лікарка-акушерка-гінекологиня, тема магістерського дослідження «Управління системою охорони здоров'я в Україні на засадах загальнообов'язкового соціального страхування». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Кармишев Д.В.
11. Орел Івета Валеріївна — лікарка-стоматологиня, КЗОЗ «Міська стоматологічна по-

- ліклініка №7» ХМР; тема магістерського дослідження «Менеджмент в галузі охорони здоров'я». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
12. Павленко Юрій Володимирович — лікар-стоматолог, тема магістерського дослідження «Територіальна організація медичної системи Харківської області та шляхи її вдосконалення». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
 13. Саєнко Михайло Сергійович — лікар, тема магістерського дослідження «Управління системою охорони здоров'я в умовах обмеженого ресурсного забезпечення». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.
 14. Сохань Микола Васильович — лікар-стоматолог, тема магістерського дослідження «Державне регулювання розвитку підприємницької діяльності в медичній сфері». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 15. Ткаченко Марина Вікторівна — лікарка-стоматологиня, тема магістерського дослідження «Професійна культура керівника в публічному управлінні». Науковий керівник: к.н.держ.управл., Лермонтова Ю.О.

2016 рік

16. Амаш Анастасія Григорівна — лікарка-педіатриня, тема магістерського дослідження «Управління персоналом комунального закладу охорони здоров'я «Харківська багатопрофільна клінічна лікарня №17». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
17. Башкірова Анна Дмитрівна — лікарка-терапевтка, тема магістерського дослідження «Територіальна організація охорони здоров'я Львівської області». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.
18. Бойко Олена Володимирівна — лікарка, тема магістерського дослідження «Управління розвитком охорони здоров'я в умовах солідарної системи фінансового забезпечення». Науковий керівник: к.н.держ.управл., Лермонтова Ю.О.
19. Коваль Вікторія Андріївна — лікарка-педіатриня, тема магістерського дослідження «Державне регулювання фармацевтичного забезпечення галузі охорони здоров'я». Науковий керівник: к.н.держ.управл., Лермонтова Ю.О.
20. Луцький Андрій Сергійович — лікар-акушер-гінеколог, тема магістерського дослідження «Управління розвитком первинної медико-санітарної допомоги студентам вищих навчальних закладів м. Харків». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.
21. Малікова Ія Ігорівна — лікарка-анестезіологиня, тема магістерського дослідження «Державне управління якістю медичної допомоги в Україні». Науковий керівник: к.н.держ.управл., Лермонтова Ю.О.
22. Малич Олександр Олександрович — лікар-анестезіолог, тема магістерського дослідження «Механізми державного управління якістю медичної допомоги в закладах сімейної медицини». Науковий керівник: к.н.держ.управл., Лермонтова Ю.О.
23. Молотягін Дмитро Геннадійович — лікар-терапевт, тема магістерського дослідження «Методи оцінки і відбору працівників медичних закладів». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
24. Новохатський Михайло Сергійович — лікар-невропатолог, тема магістерського дослідження «Комплексний підхід до організації та управління міською лікарнею». Науковий керівник: к.н.держ.управл., Лермонтова Ю.О.
25. Підгай Євгенія Володимирівна — лікарка-педіатриня, тема магістерського дослідження «Управління системою охорони здоров'я як складовою регіонального розвитку». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.
26. Ріга Артем Сергійович — аспірант кафедри хірургії №3, ХНМУ, тема магістерського дослідження «Планування як підсистема управління лікарнею». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
27. Сочнева Анастасія Львівна — лікарка-хірургиня, тема магістерського дослідження «Формування і використання ресурсного потенціалу охорони здоров'я на регіональному рівні». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
28. Стрелкова Марина Ігорівна — лікарка-педіатриня, тема магістерського дослідження «Державна політика щодо реформування системи охорони здоров'я

- в Україні». Науковий керівник: д.н.держ. упр., проф. Карамишев Д.В.
29. Чумак Тетяна Олексіївна — лікарка-педіатриня, тема магістерського дослідження «Механізм надання медичної допомоги дітям, хворим на гемофілію». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
 30. Чучупалова Тетяна Олександрівна — лікарка-акушерка-гінекологиня, тема магістерського дослідження «Страхова медицина в акушерсько-гінекологічній практиці». Науковий керівник: д.н.держ. упр., проф. Карамишев Д.В.
- 2017 рік**
31. Букій Сергій Миколайович — лікар-педіатр, тема магістерського дослідження «Механізм державного управління системою охорони здоров'я України». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
 32. Волошан Олександр Олександрович — лікар-стоматолог, тема магістерського дослідження «Професійна підготовка менеджерів охорони здоров'я в контексті реформування галузі охорони здоров'я в Україні». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
 33. Голенко Тетяна Миколаївна — лікарка-терапевтка, тема магістерського дослідження «Розвиток системи медичного страхування в Україні». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
 34. Дейнеко Максим Олександрович — лікар-анестезіолог, тема магістерського дослідження «Розробка та реалізація кадрової політики на підприємстві галузі охорони здоров'я». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
 35. Ключка Іван Ігорович — лікар-стоматолог, тема магістерського дослідження «Удосконалення системи менеджменту підприємства в сфері охорони здоров'я». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
 36. Коноваленко Тетяна Миколаївна — лікарка-терапевтка, тема магістерського дослідження «Державне регулювання інноваційного розвитку в галузі охорони здоров'я». Науковий керівник: к.н.держ. упр., доц. Чухно І.А.
 37. Мамедов Тахір Мазаїр огли — лікар-травматолог-ортопед, тема магістерського дослідження «Удосконалення системи управління підприємства на основі застосування підходів проєктного менеджменту». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
 38. Мартовицький Дмитро Володимирович — лікар-терапевт, тема магістерського дослідження «Мотивація праці як засіб підвищення ефективності діяльності закладу охорони здоров'я». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
 39. Миронець Олександр Миколайович — лікар-невропатолог, тема магістерського дослідження «Управління якістю послуг в медичній організації». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
 40. Овчаренко Аліна Олександрівна — лікарка-педіатриня, тема магістерського дослідження «Впровадження обов'язкового медичного страхування в Україні». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
 41. Пашкова Наталія Олександрівна — лікарка-акушерка-гінекологиня, тема магістерського дослідження «Управління конфліктами в трудових колективах закладів охорони здоров'я». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
 42. Томина Анастасія Анатоліївна — лікарка загальної практики / сімейної медицини, тема магістерського дослідження «Державне регулювання підвищення ефективності системи первинної медико-санітарної допомоги в Україні». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
 43. Хомовська Аліна Олександрівна — лікарка-педіатриня, тема магістерського дослідження «Удосконалення системи охорони здоров'я України на основі вивчення та впровадження зарубіжного досвіду». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
 44. Щербаков Роман Володимирович — лікар-педіатр, тема магістерського дослідження «Удосконалення системи контролю як фактор підвищення ефективності діяльності підприємства». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
 45. Януліс Людмила Павлівна — лікарка-анестезіологиня, тема магістерського дослідження «Імідж та його значення в діяльності керівника медичного закла-

ду». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.

**Освітньо-професійна програма
«Управління у сфері охорони здоров'я»
спеціальність 281 «Публічне управління
та адміністрування» галузь знань
28 Публічне управління і адміністрування**

2018 рік

1. Андрєєв Андрій Валентинович — лікар-патологоанатом, тема магістерського дослідження «Державна політика в сфері регулювання соціально-економічного розвитку регіону». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
2. Білий Євген Євгенович — лікар-травматолог, тема магістерського дослідження «Удосконалення управління конкурентоспроможністю закладу охорони здоров'я». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
3. Гріднева Ольга Володимирівна — лікарка-терапевтка з внутрішньої медицини, тема магістерського дослідження «Удосконалення системи охорони здоров'я України на засадах страхової медицини». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
4. Долгош Денис Володимирович — лікар-ортопед-травматолог, тема магістерського дослідження «Управління ефективністю діяльності закладу охорони здоров'я в сучасних умовах». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
5. Ківшар Марина Геннадіївна — лікарка-офтальмологиня, тема магістерського дослідження «Організаційно-економічні засади впровадження медичного страхування в Україні». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.
6. Костенко Ольга Віталіївна — провідна фахівчиня відділу з набору іноземних громадян та паспортно-візової роботи, ХНМУ, тема магістерського дослідження «Управління системою адаптації іноземних студентів в українських вищих навчальних закладах». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
7. Кравцова Альона Романівна — лікарка-рентгенологиня, тема магістерського дослідження «Механізм державного управління системою охорони здоров'я України». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
8. Луцька Світлана Віталіївна — лікарка-анестезіологиня, тема магістерського дослідження «Удосконалення кадрової політики закладів охорони здоров'я Харківської області в сучасних умовах». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.
9. Мансиров Асіф Баглар огли — лікар-травматолог, тема магістерського дослідження «Методи управління в сфері охорони здоров'я». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
10. Ніколаєва Алла Олексіївна — деканка І медичного факультету, ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення роботи керівника адміністративної служби закладу охорони здоров'я». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
11. Олентьєв Роман Володимирович — начальник відділу кадрів, ХНМУ, тема магістерського дослідження «Управління кадровою політикою ВНЗ як один із напрямів забезпечення підготовки фахівців відповідно до вимог сучасного ринку праці». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.
12. Пилипенко Наталя Сергіївна — лікарка-акушерка-гінекологиня, тема магістерського дослідження «Управління іміджем медичної установи та медичного працівника в сучасних умовах». Науковий керівник: д.мед.н., проф.Огнєв В.А.
13. Фірсік Тетяна Миколаївна — лікарка-хірургиня, тема магістерського дослідження «Перспективи реформування системи охорони здоров'я України в умовах євроінтеграції». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.
14. Циганок Віталій Юрійович — начальник відділу з набору іноземних громадян і паспортно-візової роботи ХНМУ, тема магістерського дослідження «Державне регулювання розвитку інвестиційної діяльності в сфері охорони здоров'я». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
15. Ярош Наталія Валеріївна — лікарка-акушерка-гінекологиня, тема магістерського дослідження «Удосконалення системи

управління персоналом закладу охорони здоров'я». Науковий керівник: д.н.держ. упр., проф. Карамішев Д.В.

2019 рік

16. Гасанова Арзу Іман кизи — клінічна ординаторка кафедри інфекційних хвороб ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення управління іміджем медичного закладу в сучасних умовах». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
17. Євтушенко Олександр Васильович — клінічний ординатор кафедри хірургії №2 ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення економічної складової управління діяльністю закладу охорони здоров'я». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
18. Ємець Тетяна Вікторівна — клінічна ординаторка кафедри пропедевтики педіатрії №1 ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення системи управління Регіонального центру дитячої імунології (м. Харків)». Науковий керівник: д.н.держ. упр., проф. Карамішев Д.В.
19. Кірієнко Марія Олександрівна — клінічна ординаторка кафедри внутрішньої медицини №1 ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення професійної підготовки управлінців для сфери охорони здоров'я в сучасних умовах». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
20. Крилевська Світлана Іванівна — клінічна ординаторка кафедри загальної практики — сімейної медицини та внутрішніх хвороб ХНМУ, тема магістерського дослідження «Соціально-психологічні аспекти діяльності та управління в закладах охорони здоров'я». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
21. Кузнецова Оксана Олексіївна — клінічна ординаторка кафедри медицини невідкладних станів, анестезіології та інтенсивної терапії ХНМУ, тема магістерського дослідження «Застосування підходів проєктного менеджменту в сфері охорони здоров'я в сучасних умовах». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
22. Малинін Дмитро Олександрович — клінічний ординатор кафедри загальної практики — сімейної медицини та внутрішніх

хвороб ХНМУ, тема магістерського дослідження «Підвищення ефективності діяльності амбулаторно-поліклінічного закладу охорони здоров'я шляхом оптимізації використання методів управління». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.

23. Мірошниченко Яна Миколаївна — лікарка-патологоанатомкиня, Зміївська ЦРЛ, тема магістерського дослідження «Удосконалення системи управління персоналом в сфері охорони здоров'я України». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
24. Тверезовський Володимир Михайлович — клінічний ординатор кафедри внутрішніх і професійних хвороб ХНМУ, тема магістерського дослідження «Реформування системи охорони здоров'я України на основі використання зарубіжного досвіду». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.

2020 рік

25. Абдельрахман Майсара — лікарка-урологиня, ХОКЦУН ім. В.І. Шаповала, тема магістерського дослідження «Механізм державного управління системою охорони здоров'я». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
26. Бондарева Алла Володимирівна — заступниця директора ННІ підготовки іноземних громадян ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення управління конфліктами в закладах охорони здоров'я». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
27. Грищенко Валерія Володимирівна — аспірантка кафедри клінічної лабораторної діагностики ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення управління закладом лабораторної діагностики на основі впровадження системи менеджменту якості». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
28. Дунаєв Олександр Віталійович — професор кафедри судової медицини, медичного правознавства імені засл. проф. М.С. Бокаріуса ХНМУ, тема магістерського дослідження «Перспективи реформування системи охорони здоров'я України в умовах євроінтеграції». Науковий керів-

- ник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
29. Карчинський Олександр Олександрович — асистент кафедри отоларингології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення системи управління персоналом медичного закладу в сучасних умовах». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
 30. Келеберда Ольга Сергіївна — аспірантка кафедри внутрішньої медицини №3 та ендокринології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Державна молодіжна політика України у сфері формування здорового способу життя». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
 31. Лук'янова Євгенія Михайлівна — аспірантка кафедри патологічної фізіології імені Д.О. Альперна ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення системи надання медичних послуг населенню на регіональному рівні». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
 32. Мацько Андрій Михайлович — заступник директора ННІ ЯО ХНМУ, тема магістерського дослідження «Розробка системи заходів з удосконалення системи управління якістю ХНМУ на основі ризик-менеджменту». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 33. Мішина Марина Митрофанівна — завідувачка кафедри мікробіології, вірусології та імунології імені проф. Д.П. Гриньова ХНМУ, тема магістерського дослідження «Управління якістю послуг в медичному закладі». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 34. Мовчан Ольга Володимирівна — асистентка кафедри ортопедичної стоматології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення управління стоматологічним закладом на основі впровадження ефективної системи маркетингу». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 35. Погорєлова Ольга Олександрівна — асистентка кафедри фтизіатрії та пульмонології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення системи кадрового забезпечення та мотивації персоналу фтизіатричної служби України». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
 36. Роджественська Анастасія Олександрівна — клінічна ординаторка кафедри внутрішньої медицини №1 ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення державного регулювання системи первинної медико-санітарної допомоги в Україні». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 37. Фельдман Діана Аркадіївна — аспірантка кафедри внутрішньої медицини №2, клінічної імунології та алергології імені академичні Л.Т. Малої ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення управління підготовкою професійних лікарських кадрів терапевтичного профілю в сучасних умовах». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
 38. Черпіта Валентина Олександрівна — аспірантка кафедри внутрішньої медицини №3 та ендокринології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення системи маркетингу фармацевтичної організації в сучасних умовах». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
 39. Шандра Альона Вікторівна — аспірантка кафедри клінічної лабораторної діагностики ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення управління якістю послуг закладу лабораторної діагностики». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
- 2021 рік**
40. Бакуменко Ольга Дмитрівна — заступниця головного лікаря з медичної частини КНП «МСП №4», асистентка кафедри стоматології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Генезис та тенденції розвитку організаційно-правового забезпечення медико-санітарної допомоги населенню України». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 41. Батюк Лілія Василівна — доцентка кафедри медичної та біологічної фізики і медичної інформатики ХНМУ, тема магістерського дослідження «Публічне управління підтримкою онкохворих». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
 42. Граділь Григорій Іванович — доцент кафедри інфекційних хвороб ХНМУ, тема магістерського дослідження «Публічне управління якістю медичних послуг». На-

- уковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
43. Єременко Галина Володимирівна — доцентка кафедри пропедевтики внутрішньої медицини №2 та медсестринства ХНМУ, тема магістерського дослідження «Напрями реформування надання первинної медичної допомоги». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
 44. Любий Віктор Володимирович — головний лікар КНП «МСП №4», асистент кафедри стоматології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Реформування системи охорони здоров'я на регіональному рівні». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 45. Макарова Вікторія Іванівна — асистентка кафедри епідеміології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Публічне управління медико-соціальною безпекою пацієнтів». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Мельниченко О.А.
 46. Муратов Георгій Рафікович — директор КНП «Обласна дитяча клінічна лікарня» ХОР, тема магістерського дослідження «Публічне управління підтримкою дітей з кардіологічними захворюваннями». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Мельниченко О.А.
 47. Пешенко Олександр Миколайович — доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства ХНМУ, тема магістерського дослідження «Державна підтримка розвитку медичних закладів». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
 48. Старусева Вікторія Вадимівна — доцентка кафедри гігієни та екології №1 ХНМУ, тема магістерського дослідження «Державне управління розвитком сфери охорони здоров'я в Україні». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
 49. Терехович Оксана Вікторівна — заступниця головного лікаря з медичної частини КНП «МСП №2», асистентка кафедри стоматології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення управління системою медичної допомоги населенню на регіональному рівні». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 50. Хаустова Наталія Миколаївна — лікарка Харківського обласного клінічного шкірно-венерологічного диспансеру №1, тема магістерського дослідження «Удосконалення державного регулювання медичної діяльності в Україні». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 51. Човпан Ганна Олексіївна — доцентка кафедри медичної та біологічної фізики і медичної інформатики ХНМУ, тема магістерського дослідження «Соціально-психологічні методи публічного управління у сфері охорони здоров'я». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамишев Д.В.
 52. Шейко Анастасія Геннадіївна — клінічна ординаторка кафедри інфекційних хвороб ХНМУ, тема магістерського дослідження «Державна підтримка хворих на гепатит С». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Мельниченко О.А.
 53. Шепилєв Володимир Вікторович — головний лікар, КНП «МСП №2», асистент кафедри стоматології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення державного регулювання стоматологічної допомоги на муніципальному рівні». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 54. Шмуліч Олеся Вадимівна — доцентка кафедри медичної біології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Державне управління у сфері репродуктивного здоров'я населення». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
- 2022 рік**
55. Богачова Ольга Сергіївна — старша викладачка кафедри гігієни та екології №1 ХНМУ, тема магістерського дослідження «Публічне управління розвитком вищої медичної освіти». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
 56. В'юн Сергій Валерійович — асистент каф. хірургії №1 ХНМУ, тема магістерського дослідження «Публічне управління реформування сфери охорони здоров'я України». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Мельниченко О.А.
 57. Гуділін Тимур Євгенович — завідувач відділенням променевої діагностики, ТОВ «Медичний Центр «Рішон»», тема магістерського дослідження «Державне регулювання ліцензування господарської діяльності з медичної практики в Україні». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц.

- Удовиченко Н.М.
58. Еллазова Айнур Орудж кизи — лікарка-гінекологиня, КНП «Міський пологовий будинок №3», тема магістерського дослідження «Державна політика у сфері охорони здоров'я осіб похилого віку». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 59. Зюзько Сергій Натолійович — завідувач відділенням серцево-судинної хірургії, КНП ХОР «ОКЛ», тема магістерського дослідження «Механізми державного регулювання розвитку біоетики в системі охорони здоров'я України». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 60. Кателевська Наталія Миколаївна — доцентка кафедри гігієни та екології №1 ХНМУ, тема магістерського дослідження «Публічне управління еколого-гігієнічною складовою громадського здоров'я». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.
 61. Козирєв Станіслав Олександрович — лікар-анестезіолог, КНП ХОР Обласна поліклініка, тема магістерського дослідження «Публічне управління розвитком комунальних некомерційних підприємств сфери охорони здоров'я». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Удовиченко Н.М.
 62. Кравцова Анна Віталіївна — аспірантка кафедри нейрохірургії ХНМУ, тема магістерського дослідження «Публічно-приватне партнерство як спосіб державного регулювання розвитку сфери охорони здоров'я». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.
 63. Овчарова (Кутузян) Жанна Миколаївна — провідна спеціалістка Департаменту охорони здоров'я Полтавської ОДА, тема магістерського дослідження «Публічне управління матеріально-технічним забезпеченням сфери охорони здоров'я на регіональному рівні». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Мельниченко О.А.
 64. Лоскутов Олександр Володимирович — лікар-анестезіолог КНП «Міський пологовий будинок №2», тема магістерського дослідження «Публічне управління розвитком громадського здоров'я». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 65. Мальована Інна Павлівна — заступниця головного бухгалтера ХНМУ, тема магістерського дослідження «Економіко-правовий механізм публічного управління розвитком сфери охорони здоров'я». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц., Бєлєвцова Я.С.
 66. Михайлюченко Андрій Михайлович — лікар-травматолог Богодухівської ЦРБ, тема магістерського дослідження «Публічне управління розвитком сільської медицини на місцевому рівні». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
 67. Саркіс-Іванова Владислава Вадимівна — асистентка кафедри гігієни та екології №1 ХНМУ, тема магістерського дослідження «Публічне управління якістю медичних послуг». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Мельниченко О.А.
 68. Чернуха Олександр Васильович — доцент кафедри суспільних наук ХНМУ, тема магістерського дослідження «Державний контроль розвитку сфери охорони здоров'я». Науковий керівник: к.н.держ.упр., доц. Чухно І.А.
 69. Шарашидзе Кетіно Зурабівна — лікарка-гінекологиня КНП «Міський пологовий будинок №5», асистентка кафедри акушерства, гінекології та дитячої гінекології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Державна політика щодо кадрового забезпечення сфери охорони здоров'я». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Карамішев Д.В.
- 2023 рік**
70. Борисенко Євгеній Євгенійович — асистент кафедри стоматології дитячого віку та імплантології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Державні механізми регулювання надання стоматологічних послуг населенню на муніципальному рівні». Науковий керівник: к.мед.н., доц., Вашев О.Є.
 71. Вернігор Ольга Юріївна — заступниця генерального директора, КНП ХОР «Міжобласний спеціалізований медико-генетичний центр — центр рідкісних (орфанних) захворювань» (КНП ХОР «МСМГЦ-ЦР(О)З»), тема магістерського дослідження «Публічне управління системою медичної допомоги населенню на регіональному рівні». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнєв В.А.
 72. Гарбуз Ділара Мамед кизи — завідувачка

- 4-м відділенням КНП ХОР «Обласна клінічна інфекційна лікарня», тема магістерського дослідження «Публічне управління медико-соціальною реабілітацією населення». Науковий керівник: к.мед.н., доц., Вашев О.Є.
73. Гречаніна Юлія Борисівна — завідувачка кафедри медичної генетики ХНМУ, тема магістерського дослідження «Удосконалення державної політики у сфері контролю якості та безпеки лікарських засобів в контексті європейської інтеграції». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнев В.А.
 74. Дзюбенко Юлія Василівна — лікарка-інтернка-дерматологиня ХМАПО, тема магістерського дослідження «Публічне управління розвитком приватного сектора сфери охорони здоров'я». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Мельниченко О.А.
 75. Ковальов Артем Миколайович — директор КНП «Валківська ЦРЛ», тема магістерського дослідження «Публічне управління розвитком КНП в сільській місцевості». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Мельниченко О.А.
 76. Кузнецова Мілена Олександрівна — асистентка кафедри загальної та клінічної патофізіології імені Д.О. Альперна ХНМУ, тема магістерського дослідження «Публічне управління розвитком пропаганди здорового способу життя». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Мельниченко О.А.
 77. Кучеренко (Ечина) Світлана Михайлівна — аспірантка кафедри внутрішньої медицини №3 та ендокринології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Публічне управління ресоціалізацією учасників військових дій». Науковий керівник: к.мед.н., доц., Вашев О.Є.
 78. Лозовська Віталіна Володимирівна — представниця торговельного відділу маркетингу ТОВ «Евітас», тема магістерського дослідження «Публічне управління по-
дальшим розвитком сфери охорони здоров'я». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Мельниченко О.А.
 79. Молодан Людмила Володимирівна — доцентка кафедри медичної генетики, заступниця генерального директора КНП ХОР «МСМГЦ-ЦР(О)З», тема магістерського дослідження «Оптимізація механізмів державного регулювання у сфері реімбурсації лікарських засобів». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнев В.А.
 80. Павлова Катерина Андріївна — адміністраторка-керівниця балетної школи, тема магістерського дослідження «Публічне управління оздоровленням населення через розвиток масового спорту». Науковий керівник: к.мед.н., доц., Вашев О.Є.
 81. Резниченко Людмила Олександрівна — заступниця головного лікаря з медичного обслуговування населення КНП «ЦПМСД Станично-Луганської селищної територіальної громади», тема магістерського дослідження «Публічне управління якістю первинної медико-санітарної допомоги населенню». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Мельниченко О.А.
 82. Скалій Микола Миколайович — асистент кафедри хірургії №3 ХНМУ, тема магістерського дослідження «Публічне управління розвитком сфери охорони здоров'я в умовах воєнного стану». Науковий керівник: д.мед.н., проф. Огнев В.А.
 83. Смородський Віталій Олександрович — асистент кафедри стоматології дитячого віку та імплантології ХНМУ, тема магістерського дослідження «Державна політика вдосконалення стоматологічної допомоги населенню України». Науковий керівник: к.мед.н., доц., Вашев О.Є.
 84. Спасібо Анастасія Петрівна — сімейна лікарка ФОП, тема магістерського дослідження «Публічне управління розвитком сімейної медицини в сільській місцевості». Науковий керівник: д.н.держ.упр., проф. Мельниченко О.А.

Алфавітний покажчик імен

- Абдельрахман Майсара 229
Абдулсатар Шахін 224
Абрамович Лазар Абрамович (1880–невідомо) 18, 29, 33, 36, 37, 143, 167, 187, 190, 192, 205
Адамова Ап. Олекс. 17
Александренко Глеб Дмитрович 224
Алексеева Тетяна Михайлівна 154
Алієва Тарана Джафар кизи 79, 120, 149, 219, 222
Алісов Михайло Іванович (1830–1898) 202
Амаш Анастасія Григорівна 226
Андрейчин Лілія Володимирівна 217
Андрєєв Андрій Валентинович 228
Андрущенко Тетяна Анатоліївна 219
Антуан Франсуа де Фуркруа (1755–1809) 12
Арнольдї Йосип Олександрович (1899 – не відома) 18, 29, 30, 33, 36, 142, 143, 166, 171, 192, 205
Астапова Яна Валеріївна 69, 78, 139, 140, 149, 223, 224
Бабак Олег Якович 82
Бабієнко Володимир Володимирович 219
Байдак Лілія Юріївна 225
Бакуменко Ольга Дмитрівна 230
Баранова Ганна Володимирівна 153
Бардов Василь Гаврилович 205, 209, 214
Баткіс Григорій Абрамович (1895–1961) 16, 19, 46, 47, 205
Батюк Лілія Василівна 230
Башкірова Анна Дмитрівна 226
Безугла Катерина Володимирівна 225
Безугла Ольга Родіонівна 218
Бенгт Бьоркстен (Bengt Björkstén) 173
Бережний Василь Петрович (1934–невідомо) 52, 65–67, 145, 171, 195
Берізка Микола Іванович 179, 180, 181, 183
Бернардіно Рамацціні (Bernardino Ramazzini, 1633–1714) 11, 12
Бесполудіна Галина Василівна 68
Бехтерєв Володимир Михайлович (1857–1927) 10, 11, 26
Белєвцова Яна Сергіївна 69, 78, 99, 100, 145, 149, 150, 162, 221, 224
Беліцька Євгенія Яківна (1906–1983) 18
Белорус Андрій Іванович 216
Белоусов Олексій Захарович (1911–1974) 30
Білий Євген Євгенович 228
Бірюков Віктор Сергійович 68
Благуляк Тетяна Валеріївна 218
Бліхар Василь Євгенович 209
Бобін Володимир Вікторович (1924–2016) 188
Богатирьова Раїса Василівна 180, 181, 205, 206
Богачова Ольга Сергіївна 231
Бойко Артем Володимирович 153
Бойко Валерій Володимирович 206
Бойко Євген Павлович 153
Бойко Олена Володимирівна 226
Бондарева Алла Володимирівна 229
Бондаренко Андрій Володимирович 184
Бондарчук Геннадій Вадимович 218
Борисенко Євгеній Євгенійович 232
Боткін Сергій Петрович (1832–1889) 10
Букій Сергій Миколайович 227
Бургсдорф О.В. 33, 34, 36, 143, 167, 190
Бургсдорф Михайло Веніамінович (1897–1971) 36, 167, 190
Васильєв Костянтин Костянтинович 8, 68, 70, 180, 181, 183, 184
Вашев Олег Єгорович 78, 100, 101, 146, 149, 150, 221, 232, 233
Вашева Анастасія Олегівна 70, 79, 82, 133, 134, 146, 149, 170, 223
Величко Віктор Валеріанович (1864–1923) 142, 143
Венгрин Надія Олексіївна 217
Веприк В.П. 38, 168, 190
Веретельник Олена Анатоліївна 69, 79, 121, 122, 145
Вернігор Ольга Юріївна 232
Веснін Володимир Вікторович 225
Винниченко Алла Олександрівна 69
Виноградов Микола Аркадійович (1910–1977) 19, 46
Високович Володимир Костянтинович (1854–1912) 23
Віленський Юрій Григорович 206
Водолажська Яна Олександрівна 225
Возіанов Сергій Олександрович 206
Володькова Єлизавета Юріївна 153
Волошан Олександр Олександрович 227
Воробйов Євген Михайлович (1934–2018) 102
Ворожбит А.І. 17, 31, 167, 192
Вороненко Юрій Васильович 180
Воронцов Михайло Петрович 173, 179, 180, 183, 184, 194, 195, 208
Воскобойнікова Н.О. 53, 145
В'юн Валерій Васильович 160, 162
В'юн Сергій Валерійович 231
Гавенко Володимир Леонідович 122
Галічева Антоніна Сергіївна 69, 78, 79, 122, 145, 149, 222
Галічева Ніна Олександрівна (1931–2017) 8, 19, 37, 44, 47, 50–54, 57, 58, 61, 66, 67, 78–81, 144, 145, 167–173, 180, 183, 190, 193–195, 206, 207, 210, 211, 213, 214

- Гапон Василь Олександрович (1951–2012) 68, 193
- Гапоненко І.Д. 37, 44, 47, 144, 167, 190
- Гапонова Еліна Олександрівна 78, 101, 102, 145, 149, 150, 155, 162, 193, 222
- Гарбуз Ділара Мамед кизи 233
- Гаркавий Сергій Іванович 206, 209, 214
- Гарний І.Д. 167
- Гасанова Арзу Іман кизи 229
- Генрі Мілл (1683–1771) 203
- Герасименко Ольга Ігорівна 208
- Гінзбург Валентина Григорівна 216
- Гіппократ Коський (460–377 рр. до н.е.) 11
- Гойда Ніна Григорівна 206
- Гончарук Євген Гнатович (1930–2004) 209
- Голенко Тетяна Миколаївна 227
- Голованова Ірина Анатоліївна 81
- Головко Яна Іванівна 69, 145
- Голодько Катерина Анатоліївна 220
- Голубнича Галина Ігорівна 224
- Голубчиков Михайло Васильович 70, 193
- Голяченко Олександр Макарович 97
- Горбунова-Рубан Світлана Олександрівна 173, 175
- Горяїнова Алла Никифорівна (1936–2011) 50, 52, 53, 58, 59, 66, 67, 145, 169
- Граділь Григорій Іванович 230
- Гречаніна Юлія Борисівна 233
- Григоров Микола Миколайович 69, 79, 122, 123, 145, 149, 150, 155, 222
- Григорян Олена Валерікіївна 183, 221
- Гринюк Сергій Володимирович 221
- Гринзовський Анатолій Михайлович 205, 210
- Гришняєва Олена Володимирівна 79, 123, 124, 145
- Грищенко Валерія Володимирівна 229
- Гріднева Ольга Володимирівна 228
- Громашевський Лев Васильович (1887–1980) 17
- Громов Анатолій Анатолійович 69, 78, 102, 103, 145
- Гроссер Франц Юзефович (Йосипович) 17, 26, 29–31, 33, 34, 142, 143, 167, 191, 206, 207, 215
- Гротьян Альфред (A. Grotjahn, 1869–1931) 15, 206
- Грузєва Тетяна Степанівна 9, 70, 77, 178, 182, 183, 193
- Гудзь Андрій Степанович 216
- Гуділін Тимур Євгенович 231
- Гульчій Олеся Петрівна 9, 193
- Гуревич Зиновій Анатолійович (Залман Нафтолійович) (1898–1985) 17–19, 26, 29–31, 33–38, 41–43, 46–48, 50–55, 142–144, 166, 167, 169, 171, 172, 190–193, 205–208, 215
- Гуревич Мусій (Мойсей) Григорович (1890–1937) 17, 18, 25, 26, 73, 142, 163, 193, 199, 200, 207, 208, 211, 214, 215
- Гуренко Ганна Федорівна (1923–2012) 37, 45, 50, 51, 53, 54, 143, 144, 167, 168, 190, 205
- Дайліс Ісаак Львович (1889–1981) 215
- Данилевський (Михайловський) Іван Лук'янович (1751–1807) 12, 13
- Даниленко Георгій Миколайович 70, 72, 92, 180, 183
- Данкович А.М. 194
- Дедусенко Алла Олександрівна 189
- Дейнеко Максим Олександрович 227
- Дереча Лариса Миколаївна 63
- Дехтярь Олексій Васильович 52, 53, 58, 145
- Децик Орина Зенонівна 68, 70, 178
- Джон Саймон (Simon John, 1816–1904) 14
- Дзюбенко Юлія Василівна 233
- Діатроптов (Діатропов) Петро Миколайович (1858–1934) 15
- Діхтяр Альона Юріївна 217
- Доброславін Олексій Петрович (1842–1889) 21
- Долгоруков Микола Олександрович (1833–1873) 15
- Долгош Денис Володимирович 228
- Донич Михайло Варфоломійович (1873–1951) 17
- Дончак Дмитро Юрійович (1961–2022) 78, 103, 104, 145, 150, 161, 213
- Драч Валентина Дмитрівна 51, 52, 57, 168, 191
- Дуб Юлія Миколаївна 217
- Дубинський Арон Абрамович (1911–2001) 19, 47, 52, 207
- Дудаш Габрієлла Василівна 160
- Дудник Світлана Валеріївна 217
- Дунаєв Олександр Віталійович 229
- Дупленко Костянтин Федорович (1899–1990) 17, 18, 29, 32–34, 143
- Едвін Чедвік (Sir Edwin Chadwick, 1800–1890) 13
- Екель (Еккель) Сергій Мануїлович (Еммануїлович) (1888–1951) 16, 18, 29, 30, 142, 143, 214
- Еллазова Айнур Орудж кизи 232
- Еміль Євген Ресле (Emil Eugen Roesle, 1875–1962) 15
- Ерісман Федір Федорович (1842–1915) 21, 29
- Естрович Віктор Абрамович (1881–1941) 143
- Євтушенко Олександр Васильович 50, 229
- Єгурнова Тамара Костянтинівна (1911 – не відома) 37, 40–43, 45, 50, 53, 54, 143, 144, 167, 168, 190, 205
- Ємельянова Галина Федорівна (1921–2003) 57
- Ємець Тетяна Вікторівна 229
- Єременко Галина Володимирівна 231

- Ермілов І. Д. (1894–1968) 144
- Жан-Андре Рошу (Jean-André Rochoux) (1787–1852) 14,
- Жаботинський Василь Михайлович (1895–1983) 42, 60
- Ждан Вячеслав Миколайович 81
- Жердєв Євген Сергійович (1931–2006) 35, 51, 168, 191
- Жук Олександр Петрович (1894–?) ректор (1927–29) 25
- Жуков Віктор Іванович 62, 97, 181, 183, 184
- Жуковський О.М. 15
- Журавель Яна Вікторівна 79, 124, 125, 145, 149, 150, 223, 224
- Заблудовський Павло Юхимович (1894–1993) 21
- Завгородній Ігор Володимирович 173, 175, 176, 181, 183, 207
- Задорожний Борис Якимович (1923–1993) 43
- Зайцев Володимир Терентійович (1930–1999) 207
- Заїка Тетяна Сергіївна 153
- Залевський А.З. 17, 30, 167, 191, 206
- Залевський Борис Антонович 158
- Захарченко М.Л. 167, 190
- Зінчук Андрій Миколайович 67, 69, 78, 81, 104, 105, 145, 157, 170, 171, 173, 174, 177, 180, 191, 195, 196, 218
- Зінчук Ольга Геннадіївна 195, 196
- Зюзько Сергій Натолійович 232
- Ібрагімова Ольга Михайлівна 225
- Іванісенко Валерій Федорович 50, 145
- Івахненко Дарина Андріївна 154
- Івахно Олександра Петрівна 181, 183
- Івахно Г.І. 46, 167, 190
- Іващенко Роман Олегович 70, 79, 82, 135, 136, 146, 149, 150, 170, 197, 223
- Івенський Дмитро Ігорович 225
- Ігумнов Сергій Михайлович (1864–1942) 15, 16
- Іпполітов Данііл Олександрович 154
- Йоганн Петер Франк (Johann Peter Frank, 1745–1821) 12
- Йоганн-Якоб Кауп (Johann Jakob Kaup, 1803–1873) 15
- Кавалєров Іван Миколайович (1871–1946) 25
- Каган Езро Мойсейович (1887–1948) 17, 24, 25, 166
- Каган Соломон Соломонович (1894–1965) 17, 18, 21, 32, 33, 35, 36, 143, 187, 192, 207, 213, 215
- Кай Хорстман 201
- Камінський Володимир Вікторович 201
- Камінський М.І. 18, 33, 36, 167, 168, 187, 190, 192, 205
- Канторович Соломон Ілліч (1892–1937) 78, 214, 215
- Капустник Валерій Андрійович 6, 50–53, 57, 60–62, 145, 168, 179, 181, 184, 191, 192, 207–208
- Карабан Олег Михайлович 98
- Каракаш Д.Ф. 37, 143
- Карамишев Дмитро Васильович 72, 78, 82–84, 145, 150, 161, 162, 170, 171, 225–232
- Кардаш Василь Едуардович 68
- Карчинський Олександр Олександрович 230
- Кателевська Наталія Миколаївна 232
- Качур Олександр Юрійович 216
- Келеберда Ольга Сергіївна 230
- Кириченко Михайло Петрович 173, 175, 177
- Кириченко П.Л. 47, 168, 190
- Киричок Ірина Василівна 212
- Кирієнко Денис Олександрович 225
- Ківшар Марина Геннадіївна 228
- Кірієнко Марія Олександрівна 229
- Клименок В.І. 68
- Ключка Іван Ігорович 227
- Коваленко Андрій Вячеславович 217
- Коваленко Ірина Валеріївна 145
- Коваль Вадим Васильович 220
- Коваль Вікторія Андріївна 226
- Ковальов Артем Миколайович 233
- Ковальова Олена Михайлівна 78, 84–86, 145, 170, 171, 181, 183, 184
- Ковальчук Ліна Йосипівна 219
- Ковтун Михайло Іванович 70, 78, 81, 86, 87, 145, 150, 161, 170, 171, 184, 190, 194, 196, 216
- Кожем'яка Анатолій Іванович 173, 194
- Козирєв Станіслав Олександрович 232
- Козін Іван Іванович (1902–1985) 37, 38, 143, 144, 167, 190, 205
- Козубов І.М. 16
- Кольнер Рахіль Юліївна (1902–1994) 18, 166, 192
- Кольцова Наталія Іллівна (1945–не відома) 208
- Комар Володимир Степанович 218
- Коноваленко Тетяна Миколаївна 227
- Кононенко Іларіон Пилипович (1900–1972) 39, 192
- Корнацький Василь Михайлович 208
- Корнілова Олександра Іванівна (1917–2007) 35, 47–50, 167, 190, 207, 210–212
- Коробчанський Володимир Олексійович 173, 175, 177, 179, 180, 182–184, 208
- Коробчанський Павло Олександрович 220
- Король Наталія Олександрівна 173, 175, 176, 178
- Короп Андрій Федосійович (1934–2012) 181
- Короп Олег Андрійович 78, 87, 88, 145, 150, 170, 182–184, 216

- Корчак-Чепурківський Овксентій Васильович (1857–1947) 14–16, 18, 21, 22, 188
- Костенко Ольга Віталіївна 228
- Костюк Інна Федорівна 181
- Кравець Олексій Анатолійович 153
- Кравцова Альона Романівна 228
- Кравцова Анна Віталіївна 232
- Кравченко Валерій Іванович (1942–2021) 78, 105, 106, 145
- Кравченко Світлана Анатоліївна 69, 212
- Кравчун Павло Григорович 192, 208, 214
- Краснікова Світлана Олександрівна 224
- Крекотень Олена Миколаївна 70
- Кривенко Євгеній Миколайович 218
- Кривицький Олександр Андрійович (1924–не відомо) 37, 44, 45, 144, 190, 205
- Кривицький Олександр Константинович 224
- Кривонос Христина Анатоліївна 220
- Кривоносов Михайло Володимирович (1941–2005) 208
- Крилевська Світлана Іванівна 229
- Крисько Марина Олександрівна 218
- Криштопа Борис Павлович (1938–2014) 35, 47, 49–51, 168, 191, 208, 212
- Крістофер Летем Шоулз (1819–1890) 203
- Крупеня Володимир Ілліч 145, 150
- Крюков Олексій Ігорович 69, 78, 88, 89, 145, 150, 162, 170, 171
- Крячкова Лілія Вікторівна 160, 216
- Кудря Віктор Федорович 52, 53, 58, 66, 67, 145, 169, 171, 195, 210
- Кудрявцев П.П. 15, 16
- Кузнецова Дар'я Олексіївна 154
- Кузнецова Мілена Олександрівна 233
- Кузнецова Оксана Олексіївна 229
- Кузьмінська Олена Володимирівна 210
- Кулікова Дар'я Олександрівна 153
- Кульчицька Яна Іванівна 225
- Курашов Сергій Володимирович (1910–1965) 46
- Курегян Тетяна Суренівна 225
- Курочка Сергій Вікторович 225
- Кучеренко Володимир Захарович 68
- Кучеренко (Єчина) Світлана Михайлівна 233
- Кушнір Юхим Абрамович (1893–1982) 18, 215
- Лаврова Аліна Володимирівна 154
- Лазарєв І.Р. 44, 167, 190
- Лалименко Ольга Сергіївна 220
- Лантух Ігор Валерійович 224
- Лашкул Зінаїда Василівна 178, 216
- Левашова Альона Ігорівна 154
- Левчук Віктор Георгійович 89
- Ледощук Борис Олександрович 68, 193, 213
- Лермонтова Юлія Олександрівна 67, 71, 75, 162, 189, 225, 226
- Лесгафт Петро Францович (1837–1909) 20
- Летік Іван Васильович 192
- Лехан Валерія Микитівна 8, 9, 68, 70, 180–184, 193
- Лекарєв Леонід Григорович (1908–1983) 18, 19, 46, 47, 208
- Литвиненко Микола Ігорович 220
- Литвинова Любов Олександрівна 193
- Лівшиць Я.І. 215
- Лісова Ганна Володимирівна 78, 106, 146, 149, 150, 171, 222
- Лісовий Володимир Миколайович 69, 73, 74, 160, 174, 179, 192, 197, 200, 205–208
- Літовченко Олена Леонідівна 207
- Ловля Дмитро Сергійович (1895–1955) 34, 215
- Лозовська Віталіна Володимирівна 233
- Лопін Дмитро Олександрович 153
- Лоскутов Олександр Володимирович 232
- Лук'янова Євгенія Михайлівна 230
- Лур'є 31
- Луцька Світлана Віталіївна 228
- Луцький Андрій Сергійович 226
- Любий Віктор Володимирович 231
- Любінець Олег Володимирович 70
- Людвіг Телеке (L.Teleke, 1872–1957) 15
- Лядський Б.М. 215
- Майстрах Ксенія Василівна (1900–1981) 19, 46
- Макарова Вікторія Іванівна 231
- Макашутіна Ольга Олегівна 154
- Макеєва Н.І. 196
- Максименко О.П. 193
- Малая Любов Трохимівна (1919–2003) 61, 82
- Малеєв Микола Васильович 200
- Малинін Дмитро Олександрович 229
- Малич Олександр Олександрович 226
- Малікова Ія Ігорівна 226
- Малоштан Анатолій Якович (1931–2008) 35, 47, 51, 64–67, 145, 168, 190, 205
- Мальована Інна Павлівна 232
- Малюкін Ігор Григорович 225
- Мамедов Тахір Мазаїр огли 227
- Мансиров Асіф Баглар огли 228
- Маракушин Дмитро Ігорович 196
- Мар'єнко Федір Сергійович (1911–1971) 45, 167, 168, 190
- Марзеєв Олександр Микитович (1883–1956) 16–18, 33
- Мартиненко Наталія Миколаївна 8, 78, 108, 109, 145, 149, 150, 155, 222
- Мартовицький Дмитро Володимирович 227
- Мартьянов В.П. 90
- Масловський Сергій Юрійович (1940–2016) 199
- Мац Д.І. 19, 46, 167, 190
- Мацько Андрій Михайлович 230

- Медведовська Наталія Володимирівна 180
Межибецька Інна Володимирівна 220
Мезенцев Володимир Микитович (1932–2020) 37, 44, 97, 144, 167, 169, 190
Меліхова Тетяна Володимирівна 225
Мельник Олег Григорович 220
Мельниченко Олександр Анатолійович 78, 89, 90, 145, 149, 150, 155, 161, 162, 170–172, 193, 196, 221, 231–233
Мерков Аркадій Михайлович (1899–1971) 18, 29, 31–34, 36, 143, 166, 187, 192, 209, 214, 215
Миронець Олександр Миколайович 227
Миронюк Іван Святославович 216
Митник Зіновій Миколайович 213
Михайленко Володимир Леонідович 220
Михайлюченко Андрій Михайлович 232
Михальчук Василь Миколайович 70
Мінухін Валерій Володимирович 74, 192, 214
Мірошніченко Яна Миколаївна 229
Мітцель Олександр Олександрович 153
Мішина Марина Митрофанівна 230
Міщенко Марина Михайлівна 69, 70, 81, 134, 135, 145, 149, 157, 170, 191, 197, 219, 223
Міщенко Олександр Миколайович 67, 69, 74, 78, 81, 145, 150, 171, 188, 191, 194, 195, 202
Мовчан Ольга Володимирівна 230
Мозговий Володимир Васильович 217
Моїсеєнко Раїса Олександрівна 206
Молодан Людмила Володимирівна 233
Молотягін Дмитро Геннадійович 226
Моніка Інес Ашер (Monica Innes Asher) 173
Мороз Лариса Василівна 210
Морозовський Ной Самуїлович (1892–1953) 215
Мороховець Руслан Сергійович 225
Москаленко Віталій Федорович 9, 14, 68, 77, 152, 193, 209, 210
Москвяк-Лесняк Дзвенислава Євгенівна 218
Мунц Оскар Рудольфович (1871–1942) 144
Муратов Георгій Рафікович 231
М'якина Наталія Миколаївна 78
М'якина Олександр Володимирович 67, 78, 109, 110, 145, 149, 155, 170, 222
М'ясоєдов Валерій Васильович 53, 62, 63, 81, 145, 179, 192, 200, 208
Нагорна Антоніна Максимівна 209
Назарова Тамара Олександрівна (1912–1983) 43
Нестеренко Валентина Геннадіївна 70, 78, 81, 110, 111, 145, 149, 155, 162, 163, 171, 220, 222, 225
Ніколаєва Алла Олексіївна 228
Новохатський Михайло Сергійович 226
Овсієнко Іван Іванович (1901–1971) 18, 32, 33, 143, 209, 213, 214
Овчаренко Аліна Олександрівна 227
Овчарова (Кутузьян) Жанна Миколаївна 232
Огнєв Віктор Андрійович 8, 51–53, 57, 58, 66, 68–71, 72, 74, 77–82, 113, 116, 135–138, 145, 149, 156, 161, 162, 163, 168–197, 199, 200–202, 205–212, 221, 224–233
Огнєва Лілія Гаррієвна 213
Одинець Юрій Васильович 173, 194, 196
Одінцова Галина Степанівна 90
Олентьєв Роман Володимирович 69, 79, 125, 126, 145, 228
Омельчук Сергій Тихонович 205, 210, 214
Орел Івета Валеріївна 226
Орел Ольга Володимирівна 70, 79, 82, 136, 137, 146, 149, 150, 170, 223
Орос Михайло Михайлович 180
Острянін Григорій Якович (1868–1907) 23
Очередько Олександр Миколайович 210
Павленко Максим Віталійович 217
Павленко Юрій Володимирович 226
Павлова Катерина Андріївна 233
Павлюк Віталій Григорович 68
Палфій Михайло Юрійович (1926–2002) 35, 47, 50, 168, 190
Парій Валентин Дмитрович 210
Пашкова Наталія Олександрівна 227
Певний Ярослав Романович 141, 142, 149
Пеллегріно Туррі (1765–1828) 203
Пересипкіна Тетяна Валентинівна 78, 92, 93, 145, 149, 150, 155, 161, 163, 171, 184, 193, 217, 221, 224
Перцева Жаннета Миколаївна 207, 210, 214
Першаген Йоран 9
Йоганн Петер Франк (Johann Peter Frank; 1745–1821) 12
Петров Борис Дмитрович (1904–1991) 19, 46
Петров Петро Тимофійович (1896–1966) 18, 33, 36, 38, 39, 46, 55, 56, 71, 143, 144, 168, 171, 187, 188, 190, 192, 193, 199, 205–207, 210, 211
Петрова Зоя Петрівна 8, 15, 29, 35, 42, 45, 51–58, 66, 69, 71, 73, 74, 144, 145, 168, 171, 186, 191, 192, 199, 205–212, 214
Петровський Борис Васильович (1908–2004) 19, 47
Петтенкофер Макс фон (1818–1901) 20
Пешенко Олександр Миколайович 231
Підін Сергій Юрійович 201
Пилипенко Наталя Сергіївна 228
Пирогов Микола Іванович (1810–1881) 10
Підгай Євгенія Володимирівна 226
Піддубна І.М. 196
Пінчук Людмила Миколаївна (1954–2006) 52, 53, 58, 63, 64, 66, 67, 113, 145, 205
Піонтковська Оксана Володимирівна 78, 93–95, 145, 149, 150, 161, 163, 171, 221

- Піскунов Михайло Федорович (1867–1917) 144
Плахтій Ольга Василівна 69, 78, 138, 139, 149, 223
Повалій Сергій Євгенович 153
Повч Зореслава Василівна 218
Погорєлова Ольга Олександрівна 230
Пода Сергій Болеславович 153
Подпрядова Анна Анатоліївна 69, 78, 81, 111, 112, 145, 149, 155, 157, 171, 182, 191, 193, 196, 219, 222
Подригайло Леонід Володимирович 181
Помогайбо Катерина Георгіївна 64, 69, 78, 79, 81, 112, 113, 145, 149, 155, 170, 171, 191, 193, 196, 197, 219, 222, 225
Попенко Сергій Анатолійович 154
Попова Віталіна Євгенівна 153
Посний Василь Федорович (1939–2015) 68
Поцелуєв Володимир Іванович 217
Почепцов Валентин Георгійович (1919–1994) 19, 47, 52, 192, 207
Прокопів Марія Мирославівна 217
Просоленко Наталія Василівна 145
Процек Олена Герасимівна (1928 – 2013) 68
Птуха Михайло Васильович (1884–1961) 17
Пушкарь Юрій Якович 200
Радченко Сергій Іванович (1880–1942) 215
Резниченко Людмила Олександрівна 233
Резніченко Олександр Георгійович 220
Резуненко Юрій Костянтинович 182, 184, 219
Рибалко Марина Володимирівна 69, 78, 140, 149, 224
Рижиков Іван Іванович 53, 58, 145
Ріга Артем Сергійович 226
Ріга Олена Олександрівна 184
Роберт Джеймс (1703(1705)–1776) 12
Рогожин Борис Анатолійович 212
Рождественська Анастасія Олександрівна 230
Рошар Ж. (J. Rochard) 14
Рубінський Микола Данилович 50, 52, 53, 59, 60, 66, 145
Руденко Марина Ігорівна 153
Рудень Василь Володимирович 68, 181
Русняк Вікторія Анатоліївна 219
Савченко Віктор Миколайович 97
Сайдакова Наталія Олександрівна 206
Саєнко Михайло Сергійович 226
Салієв Андрій Юрійович 220
Самолисова Оксана Володимирівна 173, 175, 177
Санік В.І. 45, 167, 190
Саркіс-Іванова Владислава Вадимівна 232
Світличний В'ячеслав Юрійович 220
Святловський Володимир Володимирович (1851–1901) 15
Семашко Микола Олександрович (1874–1949) 34, 46
Семененко Олена Володимирівна 69, 79, 126, 145
Семенова Наталія Василівна 220
Сергета Ігор Володимирович 212
Сергієнко Микола Григорович (1941–1997) 62, 73
Сердюк Олександр Іванович 68, 70, 72, 173–175, 212
Сидоренко Микола Олександрович 207
Синадський А.І. 15
Синенко Олена Анатоліївна 218
Сідоров Вадим Ігорович (1956–2019) 102
Сірак Дмитро Леонтійович 35, 51, 168, 191
Сіроштан Галина Миколаївна 145
Скалій Микола Миколайович 233
Скалозуб В.П. 38, 168, 190
Скворцов Іринарх Поліхронійович (1847–1921) 15, 16, 20, 21, 23
Слабкий Геннадій Олексійович 70, 178, 180
Слинько О.Ф. 31
Смиков Олексій Васильович 145
Смідович Антон Людвігович (1872–1916) 15,
Смірнова Ірина Віталіївна 218
Сміянов Владислав Анатолійович 70, 216
Смородський Віталій Олександрович 233
Смулевич Болеслав (Борис) Якович (при народженні Боас Якович Шмулевич)(1894–1981) 19, 46
Сокол Костянтин Михайлович 67, 78, 96, 97, 145, 149, 150, 155, 163, 193, 197, 212, 221, 224, 225
Солоненко Іван Миколайович 68
Сотнікова-Мелешкіна Жанна Владиславівна 219
Сохань Микола Васильович 226
Сочнева Анастасія Львівна 226
Соутвуд Сміт (Thomas Southwood Smith, 1788–1861) 13
Спасібо Анастасія Петрівна 233
Старусева Вікторія Вадимівна 231
Степаненко Алла Василівна 209
Стеценко Світлана Олександрівна 63
Стрелкова Марина Ігорівна 226
Субботін Віктор Андрійович (1844–1898) 15, 16, 19
Субота Н.П. 73, 192, 212
Суворов Валентин Павлович 132, 133, 145, 149, 162
Суховірська Людмила Павлівна 225
Тверезовський Володимир Михайлович 229
Тевяшев Андрій Дмитрович 201
Тезяков Микола Іванович (1859–1925) 15, 16
Теренда Наталія Олександрівна 216

- Терехович Оксана Вікторівна 231
Ткаченко Марина Вікторівна 226
Ткаченко Наталія Олександрівна 67, 69, 76, 81, 145, 157, 171, 191, 194, 195
Ткаченко Степан Зиновійович (1891–1987) 29, 30, 142, 143, 205
Товстоліт М.Л. 18
Толстанов Олександр Костянтинович 214
Томіна Анастасія Анатоліївна 227
Томілін Сергій Аркадійович (1877–1952) 16–19, 25–28, 30, 31, 142, 165, 166, 171, 172, 187, 191, 193, 208–213
Томіліна Олена Михайлівна 188
Тонковид Олег Борисович 193
Торський Г.Є. 35, 47, 51, 168, 190
Трегуб Павло Олегович 69, 78, 79, 81, 113, 114, 145, 149, 157, 158, 171, 182, 187, 189, 191, 193, 196, 208, 213, 219, 222
Тригуб Юлія Вікторівна 154
Туккер 31
Тулєпбаєв М.Ж. 47, 168, 190
Турецький Яков Файвелевич (Федорович) 51, 52, 57, 168, 191
Уваренко Анатолій Родионович (1935–2014) 213
Уваров Михайло Семенович (1856–1927) 15
Удовиченко Наталія Миколаївна 69, 145, 150, 162, 232
Ульянов Леонід Дмитрович 18
Усенко Світлана Георгіївна 67, 69, 78, 97–99, 145, 149, 155, 162, 163, 171, 193, 197, 213, 221, 225
Фавр Володимир Володимирович (1874–1920) 15, 16, 20, 22, 23
Фадєєнко Галина Дмитрівна 82
Федер Е.А. 25
Федоровський Олександр Миколайович (1880–1963) 18
Фера Олександр Васильович 68
Федорченко Руслана Анатоліївна 220
Федосюк Роман Миколайович 216
Філіппа Еллвуд (Philippa Ellwood) 174
Фельдман Діана Аркадіївна 230
Фірсік Тетяна Миколаївна 228
Фішер Альфонс (Alfons Fischer) 213
Фоміна Людмила Володимирівна 161
Френкель Захарій Григорович (1869–1970) 214
Фрідзель Е.Л. 24
Фрідріх Принцінг (Friedrich Prinzing, 1859–1938) 15
Фролов Валерій Митрофанович (1950–2012) 110
Фурко (Fourcaut) 14
Хададова Марина Володимирівна 214
Хайєс Бенно 213
Харченко Еліна Олександрівна 140, 141, 149
Хаустова Наталія Миколаївна 231
Хвисьюк Микола Іванович 48, 214
Хернандес Роберт 9
Хоменко Арсеній Петрович (1891–1939) 17, 192
Хомовська Аліна Олександрівна 227
Хорош Іван Дмитрович (1906 – не відомо) 37, 40, 41, 45, 46, 143, 167, 168, 190, 192, 205, 214
Хорош Максим Вікторович 218
Циганенко Анатолій Якович (1929–2012) 74, 97, 192, 214
Циганок Віталій Юрійович 228
Чеверда Віктор Михайлович 194
Черемухіна Ольга Миколаївна 216
Черкаський Д.Л. 18
Черненко Інна Іванівна 69, 79, 115, 116, 146, 149, 150, 171, 222
Чернуха Олександр Васильович 232
Черняк Михайло Євгенійович 79, 127–132, 149, 162, 223, 224
Черпіта Валентина Олександрівна 230
Чефранова Наталія Степанівна 50, 53, 58, 145
Чеховська Ірина Миколаївна 207
Човпан Ганна Олексіївна 231
Чудінович Ірина Олександрівна 154
Чумак Любов Ігорівна 67, 69, 78, 79, 81, 113, 116, 117, 145, 157, 163, 170, 171, 179, 180, 183, 191, 194, 195, 214
Чумак Тетяна Олексіївна 227
Чумаченко Тетяна Олександрівна 184
Чухно Інна Анатоліївна 69, 72, 78, 79, 117–119, 145, 149, 150, 158, 162, 163, 171, 222, 227–232
Чучупалова Тетяна Олександрівна 227
Шандра Альона Вікторівна 230
Шапоренко Олександр Володимирович 153
Шарашідзе Кетіно Зурабівна 232
Шатило Віктор Йосипович 214
Шафранський Віктор Вікторович 129
Швець Аліна Миколаївна 221
Шебетенко Віта Олексіївна 154
Шевченко Марина Вікторівна 216
Шевченко Радій Анатолійович 218
Шейко Анастасія Геннадіївна 231
Шепилєв Володимир Вікторович 231
Шингарьов Андрій Іванович (1869–1918) 15
Шинкарьова Ірина Михайлівна 67, 145
Широбоков Владимир Павлович 180, 214
Шкляр Борис Мойсейович (1891–1960) 18
Шкляр Сергій Петрович (1960–2021) 67, 145, 192, 194
Шмегевський Степан Антонович 35, 47, 50, 167, 168, 190

Шмуліч Олеся Вадимівна	63, 231	Яворовський Олександр Петрович	180,
Шпігель Альфред Карлович (1850–1918)	144		209, 214
Шрейдер М.К.	187	Яворський Вадим Володимирович	145
Шуліка Ольга Миколаївна	212	Яворська Валентина Олексіївна	115
Шульгай Аркадій Гаврилович	68, 97	Яківець Ірина Володимирівна	145, 157
Щербаков Роман Володимирович	227	Якобій Аркадій Іванович (1827–1907)	15, 16,
Щербань Микола Гаврилович	71, 81, 181,		19, 20
183, 184, 192, 196		Януліс Людмила Павлівна	227
Щербінська Олена Станіславівна	217	Яременко Альона Володимирівна	70, 79,
Юрочко Тетяна Петрівна	160	82, 137, 138, 146, 149, 170, 223	
Юрченко Петро Павлович	199	Яремина Ірина Василівна	218
Яблунчанський Микола Іванович	97	Ярош Наталія Валеріївна	228

Перелік умовних скорочень

АПК — аграрно-промисловий комплекс
ВІСОЗ — Всеукраїнський інститут соціалістичної охорони здоров'я
ВНЗ — вищий навчальний заклад
ВУАН — Всеукраїнська академія наук
Головпрофосвіта — Головний комітет профтехнічної і спеціально-технічної освіти
ЛПЗ — лікувально-профілактичний заклад
МОН України — Міністерство освіти і науки України
НАМН України — Національна академія медичних наук України
Надзвисиптифкомісія — Надзвичайна комісія з боротьби з висипним тифом
Наркомосвіти — Народний комісаріат освіти
НДІ — науково-дослідний інститут
НКВС — Народний комісаріат внутрішніх справ
НКОЗ — Народний комісаріат охорони здоров'я
ОЗДП — охорона здоров'я дітей та підлітків
ОКЛ — обласна клінічна лікарня
РРФСР — Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка
СЕС — санітарно-епідеміологічна станція
СРСР — Союз Радянських Соціалістичних Республік
Укрголовпрофосвіта — Український головний комітет профтехнічної і спеціально-технічної освіти
УРСР — Українська Радянська Соціалістична Республіка
ХІУЛ — Харківський інститут удосконалення лікарів
ХМАПО — Харківська медична академія післядипломної освіти
ХМІ — Харківський медичний інститут
ХМКЛ — Харківська міська клінічна лікарня
ХНЕУ — Харківський національний економічний університет
ХНМТ — Харківське наукове медичне товариство
ХНМУ — Харківський національний медичний університет

ЗМІСТ

Привітання ректора	5
Передмова	7

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ І СТАНОВЛЕННЯ КАФЕДРИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я ХНМУ

9

Історичні передумови виникнення кафедр соціальної гігієни в Україні	9
Короткий нарис розвитку соціальної гігієни в Україні	15
Передумови організації кафедр соціальної гігієни в Україні	19
Створення, становлення і розвиток кафедри соціальної гігієни Харківського медичного інституту (1923–1941)	25
Робота кафедри організації охорони здоров'я (1941–1966)	37
Досягнення кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я (1966–1991)	47
Діяльність кафедри соціальної медицини, організації та економіки охорони здоров'я (1991–2017)	66
Здобутки кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я (2017–2023)	77
Матеріально-технічна база кафедри і викладацький склад	142

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ НА КАФЕДРІ, ЇЇ МЕТОДИЧНЕ І МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

147

Загальна характеристика навчальної роботи кафедри	147
Забезпеченість кафедри навчальними кімнатами для проведення семінарських і практичних занять	154
Клас програмованих форм навчання та контролю знань студентів	156
Організація роботи методичного кабінету кафедри	158
Післядипломна освіта	160
Магістратура	160
Тематичне удосконалення	162

РОЗДІЛ 3. НАУКОВА РОБОТА КАФЕДРИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я

165

Загальна характеристика наукової роботи кафедри	165
Міжнародна діяльність кафедри	172
Участь кафедри в міжнародних програмах і грантах	173
Участь кафедри в міжнародних семінарах, круглих столах і прес-конференціях	174
Спеціалізована вчена рада Д 64.600.06 за спеціальностями 14.02.03 – «Соціальна медицина» – медичні науки та 14.02.01 – «Гігієна і професійна патологія» – медичні науки	179
Науково-навчальна бібліотека кафедри	186
Зал засідань кафедри (конференц-зал)	188
Бібліографічний список захищених на кафедрі дисертацій	190
Монографії вчених кафедри	191

Підручники і навчальні посібники	192
Збірники наукових праць	193
Патенти	194
Методичні рекомендації МОЗ України	194
Інформаційні листи МОЗ України	194
Галузеві нововведення	195
Свідоцтва про реєстрацію авторського права на науковий твір	196
Міжнародні програми і гранти	197
Семінари, що проводилися на кафедрі	197
Круглі столи	198
Прес-конференції	198

РОЗДІЛ 4. ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ КАФЕДРИ	199
Створення пам'ятного знака кафедри	199
Науково-пізнавальний музей обчислювальної техніки	200
Науково-пізнавальний музей друкарських машинок	202

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА	205
Архівні джерела	205
Загальний список літератури	205

ДОДАТКИ	214
Наркомздорів'я про десятиріччя першої на Україні кафедри соціальної гігієни	214
Розпорядження 3/3 від 14/II – 34 р.*	215
Перелік захищених дисертаційних робіт в спеціалізованій вченій раді Д 64.600.06 за період від 26.09.2012 до 01.09.2023 року спеціальність 14.02.03 «Соціальна медицина».	
Докторські дисертації.	216
Кандидатські дисертації.	217
Перелік захищених дисертаційних робіт в спеціалізованих вчених радах створених відповідно Постанови КМУ від 06.03.2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» Згідно програми Philosophy Doctor (PhD) . . .	219
Перелік захищених дисертаційних робіт в спеціалізованій вченій раді Д 64.600.06 за період від 26.09.2012 до 01.09.2023 року спеціальність 14.02.01 – «Гігієна та професійна патологія».	
Докторські дисертації.	219
Кандидатські дисертації.	220
Інформація про освітньо-кваліфікаційний рівень співробітників кафедри	221
Випускники-магістри «Громадське здоров'я».	224
Випускники-магістри «Публічне управління та адміністрування»	225

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ІМЕН.	234
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.	241

Наукове видання

Огнєв Віктор Андрійович, Петрова Зоя Петрівна, Мартиненко Наталія Миколаївна, М'якина Олександр Володимирович, Чухно Інна Анатоліївна, Сокол Костянтин Михайлович, Мельниченко Олександр Анатолійович, Пересипкіна Тетяна Валентинівна, Піонтковська Оксана Володимирівна, Усенко Світлана Георгіївна, Нестеренко Валентина Геннадіївна, Подпрядова Анна Анатоліївна, Помогайбо Катерина Георгіївна, Трегуб Павло Олегович, Чумак Любов Ігорівна, Гапонова Еліна Олександрівна, Белєвцова Яна Сергіївна, Вашев Олег Єгорович, Лісова Ганна Володимирівна, Черненко Інна Іванівна, Алієва Тарана Джафар кизи, Галічева Антоніна Сергіївна, Григоров Микола Миколайович, Журавель Яна Вікторівни, Суворов Валентин Павлович, Черняк Михайло Євгенович, Вашева Анастасія Олегівна, Іващенко Роман Олегович, Міщенко Марина Михайлівна, Орел Ольга Володимирівна, Яременко Альона Володимирівна

**СТАНОВЛЕННЯ ТА ІСТОРИЧНА СПАДЩИНА
КАФЕДРИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ТА УПРАВЛІННЯ
ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я ХНМУ (1923–2023)**

МОНОГРАФІЯ

За редакцією В.А. Огнєва, З.П. Петрової

Відповідальний за випуск В.А. Огнєв

*Коректор Н.М. Мартиненко
Комп'ютерний набір Н.М. Мартиненко, О.В. Плахтій
Комп'ютерна верстка А.В. Победіна*

Формат 207х294 мм. Бумага крейдована.
Друк цифровий. Тираж 50 пр.

Надруковано у друкарні «Impress» (ФОП Болібок А.В.)
Україна, м. Харків, вул. Пушкінська, 56, Зам. 140.

ХНМУ
м. Харків, 61022, пр. Науки, 4
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №3242 від 18.07.2008 р.